Romane de ieri şi de azi

Coperta colecţiei şi ilustraţia copertei

Simona Runcan

Z X

ŞTEFANA VELISAR
TEODOREANU

VIAŢA CEA DE TOATE ZILELE

prefaţă de

AUREL MARTIN

\:_____7

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAŢĂ

Soţie a lui Ionel Teodoreanu (din 1920), Ştefana Velisar-Teodoreanu face parte, totuşi, împotriva aşteptărilor, dintr-o altă tipologie artistică decît aceea ilustrată de autorul *Medelenilor.* Paradoxal sau nu, literatura ei este, în multe privinţe, o replică la cea cultivată de acesta. împrejurare cu atît mai evidentă cu cît materia epică valorificată preferenţial de amîndoi se referă nu o dată la arii tematice relativ similare. Şi pe Ştefana Velisar o interesează lumea infantilă : un roman ca *Acasă* (1947) probează însă că o receptează pe cu totul alte lungimi de undă. Şi ea trăieşte nostalgia adolescenţei, într-o carte cum e *Calendar vechi* (1939), dar proiectează viaţa pe un ecran sortit a-i sensibiliza cu precădere setea de transcendent. Şi ea încearcă proza poetică, într-o serie de secvenţe din *Cloşca cu pui* (1943), fără a se lăsa furată însă de metafore şi sonorităţi. Şi pe ea o atrage ideea definirii atmosferei şi relaţiilor de structură provincială, în *Viaţa cea de toate zilele* (1940), dar perspectiva reprezentării stă sub semnul implicaţiilor de semnificaţie filozofică. Incit, parcurgîndu-i paginile, ai mereu sentimentul unei deliberate delimitări. De atitudine şi de formulă estetică. Sprijinite, deopotrivă, pe o altă natură temperamentală decît a lui Ionel Teodoreanu şi, negreşit, pe alte afinităţi elective. Nu-i greu de observat, comparativ judecînd, că

Ştefana Velisar e mai puţin expansivă, mai puţin euforică, mai sobră, mai reţinută, mai cerebrală chiar, mai puţin sedusă de acţiune şi de dorinţa de a frapa prin organizarea unor nuclee epice insolite sau prin personaje de excepţie, mai cu vocaţia analizei decit a fabulaţiei, mai tentată să observe şi să înregistreze reacţii, să coboare în străfunduri şi să întrevadă motivări interioare de substanţă (de la caz la caz) diafană, obscură, contradictorie, mai preocupată de caracterologii şi de diversificări (nu atît sociale, cît psihologice), mai receptivă la procedee de compoziţie, la mijloace de expresie şi la unghiuri de deschidere moderne, decît se arată a fi Ionel Teodoreanu. Cum nu e dificil de sesizat că, printre autorii frecventaţi asiduu, ca zei tutelari, se numără Rabindranath Tagore, Ivan Turgheniev, Lev Tolstoi şi marii prozatori nordici. Unor atari aspecte diferenţiale, deduse din operă, li se adaugă altele ţinînd de biografia propriu-zisă. Mai exact spus : de condiţiile particulare şi de cadrul în care i s-au desfăşurat anii de formaţie intelectuală. Născută în Saint-Moritz, la 17 octombrie 1897, Ştefana Velisar e fiica lui Ştefan Lupaşcu, dintr-o familie veche moldovenească, şi a Măriei Mazurier de naţionalitate franceză. Prin tată, e nepoată a Măriei Barbu Delavranoea, sub direcţia căreia a şi învăţat la Şcoala centrală de fete din Bucureşti, şi verişoară cu filozoful francez, de origine română, Stephane Lupasco. Pe unii, inclusiv pe ea însăşi, îi evocă, de altfel, în *Calendar vechi* şi în *Acasă.* Scriitoarea copilăreşte, aşadar, într-o ambianţă ce explică, măcar pînă la un punct, direcţiile de orientare culturală, calitatea lecturilor, şlefuirea gustului, discernămînul critic, exigenţa, etc., factori oare, suprapuşi înclinaţiilor temperamentale, au înrîurit neîndoielnic, în chip hotăritor, alcătuirea personalităţii sale artistice.

Debutul a avut loc tîrziu, în 1929, în liliputanele foi ale *Biletelor de papagal,* cu scurte însemnări. Vreme de zece ani, colaborările ei sporadice (la *Revista fundaţiilor regale,* bunăoară) se înscriu în limitele aceloraşi parametri şi ale aceleiaşi modalităţi. E un deceniu de tatonări, Ştefana Velisar digitînd experimental, nu arareori cu bune rezultate, cînd pe clapele poemului în proză (îndrituindu-1

pe Arghezi s-o denumească, într-o tabletă dedicată geniului enescian, „scriitoare de ztnalţuri şi filigrane*), cînd pe acelea ale microreportajului excr- sînd, de asemenea (cu succes), portretul şi schiţa. Reunite ulterior în *Cloşca cu pui,* textele acestea vădesc (dincolo de unele stîngăcii şi superficialităţi) o indiscutabilă sensibilitate lirică, spirit de observaţie şi, cu deosebire, capacitate de transfigurare. Fie că obiectul contemplaţiei e peisajul moldav ori cel marin, psihologia vîrstelpr extreme sau miracolele lumii, sentimentul anotimpurilor ori cel al metafizicului. Fie că anume motive se constituie de pe acum ca forţe polarizante.

obligînd viitoare descătuşări şi aprofundări, sau, pur şi simplu, traduc, cum sint notele de drum, impresii strict ocazionale.

Prin inflexiunile lor autobiografice şi prin raţiunea lor practică, exerciţiile debutului pregătesc, în fapt, decolarea din *Calendar vechi.* Carte de început şi ea, seducătoare însă în multiple planuri. Mai întîi ca roman al adolescenţei. Al unei adolescenţe ţesute din purităţi, visuri, elanuri şi candori, învăluită în suavităţi şi taine, desfăşurată într-un cadru semipatriarhal, undeva la ţară, cu tenis, cavalcade, vizite, discuţii, recitări şoptite din Verhaeren şi Tagore. Poemele acestuia din urmă sînt menite, de altfel, să marcheze evoluţia temperaturii sentimentale a eroinei principale, Miki, dar şi să întregească sistemul de reprezentare al autoarei, care îşi aşază liminar întreaga evocare sub protecţia unei elocvente fraze tagoriene : „In sălile de sărbătoare ale lumii, plăpîndul fir de iarbă stă pe acelaşi covor cu raza de soare sau stelele din miezul nopţii*. La 16 ani, Miki e un astfel de fir plăpînd, deschis miracolelor iubirii şi senzaţiei de fericire, îndrăznelilor şi iluziilor, frumuseţilor inefabile şi reveriei înălţătoare, supus însă şi inevitabilelor, neaşteptatelor şi nedoritelor nelinişti şi încovoieri, proprii şi ele trecerii în noua, tulburătoarea şi complexa zodie ce succede copilăriei neştiutoare, etapă despuiată, în viziunea poematică a Ştefanei Velisar, de chemările obscure, contradictorii, telurice, exploatate de alţii. Nota dominantă a cărţii e, prin Miki, graţia feciorelnică, îmbinată cu diafanizarea, pînă la sublimare, a dialogului erotic. Dialog purtat cu relativ experimentatul Ducu, sinteză de ideal pragmatic, oscilînd între dăruire şi flirt, cedînd însă, la o adică, nu aventurii superior romantice, ci interesuldi economic. *Calendar vechi* e un roman al adolescenţei şi tinereţii, desenînd în zare fantomele unor structuri dominate fiecare de alte şi alte linii temperamentale. Dar e, deopotrivă, şi un roman al vîrstelor senectudale, aducînd în prim plan fizionomii de ‚moşi" şi de „tante", unele (ca vara Elencu) excelent conturate, cu sfătoşeniile, suficienţele, ticurile şi fixaţiile lor. Şi, nu mai puţin, al unei categorii sociale pentru care

existenţa nu e o suită de întrebări insolubile şi de privaţiuni apăsătoare. Ceea ce nu însemnează că evenimentele s-ar desfăşura pe un fundal convenţional, că tipologiile n-ar respira aerul epocii, că destinele ar fi urmărite abstracţie lăcînd de anume coorddnate concret istorice, că totul s-ar consuma la nivel exclusiv psihologic, că delinearea dimensiunii lirice ar avea loc în condiţiile epurării naraţiunii de elemente corespunzătoare altor realităţi,

obiective şi subiective. Din contră, organizat potrivit unei cronologii datate, romanul e, distinct, şi o cronică succintă a verii lui 1913, cu telegrafice însemnări privind războiul balcanic şi ecoul acestuia în conştiinţa personajelor, dar şi o prospecţiune diferenţiată în mentalitatea şi concepţia despre lume şi viaţă a generaţiilor respective. In sfîrşit, sub latură compoziţională, el îmbină pagina de evocare poematică, momentul de relatare realistă, peisajul oniric, secţiunea jurnalistică, episodul epistolar, secvenţa tensională, capitolul de relaxare, notaţia seacă, atitudinea simpatetică, aluzia critică, în succesiuni cinematografice de netăgăduită prospeţime pentru proza românească a anului 1939.

Roman al unei vacanţe şi al unei iubiri, *Calendar vechi* (distins cu premiul „Societăţii intelectualilor români") lansa, aşadar, o scriitoare de fineţe, stăpînă pe mijloacele sale de expresie şi, mai ales, în stare să nu rămînă autoarea unei singure cărţi sau roaba unei singure teme, a unei singure modalităţi şi a unei singure atitudini estetice. Curînd, *Viaţa cea de toate zilele* (volum, la rîndu-i, premiat de Academie) vine să confirme însuşirile afirmate cu prilejul debutului. Asociindu-le, natural, altele stimulate de noul univers uman şi de noua problematică asupra cărora îşi concentrează atenţia. Eroii aparţin, acum, mediului citadin. Mai exact spus, oraşului de provincie. Mediu care, în viziunea multor prozatori români (de la Sadoveanu şi Brătescu-Voineşti încoace) poartă ca un stigmat al fatalităţii, amprenta elegiacului. E locul unde, prin tradiţie, nu se întîmplă parcă nimic. Mor doar nişte idealuri (bovaryce sau nu), se ofilesc nişte flori (veştejite de lumină), se retează nişte aripi, se îneacă nişte aspiraţii, într-o atmosferă de marasm, de melancolie, de neputinţă, de nefericire, de deznădejde, ori de resemnare cvasicolectivă. Nu s-ar putea susţine că anume note devenite (literar) caracteristice acestui mediu, nu sînt reluate şi de Ştefana Velisar. Că drama circumscrisă aici n-ar fi înrudită cu cele tăcute, ţipate, şterse, sau hipertrofiate din operele predecesorilor. Că problema dezamăgirii femeii în căsnicie, că istoria destrămării şi refacerii familiei, în

condiţiile unui astfel de mediu n-ar fi, şi ele, legate oarecum de tema oraşului provincial. E de observat însă că acestea (şi altele adiacente), cunosc în *Viaţa cea de toate zilele* o reconsiderare dintre cele mai pertinente. Şi prin unghiul din care e privită drama eroinei. Şi prin conjunctura aleasă. Şi prin laturile caracterologice investigate. Şi prin diversitatea tipologică. Şi prin atitudinea filozofică a interpretei. Ce se întîmplă, în fond, în roman ? Doi soţi se despart.

Acesta e faptul cardinal. Obişnuit, literatura explică evenimentul prin volatilizarea sentimentelor de dragoste şi de stimă reciprocă, prin apariţia unei terfe persoane care polarizează viata afectivă a unuia dintre cei doi, prin conştiinţa inferiorităţii partenerului, prin raţiuni sociale sau economice, prin decalajul violent dintre vîrstele biologice, prin nevoia de independentă etc. Pe Ştefana Velisar o preocupă (din per- speotivă apăsat feminină) o cauzalitate de ordin mai complex. Alta decît cea comună. Rămasă cu sine însăşi, eroina (Elisabeta Scutaru, alintată Baba), îşi pune întrebări, caută răspunsuri, cîntăreşte situaţii, se îndoieşte, se clatină, revine scrutîndu-se neîncetat, îşi chestionează prietenii apropiati, se retrage din vălmăşagul citadin la (ară (la o vie, cu valoare simbolică) spre a se elibera şi reface moral, convinsă realmente de partea ei de vină şi de ispăşire. Debutînd ca roman al unui mediu, *Viaţa cea de toate zilele* se converteşte în roman psihologic, confesiv. Dar nu numai psihologic. Pentru că schi(înd tipologii, prozatoarea reliefează (măcar pînă Ia un punct) ideea foarte modernă a convieţuirii unor firi care, în ultimă instanţă, nu stabilesc şi nu pot stabili între ele punţi de înţelegere subterană din pricina diferentelor structurale, de caracter, temperament, ideal, ce le separă pînă la înstrăinare. Ştefana Velisar realizează, cu alte cuvinte, şi un roman al incomunicabilităţii. Al alienării. Insă (prin destinul Babei) şi al de- zalienării. Al unei dezalienări gîndite (vezi şi principiile profesate de Maia) tolstoian, ca resurecţie prin suferinţă (din loc în loc apare motivul crucii), prin împăcarea creştinească, prin plecarea din oraşul tuturor

prăbuşirilor şi întoarcerea la natură, adică într-un mediu (rural) mai propice regăsirii esenţei umane. Soluţii, evident, discutabile. Şi, în mare măsură, exterioare. Incomparabil mai elocventă fiind soluţia literară, ilustrată prin conceptul de casă, echivalat cu acela de familie : înstrăinarea duce la destrămarea celulei, la (în cele din urmă) evadarea diferiţilor membri, la părăsirea deci a casei ; dezalienarea (chiar parţială) echivalează cu reîntoarcerea tuturora la matcă. La o matcă însă alta (ca esenţă, spaţiu şi timp afectiv) decît cea anterioară. Ideii de casă i se adaugă, în acest context, ideea de femeie, în ipostază de mamă şi soţie, factor, în viziunea scriitoarei cardinal, responsabil, determinant. Roman al unei crize familiale, configurate în drama unei femei lucidă şi sentimentală totodată, reflexivă şi energică, tenace şi capabilă de sacrificii, surprinsă la vîrsta critică, dar şi la cea, în alt sens, autocritică, *Viaţa cea de toate zilele* impune, prin Baba, un per

sonaj de incontestabilă complexitate, alcătuit din alte fibre psihologice decît surorile ei de suferinţă, ce evoluează în prozele închinate oraşului provincial de M. Sadoveanu sau de Ionel Teodoreanu. Mai puţin diafan şi mai puţin teluric, mai puţin înger şi mai puţin demon, păs- trîndu-şi, în feminitatea lui specifică, discreţia, dăruirea, sobrietatea, facultatea de a se controla şi judeca.

Cu *Acasă,* Ştefana Velisar-Teodoreanu pătrunde în orizonturile specifice unei vîrste prin excelenţă dificile : vîrsta infantilă. Mai corect spus : preadolescentă. Receptată şi ea nu din afară, ci dinăuntru, prin concretizarea modului de a gîndi, de a simţi, de a se comporta şi de a se exprima al copilului. Al unui copil, de astă dată bucureş- tean, crescut printre oameni înstăriţi, civilizaţi, preocupaţi şi de politică, sensibili (unii dintre ei) şi la fenomenul cultural, dădăcitori sau îngăduitori, după ani şi temperament. Copilul din *Acasă* e Pia. Şi, alături de ea, tandemul Nonei şi Andi. Trăind toţi trei marile şi ini- mitabilele experienţe ale întrebărilor definitive, ale de ce- urilor fundamentale, ale curiozităţii nelimitate, ale descoperirilor şi ale cunoaşterii, ale certitudinilor şi ale mirărilor, ale candorilor şi ale neliniştilor, ale stării euforice şi ale fricii, ale jocului şi ale bolii, ale aventurii şi ale nălucirilor, ale bucuriei şi ale regretului, ale obligaţiilor şcolare şi ale vacanţei normale sau neprevăzute etc., etc. Toţi trei, dar mai ales Pia, ale cărei reacţii sufleteşti sînt analizate cu precădere, aşa cum, în *Calendar vechi,* erau ale lui Miki, iar în *Viafa cea de toate' zilele,* ale Babei.

Prin Pia, Miki, Baba (şi diversele „tante“ ce apar, cu funcţii variate, în fiecare roman), Ştefana Velisar-Teodoreanu defineşte în ultimă analiză, ipostaze (stadii de evoluţie) ale unui unic tip iradiant,' asimilat de ea ideii de femeie şi rotunjit ca atare, în spiritul realismului psihologic. între cele trei scrieri există, clar, raporturi de complementaritate, chiar dacă, nominal, eroii sînt totuşi alţii : în Pia sînt prefigurate trăsături ale lui Miki ; Baba le reprezintă pe amîndouă la anii critici, tatăl Piei şi tatăl lui Miki poartă aceleaşi însemne caracterologice şi biografice ;

nu e greu de remarcat că nucleele familiale îşi corespund unele altora, că schimbarea spaţiului geografic şi a timpului istoric nu afectează prelungirea aceloraşi coordonate spirituale. Atîta doar că, de la carte la carte, anume date structurale se adîn- cesc, se nuanţează, se îmbogăţesc prin noi orchestrări, relevînd tonalităţile particulare specifice vîrstelor, iar tipurile fundamentale (în speţă, cel feminin) primesc reverberaţii şi valenţe complinitoare. încît. gîndite succesiv, cele trei romane se presupun şi se pun în lumină reciproc.

Succesul ob(inut cu aceste proze ar fi autorizat-o pe Ştefana Ve- lisar-Teodoreanu să-şi continue activitatea epică. Socotind, probabil, că a spus tot ce avea de spus, în clipa cînd îşi încheia ciclul evocării, a renun(at să ma>i participe la competiţia romanescă. Dar nu şi la prezenta culturală : dedicîndu-se traducerilor, a dăruit, în anii postbelici, excelente versiuni româneşti unor importante opere semnate de Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Cehov, Andreev, Gorki, Undset şi multi alfii. Rămînîndu-ne, în schimb, daitoare la capitolul creaţiei originale. Să sperăm că nu pentru mult timp.

AUREL MARTIN

VIAŢA CEA DE TOATE ZILELE

Tată, te iert că-n adine m-ai semănat între brazdele lumii.

Lucian Blaga

Masa, pătrată şi albă, ca un plic închis cu o pecetie roşie la mijloc — o farfurie cu cireşe — ţine în jurul *c.* patru stăpîni tăcuţi. Furculiţele şi cuţitele lovesc uşor farfuriile, în felurite ritmuri şi punctuaţii. Se stabilesc unde, un fel de telegrafie fără fir, în patru limbi şi ţinte încrucişate. Poate e vorba de vreo comoară ? Lîna de aur e pe capetele lor. Se uită toţi, ca şi cum air fi orbi : peste, alături, prin — urmărind poteci lăuntrice. E o linişte specială. Prezentul aproape abstract. Sufrageria zîmbeşte ostenit, dar nu poate grăi. E numai lemn vechi ceruit, pînze subţiate, vase desperecheate. Adună giuvaenicale din geamuri, mai scapă din ele zadarnic şi pe podele. Perdelele ieşite de soare se trag nesimţit înăuntru, ca şi cum ar vrea să se alinte de-o fiinţă mare şi bună.

A oftat cineva. Trei perechi de ochi se întorc cu mirare acoperită către Elisabeta. Sincer mirată este Elisabeta. Se întoarce şi ea de departe. Mînile subţiri vibrează pe tacîm. In trupul îngust sîngele se ridică repede în obrajii prea albi, îi luminează o elipă şi ,se ascunde subt pleoapele grele, lăsate pe

ochii acum întunecaţi.

Mircea îşi limpezeşte glasul, zice totuşi cam răguşit :

— Trebuie să începem să cumpărăm gheaţă. E caldă apa...

— Da, ar fi bine, aprobă Eleonora.

— N-avem beci ? intervine ironic Nucă.

Ceilalţi fac un semn, ca şi cum s-ar scutura de-o gîză.

— Şi încă ce beci ! Ies gărăfile brumate din el. Dar, dacă nu se bea îndată, apoi hotărît că se-ncălzeşte la loc, apa-i apă, vorbi Dadaia mai mult pentru sine, schimbînd farfuriile.

Trecu un val de ,aer. Se făcu o destindere. O deşteptare, parcă. Se îndreptară umerii, mînile fură mai harnice, ochii mai vioi. Apoi se lăsă altă tăcere, trecînd de la nelinişte la indiferenţă.

Elisalbeta miînca cireşe cu .un fel de grabă. „Bărbatul meu, copilul meu, sora mea... Ce înşirare posesivă. Ce bogat sună ! Tot ce-i mai aproape de mine. Tot ce am. Şi... ca într-un vis apăsător, întinzi mîna, deschizi gura, e numai o palmă între tine şi ce vrei, şi n-ai cea mai mică putere, nu poţi striga, nici apuca, nu poţi clinti o fibră din tine, chiar dacă ţi-ar fi viaţa în joc ! De ce azi, tocmai azi, duminica, după atîţia ani, la masă, cînd s-a împărţit pînea şi vinul, se precizează acest gînd ? E o eroare undeva. Unde ? în ce ? în care din noi ?“

Elisabeta făcu o roată subt gene : Mircea, Eleonora, Nucă. Se opri asupra lui : nu seamănă copilul cu mine. E aproape mic, ca Mircea, faţa rotundă, bărbia ascuţită, fruntea bombată, nasull scurt şi puternic, ochii prea apropiaţi şi larg conturaţi de tîmple. Verdele lor e vegetal, poate mineral, nici o căldură, numai strălucire. Şi părul

de mătase poleită, atît de frumos, parcă e fals şi creţ ca al îngerilor de jucărie. E ceva de înger în ei, în Mircea şi Nucă, de îngeri carnivori !

— Ai rîs ? se întoarse brusc Mircea către Elisabeta.

— Nu.

— Mă miram şi eu. Nu prea eşti veselă de obicei, şi acum isă rîzi degeaba... Te-ai înecat ? urmă cu o nuanţă de enervare.

— Nu... poate...

„Mănînc prea multe cireşe. E o foame absurdă în mine, foame de atâtea lucruri, se răzbună pe cireşe, gândea Elisa- beta. E comic : îngeri carnivori. Ce mi-a venit ? E şi ceva de lei în ei, coama şi dinţii ascuţiţi, umerii lăţi şi şoldurile strîmte. O agerime stăpînită. Parcă au'resorturile prea tari. Copilul are gura mea, mai rotundă şi cărnoasă. A lui Mircea pare mică, dar cînd rîde vezi deodată atîţia dinţi, se taie faţa cu un fierăstrău ciudat de piatră. Eleonora e altfel, e ca o regină de Nord. E aproape clasică. Numai ea e roşie la faţă, cu vinişoare subţiri, din cel mai fin amici. E înaltă tare. Cea mai înaltă din neamul nostru. Doar e stîlpul casei ! Allături sînt mică, deşi sînt cît Mircea şi par naltă lîngă el. De unde şi-o fi luat tipul acesta nordic ? Seamănă cu bunicul ei, se pare, din judeţul Neamţ.

E o putere de tăcere, la noi, de zăpezi nordice, în adevăr. Se pierd urmele în ea. Dacă n-ar fi Dadaia, pe care o am de la bunica mea, aş uita şi cum mă cheamă. îmi ţine de cald bătrâna, ca o şubă veche la picioarele mele, în călătoria asta atît de lungă.

Poate am febră. îmi simt tot sîngele în cap.“

— Baba, vrei să-ţi dau ţie azi ceaşca cea mare

de cafea ? Parcă te-ar durea capiii... întrebă Eleonora, privind-o peste maisă.

— Da, mulţumesc, Nona, răspunse repede Elisabeta.

Toate astea erau fantasme. Erau doar oameni buni, dar ocupaţi, surmenaţi, cu multe griji. Ţineau la ea. N-aveau timp să se gândească la ea, atâta tot... Şi Nucă... ce poţi cere unui copil de 17 ani, unic Ia părinţi, răsfăţat şi voluntar ? Ce putea el priceţpe, cunoaşte ? Mai tîrziu au să se aşeze toate cum trebuie. Mai tîrziu... la bătrîneţe, după...

Şi ce vreme frumoasă ! O amiază proaspăt aurită. Să mergi la cîmp, să uiţi de toate.

— Mircea, te plimbi cu mine azi, să vedem cum e iarba pe deal ? întrebă Elisabeta. Glasul era aproape rugător.

— O vedem de aici. Eu merg la tenis, de acolo la club, să citesc revistele străine, şi la 8 sînt la masă. Tu ce faci ?

— Şi tu, Nucă ?

— Cred că n-am program şi azi. Fac ce-mi place, răspunse Nucă tăios.

— Ce-ţi place ? întrebă Elisabeta.

— Mă priveşte. Nimic periculos, adăugă surizînd sarcastic.

— Nu se răspunde astfel, ştii bine, îşi înăspri Elisa- beta vorbele.

— îţi dau bani să mergi la cinematograf, şi .s-a rezolvat problema, interveni Mircea.

— Drept recompensă că vorbeşte nepoliticos ?

— Lasă, frate, nu mai exagera ! Şi tu, taci odată, se întoarse enervat către Nucă.

Nucă se strîmba superior şi plictisit. Nora se ascundea subt o neutralitate armată. îşi potrivea faţa pe calapodul de rigoare, fără convingere.

Dădu semnalul de sculare :

— *A propos,* am lăsat acadele pe masa din salon. Cui îi face poiftă...

Nucă se îndreptă grăbit într-acolo. Nora se retrase la ea în odaie. Mircea aştepta în picioare. Elisabeta se întoarse către fereastră, se uită în grădină, apoi la masa nestrînsă. Şervetele făcute sul, ca nişte documente legate cu panglici colorate. Cozile şi sîmburii de cireşe ; vraf încîlcit de note fără sens, alfabet dezarticulat. Pierduse cheia desigur. Nu mai aveau lucrurile rost pentru ea. Căscă a pustiu şi pomi încet către uşă. Sui la ea în odaie şi se aşeză pe primul jilţ, ca pe un cufăr după ce ţi-ai făcut bagajele, într-un interval înecat de oboseală.

Mircea îşi luă pardesiul şi se plecă să o sărute pe cap. Elisabeta se trase involuntar într-o parte şi-i căzu sărutarea pe-o ureche. Zîmbi slab.

— Ce-i ? Iar eşti nervoasă ? Stai mai bine la soare, în grădină, are să-ţi facă bine.

— Bine la ce ? Dădu să mai spună ceva, se stăpîni şi urmă liniştit : La revedere. Petrecere bună.

Mircea dădu din umeri, se uită întrebător la ea şi ieşi închizînd uşa cam tare.

Se făcu linişte şi gol. Ferestrele scînceau din bălămăli. Soarele se prefăcea în păsări galbene pe-un colţ de covor, începu un cîntec ascuţit şi jalnic, cum auzi prin pădurile din Bucovina cînd trec femeile cu marfă la tîrg.

„Spală Mariţa vasele, constată gîlndul Elisabetei. De ce o fi apucînd-o dordl de caisă

tocmai icînd spală vasele ? E de nesuferit. Parcă ţi-ar toarce creierul .cu degete julite şi aspre. Ce-o fi cu mine ? Fac o neurastenie ? Ori mă apropii de vîrsta critică ? 36 de aini ! M-am măritat prea tînără. Trebuie să mă îngrijesc. Nu mai am chef de nimic. Şi azi... n-am să stau degeaba pînă seara. Unde o fi Nucă ? Nu se aude prin casă. O fi plecat cu Mircea. Nora îşi pune ondine în fişele de la laborator, ca £n toate duminecile. M-aş putea duce la Maia, sau la prietenii noştri Trofimii, dar n-aş vrea să mă ghicească, să mă întrebe nimic, sau să fie prea veseli, din discreţie faţă de mine. Uf !“ sări sprinten din loc. Se uită încruntat în oglindă, ca la un duşman greu de învins. „Eşti prea silabă, fără culoare, ai şi cute pe obraz, ţi se întunecă părul ca .paiele veohi şi ude. Se cunoaşte că ţi-a murit mama de oftică, de nici n-ai avut timp s-o cunoşti !“ Apoi îi fu ruşine de cele spuse. Căută cu ochii portretul mamei ei şi îi surise vinovat, să-i ierte asprelile noi în care se însîngera.

Scoase o rochie cu flori albastre din dulap, îşi potrivi părul lung în două funii istrîlnse pe oap. îi făceau o căciu- liţă vie.

Coborî iute scările. Trecu în grădină aproape alergând. O strigă cineva, dar se făcu că n-aude şi ieşi pe poartă.

O lovi aerul mai cald şi praful în obraz. îşi potrivi mersul pe pavelele proaste, ce contraziceau orioe ritm, ţineau ochii înhămaţi prea aproape de pămînt. Umbla repede, luând totul în răspăr. Ai fi zis că era urmărită şi căuta să scape cotind printre Obstacole vii. întâlnea slugi şi mici negustori. Multe rochii isiniiliii, de mătase lucioasă, complicat şi strimt croite, pe trupuri trudite, şi tot acelaşi guleraş strâmb lipit ca o

marcă între umeri. Negustoresele, decolorate, călcau anevoios, împovărate de grăsime ca de o marfă de contrabandă Sin pripă ghemuită isubt prea puţine stofe negre. Bărbaţii, sumar ciopliţi, aspru îmbrăcaţi, proaspăt iraş®, cu „frizuri" cleioase şi pălării vechi, înaintau răzleţi. Dacă n-ar fi avut mai toţi flori la butonieră şi cravate roşii, ai fi căutat dricul şi drapelul „comparaţiei" ,să le justifice pasiull tărăgănat şi solemnitatea plictisită a feţei.

Bieţii oameni ! Fiecare îşi căuta locul la soare, răgazul şi bucuria lui. Scăpau şi ei cîteva ceasuri din roata săptămânii şi se dezmeticeau un stradă. Totdeauna duminica acest miros de tigaie arsă, în care ar sfîrîi şi Jînă, şi piele, şi ofilite buchete de lăcrămioare.

Alămurile şi scripcile se jucau de-a prinselea prin văzduh. Puneau rămăşag de nuntă sau înmormântare. In glasul lor erau tot atîtea bomboane poleite, flori de hîrtie, tăblii de paturi de tinichea vopsită, fotografii cu puichiţei de muşte, vin acru şi pîne nedospită.

Coti pe-o străduţă spre barieră.

Trecu mai departe, printre cîni flămînzi, gunoaie şi băltoace pe drumul scofîlcit.

Şi în ea erau cîni flămînzi, gunoaie şi băltoace şi drum anevoios spre larg.

„Se adună în om atîtea şi atîtea, şi deodată nu mai încape nimic. Atîtea gînduri şi vorbe roiesc în mine şi se revoltă, că le ţin închise. Mă tem să nu-mi scape odată, să nu le mai pot struni. Mă servesc de prea puţine acum, cît i-ar trebui unui copil de 7 ani, binecrescut. Cînd mai soot din celelalte, Mircea zice că sînt absurdă, romantică şi provincială, că-i pregătesc o scenă. A fost un timp cînd vorbeam amîndoi. Nimic nu ne părea de prisos, totul se oglindea, se împărţea, sporea şi ne lega de lucrurile vieţii. Acuma parcă UT fi fixat o dată pentru totdeauna tot ce ne priveşte. Mişcarea continuă prin inerţie. Orice a survenit, fărâmă cu fărâmă, a fost prins de tăcere, să pară vechi, de totdeauna, firesc.

Alianţe noi nu se mai fac. S-au lipit încet pe mine multe etichete. Singură .nu mai ştiu care-mi corespund, care s-au întipărit în mine, care m-aiu îmbrăcat în altcineva în care mi-i atît de strâmt, că nu mai pot face o mişcare naturală. Toit ce mă leagă mă doare. Nu mă pot dezbrăca de nimic. Haine vechi, haine vechi, am rămas doar atât ? Vechi...

De ce simt şi văd azi, cu o dureroasă noutate, toate aceste lucruri ? E o schimbare de ritm. Ca şi cum aş fi mers prea mult şi mi-^ar veni să mă las în genunchi şi de 'frică să n-o fac aş alerga ultima parte a drumului pînă la ţel. Da, aş alerga până s-ar rupe inima din legături şi ar cădea în urma mea, ca o pungă pierdută, în drum.

Nou, vechi. Vechi, nou... E greu de lămurit. Nou, ar fi un început. Iar prelungirea acdlui

început ar duce pînă la vechi. Adică, altceva. Un ceva nou faţă de începutul lui, care este vechi faţă de ce a devenit acum. O întîlnire poate

fi ceva nou. Şi o despărţire poate fi ceva nou. Şi vechi amîndoiuă, peste un timp. Poate nu depinde de timp...

Totdeauna m-a speriat noutatea, chiar cînd m-a bucurat, emoţia cuprinzînd amîndouă stările, nou-vechi, vechi-non iremediabil legate între ele, izvorînd una din alta.

Prima întâlnire, cu .adevărat nouă pentru mine, a fost intrarea surorei mele Nona în viaţa mea, coincizînd cu o despărţire năprasnică. Am cunoscut-o pe Nora la înmormântarea tatălui meu. N-o (lăsase mama ei, pînă atunci, să mă vadă. Nu-i ierta tatei că divorţase pentru a se recăsători cu mama mea. Şi doar murise, biata, atît de repede ! De aceea am cunoscut-o pe Nora abia la înmormântarea tatălui nostru. Cum se uita la mine de gînditor... Mă înceţoşase toată glodurile ei. Cercam .să-mi proptesc o clipă privirea într-a ei, dar parcă se risipea şi trecea dincolo de mine. Ţin minte că întorceam capul, ca şi cum aş fi cercat să prind prelungirea de dincolo de mine. Mă uitam, între bunica şi buniciil, ca printr-o poartă de apărare, dar simţeam că înaintea mea şi după iriine era tot lucru necunoscut. Mă mişcăm pe furiş. Mă întreba o frică de Nora, nu de tata, pe care nu-1 văzusem mort, căci era închis şi pecetluit, cum îl adusese cu trenul, ca un cufăr cu odoare înăuntru. Nu mai văzusem sicriu de metal decît aii sfintei Paraschiva, ştiam că ceilalţi muritori aveau numai de lemn, aceasta îl aşeza pe tata de-a dreptul în rai. Nici nu îndrăzneam să plîng, nu cumva să-l mâhnesc în mărirea lui. Gum .se închinau toţi pentru tata, eu credeam că 9e închină la el, şi mă rugam şi eu de el să facă pe

Eleonora să mă iubească. Mi-a îndeplinit cererea chiar în acea zi. Eleonora a venit la noi acasă, m-a luat în braţe şi a zis că ar vrea să aibă o fetiţă ca mine. Era înaltă, puternică şi frumoasă. Bunicii mei păreau şubrezi şi vechi, vechi şi prăfuiţi lîngă ea.

Niciodată n-am avut o impresie mai puternică de *nou.* O noutate care răsturna tot ce fusese pînă atunci. Şi numele meu mi s-a părut străin cînd m-a întrebat : «Iţi zice Baba fiindcă eşti ştirbă ?» îmi schimbam dinţii. I-a răspuns bunica mea : «Aşa şi-a zis cînd era mică şin venea greu să pronunţe Elisabeta».

«Avem aceeaşi iniţială», a zis Nora.

Eram foarte mîndră să am aceeaşi «iniţială» şi acelaşi tată cu Nora. Dar nu ştiam ce înseamnă iniţială şi mă sfiam să întreb, să nu mă creadă proastă. Numele ei n-avea pentru mine nimic comun cu al meu. Suna prelung : Eleonora, îl vedeam, cu multe verigi, ca un lanţ gros de aur. Al meu, poate fiindcă era purtat de iregina, mi se arăta în formă de coroană albă, cu unghiuri ascuţite. Era numele meu de zile mari. Ziceam solemn : numele meu este Elisabeta. Cînd îl spuneam întreg : Elisabeta Vizantea, devenea fastuos, cu trenă, blană şi dantele, şi simţeam că nu mi se cuvine încă, ci tocmai cînd voi fi mare. în toate zilele mă mulţumeam cu «Baba», mai uşor de purtat. Mă simţeam în el ca în pa- puoaşi moi de pîslă. .

N-aveam timp să mă gîndesc la tata, de multe gînduri aduse de Nora. Să faci cunoştinţă, pe neaşteptate, cu *sora ta,* domnişoară de 17 ani, căreia bunicii îi vorbeau cu «duduie» şi ea lor

«coană Liisavetă» şi «ooane Ioniţă», să te aşezi ia locuil tău îritr-o fiinţă, mai aproape şi totodată mai străină ca orice fiinţă din ‘lume, *clintea viaţa din loc.*

Găsea că semăn cu tata, probabil ca să mă poată iubi mai uşor. Cei de-acasă ziceau că sînt leit mama. Poate mă îmbrăcau în mama ca să-mi ierte că murise în urma naşterii mele. Se încurcau minţile de cîte *nu* se spuneau peste capul meu. în fotografii, mama mea părea mai tînără ca Nona, mai subţirică, mai vesdlă, de aceea cînd a hotărît Nora : «Acum ai să fii fetiţa mea», mi s-a părut cu putinţă. Apoi a venit să rsftea la noi, o lună, pentru mine. Şi, de atunci, în fiecare an, o parte din vacanţă.

Mă răsfăţa, îmi idădea jucării, cărţi, panglici, şi se purta cu mine ca şi cum aş fi fost miilt mai mică decît eram. Bunicii o iubeau. Ziceau că este serioasă şi pricepută la toate. Dormea în odaia mamei, acolo unde murise, lucru oare o învestea cu o mare putere faţă de mine. Cînd era Nora la noi, eram mai voinică. Mă plimbam mult cu ea, mîncam mai bine, mă culcam devreme. Vacanţa era Nora. Dar *eu* eram în viaţa cea de toate zilele, în care mergeam cu paşii mei, în miezull casei, înconjurată de lucrurile de totdeauna, cu bunicii, amintirile, fotografiile, vecinii, dobitoacele, grădina. Ţesearn mărunt, mărunt, pe nesimţite, viaţa mea. Ce minunată era tăcerea casei pe-atunci ! 0 tăcere mîngîie- toare. îmi atingea toate fibrele. Cum de s-a înţepenit treptat, răcit, materializat, punînd stăpînire pe noi, ceea ce fusese muzică adormită pe lucruri !“

Baba umbla într-un feti de beţie muşchiulară,

nervii încordaţi, mişcările tot mai repezi. O mîna instinctul către o istovire binefăcătoare.

Cum îţi trece durerea de cap pe nesimţite, după ce-ai luat o doctorie, tot astfel amorţiră gîndurile treptat, pînă la vid.

Tresări la apropierea unei căruţe.

— De unde eşti mata, duduiţă ? Ai vreo nevoie la noi în sat ?

Baba clipi şi se scutură ca de-o veste rea.

— Noi mergem la tfrg, că şi-o frînt baba me piciorul, urmă ţăranul. Avem o cumătră moaşă acolo, a şti ea ce-i di făcut...

în fundul căruţei, pe nişte ţoale, o femeie mărunţică şi neagră, aproape leşinată. Niu se văieta de loc, doar îşi zbîr- cea mai taTe faţa, apoi deschidea ochi mari şi părea şi mai stoarsă de puteri.

„E ca o pompă de cauciuc ars, numai cute, fără pic de aer în ea“, gîndi Baba, şi tare :

— Vă duc eu ia 'spital. Cunosc un doctor cumsecade. N-are să vă ia parale.

— Apăi, sui şi mata şi bogdaproste.

Se aşează pe scîndură, lingă om, dar cu spatele către cai. Sălta scîndură cu ei şi răspundea în toate lemnele ţapene şi vii.

Se lăisase răcoare în jur, se făcea lumina cenuşe. Mai întuneric era la picioarele ei, în fustele creţe, oscioare şi basma. Femeia zgîncită într-o rînă părea o biată vrabie moartă. Ofta cînd şi cînd. Oftă şi Baba.

— Halal di inimă bună, uşoară să-ţi fie, ou-s ou vina, podeţul lua-l-ar... oftă şi ţăranul, trecînd la vorbe mai puţin spăşite, în spinarea cailor.

Se topi inima Babei de ruşine. Nu i se cuveneau

mulţumiri, era străină şi departe de durerea de lîngă ea. Străină şi departe de viaţa însăşi.

întoarse capul. Cum ajunsese aşa departe ? Aveau să fie îngrijaţi cei de-acasă. Se aprindeau luminile oraşului, pîlpîiau slab prin colbul alb. Se 'lămureau rotunjimi culcate, scîinteieri şi luciri învăluite. Parcă era şi acolo o femeie rănită. îi tremurau trupul, brăţările şi salbele subt marama subţire.

îi întâmpinară cîni, muzicuţe, certuri de beţivi, larmă de copii, fum de bucătării de vară şi perechi ou ochii duşi. Nu mai rămînea nimic din fiinţa tainică zărită de departe ? Duhul ei se risipea printre pomi. îi dusese rochia salcâmii, aveau mireasmă dulce şi mărgele albe pe crengi.

O milă sfâşietoare îi despărţi bătăile inimii. O milă în care se topea orice amintire trăită.

La spital nu vroiau să le dea drumul. Nu era nici un doctor. Infirmierele, ca nişte stafii domestice, grase, cu mînile în buzunare, se rezemau de zidul din curte.

— Doctorul Trofim, cel tînăr — cine-i ţine locul ? Să intre femeia bolnavă, că-1 aduc eu de-acasă.

Baba vorbea hotărât, făcînd semn să deschidă poarta, îşi lăsă tovarăşii pe mini nedumerite şi plecă într-un suflet.

★

Trofimii, tatăl şi fiul, stăteau la masă, în cerdac. Mîn- cau, pe gînduri. Unicul sfeşnic cu glob de sticlă îi lumina cât să nimerească de la mînă pînă la .gură, încolo .mai mult rug pentru fluturi. Obişnuiţi să privească prin microscop lumea celor

mai mărunţi, erau atraşi de farmecul sticlei rotunde, în care flacăra trăia o slujbă dramatică, mistuind fiinţe vii. Din ţesuturile lor preţioase rămînea doar o boabă mică de fum gras negru. Ceea ce păruse cules din zăpezi neatinse, nestimate şi flori, se reducea la o fărâmă de zgură. Asistau ca la un spectacol Ia jocul aripelor şi saltul fanatic în casa focului. îi furase cu totul. Ochii măriţi, gî- turile întinse, coatele pe masă, mestecau în tăcere. Erau înallţi, Şlabi, pletoşi, smoliţi. Aici se opreau asemănările dintre ei.

Luca avea ceva gotic în frunte, arcade şi nas. Păr des şi sur, ochi cenuşii iuminînd orbitele adînci, buze ascetice, umerii aduşi îin halatul alb, caTe lua înfăţişare de rasă călugărească pe trupuil lui.

Haralambie, dat la strung subţire, învelit ca din plesnituri de bice, sprinten şi-niflorit. Trăsăturile feţei îndulcite, ochi negri şi dinţi care împodobeau ou sănătate orice cuivînt.

Se auzi portiţa, apoi din pămînt şi frunze, vestea paşilor pripiţi, schimbiîndu-şi glasul pe treptele de lemn.

Mirare, cu gura plină :

— Ba — ba...

— Ba — ba...

— Silabisiţi admirabil, domnilor savanţi, îi întîmpină Baba cu suflarea tăiată. Atîta allergase, că-i venea ameţeală. Se rezemă de-<un stâlp şi zîmbi îin lumina şovăielnică. Obrazul prea alb, cu multe vibraţii. Gîndul spunea : „Nu mă sprijin arât de ceidaic, rât de voi doi, prietenii mei de totdeauna. Numai în voi îmi regăsesc drumul meu cel de la începutul lumii. Aici mă simt liberă. Mă

cumpănesc şi-mi cunosc vîrsta, mi-o joc în două ape şi două puteri. Stau între două ţinte neschimbate, una îndreptată spre viitor, cealaltă spre 'trecut, şi mă întîlnesc tocmai la încrucişarea ilor. Haralambie e cu 6 ani mai tînăr decît mine, şi Luoa cu 24 de ani mai bătrân ca mine. Autoritatea celor şase ani în plus faţă de unul şi privilegiul celor 24 ani minus faţă de celălalt mă întăresc şi mă primenesc.

Dar de ce aşez azi tot lucrul pe cîntar ? Ce se întîmplă cu mine ? Noroc că nu se poate citi gîndul nimănui ! Noroc

Trofimii se uitară unul la altul, ca prinşi asupra faptului, şi se puseră toţi trei pe râs. Se vedea destul ca să nu se poată tăgădui că mîncau amîndoi *cu mina* ştrudel cu brânză. De altminteri, niioi nu erau .tărâmuri, nici şervete, nici faţă. Pe masa plină de formule — mîzgălite de pe vremea cînd era Haralambie copil — o farfurie cu resturi de pui, pînea ruptă ca malurile de ape repezi, o sticlă cu vin, pahare, farfuria înfoiată de plăcintă, foiţele străvezii presărind masa, ţinîndu-se înaripat de degete, veston şi colţ de buze.

— Mîncaţi fluturi ? V-a părăsit Verona ? Cum de pe- treceţi în voie ?

— Iar cunună Verona ! Şi-a cerut leafa pe o lună înainte şi a pornit-o de la prânz în mahalaua ei, lăsîndu-ne de izbelişte, se văietă prefăcut Luoa.

— Ne-a pregătit „di tăti celi“ şi a lăsat restul pe nădejdea mea. Am mai simplificat serviciul ! clipi vesel din ochi Haralambie.

Baba le turnă vin pe degetele unse :

— Qătiţi-vă, boieri de moda veche, s-a sfîrşit cu binele ! Am nevoie de tine, Harap, se întoarse

către Hara- lambie. Şi îi povesti întîlnirea cu femeia cu piciorul rupt.

— La ordine ! Vii cu mine ? întrebă Haraâambie scu- lîndu-se în picioare.

— Nu pot. Trebuie să mă-ntorc acasă.

Urmă o mică tăcere, în care se ciocneau cîteva griji, apoi :

— Şi ierbaţi-mă că v-am stricat odihna de seară.

— Ştii bine că facem bucuros orice pentru tine.

Cuvintele lui Luca mîngîiară spinarea Babei, care se strecura printre pomi. Erau gard în gard grădinile lor şi loc de trecere de totdeauna o scîndură fără cuie.

*

La masă erau şi cei de-acasă. Se vedea, din grădină, fereastra mare luminată, ca o carte de aur cu titlul şters.

Ieşi lupoaica înainte, scrâşnind din labe prin pietriş, scheuniînd prietenos, făcând mare alai gudurat şi intrând buzna, cu Baba, pe uşa sufrageriei.

— Vă *rog* să mă iertaţi că am întîrziat...

Cerea şi lupoaica exagerat iertare, scheunînd umilit, la fiecare pe rând, apoi se întorcea victorioasă, sărind cu labele pe rochia Babei.

Fluturase o bucurie în oohii tuturor (era sigură Baba), apoi se micşorase lumina la strictul necesar.

— Asta nu se face, Baba, puteam să credem că s-a întîmplat o nenorocire, spuse Mircea nemulţumit.

Nucă îşi luă o mască de curiozitate ştiinţifică. Nora, vrând să pară cât mai naturală, părea

complect absentă, ca şi cum s-ar fi vorbit într-o limbă necunoscută. Dadaia rotea ochi îngăduitori la picioarele pline de praf. Alerga la bucătărie, aducea farfurii şi făcea zgomot cît patru.

Baba — care se simţise vinovată rtot drumul ia întors şi gata să dea explicaţii şi să ceară scuze, sperînd în sfîrşit într-un acord regăsit, reînnodînd firul peste capetele multor seri — căzu, greşit, î)ntr-un gol de simţire. Nici nu încercă să dezlege grija lor adevărată pentru ea de fonna în oare se exprima. I se păru obositor şi inutil. Işi trase şi ea un oblon de ia frunte La bărbie. Faţa îmbătrîni, se făcu îngustă, uscată şi mică.

Se aşeză la masă. Spuse rece :

— Nu e nevoie să-uni ţineţi de urît dacă sînteţi obosiţi. Mănînc repede şi mă culc şi eu. Se sculă brusc de pe scaun, deschise ferestrele : Nu e aer aici.

— Vin fluturi şi gângănii multe în astă seară, spuse obiectiv Nora.

— Adevărat. Erau şi dincolo, răspunse Baba distrat, aşezîndu-se iar la masă.

— Unde, dincolo ? întrebă Mircea.

— ...la toate lămpile oraşului, răspunse Baba, gratuit reticent.

— Hm... făcu Mircea, uitîndu-se mai atent la ea.

Baba gusta în silă bucatele prea scăzute care-i întunecau farfuria, bea multă apă, fărămiţea pînea. Toţi ochii erau pe moviliţa de miez zgrunţuros. Se surpa şi se aduna la loc subt degetele nerăbdătoare.

Nici o mină n-avea astîmpăr. Nora netezea încet faţa de masă. Mînile ei lungi erau ca două podeţuri albe clătinate de-o apă. Pumnul lui Mircea se

întredeschidea şi se închidea la toc, pulsa ca un ghioc padid cu o margine dinţată roz. Nucă, proptindu-şi degetele unele de altele, îşi făcea mînile cuşcă, boltă, coş de nuiele. Numai ale Dajdaiei aţipiseră, noduroase şi grele, una pe^te alta, pe burta ei.

Ce stranii sînt mînile, sclavele noastre, când scapă oarecum de subt controlul imediat, cînd n-au nimic de făcut şi inconştient iau parte, răsfrâng şi răspund, cu mijloacele lor mărginite, întregului de care ţin.

Era oboseală, încordare, nehotărâre, aşteptare, lipsă de claritate şi voinţă în jurul mesei. Sfârşise şi Baba cina ei grăbită, dar le era greu la toţi să se ridice de pe scaun, să-şi spuie noapte bună, să găsească tonul potrivit. In fine, înhămaţi la aceeaşi coTvadă, puseră umerii toţi odată, se scularâ, zâmbiră formal şi spuseră formula nocturnă, care-i dezllegia unul de altul. Nucă, schiţând un simulacru de sărut aproximativ în direcţia tâmplelor plecate către el. Apoi, se trecu ierarhic pe uşă, pe scară, la ietacele de sus.

Dadaia Închise ferestrele, îndreptă scaunele, stinse luminile, trase covoarele, tăcut şi plecat ca dascălul după slujbă, şi încuie uşa de intrare oftând.

*

Patul cel mare de lemn de păr lustruit trecea tăcut cu Mircea şi Baba peste graniţa dintre o zi şi alta. Nici o mişcare. Cît mai departe unul de altul, întinşi pe corzi paralele, drepţi şi corecţi, suflările nesimţite, pândeau venirea somnului. Se

ascundeau subt neclintire, ca în nefiinţă. Aşteptau evadarea din acea stare fără nume, fără priinţă, nedesluşită şi apăsătoare. Să fi fost din blană de pisică cearceaful care-i învelea, n-ar fi fost mai încărcat de electricitate.

Uşa ietaaului era deschisă pe balconul larg, cu coloane tencuite alb, plante, cer şi lună.

Greierii vorbeau cu stelele despre încântări nemărginite. Lumina obosea ochii, cernea un fel de var sticlos, schimba geometria odăii, netezea de muchea patului o cingătoare fantomă.

De ce această încordare ? De ce era deodată atît de greu de trăit ? Nu se întâmplase nimic deosebit. încet-încet,

cum se ofilesc şi se şterg culorile, s-au decolorat privirile, glasurile, gândurile, simţirea. Nu, nu era numai atît. Ci o alterare. Cum ise oxidează cu timpul, se tulbură, devine nociv un leac preţios odinioară vieţii. Aşa trebuia să fie ? Era o lege pentru toţi sau pedeapsa unora ?

„Cu Mircea nu mă pot 'lămuri. Mi-e frică de vocea 'lui stăpânită. Mă întreabă <ca un străin : «Ce vrei de la mine ? Cu ce ţi-am gTeşit ? Nu pot fi un erou de romane, sînt un biet magistrat de provincie şi un istoric ratat.»

Ca şi cum ar avea vreo importanţă Slujba, treapta, locul ! Doar ne-am luat din dragoste. Zicea pe vremuri, glumind :

— îmi dai porniri canibale. Cred că aş iri satisfăcut cu adevărat numai dacă te-aş putea mînca. Să te încorporez definitiv în mine, să faci parte din ţesuturile mele, să nu mai fiu obsedat de tine.

— îţi pare rău că mă iubeşti ?

— Nu... dar e ceva cumplit în iubire. O exaltare dureroasă. Ceva veşnic nepotolit. O fericire gîtuită de frică. O dramă. Te-aş vrea bătrână şi urată, să-ţi rămîie numai gesturile şi accentul, cit să ştiu că eşti tu.

— Poate m-ai vrea moartă...

Rîdeam, rîdeam, şi mă lăsam sfîsiată de bucuria lui. Eu îl iubeam altfel.

Ţin minte cînd a venit prima oară. Fusese numit supleant în oraşul nostru. Nora îi cunoştea părinţii de la Piatna-Neamţ şi-l încărcase cu hîrzoburi de păstrăvi pentru noi. Ne ruga să-i ajutăm să-şi găsească o gazdă cumsecade. L-au luat vecinii noştri, Trdfiimii. N-a stat mult la ei. Ştiu că mi s-a

părut mic şi neobişnuit de blond. îl plouase, era cu părul lipit, capul rotund, faţa lucioasă, ca o piatră scoasă din rîu. Fusese bolnav de gălbenare. Nu era încă bine de tot, n-avea pic de culoare în obraz. Afară de ochii mari, afundaţi şi verzi ca strugurii necopţi.

Bunica a vorbit cu el, apoi m-a trimes să-1 întreb pe Luca dacă vrea să-1 ia la ei.

— Merg şi eu, să-imi văd odaia, a zns.

Stătuse ploaia, dar ne uda iarba şi pomii din grădină. Mă gândeam că-i vine să râdă din cauza picăturilor reci. Simţeam iun feti de joacă închisă în el. Nu ne-am vorbit şi nici Uitat unUl da altul, pînă la gard. Nu nimeream destul de repede scândura care se dădea la o parte şi eram intimidată.

Şi-a luat vânt, a pus piciorul şi mina pe gard, ca în pieptul şi gâtul unui lucru, şi a sărit peste. Nici Harap nu era atât de sprinten. Ne-am întâlnit dincolo, rîzînd. Ca şi cum am fi trecut peste timp şi convenţii, m-a întrebat cu ton de veche camaraderie şi încredere :

— Cam ce fel de oameni sînt ? Crezi că am să mă-mpac cu ei ?

—[1] Sînt prietenii noştri.

— Ar trebui să-mi fie de-ajuns.

Nu era nimeni acasă. Ne-a purtat Verona prin odăi. îi propunea salonaşul roşu. Şi-a ales odăiţa care dădea în pod. Hotăra ca şi cum ar fi fost sigur că va fi primit. Glumea cu Verona, zicea că n-are să fie nevoie să-i şteargă praful, că-i cerea numai ,să nu-i răvăşească hârtiile. De mâncat, mînca orice, şi pământ cînd îi era foame.

— Apăi, dacă bei mata şi apă di ploaie, îi tare bine, cam curge prin pod, şuguia Verona.

— Orice, orice...

La întors se luminase cerul. Ne-am plimbat pe subt pomi. îmi punea atâtea întrebări, că abia aveam timp să răspund. Mă descosea bucată cu bucată. Vorbeam pe negândite, deşi mă năvăleau

mulţimi de gînduri care n-aveau nimic a face cu întâlnirea noastră, nici cu răspunsurile pe care le dam. Treceau numai prin mine ca printr-o casă cu uşile şi ferestrele deschise de vînt.

Pe la noi se vorbea altfel.

Cînd am ajuns la scări, pe cînd ne ştergeam tălpile de noroi, a tăcut brusc. Am urcat cîteva trepte şi, neauzmd paşii lui, m-am întors să văd de ce nu vine. Sta pironit şi absent. Cădea lumina pe el. I se uscase părul creţ, zbîrlit şi blond, şi-i rămăsese faţa foarte mică. Bătea în galben pînă şi albul ochilor. Era ca din alamă subţire. Parcă juca rolul soarelui într-o piesă chinezească. Şi deodată m-a cuprins o emoţie inexplicabilă, cum se întîmplă într-unele visuri, care povestite nu mai au nimic de spaimă. Parcă acum sosise străinul, şi cel de pînă atunci fusese numai trimisul lui. Aştepta să-l poftesc, sau se întreba dacă nimerise unde trebuia să ajungă ? Am zîmbit încurcat şi i-am făcut semn. A stat o clipă nedumerit, apoi s-a luat după mine.

Bunica l-a oprit la masă. Pînă la prînz a vorbit puţin. Tăcea cu o nâturaleţă perfectă. Se vedea că nici nu-i trecea iprin minte să îngîne ceva dacă n-avea chef de vorbă. Se uita pe păreţi şi întreba scurt:

— Cine este ?
— Tata.
— Unde este ?
— A murit.
— Cine este ?
— Mama.
— E aici ?
— A murit.
— Cine ?
— Bunicu.
— ... ? întrebare din şprîncene.
— Mort şi el.
— ?

— O mătuşă.

— ?

— Moartă.

— ...multe golfuri ! Firaiţi ?

— N-am.

— Noi Sîntem nouă. Nu-mi place să stau cu ei. Mă ’văd ca în cioburi de oglinzii, deformante. Intr-unui aproximativ fruntea, altufl nasul, failca, părul, bărbia, glasul, culoa^ rea, gest/ull, ticul, aproximativ şi fragmentar. Mă fărfim fin ei. Mata îţi reprezinţi neamul, eşti adunată, întreagă şi una. Şi îţi zice Baba ? Sameni cu o căprioară...

— Apoi, apoi...

De ce mă gândesc la asemenea lucruri ? La ce bun ? Se zice că unii oameni îşi revăd toată viaţa înainte de-a muri, pOate mi se apropie ceasnll[u]...

îşi dădu seama că se făcuse o destindere în ietac. Se auzea suflarea lui Mircea, ritmată liniştit de somn. Se simţi mai părăsită ca până atunci. Tot ce fusese pumn strâns era patimă goală acum.

Se ridică între perne. Cenil depărtat : plapumă fierbinte cusută cu nasturi mici de spini. Luna, vertiginos rotundă, ca o roată care s-ar învîrti aitît de repede că nu i s-ar mai vedea spiţele. Şi patiil acesta negru, călătorind prin timp,, ca o sanie tăcută.

Lupi albi pândeau pe covor şi goneau gîndul ca pe un cal speriat.

Dimineaţa, ca o pisică zburdalnică, albă şi roşcată, se căţăra pe mobile, ziduri, cădea moale pe covor. Baba sări din piat. Era cam târziu. Soarele intra pe la nouă prin ferestrele fiietaoiiiui. Ziuă : bun cuvînt. Se iîmbrăciau şi glîndu- rile în alb. Viaţa nu trebuia mereu tălmăcită. Şi dacă n-avea un rost plin, se puteau găsi Tosturi mărunte de împlinit. Va merge la spital să-şi vadă protejata. Va cere să lucreze pentru (bolnavi. Va trece prin ceaţa care se lăsa în jurul ei, spre alte linte. Armonie poate nici nu exista pe lume. Cine era fericit în jurul ei ? Nici măcar Nucă. Poate dintr-o lipsă de osteneală, din stângăcie şi viziuni neoontrOlate despre sine şi ceilalţi.

Iar se adunau gîndurile sterpe ?

Repede, nu era timp de pierdut. Duşul rece îi înveseli muşchii. Obrazul Zîmbea nimănui, între mînecile halatului pufos. Era o bucurie a trupului, ti îmbrăcă proaspăt, îl îngriji ca pe un lucru dat ei

în păstrare. îşi luă o batistă subţire, coborî scările cu ea în mînă, neatinsă şi albă, ca un steag de pace.

îl zări pe Mircea aplecat la masa de lucru. îi spuse bună dimineaţa. Cuvintele erau pline de conţinutul lor. Ii răspunse o privire prin care trecuse o întrebare. Ghicea că Baba călca spre o răspîntie ? Sau numai mersul ei, ritmat azi mai puternic, şi glasul stinghereau tăcerea casei ?

Vorbi cu Dadaia, puţin, deşpre cuşca ilupioaicei (de menaj ise ocupa Nora de mai mulţi ani) şi se înţelese fără vorbe cu pomii credincioşi ai grădinii. Bieţii castani, înfloriseră cu atîta pompă : un fel de garnituri de dric, coifuri, penaje, luminări...

Strada îi sălta pasul, cu surprize, riscuri mică, piedici şirete. Gleznele erau atente şi luau parte la joc.

îi părură cu atît mai netede scările şi sălile cu mozaic lucios. Lunecau mese pe rotiţe, papuci de pîslă, doctori grăbiţi, ordine scurte. Şi Baba, cane trecuse sprinten peste toate pietrele colţuroase, călca stîngaci acum. Mai erau şi privirile fără sfîrşit ale bolnavilor, în care se împiedica. Mirosea a doctorii, gaz, săpun de rufe, şi leşuitor a fasole boabe fiartă. O atmosferă densă, caldă. Se simţi învăluită şi oarecum mînjită de ea.

— Doctorul Trofim, cel tînăr.

— E ocupat.

— Mă aşteaptă. Sînt Elisabeta Scutaru.

— Aşteptaţi.

Era mereu în drum, se ferea, se da lingă părete.

Circulau îngrijitoarele, uniform greoaie, late în şolduri, mîni de spălătorese şi mers urît. Pe lîngă de, studentele păreau păsărele, umblau între paturi ca pe crenguţe subţiri, se aplecau, scriau în

carneţele, se uitau la dreapta şi stînga, ridicau dte o sticluţă, picurau o vorbă, treceau mai departe.

Aici, oamenii sănătoşi se mişcau mereu. Aceasta îi simplifica extraordinar. Boala ena infinit mai nuanţată, se exprima lent, făcea o trecere cotită, savantă, nesfârşită, ide la viu pînă la mort.

Se deschise o uşă pe halate aspru albe, pe obiecte sclipitoare, pe gesturi repezi, caie 'făceau un fel de măsurători, şi ieşi un om pe targă. Ochii, nasuil şi gura erau (legaţi prin dîre de paloare verzuie. Şerpuia iniţiala morţii pe masca lui. Era în adevăr ultima verigă dintre viu şi mort, încă un grad, şi rămînea definitiv fixată.

îl văzu mai departe pe Harap, cu faţa concentrată şi mini însîngerate. Voirbea scurt, cu alt glas. Făcu semn celorlalţi să stirfngă mai repede unele lucruri, porunci :

— Uşa !...

Se opri : o zărise pe Baba. Obrazul se destinse oarecum, dar n-avu timp să-şi schimbe şi glasul. Spuse autoritar :

— Un moment.

Veni cu mînile date spre spate.

— I-am pus ghipsul femeii, aseară. E o fractură proastă. Tot sper să-i scap piciorul. Ai s-o vezi peslte Cîteva zile, acum e prea slabă.

— Bine, — glasul era supus.

îl tulbură şi îndiuioşă pe Harap.

— S-a întâmplat ceva acasă ?

— Nu. Aş fi dorit să-ţi vorbesc, dar nu e momentul acum.

— Am încă două operaţii de făcut, dintre care una foarte delicată, oare-mi va lua mult timp. Sînt liber după amiază. N-ai vrea să facem o plimbare, afară din oraş, şi-mi spui şi ce ai de spus ?

— Bine. Trec şi te iau de-acasă.

Harap dădu prietenos din mînile lui înguste de scamator, pictate cu semne roşii. Se închise uşa între ei.

Baba plecă repede, lunecînd pe sălile unse pe jos, verzui întunecat, cane îi dădeau o repulsie ca de şarpe. Inctru- cişă un om pămăntiu, susţinut de un păzitoT. Cea mai adîncă părere de rău era scrisă ipe faţa Iui. Şi mai era ceva intens, greu ide fixat. Acesta trebuie să fie cazul delicat de operat despre care vorbea Harap, gîndi Baba. Conştiinţa iremddiabrliilui în care ar scăpăra totuşi o scmteie de speranţă. întreţinerea acelei scântei cerând sufletului o sforţare aproape dementă. în mîna lui Harap e scăparea lui, sau cd puţin iluzia acestei posibilităţi. Minunat lucru să vindeci. Harap pus la locul lui, în menirea lui, e alt om, e mare, e el cu adevărat. Viiaţa lui are rost. Lasă pe oameni semnul puterii lui, victoriile lui asupra morţii. E clar, e minunat, să ştii sigur că eşti de foflols.

Ii rămăsese în păr mirosul spitalului. N-o supăra. Era mărturie lingă fruntea ei despre o lege abia acum deplin înţeleasă de ea.

Rătăci mult timp pe străzile sărăcăcioase, în oraşul fierbinte şi pustiu. Se întoarse acasă ca după o călătorie lungă. Distanţe noi se fixau între ea şi ceilalţi. Era desigur numai o chestiune de ritm interior. Lunecase de pe ea hamul în care trăgeau toţi patru. O luase înainte, singură. Nu ştia încotro.

*

Cele două mese (a lui Mircea întîi, din cauza slujbei lui de magistrat, a celorlalţi trei mai târzie,

la întorsul de la şcoală al lui Nucă) ifură slab înregistrate de Baba. Cîteva bătăi de inimă mai itari : bucuria de a-şi vedea copilul, sleită de o vorbă, de o privire, de o tăcere. Un tamtam interior pierzându-ae în gfîndfuri. Lucra numai automatismul. Constrângerea se aşezase de două ori pe scaun lîngă ea. Schimbase dteva observaţii cu timbrul şters. Mestecase hrana. Apoi, fiecare dus ispre îndeletnicirile lui.

Babei îi rămlînea acul, cartea, grădina... viaţa unei fiice de castelan sărac din evul mediu !

*

— O luăm şi pe Maia cu doi ?

— Pe Maia ? Ai spus că ai să-mi comunici ceva... .

— M-am răzgândit. Poate îţi voi spune altădată.

Se cunoştea din pasufl lor liber şi mare că aveau să treacă numai prin oraş. Că-i aştepta pămîntuâ Slobod prop- tindu-şi spinarea de cer.

Acum îi părea o soluţie failsă, literară, să se ocupe de bolnavi. Intr-un oraş de provincie se comentează fiecare lucru. Ar fi să se destăinuiască intr-un firii, să-şi mai lipească o etichetă ,pe ea. Şa celor de-aoasă 'li s-ar părea că ia o atitudine. Erau societăţi de binefacere, desigur făceau mult bine. Totuşi, o nuanţă de diletantism în toate acestea. Rîvnea către altceva, să-i umple viaţa. N-avea fiecare om o misiune, cît de mică, faţă de el şi faţă de ceilalţi ? Care ■©na menirea ei ? Se măritase, adusese iun copil pe Jtume. Da, dar...

— Ce-i, Baba, spune-mi, te rog, văd că eşti preocupată, n-ai încredere în mine ?

Harap o ilruă de braţ şi se uită în ochii ei. Baba

îi ziîmbi copilăreşte şi făcu un gest uşurel cu mîna, ca şi cum ar fi ştens un geam între ohrazill lui Harap şi ai ei.

— Nu-ţi fă griji pentru mine. Nu s-a întîmplat nimic. Mă bucur să mă pllimb cu tine pe căldura asta fioroasă. Pămîntdl îmi frige -talpa, simt cum dezlocuiesc aerul cald prin care trec, cum ader şi fac parte din vara asta. De ce pari atît de mirat ? Mi-arunoi nişte ochi ! zvîrli smoală, ştergare albe şi piepţeni, tot ce se scoate în poveste din urechea calului năzdrăvan ! rise Baba.

— Măcar de le-aş putea arunaa între tine şi gîndurile care te urmăresc...

— Ne-am pornit pe fantezii ? Şi Dumnezeu ştie cît de-ncîlcite mi-s gînduniile în realităţi ! oftă Baba. Apoi îşi muşcă buzele, prea tîrziu. Urmă repede : Ştii că m-ai epatat azi-dimineaţă ? Nu mai erai de liote Harap, cel pe care l-am poTedit eu dud era mic, negru, buzat şi creţ, ci un stăpîn pe durere şi speranţă, cel care stă între am şi moartea lui. Erai atât ide schimbat, cu boneta albă, halatul lung, braţele subţiri, şi un fel de a-ţi ţine umerii, muşchii obrazului, dunga sprâncenelor, de... de preot egiptean. Preparînd mumii ! Glumesc, Harap. Altceva, bineînţeles, altceva m-a impresionat la tine. Ce fericit eşti, Harap, să ai un rost atît de evident între oameni ! Ţi-ai ales o meserie minunată : *umple viaţa.* Ce pedantă sînt azi ! rise iar Baba, şi se uită prietenos şi vesel la Harap, să şteargă impresia de nelinişte care ar fi putut-o avea despre ea.

— Ai ochii ca vinul, azi... spuse Harap.

O uitaseră pe Maia. Erau pe cîmp. Umblau peste ierburi mărunte şi dese. Soarele era atît de strălucitor, părea lichid, o pupilă intens mărită,

înnebunită. Nu putea susţine nici un pământean această privire. Baba îşi scălda obrazul în ea, să i-1 topească în altceva, să-l facă piatră (închegată la o margine de drum.

Harap umbla cu ochii .în pământ, gînditor. Se uita la Baba, pe furiş, aproape profesional, mai mult decît atât, apoi mai departe, pe câmp.

— Ce face Mircea ? întrebă cu ton indiferent.

— Mircea ?... Face dreptate în tîrg şi caută adevăruri despre neamul Mavrogihenilor. Vede prea de-aproape sau prea de departe, ba miop, ba prezbit, vederea normală e elefantul alb, rarisim, rarisim ! Baba îşi muşcă iar buzele cu ciudă : Ascultă, Harap, de ce-i spuneai „pisica" lui Mircea cînd erai mic ?

— Nu-'l puteam suferi pe-atund (accentuă „pe atunci“) ; nici el nu se prăpădea după mine, pe cît ştiu...

— Cred şi eu. îi făceai atîtea şotii, şi mieunai subt fereastra lui pînă-1 aduceai la exasperare. Ai fost imposibil în vînsta aceea. Şi cu mine erai obraznic. Chiar în ziua cînd m-am (logodit m-iai făcut „gîscă albastră" din *cauza* rochiei probabil, ţii minte ? Şi nici la nunta mea n-ai vrut să jad, deşi îţi făcuse bunica hăinuţe frumoase, anume să-mi ţii voalul la biserică. Ai fost teribil o bucată de vreme. La tine mă gândesc ca să mă liniştesc când îl văd pe Nucă atît de impertinent şi de... — se opri brusc.

Rău făcuse că primise să se plimbe cu Harap. Scăpau vorbele halandala. Era doar femeie în toată ‘firea. Se desfăcea bucăţi, bucăţi, ca o haină înseilată.

Tăcu un timp. Tăcu şi Harap. Ce bine se potriveau la mers ! Cu Harap scăpa de

constrângere. Asta era. Vorbele veneau spontan, prea spontan, era o primejdie în acest lucru. Cu nimeni nu se putea vorbi cu adevărat deschis ? Apăsător lucru. Avea deplină încredere în el. în el şi în Luoa. Le-ar fi spus orice secret, al ei personal, dar gîn- duriie care o chinuiau erau ale casei şi nu se cădea să le spuie.

Cei care suferă de insomnii numără în gînd ca să poată adormi. Ca să fii treaz de tot, să-ţi păstrezi controlul perfect, e uneori nevoie să enumeri lucrurile dimprejur, să te legi cu ele în concret. De o bucată de vreme pierdea prea des contactul acesta Baba. Şi doar îi era drag pămîntul, sau poate numai aşa credea ea. Se uită cu afecţiune la Harap. Straniu om şi el ! Ceva dizlocat şi totuşi armonios. Să-i fi sărit un braţ din umăr, s-ar fi mlădiat ca o frânghie şi s-ar fi înnodat la loc ! Şi masca lui avea aceeaşi supleţă, era special de mobilă, variată şi expresivă. Sufletul lui... ?

— N-ai idee cît mă sprijin în tine, Harap, cît sînt de legată de tine... (vru să spuie „ca de un frate", dar îşi aminti că rudeniile implică uneori legături dureroase. Un prieten e ceva mai preţios, e liber ales) cît sînt de legată de tine, din copilărie.

Pe faţa ilui Harap, o stânjenită bucurie, apoi o înseninare mucalită :

— Te detestam cu evlavie, Baba 1 Nu-ţi iertam că erai mai mare ca mine, că erai fată, că erai blondă, că ştiai o mulţime de lucruri, că tu alegeai jocurile, că n-aveai nevoie de mine, şi zile întregi mă uitai după gard, cănţi (băteai joc de mine. Mă râdeau la şcoală băieţii fiindcă aflaseră că cos pentru păpuşi. Am fost domnul croitor Harap-Papuc tot cursul primar. „Harallamb, Harap-Papuc, — La păpuşi coase surtuc“, ţii minte ? Multe nu-ţi

iertam...

— Sărac de tine, mie îmi datoreşti că eşti îndemînatec şi coşi pe viu acum, pe bieţii oameni !

— Oare ? se lumină Harap. îi sărută mîna prinsă din zbor : Şi acum te detest cu evlavie !

îi făcea bine Babei prezenţa lui Harap. Era dinitr-altă epocă a vieţii ei, era poate singura tranziţie reconfortantă între atunci şi acum.

— Nici acum nu ştiu să mă port cu isemenii mei. Cred că sînt egoistă şi nerecunoscătoare, nu ştiu să mă mulţumesc cu nimic.

— Cu nimic, sau mai nimic, e greu să fii mulţumit, mormăi Harap.

Baba n-auzi. Era rumenă şi înviorată de mers. 1 se făcea inima mai uşoară.

Vorbiră încă multe nimicuri. Arşiţa îi îmbăta. Ii ducea prin vierile trecutului, ca prin grădini cu garduri străvezii, ocolind această vtară, desprinsă şi ea din an, plutind cu celelalte pe apele timpului.

Găsi la (întors urme de păimînt negru pe trepte, în an- tret, şi încă pînă la odaia ei. Se auzeau glasuri. Deschise uşa. Covorul era dat la o parte, în locul lui se răsfăţau două coşuri, o căldare, cîteva beţişoare şi o stropitoare. Maia şi Nucă, cu spatele întors, vorbeau şi rîdeau, răsădind flori „la (patru mîni“ în lădiţa lungă de la fereastră.

— Maia ! exclamă Baba, ce bine îmi pare că ai venit ! Mi-era dor de tine.

Maia şi Nucă, înfierbîntaţi, părul în ochi, unghiile negre de pămînt, se măsurau veseli din ochi scânteietori.

— Ştii ce pretinde fiul tău ? iCă am să ajung să-mi cultiv panseluţe pe borurile pălăriei ! Şi asta,

fiindcă am avut imprudenţa să-i mărturisesc că am semănat portiilacă pe vechiul cuptor de pine, părăsit, din curtea noastră, ştii ? Anul trecut a crescut ceva iarbă pe el, aşa, de la Dumnezeu, şi m-am gândit să-ncenc să pun şi eu cîteva floricele.

— Au să se bucure guzganii caTe şi-au făcut casă în el, o stârni Nucă, ştiind că Maia avea o frică bolnăvicioasă de şoareci.

— Nici să aud de-aşa ceva ! Pune-1 la respect, te rog, chicoti Maia.

Trecu o umbră pe figura Babei, repede ştearsă. Era fericită să-1 vadă pe Nucă drăcuşor vesel. Părea copil de tot azi, vioi, zîmbet bun şi firesc, la ea în odaie.

— Dacă faci apel la alţii, nu te mai necăjesc. Apără-te singură. Acuma plec. Ţi-am făcut destulă treabă azi. Opt ferestre, nu-i glumă, spuse Nucă.

— Mai adu o stropitoare de apă şi te iert, se învoi Maia.

Nucă luă stropitoarea, veni cu ea plină, stropi, lăsă cîteva picături pe ciorapii Maiei, care-1 fugări cu ţipete până la uşă.

Toate acestea erau muzică pentru Baba. Ce drăguţ era Nucă, semăna cu tinereţea lui tată-său. Maia era pînea lui Dumnezeu. Cum încăpea atâta bunătate într-o fiinţă atît de mică şi aparent fragilă ? Era ca o păpuşă japoneză. Şi o putere sufletească — tot japoneză. Avea atâtea de răbdat în viaţa eâ I Un bărbat uşuratec şi afemeiat, o soacră maniacă, un cumnat paralizat de picioare, care şedea cu ei şi multe greutăţi materiale. Ea se ocupa de toţi, lupta cu creditorii şi mai avea vreme să-şi facă rai din grădină, să se igîndească la rude şi prieteni.

— Ce minuni imi-ai pus în lădiţă, să ştiu cum să mă port cu ele ? întrebă Baba.

— Nişte prinţese ! Petunii albe, dulble, cu gulleraşe şi vodănaşe de catifea, ştii, şi parfumate nemaipomenit ! spuse Maia.

Baba o strânse în braţe, îi sărută părul negru şi lucios, scurt retezat subt urechi. Ce uşoară era în braţele ei, ca un copil !

Maia zîmbea în felul ei aerian, capul ridicat, atins parcă de alte râmbete roind la suprafaţa obrazului. Cute fine de tot la colţurile buzelor şi pleoapelor nuanţau sensibilitatea expresiei. Avea o mască delicată, abea schiţată : ochi mici, nas minuscul, gură subţire. 0 faţă de copil care s-ar stră- vedea printr-un văl diafan strâns legat la ceafă. Şi acel tic verbal, „ştii, ştii“, strecura mereu printre spusele ei o vorbă de pasăre.

— Eşti un înger, Maia.

— Cam oacheşă pentru aşa ceva, nu crezi ?

— Lansezi tu moda. S-a săturat lumea de îngeri albi şi poleiţi.

— Lumea, lumea, nu ştie destul să se mulţumească cu ce are. Pot să mă spăl la tine ? Uite ce mîni am, îşi arătă Maia palmele mînjite cu pămînt, în care liniile făceau sori, stele şi palide cărări.

Baba o duse printr-o săliţă lungă pînă la baie.

— Stai cu noi la masă, abia te-am văzut, te rog, Maia.

— Nu pot, Babulică, ştii, aş vrea, dar e greu fără mine acasă.

— Te rog, Maia. Trimet pe Mariţa să anunţe Ia tine că rămîi la noi.

— Hai, fie. Mai ştii, poate o mînca mai liniştită mama fără mine. Ştii, sărăcuţa, cum e. Păcat de ea, încolo are mintea întreagă, ceteşte, împleteşte...

Mania soacrei ei era să creadă că toţi vor s-o

otrăvească, dar mai ales Maia, ca s-o moştenească. îşi pierduse toţi banii depuşi la o bancă, dar nu i se spunea, că ar fi fost şi mai nenorocită să se ştie calică şi ar fi zis că vor s-o otrăvească, să scape mai repede de ea.

Baba şi Maia, la braţ, porunciră să se mai puie un ta- cîm. Umblau cu plăcere prin odăi, se uitau la cîte o mobilă veche, vorbeau despre trecut, se simţeau în vacanţă, fiecare în felul ei. Mircea le găsi în sufragerie. Maia ţinea în mină o ceaşcă verde cu aur, singura rămaisă din serviciul cel frumos de la bunica.

— Ia-o tu, Maia, îmi face plăcere, insista Baba.

— Ia-o, Maia, ţie ţi se potriveşte mai bine, întări Mircea.

Era înseninat şi el, bucuros s-o vadă pe Maia la ei.

Se coborî şi Nora. întinse mîni primitoare. Nucă, umăr la umăr ou Maia, exclamă victorios :

— Te-am întrecut cu paitru degete, o palmă, ce mai !

— Mare fudulie să fii mai înalt ca mine ! S-o ajungi pe maică-ta, aş mai înţelege, ştii...

Se aşezară la masă. Scaunele făcură zgomot fără sfială. Vorbeau toţi. Alte glasuri, alte feţe, alte trupuri, dezlegate. Bucatele aveau gust. Maia zicea că plăcinta cu cireşe este împărătească. Dadaia întinerise de tot. Se lovea de colţurile bufetului în graba serviciului, şi nici nu încreţea din nas măcar pentru vînătăile de pe trup. Mircea gesticula, povestea un întreg roman detectiv, o crimă în curs de judecare, cum se dăduse de gol la interogator unul din cei aduşi ca martori, cum scăpase de bănuială cel care pînă atunci avea aparenţele vinei. Analiza, construia... Nora făcea obiecţii, găsea alt

fir, zicea că se mai puteau ivi surprize. Nucă asculta ca la teatru. Maia lua parte numai din ochi. Baba se lăsase pe speteaza scaunului, era mulţumită. Cum reuşea Maia să le redea spontaneitatea ? Sînt unde substanţe din care o singură picătură purifică şi limpezeşte un pahar cu apă. Aşa ceva era Maia.

Fluturii dădeau mare bal în jurul lămpii. Braţele pomilor aproape intrau în odaie. Somnul se anunţa blajin, din ochi micşoraţi şi gene plutind pe firul privirii.

O duseră pe Maia pînă la casa ei. Le culese, pe întuneric, stiînjenei. Se întoarseră atenţi să nu strivească florile fragile cu parfum de pudră fină. Baba adormi cu braţul lui. Mircea trecut peste mijlocul ei.

Luna trimetea nuferi pe luciul patului negru.

*

De dîte ori trecea Maia pe la ei, se destindeau nervii caisei. Bunătatea ei, în marginea vieţii lor, schimba scara de proporţii. Din jerfe necontenite, Maia închipuia un fel de fericire. Şi ei, dintr-un fel de fericire, ce alegeau ? Deşi nu şi-o mărturiseau, încercau tiptil, în urma ei, să iasă din tagma rău platnicilor soartei. Tot tăcuţi, tot înfăşuraţi în gîndurile lor, dar mai cu răbdare şi bunăvoinţă. îşi mai făceau loc unul altuia. Parcă înţelegeau că nu ducea la nimic jocul lor, că se apropia timpul să se recunoască unul pe altul.

Baba sta mult acasă. Dregea covorul din salon. Potrivea Imuri noi în cele vedhi, cu grijă <să nu se cunoască. Şi gînduri vechi în cele noi, fără să bage de seamă. Baba sta în salon ca între filde unui

album de familie. Toate evenimentele importante, vesele sau triste, aici primiseră forma exterioară compledtă. Cea care o despărţea oarecum de suflet. Aici spera ea să-şi vadă obiectiv viaţa, să găsească soluţia ipatrivită, să comvtie conştiinţei casei.

Era linişte şi răcoare. Jaluzelele vărgau lumina ferestrelor, îi făceau cute, îi dădeau straniu relief ; o materializau, valorificându-i calitatea preţioasă, o fixau în oadrurile de lemn. Podeaua bine ceruită oglindea mai slab strălucitoarele tipare.

Covorul era mare, înghiţea mult timp, răbdare şi gînd. Revenea, cînd şi cînd, dureros, dorinţa de a rupe şirul lucrurilor. Să înceapă dinbr-allt capăt, nou, fără memorie, improvizând. Dar ştia bine că nu era cu putinţă. Viaţa era ţesută mărunt, strâns şi complicat, ca acest covor mare şi stpîmb. Culorile şi desenul alese dintr-un început. Ce ar fi făgăduit un adaus în alt stil ? Nici asimetria marginei (adică ceea ce era exterior lui) nu se putea îndrepta decît umplând artificial locui, făcînd o cocoaşă interioară. Atunci ? Toată voinţa trebuia pusă în slujba unui mimetism lucid, voit, constant... Pentru ceasurile lungi şi zilele scurte, pentru scamatoria săptămînei din şapte file turtite între cele două duminici, de la care cerea zadarnic feerica formulă demult pierdută, care nu mai purtau în filigran decît blazonul decepţiei. Şi totuşi, şi totuşi...

★

Nucă îşi pregătea examenele de bacalaureat.

Slăbea şi aducea la masă un cap răzvrătit. Lua doctoriile întăritoare şi orice semn de solicitudine ca pe nişte ofense zilnice, impuse lui. Se istrâmiba cu dezgust şi rămînea cu expresia amară la toate felurile de bucate care urmau. Ceilalţi căutau să facă o diversiune, comentînd veştile ziarelor, ceea ce îi pliotisea pe toţi în egală măsură. Cochetăria în amănunt fiind scoasă de mult din obicei, le-ar fi părut o slăbiciune. Trebuiau să rostească cît mai despuiat, luînd această comoditate drept sobrietate. Nimic personal nu intra în discuţie. îşi îmbrăcau neverosimil de neglijent adînca lor iubire faţă de copil.

Nucă învăţa bine şi egal de uşor la toate materiile. Nu-şi arătase vreo preferinţă pînă acum. De cîte ori era întrebat ce are să urmeze mai tîrziu, încreţea fruntea şi zicea că nu-i hotărît. O spunea ca un arbitru care ar asista la o luptă şi n-ar fi încă în măsură să se pronunţe asupra rezultatului.

Grija comună pentru sănătate şi viitorul lui îi făceau şi mai absenţi unii faţă de alţii, fiecare fiind adâncit într-un încîlcit complot cu el însuşi. Mircea se uita la profilul lui Nucă, dădea din cap, din ochi, într-un monolog interior, punea coatele pe masă, lăsa capul pe spate, cutreierat de probleme. Nora se uita la un colţ de faţă, de masă, ca într-un carnet cu notiţe importante. Baba îşi plimba pe furiş ochii pe ei trei, îi şovăia privirea în socoteli încurcate. Vorbea cu pisica: Se amesteca şi Dadaia, o acuza că e uşer- nică şi năpîrleşte.

— Ce-i cu tine, pisica mea ? întreba Baba ou glasul cel dulce de alint, pe care nu-1 mai întrebuinţa pentru oameni. Avea un fel de a zice „pisica mea“, muzical, înduioşător, inconştient, în care ise simţea nostalgia unui drept rănit într-alt

plan de simţire.

Bacalaureatul fu cucerit bucată cu bucată şi acum venise ziua sărbătoririi lui, în două feluri : un dejun de familie şi un ceai pentru prietenii lui Nucă.

De dimineaţă, Dadaia şi Mariţa tropăiră necruţător prin casă. Mobilă cu mobilă, covor şi lucruşoare fură clintite din loc, bruftuite vesel, şi aşezate la loc, ca pe nişte actori bătrâni, dichisiţi şi parfumaţi cu terebentină, cărora le împrospătase în grabă memoria. La bucătărie, piuliţa de

alamă cînta zglobiu şi neregulat un *pot-pouri* din toate sărbătorile calendarului. Mariţa îşi pusese un tulpan tivit cu mărgele albastre, care-i jucau necontenit pe frunte. Se zăpăcea, ridica ochii la ceas, se băltea cu palmele peste şolduri şi se învîrtea cu „vai di mine, iaca-i zece, iaca-i' două sprezeoe fără un fîrtat, iaca-i..." parcă s-ar fi jucat de-a prinsedea cu orele, care-o fugăreau prin casă.

— Iaoa-i unu !

Se aud primii musafiri, Maia şi Costache, bărbatul ei, împreună cu Nora, cu care s-au întîlnit în drum spre casă. Baba se uită la ei din prag. Costache s-a îngrăşat mult. Face paşii prea mici pentru talia lui, asta îl face să pară agitat. Şi-a scos pălăria şi se şterge cu batista pe frunte. Are o cărare impecabilă. Şi trăsăturile sînt impecabile. Ar fi să fie frumos. Părul vopsit prea negru pune accent brutal deasupra ochilor blind întunecaţi. E un *bon vivant* neu- rastenizat, fiindcă îmbătrîneşte. E palid şi gras, cu nervi de femeie răsfăţată. E iremediabil frivol şi sentenţios, un amestec piroist emulsionat din ce e şi ce ar vrea să ifie. Poartă pantaloni albi şi surtuc negru de lustrină. Lipsa de nuanţe e în nota lui.

Maia, în rochia ei de stambă, e ca o lalea galbenă. E armonioasă şi naturală în mişcări, deşi e încărcată de multe pacheţelle, le duce sprinten parcă ar fi toate umplute cu puf.

Nora, în olandă albă, cu capul foarte sus şi pieptul larg deschis, despică aerai, ca o corabie cu pînzele umflate de vînt. E o siguranţă în felul ei de-a înainta, ca şi cum ar fi ajuns la o concluzie perfectă sau poate ar fi renunţat să-şi mai puie probleme.

E praf alburiu în lumină.

Baba intră cu musafirii în salon. Nucă coboară scara pe rampă, să ajungă mai repede. A uitat să fie grav şi preocupat, cum se arată de obicei. Vin şi Luca şi Harap, cu pas lung, vioi, uşor. E ceva tonic în felul lor de-a urca scările împreună, activi şi gata să ia parte la ce sînt chemaţi. Au şi ei pachete în mînă. Le pun pe fotolii şi ei stau în picioare. Nucă e îmbrăţişat, felicitat, hărţuit de glume. Fiecare pachet e deschis cu hohote de rîs. Luca i-a adus jobenull lui de pe cînd era student. Conţine un cantalup trufanda, care parfumează tot salonul. Ceilalţi : un monoclu, o cravată, o batistă de mătase, un baston. Pe cutiile Maiei scrie „seminţe de bostan, de fasole, de linte", dar sînt pline cu bomboane. Toţi sînt veseli şi copilăroşi. Lui Nucă îi sclipesc dinţii, ochii şi părul. Mobilele, cu mătasea în culoarea zmeurei, cu şnururi şi ciucuri, picioare joase şi speteze lăsate pe spate, fac şi ele gesturi de primire, mirare jovială, felicitări. Ferestrele stirăluoesc ca nişte armuri frecate între perdelele lungi şi frumos drapate în părţi. Cînd te uiţi la ele nu mai vezi rosăturile covorului, nici peisagiul scorojit de pe uşiţa scrinului. Oglinda cu flori de .stidlă pare o bijuterie, o broşă uriaşă pe pieptul zidului vopsit cu dungi subţiri de aur. Pe cînd se mişcă musafirii, lustrul cu ţarţamuri de cristal ciocneşte invizibile pahare subţiri deasupra capului lui Nucă.

Baba cunoaşte toate glasurile odăii, şi podeaua care zice „da, da" cînd intri, tocmai din colţul din fund al odăii, la măsuţa încrustată cu sidef din zestrea bunicăi. De aceea a durut-o aşa de tare cînd a fost vorba să se vîndă casa. A scăpat-o Nora de datorii. I-a făcut şi coperiş nou. Şi n-a vrut s-o puie jumătate pe numele ei, cum era drept şi cum

dorea Baba. A fost generoasă. Cu cît cîştigă Mircea, abia âu cu ce ţine casa, vede şi Nora de cînd se ocupă ea de menaj. Poate tot ar fi fost mai bine să se fi vîndut casa şi parte din grădină. Să fi clădit una mai mică, le-ar fi rămas şi bani, ar fi pus via de la Bacău pe rod. Dar nici nu vrea să audă Mircea de vie, zice că nu-i trebuie fiefuri. Baba o ţine cu dinţii, aşa părăginită cum e, o lasă uitată acolo, pe seama vierului nevolnic, pentru Nucă, mai tîmu Poate lui are să-i placă să vadă de ea. Totdeauna în salon îi vin astfel de gînduri. E ceva în odaie care-i cere socoteală de tot ce a fost şi se face. Niciodată nu ştie Baba dacă a ieşit bine la judecata asta mută. E aşa greu să alegi ce trebuie păstrat mai ales.

Nucă e frumuşel de tot azi, blond, luminos, neastîmpă- rat. 11 vede cu coada ochiului, mişGÎndu-se printre mobile. Ii dă o bucurie de vară, de albine pe trandafiri.

Cu toate vorbele astea, Mircea a intrat fără să ştie nimeni, a ieşit ca din podea, încălzit şi teanc de întrebări : „e târziu ? aţi sosit toţi ? mă aşteptaţi pe mine ? vă c foame? aţi gustat ceva? unde e Dadaia?“...

— E la gheţărie, vine îndată, răspunde Nora.

Cîud apare Dadaia, cu tablaua de aperitive, Baba o întreabă ceva din ochi. Dadaia dă discret din cap, semn că s-a făcut. Nora se apropie de ea şi-i vorbeşte la ureche. Dadaia deschide gura, o închide la loc, ca şi cum ar fi înţeles, deşi e nedumerită. Mircea se repede şi îi şopteşte ceva pripit în prag. De data asta Dadaia holbează ochi uluiţi, înghite în sec, dă din cap, fie ce-o fi, zice : „Bine“.

Nucă n-a pierdut nimic din pantomima asta, dar se face că habar n-are. Se ridică în vîrful picioarelor şi-şi aşează părull în oglindă. Dadaia închide uşa salonului, deschisă pînă atunci. Se aude un du-te-vino, iîn dosul casei, de paşi străini. Mircea vorbeşte mai tare, pune jobenul, monoclul, ia o atitudine cu bastonul, ţine un discurs umoristic. De obicei n-are răbdare de loc, vrea masa cum intră în casă. Acum însă nu e grăbit, ba ţine de urît şi celorlalţi. Se aude vag alt du-te-vino. Zgomote neobişnuite în sufragerie. Nimeni nu întreabă >oe-d. Nucă e mort de curiozitate. In tot cazul, sînt obiecte importante după tevatura auzită. Deodată se face roşu : doar n-or fi adus lăutari ! Ar fi de un prost- gust provincial de neiertat ! Ochii Iui sînt fosforescenţi în penumbra răcoroasă. A băut şi el vermut, fiind proaspăt student.

în fine, îi pofteşte Dadaia la masă, cu o maiscă absolut impenetrabilă sau mai bine zis de-o stupiditate perfectă, în drum spre sufragerie (uşile sînt toate deschise acum), Nucă înaltă capul, îl leagănă nerăbdător la dreapta şi stînga, să vadă mai repede, printre ceilalţi, ce[j]l aşteaptă în sufragerie.

Lucesc nişte coarne nichelate la fereastra din fund, de care stă rezemată o bicicletă. Nucă îşi face loc şi aleargă spre ea. Toată lumea zice „aa ! ce frumoasă e !“, Nucă se întoarce aprins, icaută din ochi cui isă mulţumească. Zăreşte de-o parte şi alta a uşii alte două biciclete !

Acum seamănă cu Dadaia, şi Nucă, şi toţi ceilalţi. E o tăcere în care se dau tumba o mulţime de exclamaţii mute. Se mişcă aerul deasupra

buzelor deschise. Nucă şi-a pus mînile în buzunare, se uită ca o buhnă la amiază, nu mai vede ,pe nimeni, numai cele trei biciclete, şi acelea în gînd, fiindcă nu se mai uită la nici una. A uitat şi să mulţumească pentru ele. Se face un rîs general, un rîs de toate culorile. Al celor trei donatori bate vădit în galben.

— *Les grands e sprits se rencontrent,* spune cu afectuoasă pompă Costache.

— *Alle guten Dinge sind drei,* adaugă Baba cu rîs nesigur.

Harap o ia de braţ şi glumeşte cu ea. Mircea se. uită la Baba mirat ; zice :

— Numai la asta nu m-aş fi aşteptat.

— De ce ? întreabă Baba cu o nuanţă agresivă în glas.

— Fiindcă... Gîndul Norei rămîne în suspensie.

Se aşează la masă.

— Cum, frate, nu pricep, nu v-aţi sfătuit împreună ce să-i luaţi băiatului ? Aşa-i cînd trăiesc oamenii strîns uniţi ca voi. Să fi dat în bobi, nu puteaţi fi mai într-un gînd ! calcă în străchini Costache.

— Numai trei bătăi îs rele, încolo...

— *Abondance de biens vaut mieux que rien.*

Etc, etc. ...

Clişeele trec din gură în gură şi se sfarmă o dată cu pateurile cu ciuperci. în mijlocul mesei e o coroană împletită din lalele roz. O atenţie din partea Dadaiei. Aşa ştie ea, că premiantul are drept la coroană. N-a apucat nimeni s-o vadă.

Nucă nu s-a aşezat încă, trece de la o bicicletă la alta, le examinează pe fiecare în parte cu ochi de judecător de instrucţie. Se aude o şuierătură şi un strigăt vesel :

— Evrica ! Ştiţi ce ? Le dăm înapoi şi-mi luaţi o motocicletă, proclamă Nucă încîntat acum.

— Nu se poate. — Baba

— Nu se poate. — Mircea

— Nu se poate. — Nora

— De ce ? întrebă sfidător Nucă.

— Hai la masă, îţi expllic eu pe urmă, spune Mircea puţin enervat.

— Dar prefer de o mie de ori o motocicletă, de o mie de ori ! insistă Nucă.

— Preferi, preferi, şi eu aş vrea un automobil şi n-am ! Hai la masă, auzi ? îl grăbeşte Mircea.

Nucă se aşează tăcut între Maia şi Costache.

De-a lungul şi latul mesei, vorbde se prind unele de altele ca nişte lanţuri de hîrtie polleită. încearcă un fel de veselie sărac decorativă. Bucatele sînt pe gustul musafirilor. Ai casei le înghit mecanic. Fiecare a făcut un mare sacrificiu bănesc şi chiar morali călcînd peste anumite consideraţii. Era de mult visul lui Nucă să aibă o bicicletă, dar fiindcă suferise de o pleurită cînd era mic, îi fusese interzis de doctori acest sport. Baba, Mircea şi Nora erau înţeleşi să respecte acest aviz. Totuşi, fiecare în parte, clandestin,, dorind să-i facă o mare bucurie, ceva cu totul neaşteptat, care l-ar fi făcut oarecum complice şi aliat, îşi călcase pe inimă. Fiecare dorind în secret ca fericirea lui Nucă să atârne de dl, uitând că obiectul principal era fericirea lui, şi nu bucuria de-a i-o da, că fericirea unui copil e o chestiune de ansamblu, de atmosferă, nu de detaliu răzleţ, fie cît de plăcut. Simţeau acum răspunderea, slăbiciunea şi trădarea lor, inutilitatea riscului. Erau mai ales supăraţi unii pe alţii, considerîndu-se reciproc neleali, deşi erau

toţi trei în acelaşi caz. Se dăduse ceva pe faţă, ceva care ar fi fost mai bine să rămîie acoperit. Să fi fost mimai bicicleta lui Mircea, el ar fi zis :

— Frici muiereşti nejustificate.

Nora, fiind doctoriţă, ştia că nu mai era nici o primejdie după atâţia ani. Baba se consultase cu Luca, doctor şi el, oare-i dăduse dezlegare, copilul fiind perfect sănătos. Toate acestea nu erau cunoscute de celelalte părţi, cum nu se ştia nici felul cumpărăturilor. Numai Nora plătise toată bicicleta. Mircea şi Baba cumpăraseră pe ale lor în rate. Nu era uşor de schimbat darurile în altceva. Apoi un dar, care să rămîie o treime de dar, să spuie Nucă „de la părinţi in bloc nu-i îndemna la sacrificii băneşti. Mircea şi-l închipuise spunînd prietenilor, cu mîndrie :

— O am de la tata.

Se temeau toţi trei de motocicletă, şi pentru sănătate, şi din cauza accidentelor posibile. Erau perfect uniţi în aceasta.

La desert se reluă discuţia. Nucă nu pricepea de loc motivele lor. Avea lacrimile în ochi. Nu mai vista decît motocicletă.

— Alege-ţi o bicicletă, şi vom vedea ce e de făcut cu celelalte, spuse Mircea.

— Alegeţi voi, mie mi-e egal... răspunse Nucă abătut.

E complicai omul. Cu un ceas înainte, Nucă ar fi fost încîntat să aibă o bicicletă. Trei biciclete deodată îi împliniseră dorinţa pînă la saturaţie şi dezgust. îi păreau acum jucării bune pentru copii. I se deschisese pofta spre altceva mai important, mai serios, mai de vîrsta lui, spre motocicleta inesperată pînă atunci.

Bicicletele rămîneau o etapă de dorinţi împlinite, în trecut.

îngheţata de zmeură, mîncată distrat, nu opunea nici o rezistenţă, dar cu o viclenie de ger se făcea nod între sprin- cene, le frigea limba şi cerul gurii, le împăienjenea minţile. Baba se uiita la biciclete oa la nişte ochelari uriaşi, mon- struoşi, deformanţi, cu coarne diavoleşti deasupra.

— *A propos* de alegere, ce ai să urmezi, studentule, la universitate ? Spre ce carieră te simţi atras ? întrebă Costa- che, să schimbe vorba.

Nucă se gîndi un minut, duşmănos, şi zvînli bomba :

— Am să mă fac aviator.

— Ce spui ? — Nora

— Prostii ! — Mircea

— Copilării ! — Baba

Motocicleta rămiînea acum un inofensiv căluţ de tinichea. Exact ce vroia Nucă.

Luca prinse privirea Babei într-a lui, caldă, înţelegătoare, liniştitoare.

— Vreţi să bem cafeaua în pavilion ? propuse Nora fără chef.

Sărbătorirea bacalaureatului era o bucurie cu totul rămasă în trecut.

Coroniţa de lalele era pe masă de-a dreptul funebră.

★

Baba sta lungită pe pat. Digera greu bicicletele. Ar fi fost natural ca Mircea să-i spuie un cuvînt după plecarea musafirilor. în definitiv, surpriza dejunului putea fi luată ca o farsă involuntară. Nu

era nimic dramatic. Acoperită de tăcere, însă, devenea un simptom alarmant. Cu Nora era greu de vorbit. Ar fi zis, fără zâmbet : „Trecem ziua de azi la oapitolul pierderi, şi gaiţa !“ Baba încercase stângaci să intre în vorbă : „Facem garaj de biciclete lui Nucă ?“ Mircea dăduse idin umeri şi trecuse la el în birou. Dormea probabil cum făcea de cîte ori era plictisit.

Baba era val de nemulţumire, strâns vălătucit lîngă părete. Nu-i venea să mişte un singur deget. Simţea cum i se imprimă pe braţe şalul brodat care-i acoperea patul. I se părea că miroase a praf, că totul e înecăcios, îmbâcsit, apăsător. îi dădură lacrimile de enervare cînd scrâşni pietrişul din grădină subt paşi tîrşiţi, leneşi, voluntar greoi. Se auziră vad neşlefuite, vorbe toate ou semn de exclamaţie ori de întrebare, cu exagerări de ton, ploaie de „măi", rî- sete late. Era lăbărţarea afectată, care acoperea timiditatea prietenilor lui Nucă. Tropăiră pe scări ca şi cum ar fi avut misiunea să consolideze piatra cu călcâiele lor.

— Veniţi, măi, isă vă prezint „tripla atenţie" hărăzită unui Bărman biped ! îi întâmpină Nucă.

Tropăie'li mai accentuate, râsete, tuse, droaie de exclamaţii :

— Măi, un harem de biciclete !

— Pentru excursii în rate, de trei, trei...

— Trei, trei...

— Ura ! Paşanucă...

— Ura ! strigă şi Nucă ascuţit. Dadaie, Dadaie ! Luăm ceaiul în pavilion. (Ceaiul era compus din limonadă şi prăjituri.)

Era o grabă în glasul lui Nucă, ceva patetic, ca şi cum i-ar fi fost frică dacă întîrzie un singur minut să piardă trenul care-1 ducea spre bucurie. Avea

dreptate. Era numai un timp pentru aceasta, şi foarte scurt. Oare ştiau şi ei ? Poate de aceea erau cruzi, necruţători. N-aveau timp de risipit. Ei erau chemaţi, şi numai pentru o dată.

Bicicletele săltară elastic peste trepte. Băieţii trecură ca o furtună pînă în fundul grădinii, care pe biciclete, care alergând cu chiote după ele. De-acolo ţâşniră glasuri de tinereţe, brutal, înduioşător. Se bucurau în adevăr, sau se pregăteau în ‘felul acesta pentru bucuriile mari pe care, naivi, le sperau în viitor ? Baba se gîndea la ei ca la nişte soldaţi trimişi spre graniţă pentru un război de cane nu erau înştiinţaţi.

— Mamă, mamă !... Putem să scoatem covoarele şi mobilele din salon ? Vin şi surorile prietenilor şi vrem să dansăm mai pe seară. Aduce Neiu gramofonul lui. Te rog, mamă...

O strigase ca pe vremur^

Ieşi la fereastră.

— Da, drăguţule, desigur. Azi faceţi tot ce vă place. Spune Dadaiei să vă ajute, să vă dea toft ce vă trebuie.

Nucă îi trimise o sărutare pe vârfurile degetelor, obrazul ridicat spre ea, de jos, de departe, din copilărie. Era luminos, învăpăiat, intens expresiv. Bucuria îl făcea sincer, simplu, bun. Atunci ?...

Zîmbi prietenilor lui Nucă. Ce frumos se uitau toţi în sus, ca la icoane ! Erau luminaţi de sângele lor, ridicat pînă pe umerii obrajilor.

— Uira... strigară, aşa cum nechează mânjii de bucuria de-a trăi.

Doamne, era de vârsta lor când îl cunoscuse pe Mircea, cînd se măritase. Peste un an, îl avusese pe Nucă. Pentru prima oară îşi dădu seama cit de

tînără fusese cînd intrase în viaţa adevărată, în realităţile ei.

Răsuna casa de pregătirile de jos. Parcă mutau anii grămădiţi în salon. Dadaia îi poftea : „încet, încet". Apăra mobilele, ca pe nişte cucoane infirme.

Mircea nu vroia copil. Mă acuza că nu-1 înştiinţasem la vreme, să fi scăpat de el. Nu l-a iertat că s-a născut, li încurca toaite planurile. Nu 'l-a iubit multă vreme. Nucă era delicat, avea atîta nevoie de mine. Puteam să nu-i dau lui partea mai mare de timp, de grijă, de iubire ? Cu cît ţineam mai mult la el, cu atît îl suferea mai puţin Mircea, îmi zicea „lupoaica", pejorativ. Bunica mă liniştea, zicea că aşa sînt bărbaţii care-şi iubesc prea mult nevestele. Că avea să-l iubească şi pe Nucă, mai tîrziu. N-a avut timp să se bucure de-aceasta, că s-a prăpădit, sărăcuţa, cînd îi creşteau lui Nucă primii dinţi. N-am dormit multe nopţi atunci. Durerea morţii bunicăi a rămas legată pentru mine de geamuri palide de zori. Deschideau ochi mari, de un albastru fără asemănare, ceva pustiu şi sfînt. Impresia că trecea cerul pe la ferestrele noastre şi uimea odaia. Adormea Nucă. Aţipeam şi eu, într-o linişte specială. Parcă ne înălţăm cu bunica, pleoapele atingînld marginea albastră.

Nu voiam să se ştie că băiatul meu nu era dorit. Mă simţeam umilită, nedreptăţită. Doar era al meu şi-al lui. Nu-1 lua niciodată în braţe, nu se juoa cu el. Nu-i spunea poveşti. Cum intra, zicea : „Dadaie, ia copilul de-aici, sînt obosit". Nucă avea atunci un fel de-a striga : „mama", cu durere şi primejdie în glas, care-mi străpungea inima.

„Vreau să stau şi eu cu baba mea", glumea Mircea. Avea atîta putere de viaţă, fantezie, căldură şi înmiite feluri de-a fi drăguţ cu mine pe-

atunci, mă îmbuna uşor. Adevărat fericită eram noaptea, cînd dormeau amîndoi, leagănul lui Nucă în odaia noastră. Ziua mă împărţeam cum puteam. Noaptea nu mai era nevoie, ne adunam potoliţi, se făcea minunea, eram una. Dormeau cu atîta încredere ! Simţeam că-şi sprijineau somnul de mine. Le păzeam soartele. Creştea o mare putere în mine. Mi-era sufletul o rugăciune de laudă.

Apoi a fost anul cînd fără veste m-am pomenit în cumpănă de moarte : apendicită şi peritonită. Zile cumplite de spital şi alte multe zille de zăcut acasă. Mircea şi Dadaia îşi pierduseră oapul. A venit Nora, de la ea, din toată inima, să ne ajute. Avea grijă de Nucă, de Mircea, de casă. Mi-a dat liniştea şi puterea isă mă îndrept. Mircea a fost minunat pentru mine, cu milă şi răbdare în iubire. El mi-I aducea pe Niucă. Un Nucă speriat să fie în braţele tatei, s-o vadă pe mama schimbată şi mereu în pat. Mi-1 lăsau puţin, că era neastâmpărat, avea numai patru iani. Enam slabă, mă emoţiona orice lucru, pl'îlngeam cu o sfîşiere nejustificată, pluteam într-o stranie fericire. Obrazul lui Mircea, culcat pe palma mea, îmi dădea un sentiment de bucurie peste fire. Căpuşorull lui Nucă îl vedeam ca la fereastra cerului. Zâmbetul Norei, liniştit şi bun, mă dădea în leagăn, mă înduioşa pînă la istovire. Ştiam că Mircea începe să ţie la Nucă. Eram fericită. S-a ataşat şi Nora de copil, cu pasiune. Şi-a dat demisia de la Piatra-Neamţ. A rămas cu noi. A început să lucreze cu Luca. Toate au mers bine o bucată de vreme... La ce bun, Doamne, aceste recapitulări ? S-au dus acei ani, sîntem în 1936..

în grădină s-a schimbat tonul de pînă acum, parcă s-a aruncat o pernă de puf peste voci. Scot

capetele alte limbi subţirele şi mlădii.

Baba se aplecă la fereastră. S-au îmbJînzit domnii stu- denţi, altfel calcă, altfel 6e ţin. Culeg flori şi fructe ca în romanele demodate. Cîteva ietiţe-domnişoare, cu rochii înflorite şi păr scurt, se ţin de talie, între două paranteze de băieţi, care merg pieziş, într-o atitudine care ţine de

salut şi reverenţă. Or fi venit de mult ? E praf roz peste castani şi mullte scoici trandafirii pe o coastă a cerului.

Baba se retrage în odaie, isă nu tulbure petrecerea. Altfel sînt între ei, de-o vîrstă, se cred oameni mari. Părinţii, fără să vrea, îi împing înapoi spre copilărie.

îi aude suind treptele, în grupuri mici, cu pauze, ca la biserică, parcă nici n-au venit împreună. Mare putere civilizatoare au fetele asupţa băieţilor ! Dar imediat se dezlănţuie un jaz, orăcăitor, uguitor, naiv şi sălbatec, pe un ritm drăcesc. Se pune în mişcare un mecanism complicat de paşi, face muzicii un fond de zgomot de hîrtie şi mătase care ar trece printre suluri de lemn. Vibrează toaită casa.

Gît se schimbă placa de patefon, vocile parcă au căzut în pivniţă cu paşi cu tot, se interpune tavanul rigid între odăile de sus şi celle de jos. Cum reîncepe muzica, ondulează aerul, vocile se caţără pe motivele sonore şi saltă printre petuniile de la fereastra Babei. Aude glasul lui Mircea şi rîsul lui de demult. Dansează şi el. Zice că-i ajunge, ameţeşte dacă dansează prea mult. Dar nu vor copiii să-l lase să stea. Nucă insistă aprins :

— Tata conduce admirabil !

Iar se schimbă placa, tăcerea e ca o mînă pusă peste ureche, peste inimă.

în lumină s-a adăugat sineală, jar pisat, funingine fină. Felinarele s-au costumat sfios în pufoase păpădii de aur.

— Doamne, mai sînt fiinţe care au 17 ani, pe lume ! spuse Baba cu ochii închişi peste gîndurile ei.

Trec zile, trec nopţi, tot altă zi şi altă noapte, mîndre perechi. Le ieşi în drum. Ai vrea să le îndupleci să te aştepte şi pe tine. Dar nu se poate, acum şi niciodată. Omul nu merge în aceeaşi direcţie cu timpul, ci în răspărul lui. Şi nu e leac pentru aceasta. Omul calcă spre viitor, iar timpul spre trecut. Fiecare zi care vine e nouă, ca o zăpadă neatinsă. Fiecare zi nouă îţi mai învecheşte cu o zi viaţa ta.

De ce atâta părere de rău că trec zilele, dacă tot nu 'mă împac cu ele ? Nici cu mine. Ce aştept ? Impresia asta de risipă nu e justificată de ceva de preţ. Zilele mele sînt zile de rînd, gîndea Baba, plimbîndu-se între stâlpii balconului, cu pasul stenahoros şi mecanic al fiarelor închise în cuşti.

Sînt prea singură ? sau nu destul de singură ? Totul e mereu pe jumătate, pe sfert şi nici atât. Mi-am luat tovarăş de viaţă, sau numai de masă şi pat ? „Binele şi răul“ nu le mai împărţim

împreună, ci numai le răbdăm amîndoi.

Mircea e cufundat în studiul său de istorie, cel puţin aşa pretinde. Nora e la cinematograf. Nucă a mîncat la

prietenul iui, Nelu, şi nu s-a întors încă. Mă duc şi eu la Trofimi, poate îi găsesc acasă, la ei reuşesc mai bine să-mi pun diavolii sub zăvor. Sînt sătulă de mine.

Era zăpuşală în grădină şi un dor de ploaie. Trecu printre gard, îşi prinse rochia într-o aşchie de lemn, o smuci nerăbdător şi nu se opri.

— Prefaceţi casa în găinărie model ? Ce e scăriţa asta de poiată ? întrebă Baba cu glas proaspăt şi vesel. Nu făcuse nici o sforţare pentru aceasta, se miră singură.

— Facem pe fazanii, o zi, două. Ia seama ! nu prea e bine sprijinită scara. Ne drege lemnăria cerdacului : par- maclîc sculptat, scări noi, rampă ! răspunse cu ifos Harap, dîndu-i mîna să păşească pe cerdac, iar tu eşti brotă- celul care ne vesteşte vreme bună pe ultimul beţişor al scăriţei.

— Idealul Veronei e să vopsim apoi totul în verde, adăugă Luca. Tu ce zici ?

— Ştiu eu ? Totdeauna mi-au plăcut şurile, hambarele, gardurile vechi. Era frumos cerdacul în culoarea fumului, dar e mai cuminte să-l vopsiţi, ţine mai mult lemnul.

— A fost o lovitură de stat de-a Veronei. M-am pomenit azi dimineaţă cu scările dărâmate. Zice că erau putrede (!) Mi-a 'făcut un tămbălău au tocmeala şi distrugerea restului. Dumnezeu ştie cîte zile are să mă împiedice să lucrez, cu hodorogeala lucrătorilor... se văită Luca.

Alarmaţi, pomii strânseră brusc frîiele tuturor frunzelor înnebunite. Rochia Babei începu să se zbată ca prinsă în capcană. Părul lui Harap se făcu pomătuf negru. Faţa de masă se aruncă în braţele

lui Luca, orbit de praf şi gunoaie. Zise, mestecînd vînt:

— Haideţi în casă, vine furtună.

— Tocmai oînd vă vesteam vreme bună ! spuse Baba cu spatele întors.

Se trîntiră uşile. Se stinse lampa. Intrară ca fugăriţi în salonaş. Iţi venea să zici de la uşă „noapte bună** mobilelor îmbrăcate în învelitori albe, cu volănaşe la poale. Numai de Crăciun şi Paşte se îndura Verona să le lase în straiele de catifea. Erau de un roşu ţipător şi dizgraţioase ca formă. Le venea mult mai bine în cămăşi de bunică. De altminteri, aşa conveneau perfect felului Trofi- milor de-a primi. Fiecare se aşeza pe un fotoliu şi mai trăgea unul să-şi puie picioarele. Le grupau în mijlocul odăii ca pe o terasă de sanatoriu. Zburau perne de la unul la altul şi se potriveau cum era mai confortabil. Luca prindea masa de-o aripă şi o trăgea spre el, să-şi puie tutunul şi pipa. Tot ce se mai aducea anexa alt scaun, altă măsuţă. La urmă erau baricadaţi de pretutindeni. La plecare trebuiau urnite toate imobilele, să poată ieşi din incinta taifasului. Lampa era cam chioară şi avea talent la filat. Luca se lăuda în fiecare an că instalează electricitatea „la vară", dar nu putea înfrunta zgomotul şi de-zordinea reparaţiilor şi amina mereu. Toată lumea îl necăjea pe tema asta, mai ales fiindcă Luca pretindea că adoră lumina şi se făcea foc dacă nu se aprindeau lămpile în toate odăile şi săliţele cum se lăsa noaptea. Verona făcea lămpile prost (afară de cea din bucătărie), sperînd astfel să-şi oblige stăpînii să puie mai repede „ilectrica", să nu mai

fie de rîsul mahalalei. Chestia lămpilor era cu bucluc. Luca mirosea vag mai totdeauna a gaz, se credea un as în potrivitul fitilului perfid. Şi acum flacăra lămpii burtoase, care spînzura peste capetele lor, scotea o limbă lată, zdrelită într-o parte, şi cu un colţ pofticios în cealaltă. Rîvnea la fruotele pictate pe abajurul de porţelan : un măr, o frunză, o pară... în horă placidă. Luca întinse braţul şi făcu lumina mai mică. Era prielnică vorbei şi somnolenţei deopotrivă. Se deschideau singuri sacii amintirilor. Se umplea odaia de prezenţe, de fum. Se topea realitatea, lua tonul inofensiv şi captivant al povestirilor.

— Ce bine că ai venit, Baba ! Eram foarte hărţăgoşi în astă seară, noi Trofimii, senior şi junior. Era să ne luăm de păr de la o formulă de anestezic pe care vreau să-l experimentez la spital, spuse Harap, uitîndu-se şiret şi întrebător la Luca.

— Cît pe ce ! Formula e interesantă, trebuie însă pusă la punct. Domnul n-are răbdare ! Vreau s-o .încerc încă o bucată de vreme pe nenorociţii mei de cobai, asta e.

— Torţionarilor! Vai de cobai, şoareci, iepuri şi de bieţii oameni care încap pe mîinile voastre...

„Ce oameni limpezi ! gîndi Baba. Trebuie să fie plăcut şi să te certi cu ei. Nimic dosit, mocnit, alterat. Şi tăcerea lor e bună. E un fel de a-ţi rezema gîndul de aceeaşi perină moale. “

— Ce mai e pe-acasă ? întrebă Luca, privind-o cum ştia numai el.

îşi făcea ochii cuiburi calde pentru gândurile Babei. Cum ajunsese Luca într-o singură viaţă să ştie cîte se citeau în ochii lui, oenuşii adânci, cu raze şi umbre subt bolţi ? Nu erau senini, ci

iertători, înţelegători. Răscum- părau dureri. Se dăruiau. Subt privirea lui Luca, Baba simţea că este „aproapele" lui.

— Unde eşti plecată, Baba ? Te uiţi la tata ca la un peisagiu, spuse Harap.

Luca îi făcu semn s-o lase în pace.

— Adevărat, răspunse Baba. Ce fusese viaţa lui Luca ? Văduv de mult. Nevasta lui murise de cancer la plămîni. 11 avea pe Harap. Şi munca lui. Căuta leacul cancerului. Făcea experienţe pe plante şi animale cu o răbdare de mucenic. Era împăcat cu viaţa lui ?

Baba scutură capul şi reluă vorba, cum ai spune o lecţie :

— Pe-acasă e bine. Toţi sînt bine. E vacanţă. Evenimentul cel mai important e că lupoaica noastră e iar ca o canapea cu ciucuri. I-ajunge burta aproape la pămînt. îi aşteptăm puii de-o zi pe alta. Mă tem că s-a mezaliat cu Romeo al dumneavoastră.

— Eşti ingrată, Baba. Romeo e cît se poate de original, ar merita să fie împăiat după moarte ! Rar s-a văzut cine mai ilung, în trup, scurt iîn picioare, cu bot aproape ca de raţă, urechi ascuţite, păr de bursuc şi nume Shakespearean, spuse Harap sculptînd în aer silueta fantezistă a cordului iubit.

— Verona zice că e din mamă „bazen" şi tată lup ciobănesc, completă Luca.

— A ştiut lupoaica mea ce să aleagă ! rîse Baba copilăreşte. Apoi, aproape fără tranziţie, întrebă prin surprindere : Spune-mi, Luca, e adevărat că nu m-a iubit tata şi de aceea venea aşa de rar acasă după moartea mamei ?

Luca se uită stingherit în odaie. Se afundă mai adînc în fotoliu, capul cu bărbia în piept, între

umerii ridicaţi.

— Trebuie să înţelegi că Manole a iubit-o nebuneşte pe Joia. Pentru ea îşi lăsase nevasta, situaţia frumoasă de la Piatra-Neamţ şi pe Nora, destul de mănişoară să priceapă drama. Apoi a pierdut tot. A luat aceasta ca o pedeapsă. Cred că-i era frică să te ţie aproape de el, să nu te ajungă şi pe tine blestemul. Se simţea vinovat faţă de toţi, de el şi de tine. Era un om pasionat, zbuciumat, ciudat. Cînd a fost să te boteze, bătrînii Baloş doreau să-ţi dea numele Joiei, adică Zoe. Era de înţeles să-1 treacă asupra ta, să-l mai audă prin casă. Manole s-a opus înverşunat. Nimeni n-a înţeles. Ţinea mult şi la Nora, pe care o vedea pe furiş, nevasta dintăi îi interzisese cu totul s-o vadă. îl considera un tată nedemn. A fost greu pentru el. Deşi n-am fost prieteni, îmi dau seamă că era un om interesant, atrăgător şi foarte nefericit.

— Nu vă potriveaţi ?... întrebă Baba cu ton şters, să nu alunge destăinuirea.

— ...poate n-am avut timp. Eram legat de Joia cum eşti tu de Harap. M-a lovit pierderea ei (vocea osteni). Nu împlinise 18 ani ! Era delicată. A fost o nebunie să aibă aşa devreme copil. Manole era om de 30 de ani pe-atunci... (era amărăciune în tonul lui Luca).

— Nu semăn de loc cu tata ?

— Ba da, la frunte, sprincene, uneori în privire, mai ales cînd te încrunţi ca acum. Dar ou Joia semeni uimitor...

— Nora seamănă cu tata ?

— Prea puţin. E ciudat ce puţine urme a lăsat în voi...

— Dar, dar... mama Norei cum era ?

— N-am cunoscut-o. Se spune că îl adora pe Manole şi era bolnavă de gelozie, ceea ce s-a transformat în nevroză la despărţirea lor. Biata Nora a avut o copilărie tristă. E fiinţa cea mai închisă, cea mai stăpînită pe care o cunosc. Niciodată nu vorbeşte despre trecut. Ne-am împrietenit de 12 ani, de cînd lucrăm împreună, şi ne vedem zi de zi, totuşi, nu ştiu nimic din viaţa ei de la Piatra- Neamţ.

— E de mirare că nu m-a urît, spuse Baba, tot fără ton.

— Cum ar fi putuit ? Erai cea mai dezarmată fiinţă. Dună o tăcere :

— Seamăn cu mama, şi e straniu să nu mi-o pot închipui de loc. Fotografiile nu sînt niciodată fireşti, sînt un fel de măşti. Uneori iau fotografii de-ale ei şi de-ale mele şi le amestec împreună ca un joc de cărţi. Apoi le întind pe masă şi mă uit la ele. Nu spun nimic adevărat. Nu mă recunosc în ele, şi nici pe mama n-o pot ghici. Nici legătura dintre noi. Bunicii îmi vorbeau de ea ca de un „înger". E foarte vag. Ştiu pe ce iscaun se aşeza să coasă, locul din grădină care-i plăcea mai mult, ce culori purta... dar ce fire avea, cum era cu adevărat, *cum. ar fi fost în viaţă* n-am să ştiu niciodată.

Luca închise ochii. Nu se stabilea atmosfera obişnuită între ei. Păreau toţi trei bolnavi, întinşi pe fotolii, braţele încrucişate, capetele cercînd mereu alt reazăm.

Glasul lui Luca dibui, cu pauze şi reluări :

— ...o fiinţă înduioşătoare. Răspundea vieţii cu atîta emoţie... Mergea pînă la fundul lucrurilor.

Era foarte credincioasă, în perpetuu conflict cu ea însăşi. Divorţul lui Manole şi nunta ei au fost iadul şi raiul topite laolaltă pentru ea. Căsătoria lor era bineînţeles rău văzută de toţi. Biata coama Lisaiveta şi conu Iomiţă au cercat în tot felul să-l depărteze pe Manole, dar n-au putut rezista Joiei, şi nici Joia lui Manole. Bucuria şi durerea căpătau valori speciale în ea. N-aş şti să le definesc. Cum să-ţi spun ? Veselia ei te făcea fericit şi uimit ca de-o zi însorită şi dulce de februarie. Tristeţea ei, în schimb, era extraordinar de vărătecă, întuneca o bogăţie de simţire, răscolea toate parfumurile sufleteşti, jertfea inima. Nu se poate reda prin vorbă. Joia crea ritmuri puternice în jurul ei, cărora nu te puteai împotrivi. Un fel de stări muzicale. Nu găsesc ailţi itermeni. Vezi, niici eu nu ite pot lămuri asupra ei. Ce pot să-ţi spun e că totul a fost inert şi stins în urma ei, nimic nu mai părea de preţ...

Se făcu o tăcere. Lampa se micşorase pînă la o lumină de candelă. Sticla era neagră pe o coastă.

— încă ceva, Luca, te rog. Mama a fost tuberculoasă, nu-i aşa ? ispuse Baba uitîndu-se ăn ochii lui Luca.

— Nu, Doamne fereşte ! Era delicată numai, cum ţi-am mai spus. Te-a avut prea tînără. S-a sculat slăbită din pat, s-a dus la biserică, aproape de casă, dar pe un ger de sticlă. A făcut o dublă pneumonie şi s-a sfârşit. De aici s-a spus că ar fi fost bolnavă de piept, fiindcă a scuipat sînge în ultima zi, dar eu ştiu precis că nu este exact.

— Şi tata ?

— Nu şi-a revenit niciodată.

— Nu asta întreb. Din ce a murit ?

— O congestie cerebrală, se spune.

— Cine l-a îngrijit ?

— Nu ştiu. A fost scurtă boala.

— Eşti sigur că n-a fost un accident, Luca ?

— Da, sigur.

— Mulţumesc, Luca. Acuma plec. A plouat ? întrebă Baba clipind apăsat.

— N-a plouat. A trecut furtuna pe lingă noi, spuse Harap, care nu scosese un cuvînt pînă atunci. Se uitase mereu la Baba. Amîndoi se uitau la ea ca la o fiinţă plă- pîndă, ameninţată de o primejdie necunoscută.

Baba îşi făcu, loc între fotolii, întinse mîînnle la amîndoi odată, în dreapta şi stînga. Le zîmbi absent:

— Vin şi mîne seară la voi.

Luca a spus mai târziu că avea înfăţişarea unei fiinţe puse în lanţuri în seara aceea.

Trecu repede pragul. N-avură timp s-o urmeze destul de aproape.

— Aduc lampa, a strigat Harap păşind peste scaune.

— Nu-i nevoie, spiuse Baba calicind mecanic spre locul unde erau treptele cerdacului. Făcu un pas în vid şi căzu cu un ţipăt slab pe pietre.

Harap trecu lampa lui Luca şi sări după ea.

*

— N-am păţit nimic. Stai, nu mă ridica, mă scol eu singură mai târziu, spuse Baba, obrazul jumătate schimonosit, jumătate cercînd să rîdă de spaima şi de zdruncinătura căzăturii.

Lampa tremura în mîna lui Luca, plecat deasupra lor.

Apoi, Baba zise mirat :

— Ia uitaţi-vă cum stă de strîmb piciorul meu. N-aş fi crezut să fie aşa de suplu.

— Nu te mişca de loc. Tată, vino aici lingă Baba. Aşteptaţi-mă puţin, spuse Harap cu glasul iui de spital.

— Te doare ? întrebă Luca.

— Nu, dar nu pot încă să-l mişc.

O lovise totuşi o durere mare, dar se împrăştiase cu ea la părnînt.

— Nu-'I mişca de loc, spuse şi Luca. Puse un genunchi în pămînt şi îi sprijini spatele de celălalt genunchi ridicat.

Avea mîni uşoare şi precise în mişcări. Ceva medieval în atitudinii, mai vechi...

— Milosul Samaritean, glumi Baba. Şi gîndi : aşa umblă cu fiolele fragile din laborator. Apoi închise ochii fiindcă îi venea să plîngă degeaba.

*

Deasupra ei, în casă, zgomote de sertare, de lucruri răvăşite, ca la o spargere, cînd hoţul e grăbit ştiind ca stăpînii sînt absenţi numai pînă la o anumită oră. Auzi şi glasul speriat al Veronei, trezită din somn, apoi şoapte şi comenzi.

Coborîră Harap şi Verona, încărcaţi de pradă.

Nu degeaba spunea Baba că Harap avea mîni de scamator. Ii făcu o injecţie în braţ, strecură perne ici şi colo, schimbînd de loc mînile lui Luca, o expedie pe Verona după trăsură, îi puse piciorul în scîndurele, trecu mai multe feşe deasupra. Şi se pomeni, fără să ştie bine cum, întinsă pe un covor îngust, ţinut la cele două capete de Luca şi Harap.

Ajunşi la poartă, o găsiră pe Verona răzemată de gard, ştergîndiu-şi nasiil cu fusta, dînd din cap

cum avea obiceiul cînd trecea o înmormântare de fată mare.

— Ai înnebunit ? Te-am trimes să aduci trăsură, nu să aştepţi să-ţi treacă una pe la nas ! ţipă exasperat Harap.

— Nu ti mînia pripit. S-o dus Finu, *sergentul,* să strige un birjar. Nebună aş hi fost isă mărg în tîrg desculţă, smultă şi-n cămeşă ! — monmăi furioasă Verona.

îşi trăsese numai "fusta peste cămaşa groasă şi creaţă,, încheiată la mini şi gît cu nasturi albaştri de sticlă. Era ca un balot prost legat. Parcă, soulîndu-se din pat, se-mbrăcase din grabă peste perne şi saltele cu tot. îi săltau de indignare burta, sînii şi codiţa sură, care îi atîma ca uin bici pe spinare.

— Eternul feminin ! zîmbi Luca grotescului profil.

*

în trăsură, la pas, cu capul pe umărul lui Harap şi picioarele pe genunchii lui Luca, Baba îşi aduse aminte cine era, ce se întîmplaise. Era desigur spart osul. Spuse :

— Poţi să încerci pe mine anestezicul tău, Harap.

— Cum crezi ! Spune mai bine cum te simţi.

— Bine. Extraordinar de liniştită. îmi simt trupul ca o haină bună, parcă n-ar face exact parte din mine. O senzaţie pe oare lam mai icunoscut-o cândva. Mi-s ochii fierbinţi...

— E morfina, spuse Luca.

Simţea liniştea specială care urmează unui fapt împlinit. Casele dormeau cu bărbia pe trotuar, sau

ascunse în zulufii grădinilor. Arar clipea cîte iun ochi. Umblau numai cănii, hoinar, prin mijlocul străzilor. Şi cîte un om călcând zgomotos, certăreţ cu clipa, repede uitat, ca un gînd nepotrivit. Copitele cailor, roţile şi greierii îngânau un cîntec de pribegie. Cenil legăna bogat coviltir, din blăniţe fumurii şi netede mătăsuri, prinse în cănăfioare de fir nou.

In conştiinţa Babei, pentru moment, era doar atât. Cum ar fi o singură pagină dintr-o carte, asupra căreia te-ai oprit şi ai vrea să adormi subt impresia ei, fără să ştii ce se întâmplă mai departe. Fiecare hurducătură o lega în prezent în braţele ocrotitoare. Mirosea a praf, grădini încinse, ceară topită, mirodenii pipărate, farmacie, gaz... Inima lui Harap bătea încet în coasta ei. Ce uşurare, să n-ai de ales, de hotărît, să ia alţii toată răspunderea pentru tine, pentru binele tău, ca în copilărie.

★

Se vedea spitalul, slab luminat, ca un vapoT cu luminile jumătate stinse, aşteptând în port. De-aci încolo, totul luă o tonalitate ireală, de vis încâlcit şi lung, cu piedici, fulgerări, eclipse, reminiscenţe, obsesii, bătăi de inimă, căderi în vid.

Birjarul bătu ca un crainic la poartă, geam şi grilaj. Luca şi Harap dădură semne de nerăbdare. Baba găsea că era firesc să se desfăşoare lent viitorul din dosul porţii. Apare portarul, cu o lanternă, care se potriveşte cu bolta de piatră, cheia enormă şi barba lui. Se uită la Baba cu ochi de vameş. Baba simte în picior corzi reci, care încep să zbîmîie pînă în şira spinării. Strînge

cFnţii.

E iar pe covoraş, apoi pe targă, faţă în faţă cu noaptea înstelată. E straniu să înaintezi paralel cu cerul, să te uiţi în el ca într-nn ceaun fermecat. Fiertura s-a cristalizat de păreţi, în cruciţe şi steluţe orânduite în formule magice. O unghie de argint subliniază un lung şir de semne.

— A-a-a... făcu Baba.

— Te doare ? se aplecă Harap asupra ei.

— Nu. A căzut o stea. N-am priceput nimic, şopti Baba.

Convoiul suie trepte. Cerul ise roteşte şi dispare. Babei i se pare că are să lunece de pe targă, să cadă. Nu ştie exact ce distanţă este sufbt ea. Deasupra, încep, tavane sure, cu cîte o farfurie în care se face ghem lumina. Aerul devine înecăcios de tot, greu şi încropit. O hulă datină păreţii neîncetat, parcă n-ar fi de piatră, ci de pînze afumate. Uşile dau pe gemete. Se aude : „apă“. Oleacă de apă. „Of !“ Harap apare şi dispare, spune un nume şi altul, iar şi mereu, parcă ar chema suflete pierdute în larg.

Ajung în sala radiografiilor. O cullcă pe Baba pe o masă lunecoasă. Toarnă pe ea lumină rece. în piciorul Babei se face contactul electric. Simte un fel de sfînşea'Ia. Harap desfaşă piciorul, zîmbeşte Babei, se uită nervos la ceas, tri- mete ştafete prin infirmierele şi internii somnoroşi. în fine, soseşte doctorul radiolog, pare un produs de sticlă, alb, chel, cu oahelari, gura tivită gros şi mîni roşii. El trage sforile în culisele iadului. Pune în joc paravane, cadruri, cutii, sîrme, tulburi. Struneşte întunecimile, scînteile, fantomele, face pace cu lumina şi dispare într-o gheretă neagră. Aduce pătrate de sticlă înnourate şi ude, le citeşte

nemulţumit. Iar dă drumul la noapte în odaie, o taie în figuri geometrice, cu sfîrîituri, dedicuri, lunecuşuri, raze, iluzie şi magie.

Lovesc suliţi în dreapta Babei. Nervii se răsucesc de-a lungul, în funie de foc. Oasele de subt pielea şi carnea Babei refuză să se lase citite de bunăvoie. De altminteri, nici nud recunoaşte să fie al ei piciordl înrăit care arde pe masă.

Printre scăpărări, zăreşte capul lui Mircea, intermitent, ca în oglinda ursitei. E palid, cu ochi fosforescenţi. O mînă caldă şi alta rece pe obrajii ei. Se dedublează capul lui Mircea, micşorîndu-ise totodată. Se ciocnesc două sfere deasupra capului Babei.

— Baba...

— Mama...

Două peceţi calde, pe tîmplale ei. O trag înapoi, repede şi departe, în direcţia timpului, şi poposesc la un cot blind al lui. Apoi, negru, fluierături, sirene, nimic...

Se înfige o durere ascuţită în braţul Babei. Patinează o masă pe rotiţe, fuge prin săli. Mai multe imîni au prins-o, fără s-o poată opri. Ajunge în lună. Totul e negrăit de alb. Cretă şi rotocoale de lumină, mormane de cenuşi palide, înfiptă strîmb, o icoană de lemn, cu o faţă uscată de sfînt. Zice cu glasul lui Luca :

— Respiră regulat şi adine.

Vorbele astea cad albe şi moi pe obrazul Babei. O înăbuşă. O prefac Sin clopot, dlopoţei, lliumînărele aprinse în ceaţă, fericită ninsoare, puf de păpădie, împrăştiat, dus...

Dincolo, o duc amintirile, cu feţele lor cele mai b&ne. O poartă pe scut ca pe un viteaz. Acolo nu e 'lumină, nici în- întuneric, ci un născînd albastru, în care se topesc licăriri de argint. Vorbesc glasurile vieţii ei, pămînteşte. Ele nu ştiu că tulbură o deschegare, o mare prefacere. Trupul Babei e împietrit, îl descheie înleet. Dar a greşit Baba, n-a ajuns aşa departe, e numai la înmonmîntarea ei. îi duc panglicile Mircea, şi Nucă, şi Nora, şi Luca, şi Harap... o podideşte plînsul pe Baba.

— Baba, Băbuca mea, liniştеşte-te, s-a sfîrşit. Ţi-a pus piciorul în ghips. Te aducem acasă. Uite, sîntem 'la noi în grădină. Se face ziuă. A fost o noapte îngrozitoare pentru tine ! spuse Mircea mîngîind-o pe frunte.

— Nu, nu... feerică! vorbi încet, de departe, Baba.

— Cum ? întrebă Mircea nedumerit.

— E încă subt cloroform, spuse Nora.

Arşiţă mare. Bate sîngele în păreţii lumii.

Baba zace pe un scaun lung de pînză, copleşită de puterea zilei. îi cade mina pe pămîntul aspru. Lupoaica întinde capul mai aproape, se uită fericit, istovit, la mina firavă a stăpînei ca la un pui de-al ei. Scheaună şi se mişcă tremurat stropii groşi, păroşi, grei de viaţă, spre laptele ei. îi linge ou patimă şi apoi rămîne cu limba scoasă, vibrînd ca o flacără de came. Şi pomii scot limbi verzi, pipăind aerul însetat.

Umbrela, sprijinită oblic de piciorul lung, aruncă Babei o aureolă de umbră. A căzut şi cartea, deschisă. Pare un fruct monstruos, numai fibre şi seminţe negre turtite. Batista, cu acul înfipt în tiv, e şi ea pe jos. Toate le-ar azvîrli Baba de pe ea. Avea dreptate Mircea, nu-i de stat azi în grădină. Dar nici în casă, ca o mobilă printre mobile. Nu mai încape nicăieri. Nerăbdarea se învîrteşte în ea ca o curea încinsă pe aceleaşi roţi. Să facă o gaură în pămînt şi să strige : „Nu e bine

de trăit închisă în acest trup“. Absurd, absurd. E destul să-ţi frîngi un os, şi se îmbilînzeşte viaţa pentru un timp, scurt. Nimeni nu poate trăi numai pe culmi,

s-ar clătina omenirea de ameţeală. Nu e destui să fi gustat din bunătatea şi dragostea celor mai aproape ţie ? Din uitarea lor de sine. Să fi fost ca un fluviu care-şi adună rîu- rile în el. N-am să fiu niciodată mulţumită, Doamne ?

Nu uit ce drăguţ a fost Miroea în noaptea accidentului. M-a instalat în biroul lui, să fie mai uşor pentru mine, să pot mai târziu să fiu scoasă în grădină. M-au vegheat pe rînd primele zile. Impresia de a fi în marginea vieţii nu mai era stearpă pentru mine, ci firească, motivată. Durerile fizice erau răsplătite de priviri, vorbe şi gesturi de balsam. De la masa de lucru, Mircea ridica ochi tineri către mine. Nucă lăsa storurile, fără să-l rog, cînd i se părea că mă bate lumina în ochi. îşi căuta treabă pe lîngă mine. Citea, ceafa rezemată de un braţ de fotoliu şi picioarele trecute peste celălalt braţ. încerca astfel toate fotoliile şi, neastâmpărat, pleca, asigurîndu-mă că vine iar. Nu doream să-l reţin prizonier în odaie. Mi-era de ajuns să treacă pe la mine, să-i văd faţa îndulcită de zîmbet bun. Nora îmi făcea lectură, îmi potrivea pernele cum se împăcau mai bine cu piciorul bolnav. Vorbele săltau sprintene între noi. *Se colorau proaspăt detaliile vieţii.* Apoi, pe măsură ce mă învăţam cu această înnoire, şi-mi era mai bine, s-a întors fiecare în el însuşi, s-au reluat distanţele obişnuite. Am rămas ca un pachet greu de mînuit, mereu acelaşi semn de-a curmezişul zilelor. Poate numai prin contrast e mai rău ca înainte de accident, numai prin contrast.

Ştiu că bolnavii sînt egoişti. Inconştient egoişti şi exi- genţi. Ştiu că sîmt bolnavă ou trupul şi sufletul. Le-am finourcat toate socotelile. Mircea şi Nucă ise pregăteau de-o excursie prin munţii

Bucovinei şi Ardealului. Voiau să petreacă astfel toată luna august. Nora are nevoie de băi de pucioasă, era vorba s-o întovărăşesc. Degeaba le spun că pot perfect rămîne acasă cu Dadaia, subt supravegherea Trofimilor, cu vizitele Maiei. Nu vor în ruptul capului. Nu se face, cred ei. Le-am sacrificat, fără să vreau, vacanţa. Nu pricep cum am uitat în seara aceea că se dregea cerdacul Trofimilor, doaT şi glumisem pe socoteala lui. Un făcut, şi pace ! Mircea a fost foarte nedrept. Aproape i-a acuzat de accidentul meu. Luca s-a întristat, dar Harap, am văzut bine, a fost indignat. S-a stăpîtait, n-a zis nimic, numai pentru mine. El îmi ţine de urît, săracul, mă înveseleşte, îmi ridică moralul. Azi, ce e drept, nu mă pot mîndri. Dar e o zăpuşală care taie orice avînt. Şi tocmai azi nu poate veni de loc să mă vadă. Personalul spitalului fiind descom- plectat din cauza concediilor de vară, bietul Harap e atât de încărcat de ununcă, a slăbit, deşi pretinde că niciodată nu s-a simţit miai bine şi ou chef de iluaru. E o splendidă vitalitate în el. îmi dă sănătate prezenţa lui.

Baba cercă să se întoarcă pe o parte, apoi renunţă. Se bălăbăni dlopoţeîliil legat de scaunul ei, pentru cînd avea nevoie s-o cheme pe Dadaia. îl luă în mînă, fri- gea. îl jucă delicat. Dădea sunet depărtat şi tainic. Vorbea de lucruri limpezi, înduioşătoare : de sărbători adormite în cuiburile inimii, de cînteoe de vestire, de sănii, de miei, de iarbă nouă...

Auzi paşi. N-ar fi crezut să ajungă aşa departe sunetele slabe. închise ocihii. N-avea poftă de vorbă cu Dadaia. Dar nu .erau paşii ei greoi. Nuoă, probabil neştiind că e în partea asta a grădinii. Baba schimba în fiecare zi de loc, de pomi, de

ţesătură de umbră, de orientare faţă de lucrurile cunoscute, sperînd să se împace cu ele.

Lupoaica bătu cu coada în părnînt, abia simţit. îi tremura spinarea şi gîtlejul, prietenos. Baba lăsă un fir de zi să se strecoare subt pleoape. Le deschise vesel.

— Harap ! Nu ite aşteptam. Cum ai scăpat la mine ? Ridică spre el faţa luminată de o suflare de roz, înaripată de gene, buze, şuviţe de păr, de un zîmbet care schimba accentul tuturor trăsăturilor. Gum s-ar ivi zorile pe un zid cu trandafiri.

Harap o privi adine, aproape mustrător, cu îndoială şi supuşenie subt luciul întunecat.

— M-am ffinvăţat irău. Mi-e greu, acum, să stau o zi fără să te văd. Sînt iun egoist, aproape mă bucur de aocidentul tău... spuse Harap aşezîndu-se pe jos 'lingă scaunul ei.

— Şi (se opri brusc)... şi speri să faci din mine un cobai modell ?

— Hm... poate. Sînt obosit azi, turtit de căldură şi muncă. Niu mă ilua în rîs. Mă faci .terci dintr-o vorbă, nu-i mare victorie.

— Sărac de tine ! Ţi-ai găsit şi tu loc răcoros de odihnă şi fiinţă blajină să te răsfeţe ! Te rog, nu strivi puii lupoaicei, că nu te-aş putea apăra nici eu de colţii ei.

Harap se întinse pe spate, luă un pui cuibărit în spinarea lui şi-l ridică în lumină.

— Drăguţă dihanie, uite, lăbuţele, una e ca zmeura necoaptă, cealaltă ca murele, cu perniţe moi şi unghii transparente. Ochii-s îndoiţi cu lapte încă. Ptiu, nu fie de deochi feciorul lui Romeo ! Ce te uiţi la mine cu ochi de cerşetoare hoaţă, lupoaico, na-ţi-1...

Harap împinse puiul suht botul lupoaicei.

— Sentimental-meritorie idesoripţie de corci de lupoaică, îl zeflemisi Baba, uitîndu-ise ia el prin locul liber dintre pînză şi braţul scaunului. Mai scrii poezii ? Pe vremuri co- miteai asemenea infracţiuni la menirea ta ştiinţifică. Luca intrase la mare grijă cu tine. Vagabond erai, pînă la trubadur era numai un pas.

— Descrie-mă pe mine mai ştiinţific, dacă poţi, răspunse Harap semibufnos.

— Ă-ă-ă... foarte greu. Palmier-astrahan-măsiinol-doc- toril-ghipsomin. E aproximativ formula ta chimică, spuse Baba rîzînd copilăreşte.

— Pardon, n-aş vrea să vă stric siesta, dar am venit să-i spun Babei că plec pe cîteva zile cu Nucă pe munţi. Luăm trenul la noapte, să ne fie mai răcoare. Rămîi în grija Norei, şi bineînţeles a dumneavoastră, doctorilor, spuse glacial Mircea.

Părea înailt, văzut de jos în sus, şi încordat ca un arc bine întins. Baba tăcu mirat, ofensat. Se uita ca şi cum n-ar fi încăput întreg Mircea în ochii ei. Spuse cu un tel de severitate :

— Are să-ţi facă bine să schimbi aerul. Şi lui Nucă de asemenea.

Harap se aşezase stîngaci turceşte. Un beţişor şi alte cîteva gunoaie rămăseseră în părul creţ. Se căţără un căţel pe piciorul lui. îl zvîilli în iarbă.

Baba îl vedea numai de la brîu în sus, restul părea înfipt în pămînt. Mircea întoarse călcîiele şi plecă fără altă vorbă, nici salut.

— Pisica, spuse printre dinţi Harap.

Baba făcu un semn obosit cu mina şi întoarse ochii în- tr-o parte.

— Baba... Baba... te-am supărat ? se rugă Harap, bărbia sprijinită pe genunchiul Babei.

Baba întinse mîna şi îi mîngîie părul distrat.

— Baba, uită-ite la mine (o legăna în ochii şi glasul iui). E ceva feciorelnic în tine, ou toate că a trecut viaţa peste tine. Sameni... cu o căprioară.

— Te rog ! spuse aspru Baba. Apoi zîmbi întristat: Iar- tă-mă, Harap, sînt nervoasă şi irascibilă ca o babă ce sînt. Tu eşti dootor, găseşte-mi un leac pentru neurastenia asta, care mă destramă. Nu-i normal să mă simt rănită de cel mai mic lucru. Să mu mai ştiu să imă bucur. Sufăr şi de mania persecuţiei, probabil, şi e teribil să fii conştient pe deasupra. Iantă-mă, Harap, că te încarc cu bolile mele trupeşti şi sufleteşti, spuse Baba, ochii luminoşi, poleiţi de la- crămi, obrazul foarte alb şi îngust între cozile palid castanii, slab aurii.

Harap nu-şi lua ochii de la ea, .parcă avea o vedenie, şi-o săpa în creierul lui pentru totdeauna. Spuse gînditor :

— Am să caut. Acum vine Nora, eu mă duc, nu mai am curajul să înfrunt şi această frumoasă camee cugetătoare.

Baba zîmbi împăienjenit. îl depărtă uşureii cu nuna, îşi zvîifli cozile în lături, ca şi cum ar i'i fost şi ele prea grele pentru pieptul ei. Atiîrnau acum ca un ştreang rupt. Se desprindea gâtul înalt, rotund, cu o vână verzuie pulsând plăpînd la baza lui.

— Hu-hu-hu-u-u... făcu Nucă pe huhurezul dintr-un pom apropiat.

*

— N-ai nevoie de nimic ? Ies în oraş după cumpărături. Mircea, exasperat de căldură, vrea să plece în munţi cu băiatul pe câteva zile. Putea

să mă anunţe de ieri. N-aTe pic de simţ practic omul acesta. Cînd să le fac toate ? Trebuie să caut şi prin lăzile cu naftalină. Tu ai cheile. Ţii minte unde ai pus bocancii ? întreabă Nora, frecîndu-şi tâmplele cu degetele lungi şi cărnoase, de un alb opac, de piatră.

— Da, sînt chiar deasupra în lădoaica de Braşov. Găseşti acolo tot echipamentul de excursie. Cheia e spânzurată în dulapul meu de rufe. Dar lasă mai pe seară, Nora, eşti aşa de încălzită, în pod trebuie să fie cuptor, spuse Baba.

— Ce să fac, asta e soarta mea, să fiu oricînd la dispoziţia celorlalţi, spuse Nora cu un fel de năduf stoic neutralizat.

Era îmbrăcată într-o rochie de in, încheiată cu nasturi mari de sidef ca un halat de spital. Părea şi mai înaltă. Ceva statuar îin trup. îşi încreţea mărunt părul deasupra frunţii, restul era lins şi făcut vălătuc la ceafă. S-ar fi cerut o panglică, o diademă sau un nimb, să ocupe locul bine demarcat, să taie contrastul dintre părul creţ şi celălalt. Nu-ţi venea să te gîndeşti la pălărie. „Aşa aş reprezenta libertatea în Suedia, o libertate perfect delimitată, gîndi Baba. Cu ochii aceştia albaştri şi abstracţi, culoarea întărită de roşeaţa ohrajilor. Nasul făcînd o punte elegantă între fruntea înaltă şi buzele modelate puternic. Bărbia e cam grea, de aceea din felul cum ţine gura închisă înţelegi că voinţa nu slăbeşte frîul niciodată. Frumoasă femeie, maies- toasă ca o zeiţă. De ce nu s-o fi măritat ? E ca o cetate, clădită să înfrunte şi să respingă asediul vieţii."

— Nu mi-ai răspuns, nu-ţi trebuie nimic din oraş ? mai întrebă o dată Nora.

— Nu, mulţumesc. Nora, ascultă...

— Cum ?

— Nimic. Am uitat ce vroiam să-ţi spun.

— La revedere. Nu uita să-ţi iei calcidl. Ajută mult la refacerea osului. Unde o fi Nucă ? L-aş lua cu mine, să ducă şi el din pachete.

— Era ,prin pomi mai adineauri...

— Nucă-ă-ă...

— Prezent ! ţipă ascuţit Nucă.

în cîteva salturi ieşi pe cărare. Nora plecă, pasul regulat. Mergea repede, fără să trădeze nici o grabă. Accelerarea se făcea pe nesimţite. Un antrenament scrupulos, de fiecare zi, ducea la această stăpînire a comenzilor. Nucă schimba de ritm la fiecare cot în urma ei, ca un ied.

Baba vroise să-i spuie Norei : „E o amărăciune şi în tine, Nora. Nu-ţi face plăcere să ai grijă de copilul *meu,* de bărbatul *meu,* de casă şi de mine ? De ce atunci, de ce le-iai .trecut itreptat toate asupra ta, fără să mă întrebi măcar, fără să pot protesta, ou autoritatea sacrificiilor tale pentru noi. Era o nevoie în tine, sau ai crezut că e de datoria ta s-o faci ? Dacă n-ai ţinut Ia lucrul acesta, Doamne, oe eroare ireparabilă"...

*

— Cu->cu, cu-cu, cu-cu...

— Aici, Maia, aici, strigă Baba cum ai ţipa : ajutor, ajutor.

— în bieţii gutui ţi-ai pus nădejdea să te apere de soare ? Credeam că ţi-ai ales protectori mai puternici printre copacii grădinii, pentru o zi toridă ca azi, spuse Maia zîmbind, aşezîndu-se la picioarele Babei, făcîndu-şi vînt cu pălăria mare de

pai. Umbra frunzelor îi punea o dantelă cu desene mari pe obraz şi braţe şi se pierdea în motivele rochiei portocalii.

— Am slăbiciune pentru gutui. îşi ţin frumos ramurile. Ies din pămînt aproape toate crengile odată, se ridică şi fac iun itru-p din aer şi frunze, lemnul închipuind cusăturile veşmintelor suprapuse. Şi frunza lor îmi place, groasă, rezistentă, dulce la pipăit. Culoarea stinsă a verdelui. Şi fructele lor dîrze, păroase, care se ooc greu şi devin lucioase, lunecoase, luminoase, cu arome complicate de asprimi şi suavităţi virginale. Expresia lor exotică. Asimetria conturului. Şi chiar decepţia gustului, cînd muşti din carnea lor astringentă. Gutuii sînt ceremonioşi, de neam mare şi vechi Mă întreb, de unde ne-au venit în ţară ?

— Habar n-am. Văd că ai un fel de veneraţie pentru gutui. Păcat că nu-s mai .umbroşi, pe lingă toate celelalte calităţi ! Pomi încăpăţînaţi şi nesociabili. Cum te simţi azi ? Nu cred să fie bine să stai afară pe soarele ăsta, ştii, umbrela ta e mai mult decorativă.

— Paste dteva zile îmi schimbă ghipsul. E controversă între Luca şi Harap pentru fixarea datei. De şold nu mai e vorba <să fi avut plesnituri. Nu era clar nici pe radiografie, în orice caz, nu mai am dureri de loc. Mi-e greu mai mult muşchiular, să stau întinsă. E mai obositor decît dacă te-ai sui pe stânci. Are să treacă şi asta, n-are atîta importanţă. Sper să-mi rămîie articulaţia liberă la gleznă, cel puţin aşa îmi promite Harap.

— Ştie el ce spune. Tot nu înţeleg cum ai căzut aşa de rău de la o înălţime de cel mult doi metri, ştii, tu, care eşti uşoară.

— Eram preocupată în seara aceea. M-am împiedecat de scăriţă şi am fost proiectată mai departe pe pietre. Luca spune că starea mea generală nu e destul de bună, că sînt decalcifiată, de aceea au rezistat prost oasele. Iau calciu în doze masive acum. Aş lua şi beton, să iscap mai repede, să nu mai fiu povară pentru nimeni.

— Spui prostii. Nu te răsfăţa, ştii. Luca şi Harap te îngrijesc cu devoţiune. Aş zice că aproape se bucură să te poată monopoliza şi cocoli după pofta inimii. Mă împiedic de ei de cite ori trec să te văd. Astea sânt evenimentele pasionante în provincie, nu ştii ? căsătoriile, divorţurile, turneele artistice şi bolile. Ai devenit foarte populară. Nu vezi cum defilează zilnic toate cunoştinţele tale. Aproape nu te-am văzut în patru ochi de cînJd ţi-ai frîint piciorul, ispuse Maia rîzînd.

— Adevărat, şi-ani pare rău. Nu mai sînt de loc sociabilă. Afară de voi, ai mei, ceilalţi mă obosesc.

— Foarte rău. Vezi în general prea puţini oameni. Mă mir ce mai vorbiţi între voi, ştii.

— Vorbim foarte puţin.

— Totuşi, sînteţi vorbăreţi fiecare în parte.

— Fiindcă vorbim prea puţin între noi. Maia, ascultă, nu-ţi pare ciudat ca o femeie frumoasă ca Nora să nu se fi .măritat, să nu-i ştim nici o aventură sentimentală ? Mă uitam azi ila ea dt e încă de frumoasă la aproape 47 de ani. De ce şi-o fi închis viaţa la noi ? N-a existat nici tun bărbat pentru ea ?

— Ba da, oum nu, n-ai ştiut ? A fost foarte iubită de un doctor francez, în timpul războiului. Lucra ou el la spital. Se înamorase şi ea de e!l. Devenise altă persoană cu totul. Comunicativă,

cochetă, veselă şi neobosită. Se prăpădeau după ea mai mulţi din spital. Era de-o frumuseţe r'ră pe-atunci. Ţi-o poţi închipui cu trăsăturile şi coloritul ei, tînără, subţire, îndrăgostită şi iubită. Dar aici începe misterul. Franţuzul voia s-o ia în căsătorie. Chiar cu condiţia să se stabilească la noi în ţară. Nora l-a refuzat categoric. Franţuzul era desperat. La urmă făcea chefuri cu nişte ofiţeri ruşi, spărgea cu ei oglinzile şi paharele prin localuri, îşi pierduse cu totul ţinuta occidentală. Nora a fost de piatră. Şi-1 iubea, asta nu înţelegea 'franţuzul. Un om foarte bine, se pare, plăcut şi de neam bun. Şi-a cerut mutarea la Salonic, şi n-a mai dat semn. Unii spun că ar fi murit de holeră pe-acolo. Un adevărat roman, ştii. Eu am aflat de la fratele lui Mircea, de la Vlad. Vorbea toată Piatra-Neamţ. Nora a suferit enorm, deşi ea l-a respins. A trăit foarte retrasă după război, numai la spital şi acasă. Cred că de aceea şi-a 'lăsat aşa de uşor loctil ei de la spitalul din Piatra şi s-ia mutat la voi, după boala ta. Nu ţi-a pomenit niciodată de mimic ?

— Nu, spuse Baba pe gînduri.

— Păcat că n-aie credinţă Nora, i-ar fi venit mai uşor, în Dumnezeu se alină toate.

— Nu e credincios cine vrea, Maia. Tu eşti o siîntă înnăscută. Te-aş trimete prin casele oamenilor să le aduci aminte de iubirea de oameni.

— Nu spune erezii, ise apără Maia. Nu sînt o sfîntă, departe de asta. Ispăşesc păcatele mede, şi asta o fac din toată inima, atîta merit am.

— Le ispăşeşti pe ale altora. Nu cunosc suflet mai curat ca al tău, Maia.

— Sssst 1... Nu vorbi. Poate am să-ţi spun odată, să ştii şi tiu de cîtă milă şi iertare au nevoie unai toţi oamenii.

— Nu, Maia, să nu-mi spui nimic. Nimic nu poate schimba părerea mea despre tine. Chiar să fi ucis ! Iţi cunosc calitatea sufletului, spuse Baba tulburată.

— Nu-s chiar atît de pitoresc vinovată, şi totuşi aim greşit fără îndoială, ştii ? spuse Maia uitîndu-se cu sfială, la Baba.

Spovedania ei putea s-o ajute pe Baba să fie mai îngăduitoare, să judece mai obiectiv, să se gîndească mai mult la alţii, şi totodată se pubea să-i strice, să-i dărîme un sprijin. Răul era pe jumătate făcut, dacă era un rău în aceasta. La 40 grade ila umbră şi inima simte nevoia să se dezbrace.

Maia netezi cozile şi obrajii Babei, o sărută pe tîmplă.

— Te las, Babulică, să (te obişnuieşti cu ideea că n-ai o vară infailibilă, spuse Maia glumeţ. Eşti frumoasă azi. Aşa îmi închipui că erau fecioarele care aşteptau să fie date pradă fiarelor în circurile romane. Să fie Nucă, ar zice că vorbesc din ediţiile ieftine de popularizare ale vieţilor primilor creştini ! *A propos,* ai citit psalmii cei frumoşi pe care ţi-am dat ?

— Da. „Şi nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viu“, spuse Baba.

— Atîta ai reţinut ? Stranie creştină trezesc în tine ! se miră Maia, învăpăiată de soare din cap pînă în tălpi.

*

Terasa de jos, încercuită de noapte, luminată pieziş prin uşa deschisă a casei, reliefa fantezist scaunul lung al Babei. Făcea din el o uriaşă lăcustă încremenită. Trecea cîte o adiere, tot fierbinte, şi nelin'ştea pomii grădinii. Se cutremurau umbrele, călcîndu-şi hotarele. Baba se uita la o crăpătură a cimentului. îşi plimba ochii pe ea de la un capăt la altul, dus şi întors... Urmărea conştiincios, obsedant deviaţia liniei, mai precisă în zona luminată, vag şerpuită mai departe. în toate, o încordată aşteptare.

Mai era puţin pînă la plecarea lui Mircea şi Nucă. Nora le făcea bagajele ou Dadaia. Se auziră grabnici paşi pe scări, ai lui Mircea. Baba ridică' privirea peste speteaza scaunului şi-1 văzu pe Mircea, opac şi negru, în cadrul larg al uşii, numai părul afînat luminos.

— Ai să lipseşti mult ? întrebă Baba, strîngînd tare degetele pe lemnul scaunului.

— Nu-ţi pot promite asta, răspunse uscat Mircea.

— Mircea!

_ ?

— De ce, Mircea, de ce ?... îşi năbuşi Baba glasul pe întrebare.

— Hotărît, pricep prost. îmi reproşezi că plec cu băiatul să respirăm aer curat ? ispuse Mircea cu reaua-c.redinţă tipică discuţiilor conjugale.

— Nu. Ştii bine, Mircea, că nu. Altceva...

— Ai mania să laşi frazele totdeauna neisprăvite, susceptibile de mii de interpretări. E istovitor să fiu obligat să caut sensuri noi unor cuvinte aruncate răzleţ din cine ştie ce conglomerate de gînduri care-ţi aparţin. Ce pot

răspunde, te rog, 'fii dreaptă ?

— Sîntem în drum şi auz, nu e momentul să-ţi vorbesc. Nu vezi, Miiraea, nu te temi că prea ne înstrăinăm ? şopti pasionat Baba.

Revenea la fiecare itrei vorbe numele lui. Spunea „Mircea" cum s-ar fi agăţat de dl, cum l-ar fi strigat.

— Ei poftim ! (ridică din umeri şi urmă ou glas forţat blind). Credeam că s-a sfîrşit cu asemenea copilării. Am trecut vîrsta scenelor sentimentale, şi eu *şi tu,* nu uita, Baba, termină Mircea apăisat.

Din tot şirul răspunsului, cuvîntul „Baba“ singur luă ton ameninţător pentru ea.

— Ai dreptate, şi nici n-am să revin asupra acestui subiect, spuse aspru Baba, bătînd cu palma peste braţul scaunului.

Scaunul hîrşcîi pe ciment, ca şi cum .ar fi vrut să salte din loc, să-şi destindă pentru odată toate unghiurile şi încheieturile înţepenite de lemn, să sară peste casă !

Mircea aştepta ilogic să urmeze discuţia, ofensat că se încheiase astfel. El de obicei punea punctul final. Dar Baba se uita în grădină, parcă ar fi fost singură pe terasă. Mircea nu se mişca. îşi ţinea în frîu nervii şi miile de vorbe pe care bucuros le-ar fi asmuţit asupra nevestei lui, pe care o crezuse perfect stăpînită de el şi care-i scăpa într-un fel nedesluşit, de mai mult timp, acum îşi dădu seama.

Cobora Nucă, în fugă, de sus. Nora, masiv. Şi Dadaia, bocănind lătăreţ, cu bagaj de.

— Trimite pe Mariţa după trăsură, porunci Nora Da- daiei.

Nucă îşi scotocea buzunarele cu un aer

concentrat, o dungă între sprincene şi nările în vînt. Fugi iar pe scări, îşi uitase tocmai briceagul cel gros, cu tot felul de lame şi scule indispensabile.

— Poate o găsiţi pe Baba fără ghips la întors. S-ar putea să nu mai ‘fie nevoie de altul, e încă tînără, ţesuturile se refac mai uşor. Harap e straşnic de priceput, exclus să se ivească complicaţii, spuse Nora.

Mircea îşi drese glasul de cîteva ori, nervos. Nu se mai putu opri şi spuse :

— Poate, la întors, scăpăm de subt tutela acestui admirabil hirurg. L-am văzut cît se poate de des în vara asta.

Am de lucrat (se înfienbîntă), e imposibil cu casa invadată Ia orice ceas de vecini şi cunoştinţe.

Nora se uită mirată la Mircea. Baba se încruntă şi spuse cu glas reţinut:

— Rămîn recunoscătoare lui Harap pentru îngrijirea care mi-o dă *prieteneşte.* Ne-ar fi fost mai greu la toţi fără el. Cînd n-o mai fi nevoie de el aici, n-are să mai deranjeze pe nimeni, am să-l văd ca de obicei la Trofimi acasă.

— Şi să sperăm că n-ai să mai 6uferi alt accident la ei, spuse Mircea îndărătnic.

— Să sperăm, încheie Baba rece.

Nora simţea electricitatea din aer, dar nu ştia de unde pornea. îşi ţinea gîtul ţeapăn şi ochii pe oleandrul imparţial idin colţul terasei. Se auzi trăsura. Dadaia trecu baga- jdle Mariţei. Mircea îşi luă rămas bun de la Nora. Apoi se plecă deasupra Babei, îi sărută mâna şi obrazul, cu buzele strînse. Baba îi răspunse, în vînt. Nucă se aplecă şi el, grăbit. Baba căută într-un săcuşor, scoase o batistă şi un foşnet de bani de hîrtie, pe care-i strecură lui Nucă. Apoi îl sărută de mai multe ori pe cap. Respiră adânc şi le făcu semn de bun voiaj cu mâna, fără să spuie o voită.

Nora îi conduse pe trepte. Mircea se uită pe furiş înapoi, o singură dată, dar nu întâlni ochii Babei, care-i avea ţintiţi în sus pe cerul înstelat. Fiecare stea îi părea un bucheţel de ace fine, fiecare stea.

Plouă de două zile. Ferestrele sînt deschise, perdelele daite în lături. E dulce umezeală, potolită lumină, liniştitoare cadenţă. Ziua se armonizează cu salonul. Rozurile, oglinzile, ploaia, geamurile, griurile islaib viorii, cerul de abur îşi îmbină coloritul delicat, nuanţat cu rafinament, ca

în stampele chinezeşti. Nici gihipsul Babei, brutal alb, nici scrinul negru, nici verdele 'întunecat al grădinii nu strică echilibrul, ci întăresc cu trei .simple note vibraţiile împînziite, topite, legate în variaţiuni nesfîrşite.

Baba e ca o corabie fără vîsle pe apele gîndului. O clatină, o adoarme, o duce în larg, o lasă în voia soartei. O evadare, o binecuvîntată lipsă de simţire. Se gîndeşte la ea ca la o fiinţă străină, abia mai pricepe zbuciumul ei, chemările, nedesluşitele năzuinţi, pribegiile isingurătăţilor încrucişate. Parcă n-ar vrea să mai ajungă nicăieri.

— Te-am (trezit ? Mi-ar părea rău, vorbi Luca din uşă, cu glasul Iui profund, cald, mîngîietor.

— Nu, Luca. Mă ‘furase ploaia, măsura ei regulată...

— Şi eu sînt sensibil la farmecul ei, deşi mă melancoli- zează nepermiis, ca pe un adolescent. M-am gîndit să-ţi ţin de urît, adică să ne ţinem de urît, zîmbi sfios Luca.

— Nimeni nu se încadrează ca tine în ziua asta, pe tine te doream. Eşti neobişnuit de nuanţat în expresie pentru un bărbat. De la tine înţeleg uneori frumuseţea răbdării, spuse Baiba cu un fel de veneraţie.

— Mă idealizezi, icu generozitatea tinereţii. Şi dacă n-ai dreptate, tot îmi face plăcere. Sînt un urs bătrîn sensibil la clima dulce, spuse cu afecţiune Luca, aşezîndu-se într-un fotoliu roz, împotriva luminii.

Liniile capului 6e întipăreau nobil pe căderea ploii, se profilau pe scurgerea vieţii, pe mersul timpului nesfîrşit.

— Pot să-mi aprind pipa ? Mă intimidează mătăsurile trandafirii.

— Te rog, Luca. Tirage o măsuţă lîngă tine, întinde-ţi picioarele pe taburet şi fă scrum împrejur. E prea ticluit la noi. Mă destinde oleacă de fantezie şi dezordine exterioară.

— îţi stă bine salonul, te înviorează culoarea lui, îţi reliefează tipul care aparţine mai mult fetelor de altădată.

— Să nu zici că sînt demodată, Luca, îmi pierd orice urmă de încredere în mine, glumi Baba.

— Nu. Ar fi ifalls. Te văd romantic, Baba. Eu sînt demodat, iremediabil, spuse Luca, îndo.pîndu-şi pipa cu precauţie.

— Eşti perfect cum eşti. Lîngă tine şi lîngă Maia mă simt totdeauna la adăpost sigur, spuse inconştient egoist Baba.

Faţa llui Luca nu arăta oiţe probleme îşi punea despre Baba, era numai ce dorea ea să fie : bună şi discret înţelegătoare.

— E teribil să te trezeşti deodată şi să-ţi dai seama că nu ştii nimic despre oameni, nici despre

cei mai apropiaţi, de care te-a legat viaţa. Nu ştii ce au fost, ce se mai poate naşte în ei, ce-i locuieşte de mult, ce te pîndeşte neştiut. Afli din întîmplare unele lucruri care-i luminează nou, o parte numai. Şi realizezi *că n-ai să cunoşti niciodată un om*

pe de-a-ntregul. Cum te poţi înţelege, atunci, cu cine, cînd veşnic bîjbîi prin întuneric, te ciocneşti, te doare, îi doare, şi nu poţi cunoaşte măcar ale cui sînt vinile ?

— Din fericire, nu veşnic, râmbi Luca. Care e omul care poate pretinde că se cunoaşte pe dl, dar încă pe altul ? E un domeniu aproape interzis. De aceea şi-au făcut atîtea legi, morale şi altele, atîtea cadruri, diguri, hotare, pentru ceea ce este nelimitat în om, tulburătoare răspîntie, ispăimîntătoare confuzie, parţial organizată numai. Dar, nu te speria, Baba, trei sferturi din om dorm, o mică parte numai trăieşte aproximativ în lumină, şi o încă mai mică fracţiune se poate exterioriza. Dacă educi cu răbdare acel sfert din tine, poţi răspunde ide el şi ţine subt capac restul. Bineînţeles, sînt mesagii, schimburi şi înrâuriri între acele părţi indisolubil legate, dar se pot controla şi menţine într-o relativă pace.

— Aşa e, desigur, şi e dezesperant, Luca, izbucni Baba.

— De ce, Baba ? Ia gîndeşte-te ce lipsit de interes ar fi să cunoşti fiecare om, ca pe o poezie, de la primul la ultimul vers, *ca ceva fabricat de alt om.* Să ştii exact cum ar reacţiona la un lucru şi altul, exact ce conţine, fără surprize, adausuri noi, perfectul automat. Cutii cu reţete definitiv formUlate. Ţi-ai alege doctoria care-ţi convine la un moment dat şi apoi... Groaznic ar fi să devenim transpa- renţi unii faţă de alţii, să ne vedem luptele, elaborările, ar fi tot atât de respingător ca şi dînd ne-am privi digestiile, circulaţia sîngelui, jocul nervilor prin trupuri străvezii. Nu crezi ?

— E rău şi greu în tot felul, Luca, ce-i de făcut ? strigă aproape Baba.

— Ai ceva să-mi spui, Baba ? Poţi să ai toată

încrederea în mine, spuse cu afecţiune Luca, schimbîndu-şi tonul, reze- mîndu-şi coatele de genunchi şi bărbia în palme.

so

— Nu. Nu încă. Caut un drum. Poate sînt numai neurastenică, ce zici ca doctor ? spuse Baba stingherită.

— Vezi ce greu se destăinuieşte omul ? Eu înţeleg şi nu insist, dar dacă crezi că te-ar uşura, sau că te-aş putea sfătui, s-o faci. Ştiu să păsitrez pentru mine orice mi-ai spune, şi-ţi sînt prieten devotat, spuse Luca ou emoţie.

— Mulţumesc, Luca. N-am să uit.

Baba se uita la cil oa la un preot. Apoi urmă gînditor :

— Am impresia că nu numai trei sferturi din om dorm, oum zici tu, dar că omul doarme şi trei sferturi din viaţa lui, se deşteaptă prea tîrziu, cînd îi rămîne puţin de 'trăit, şi tocmai atunci îşi otrăveşte cu aceasta puţinul care i-a mai rămas.

— Vine şi o cuminţenie tîrzie unora, ai răbdare, Baba, eşti încă tînără pentru ea. Şi nu uita că stai de-atîta timp culcată, că ai trecut printr-un şoc fizic, nervii cei mai *rezistent se* resimt. Nu lua gîndurile tale de acum drept normă, ai încredere în mine, spuse Luca liniştitor.

— Poate, se supuse aparent Baba.

Ştia că era vorba de o uzură mai veche, dar dacă n-avea nici Luca leac sau răspuns pentru aşa ceva, la ce bun să-1 întristeze cu luptele ei fără corp. Tot ce-i spusese Luca în această după-amiază se lega în ştibrede bălămăli de : numai, aproximativ, relativ...

Luca o privea ^îmbitor, îngăduitor. Bunătatea însăşi părea rezemată de perdeaua de ploaie, fir

de fir risipită şi întregită în parcursul lin dintre cele două pervaze.

Mircea nu zăbovi prea mult la munte, idupă cum se temuse Baba. Se întoanse pe neaşteptate, în zorii zilei. II trimise pe Nucă în oraş, subt pretextul că moare de foame, să vadă dacă brutăriile sînt deschise, să le aducă comuri proaspete. Iar el se plimba în jurul casei, cercînd să-i prindă expresia ei adevărată, ca un om care se întoarce la căminul lui după ani ide pribegie. Î)1 întrista tot ce era dărăpănat şi pustiu în tăcerea şi singurătatea casei. Lupoaica se gudura sfios lîngă dl, îl recunoştea ca pe un stăpîn care n-avea obiceiul s-o mîngîie, nici să-i vorbească.

Grădina era învoaltă, puternică în trunchiuri şi frunziş, dar firavă în poame. Din vina Babei, care nu da voie să se „întinerească*" pomii, tăindu-le crengile. Lumina făcea ape fumurii-portocalii în ferestrele salonului. Iar le lăsase Baba deschise peste noapte ! Tentaţie pentru borfaşi, dacă nu hoţi adevăraţi. Se apropie tăcut de una din ele. Fu surprins de poezia acelei încăperi, de fragedul

colorit, uşor învechit.

Baba dormea între cearceafuri prea late pentru îngustimea canapelei. îi alungeau trupul subţire draperiile bogate, care alunecau pînă pe covor. Gîtul foarte întins şi capul

în tons de profil vădeau căutarea unui loc răcoros în noaptea fierbinte. Gestul era mîndru şi neaşteptat de tînăr, în albul şi trandafiriul înconjurător. Cozile, încolăcite una de alta, conturau umărul puţin ridicat. Un braţ gol, de-a lungul trupului ; celălalt, hieratic întors, dosul mînei îndoit pe marginea canapelei, aştepta parcă o îngenunchere, punerea frunţii, să acorde o dezlegare.

Mircea se uita ca de pe un mal de apă, de viaţă. Somnul o depărta pe Baba, o aşeza într-o regiune necunoscută, inaccesibilă lui. îi păru dureros de străină şi nouă. Forma de scoică a canapelei o cuprindea mlădios, îi dădea preţios relief, o încadra cu poveste. Era în el şi surpriza copilului care deschide întâmplător o carte, veche şi .uitată, tocmai la pagina cea mai frumos ilustrată.

Reuşită cromolitografie, se apăra cinic gîndul.

Privirea lui nelinişti obrazul adormit. îl scrise cu o umbră de zîmbet, care se pierdu la tîmplă, vesti şi trezi ochiul întors încet către fereastră. Ceti în el mirare, neîncredere, îndepărtată sfidare. Nu ştia Mircea cît se înfăţişa de palid în fereastră, încruntat şi crud ca expresie. Masca nu corespunde totdeauna exact celor simţite. Suferinţa se apropie uneori, ca modelaj exterior, de cruzime, amîndouă stările crispînd nervii şi muşchii itrupuluî.

— N-am vrut să sun, ,să nu trezesc toată casa cu noaptea în cap. Am văzut geamurile deschise şi m-am gîndit să sar înăuntru şi isă deschid lui Nucă. Să iau şi cheile de la tine, să pot umbla în dulapuri, să mă schimb, că sînt murdar şi înnoroiat, se încurcă Mircea în explicaţii prea lungi.

— E mai natural să mă trezeşti pe mine, tot sufăr de insomnii, câteva ceasuri mai multe sau mai puţine de somn nu mai au importanţă, spuse cu răceală Baba.

— Scuză-mă, te rog, dacă din primul moment am reuşit să-ţi fiu neprielnic, spuse tăios Mircea.

— O... ! făcu un gest de indiferenţă Baba.

Mircea trecu furtunos prin odaie, trîrrti multe uşi şi trezi efectiv toată caisa. Nora îl întâmpină somnoroasă cu vorbe de bun venit. Daidaia şi Mariţa îşi potriveau tulpanele îndărătnice şi făceau alai de „tii, iaca o sosit conăşdul fără veste !“ Nucă veni într-uin târziu, cu chifle calde şi cozonaci vechi. îi era poftă de ceva diulce după atâtea zile de mîn- care rustică prin munţi. Baba auzea „veselia" din sufragerie, care de fapt era înlocuită cu exagerări verbale : splendide locuri, măreţe de tot şi răcoroase ! Apusuri, răsărituri, ţă-rani minunaţi etc. îi plouase mai în fiecare zi, dormiseră ca vai de lume, se spălaseră în rîuleţe reci cu pietre tăioase la fund. Mircea fusese posomorit. Nucă, impermeabil. Dar Baba proiecta excursia lor pe altele mai vechi, făcute în doi cu Mircea, cu încântare şi participare deplină a frumuseţii pământului. I se strânse inima. Pentru prima oară gîndi că fusese mai liniştită în lipsa llor, într-o ordine domoală. Că acum o deranjau zgomotele, nemulţumirile lor obişnuite : cafeaua nu destul de fierbinte, dunga pantalonilor călcată greşit, cheile căzute din buzunare, o hîrtie importantă mutată din loc de pe birou, o pălărie turtită etc. toate maniile masculine atât de lesne luate în răspăr de sclavii casei.

Nucă îi făcu o vizită grăbită. Răspunse exclamativ la cîteva întrebări :

— A fost frumos ?
— Phiii !
— Ai petrecut bine ?
— Oho !
— Nu eşti obosit ?
— Aş !
— Ţi-a prins bine busola ? zîmbi Baba, uitindu-se la el cît era de nerăbdător, ceafa încordată, fruntea ca un zid nou, picioarele neastâmpărate, mîniîe strinse în buzunare. Simţea că Nucă îi făoea o concesie oprindu-se cîteva clipe la ea în odaie.
— Ehe !... Mă duc la Ndu să-i povestesc aventurile mele din munţi, spuse Nucă însufleţit, făcînd semn de adio cu mîna.

*

Venirea lui Harap, în timpul siestei celorlalţi, îi păru Babei o recompensă pentru tot ce ‘fusese întretăiat şi colţu- ros din zori pînă la amiază. îl primi cum ai mulţumi pentru o floare sau pentru fructe rare. Ceea ce se potrivea să şi fie, căci Harap îi adusese o lămâie mică verde, unica din copăcelul crescut cu grijă de Verona. Baba o luă în palmă, ca pe un ou fermecat, din care zburau arome suav-răcoritoare, de livezi în floare din ţările de miazăzi.
— O, miroase a frunză încă, nu trebuia s-o rupi pentru mine, e gloria Veronei după atîţia ani de răbdare !
— Mă 'reprezintă pe lîngă tine. E ca un gînd cu trudă închegat, spuse Harap.
— Eşti foarte enigmatic azi, dar n-are a face, mă bucur de tine pe negîndite şi n-aş da ilămîia asta pe nici un alt fruct din ilume, spuse Baba,

parfumîndu-şi palmele cu lă- mîia verde.

— S-au întors stăpânul şi coconul ? întrebă afirmativ Harap.

— Da, oonfiimă uscat Baba.

— Trebuie să fie decepţionaţi că n-ai scăpat de ghips, în fine, tot e mai uşor pentru tine de cînd poţi umbla în cîrje cu ghipsul acesta mic. E mai mult o şosetă protectoare, un manşon pentru gleznă. Acolo e singurul punct care nu e destul de consolidat.

— Cred că n-an băgat de seamă, răspunse Baiba.

— Cum ? întrebă uluit Harap.

— Mine încă frică să umblu în cîrje, lunec. Nu ride de mine. în câteva rile nu poţi avea pretenţia să fiu stăpînă pe

acest sport nou. în casă c lustruit pe jos, în girădină 'simt pietre, pe scări nici atît. Atît mi-ar itrebui, să-ani mai frîng un os ! spuse expresiv Baba. Şi imediat urmă glumind : N-ai vrea să rămîn toartă viaţa subt tutela ta doctoriceaiscă !

— De ce nu ? — ena opusul (tonului Babei, ceva solemn interogator.

îi displăcu Babei. De ce n-o lăsa să se reazăme fără gînd de el ? Avea atîta nevoie de afecţiune necîntăritä ! Se ferea să se oprească asupra spuselor lui. Alunga mereu orice comentair interior în jurul bucuriei de a-1 avea pe Harap lingă ea.

— Dă-mi mai bine cîrjele, sînt în colţ lîngă perdea, şi ajută-mi să mergem în grădină.

Baba se simţea un fel de cocostârc împăiat, ghebos, ţeapăn şi nenorocit, cu beţele de împrumut. Era o apă de Slăbiciune şi stângăcie, uită orice alt lucru. Ajungînd pe te- raisă, Harap o luă în braţe, ca în celelalte zile, şi coborî scările cu ea. Cîrjele rămaseră în urmă, lovind treptele. Apăru la geamul de sus capul lui Mircea, răvăşit. Se itrase înapoi, ca şi cum propriul fulger din ochi i-ar fi biciuit faţa. Baba nu-1 zărise. înainta acum pe drumuşorull pietruit, lîngă Harap, care o sprijinea la nevoie. Umbra crengilor îi bătea insistent peste umăr. Baba nu vedea decît scaunul care o aştepta încă departe. Ajunsă la el, se întinse victorioasă şi se auzi în grădină rîsul ei uşurel şi mulţumit, susţinut de vocea plină şi caldă a lui Harap.

Ziua nu făcu decât să prelungească laturile unghiului astfel deschis. Seara, Baba era incalculabil mai departe de Mircea decât fusese în lipsa lui.

După o şedinţă de căscat contagios, colectiv, pe terasă, îndreptăţită în parte de oboseala călătorilor, îşi urară foarte devreme noapte bună. Şi ise porniră pe lungi şi enervate dialoguri imaginare, fiecare după uşa lui închisă.

Inima călca fără ştiinţă pe margini de prăpăstii.

Maia o (găsi pe Baba făcînd ocolul grădinii pentru a multa oară. Se căznea cu cîrjele, parcă încerca să treacă printre gratiile de care se sprijinea şi făceau corp cu ea.

— Ai sllăbit, pari mai înălţă. Mi-ai dat impresia că eşti pe caitailige, ştii... o întîmpină Maia.

— E preferabil, dedt să par că mă târăsc, cum e în adevăr. De altminteri, n-are importanţă.

— Nu-mi iplace să te aud spunînd „n-are importanţă". La tine ia o formă pesimistă. Am observat că spui foarte des „n-ane importanţă" şi „absurd". Vrei să stăm pe bancă ? pari obosită.

— Era să spun iar „n-are importanţă", spuse Baba rî- zînd, dar nu cum crezi tu, ci numai fiindcă mă gîndeam că e mai interesant ce spui despre vorbele care revin mai des la unii oameni. Şi eu am făcut această reflecţie, dar n-am analizat-o. E ceva semnificativ...

— La tine, nuanţa de oboseală pusă pe vorbe

care exprimă obişnuit nepăsarea se explică prin răbdarea silită a dtorva săptămîni de imobilitate. Nu crezi ?

— Poate e mai degrabă un fel slab de-a mă ascunde după vorbe, fiindcă toate lucrurile iau >prea mare importanţă faţă de mine, chiar şi absurdul.

— Dar ceilalţi ce vorbe favorite au ? spuse Maia, dorind să facă un joc din aceasta şi să schimbe gîndurile Babei.

— Să mă gîndesc. Mircea împănează spusele lui cu „hotărât" şi „imposibil". E stranie predilecţia lui pentru doi termeni de care s-ar putea lipsi în trei sferturi din ce are de spus. Doi termeni care se opun, care se frânează unul pe altul, care se ciocnesc. E şi la el o slăbiciune la fund. O energie truncheată, aş zice.

— Tu ghiceşti în vorbe cum ar citi alţii în palmă, se miră Maia.

— Tot aşa de arbitrar probabil.

— Ba cu intuiţie, am impresia, ştii. Gostache nu prea are ticuri verbale.

— El întrebuinţează mai mult proverbele. Caută să se încadreze în categorii bine stabilite. Să scape de sentimentul răspunderii. Spun prostii, râse Baba.

— E ceva în ce spui. Hai să urmăm jocul mai departe.

— Nucă zice ia trei vorbe „sigur" şi „vechi", „învechit" cu un fdl de ostentajţie dispreţuitoare. Mă întreb dacă nu e o dureroasă nesiguranţă în el şi o dorinţă de evadare, de a rupe cu amintirile.

— Ce idee ! Nucă e un copil răsfăţat, fericit.

— Nu cred, daT iasă, mai bine vorbim de

altceva.

— La Harap ce vorbe ai observat că revin mai des ?

— N-am ibăgat de seamă. Dar m-a mirat felul 'lud de-a pune întrebări pe ton afirmativ şi de-a afirma dubitativ. Deşi pare exuberant, e o fire mai mult închisă. N-are încredere în viaţă. Totuşi, e un om bine echilibrat, vesel, tonic. E o putere binefăcătoare în el de care nu-şi dă seama.

— Eu îl cred mai superficial, ştii, poate mă înşel. Dar Nora ? spuse Maia pasionîndu-se la joc.

— La Nora revin mereu vorbele „exact" şi „enervant". Exact ce mă aşiteptam. Exact ce spuneam. Exact contrariul. Enervant vînt, zgomot etc. La ea experienţa înlocuieşte intuiţia, urmările uneori neaşteptate sînt primite stoic de voinţă, dar nu şi de simţire. îşi impune o autoritară sclavie, care o decepţionează nemărturisit. E greu de găsit la repezeală o interpretare justă, dar să vorbim de tine, Maia. Dintre noi toţi, tu ai adevăratul tic verbal „ştii, ştii", a devenit un fel de punctuaţie specială a ta, spuse Baba şi se opri.

La Maia era cel mai caracteristic şi aparent gratuit ticul. Dar Baba îşi aduse aminte că Maia avea un secret important pe suflet (cel puţin aşa pretindea Maia), care o apăsa poate, şi de aceea inconştient oferea tuturor un început de spovedanie prin acel „ştii, ştii". Se acuza necontenit, inofensiv, faţă de toţi. Era o supapă şi totodată o apărare.

— Ai căzut pe gînduri, Baba.

— Mă gîndeam că e comic cum în fiecare om vin unele vorbe la putere şi apoi cad şi se impiun altele, ca partidele poditice, după nevoile trupului şi sufletului, după modă, mediu etc. E o mare

pretenţie să crezi că ţpoţi descifra ceva din simbolismul lor complicat.

Dinspre gardul Trofimilor se auzeau ocări şi ţipete femeieşti. Maia şi Baba întoarseră capul într-aoolo.

— Lovi-te-ar boala curcilor ! se auzi un glas gîfîind după gard.

— Turbaaato !... răspunse de departe alt glas răguşit. Apăru, printre pomi, Dadaia, roşie la faţă, tulpanul strîmib, ochii în pămînt, buzele bolborosind, netezind cu palmele în neştire creţurile şorţului albastru.

— I-auzi, .spurcata ! I-oi arăta eu cine stîntem !... ameninţa vag Dadaia.

— Dadaie, Dadaie, ce-i ? o strigă Baba.

Dadaia se oţpri în loc. Se dezmetici cu greu. îşi făcu vînt înainte, se întoarse într-o parte, apoi se pomi grăbit către Baba. Şi începu să-şi verse focul, îmbelşugat şi văl- măşit :

— N-aş fi zîs o vorbuliţă, dă, dacă'mneaiei Ace, zîc şi eu, ba c-oi răbda, că nu mi-i nici mie limba cusută. O cunosc eu cine-i, lipitoarea ! Suge banul stăpîniloT, stă ca viermele în hrean, cununâ şi botează din coşniţă, îi taman cum zîc ! N-o catadicsit să mă poftească şi pi mine la botez, şi dă, cred c-oi fi şi eu cunoscută în tîrgul aista. Nu port pălărie ca 'mneaiei, îi dreeept. Nici nu mă fac di caraghios, iar îi dreept. Auzi, să zfică di duducuţa me că vorbeşte cu conaşul Haralambie ! Să nu-i fac moară de vînt în coc ? Să nu-i iau broşa înapoi, cea cu chiatră roşă di granată ? înc-o avea în chiept, vulpea, mă ţintea în ochi ! Curat, de-amu am rămas noi la alămîia din chircitura ceea di copac ! Slavă Siîntului, in-o pierit sămînţa di alămîi din tîrg, băcăniile-is stup di alămîi ! înşfăca-

i-ar-ş-fi bluza cu ruje cu tot, ferfeniţă să-i fi răimas, mă iertaţi, dinapoiufl, cît polobocul cel mare di curechi. Să zîcă di duducuţa me că vorbeşte cu conaşul Haralambie !... Să-i fie ruşine la obraz ! răsuflă adînc Dadaia.

— Din ce ţi s-a năzărit ? Nu te mai înfierbînta, Dadaie. Doar nu sîntem stricaţi cu boierii Trofimi, ca să nu vorbim cu ei, şi nici că ne-om supăra cu ei fiindcă te-ai sfădit cu Verona, spuse Baba.

Maia şi Baba se ţineau greu de rîs. îşi tot treceau batistele pe la gură.

— Iaca vorbă ! spuse Dadaia jignită, făcînd ochii mari şi dînd din cap cu înţeles. îi vorbă şi vorbă ! 'Mneaiei zîce că adică vorbiţi amîndoi. Şi că de-aceea o rămas 'mnealui neînsurat şi tot aşa are să şadă flăcău bătrîn, că iaca umblă pe-.al treiizecişâunulea an, o Zîs, ilovi-o-ar boala

curcilor, că doar aţi oresout tdi mici ca fraţii, i-am văzut şi botezul conăşelului Haralambie. Videţi, am fost chemată la botez boieresc, nu ca la unul din mahala năşit de 'mneaiei... scuipă Dadaia cu năduf, în ţărînă, uitîndu-se mai mult la Maia.

Maia se prăpădea de rîs. Rise şi Baba, dar cu o nuanţă de enervare la urmă. Zise :

— Ei, ajunge aoum. Du-te şi te linişteşte. Nu-i prima oară că te-ai sfădit, nici împăcat cu Verona.

— Eu să mă împac ? se apără Dadaia cu glasul cel de jurăminte şi afurisenie pe viaţă.

Ridică ochii la cer şi o luă spre casă, dînd din cap şi din braţe, vorbind înainte cu pomii din grădină.

O văzură întîlnindu-se pe terasă cu Nora, care cobora în grădină. 0 ţinu şi pe ea în loc, luînd-o de la început probabil. Zgomotul ridică de la lucru pe Mircea. Ieşi în prag cu pas mare şi umeri indignaţi. Nu-1 cruţă nici pe el de istorisire. Dar, mai pe scurt, căci se auzi pînă la Baba şi Maia glasul aspru :

— La bucătărie, certurile slugilor. Să n-aud musca zbîr- nîind ! Hotărît, e imposibil de lucrat în casa asta !

— N-are humor Mircea, spuse naiv Maia.

— Nu .prea, adăugă posomorât Baba.

Aparent, tonul casei era cel obişnuit, cu schimbul de vorbe necesare, ochi absenţi, frunţi troienite, nervii creînd zone izolatorii, automatismul casei netulburat. Totuşi, Baba simţea un fell de încercuire. Din unele aruncături de ochi, cîte un gest, o intonaţie, o scăpare de voită, ghicea ameninţătoare porniri la pîndă în jurul ei.

Harap era primit cu ceremonioasă politeţă şi întrebări medicale precise. Să înţeleagă că exista la ei mai mult ca doctor. Harap nu lua nimic în seamă. Venea zilnic şi arăta făţiş că nu mai era necesar, ci că dorea numai să-i ţie de urît Babei. Făcea cu ea cîte o partidă de şah, care-i scutea de conversaţie, şi-i dădea prilejul să se uite la Baba în toate felurile : cu răbdare, indulgenţă, provocare, încredere, ciudă, triumf. îl exaspera pe Mircea.

Mul ţi ochi erau pe Baba. îşi pierdea cumpătul

uneori. Uitase din copilărie chinul obrajilor înroşiţi deodată nu se ştie din ce. Se înciuda fără folos şi îi ura pe toţi, pînă şi pe Luca, cu tot felul lui discret de-a o atinge numai în treacăt cu privirea. Atâţia ani făcuseră abstracţie de ea ! Şi acum

devenise o ţintă pentru ei ? în ce fel de cîntare o aşezau ? îi tulburau fiinţa.

Nora nu mai plecă la băi. îşi făcea treabă în casă. Aduse lucrători şi zidi o parte dintr-o săliţă, să-şi facă o cămăruţă de ţinut hainele. Avea haine puţine. îşi comandă şi obloane la ferestrele ei. Făceau pată pe faţada casei, erau ca .bucăţi de plasture lipite pe răni.

Mircea puse să se taie un castan bătrîn din faţa biroului lui, să aibă mai multă lumină în odaie.

Niucă îşi liimproviză un lateliier în vechiul grajd. Căra mobilele stricate din pod, le dregea *grosso modo.* O lua pe Mariţa de la treabă ca să-l ajute. Nu cerea voie de la nimeni.

Se găseau pe rînd puşi în faţa micilor fapte împlinite. Aceste activităţi organizatoare de confort personal aveau un caracter voit egoist. îşi ciocneau astfel energiile comprimate, îşi afirmau astfel drepturile tainic ştirbite. Dadaia şi Mariţa erau certate pentru cele mai mici greşeli de serviciu, între Mircea şi Nucă se iscau din nimica toată vorbe aprinse. Mircea îi arunca în discuţie : căţel de apartament, crescut între fuste.

Nucă zîmbea batjocoritor şi vorbea cu dispreţ despre tot ce-i părea sentimental, despre familie, femei, mediu provincial, tradiţie, religie etc.

Nora îşi atribuia toate săgeţile. Tăcea jignită, scăpa cîte o reflecţie amară de ordin general, transparent. Era din ce în ce mai rece cu toţi, dar mai ales cu Baba, poate fiindcă era mai aproape de ea.

Fiecare se întrecea în a da porunci, care trebuiau imediat executate, ca stăpîni ce erau. Ordinele se întretăiau uneori, atunci fiecare cădea într-o rezervă exagerată, ca şi cum n-ar mai fi avut

nimeni nici un drept în casă.

în Baba se adunau puteri primejdioase. Umbla toată ziua cu cîrjele, în casă şi grădină, îndărătnic, neliniştit. Se

zbătea ca o vietate închisă în cuşcă. Sălta repede de ici-colo. Lăsa în urma ei şiruri punctate şi linii care semănau cu tipăriturile pentru orbi. Ceva patetic în felul ei de-a înainta nici tîrît, nici înaripat, ci sărit în ritmuri neregulate, după loc, gînduri şi putere. Suia şi scările acum, deşi cu greu. Mircea aştepta să se hotărască Baba să se mute în ietacul lor. Baba aştepta să-i ceară Mircea acest lucru. Pentru prima oară se înfruntau orgolios amîndoi.

Ziua era cu genele plecate, liniştită şi visătoare Baba lucra în grădină. Migălea cu ac sprinten litera „N“ pe o batistă fină, ultima din teancul de 12, cusute de ea pentru Nucă. Primele batiste de olandă ale domnului student. îi va mulţumi numai din vîrful buzelor, cu acea indiferenţă voită, totuşi îi va face plăcere, căici era sensibil la calitatea lucrurilor, poate nu numai materiale. Ce se putea şti ? Erau multe boli sufleteşti necercetate încă.

Vara era pe sfîrşite. Ar fi fost timpul să se vorbească, să se discute liniştit şi cuminte despre proiectele lui de studii. Cu Mircea nu găsise prilej bun de vorbă. Nora nu făcuse nici o aluzie. Trecuseră zilele încărcate de electricitate neprielnică. Singurul moment bun ar fi fost imediat după accidentul ei, dar tocmai atunci uitase orice măsură strategică. Aţipise grija, se rmbătase din acea înţelegere provizorie. Acum nu mai era timp de amînat. Luptase mereu să nu-şi facă închipuiri greşite. Să nu influenţeze în rău

soarta. Alungase igînduil din jurul acestei întrebări, o făcuse sperietoare. Absurd. Copildl nu era major. Dat cu un an mai devreme la învăţătură, ieşise cu bacalaureatul dat la abia

17 ani. Avea încă trei ani şi mai bine pînă la majorat. Aceasta era o siguranţă liniştitoare. Nu trebuia luată în serios o vorbă spusă la ciudă. O ciudă absolut copilăroasă, motivată de dorinţa lui de-a obţine o motocicletă. De altminteri, se consolase imediat şi nu se mai vorbise despre aceasta. Se putea crede logic că represaliile căzeau de la sine. Nu trebuia cu nici un preţ să-şi poată închipui copilul că-şi aminteau despre aşa ceva. Orice altă direcţie era acceptabilă.

Se auzeau lovituri de ciocan. Nucă pusese stăpînire şi pe podul grajdului. îi făcuse o deschizătură lăuntrică, cu scară romantică de frînghie. Ce-o mai fi meşterind acum ? Baba aştepta să se obosească de jocul lui şi apoi să-i vorbească. Era copil, orice s-ar spune.

Pături ultima batistă peste celelalte şi se plecă să-şi maseze glezna abia vindecată. Rămăsese slabă, aproape nu mai era carne pe ea, pielea era decolorată şi îmbătrânită, oasele păreau îngroşate, îşi arătau indiscret mecanismul înţepenit. Nu revenise mersul obişnuit. Umbla cu sandale fără tocuri şi se ajuta cu băţul. Mergea mai greu ca în cîrje, nu din cauza osului, ci a muşchilor slăbiţi. Cel puţin aşa pretindea Harap. O nemulţumea inferioritatea asta fizică. Şi-o exagera poate. Cădea pe ea accentul altor nemulţumiri.

Luă batistele şi se îndreptă spre grajd. Deşi era o zi potolită în lumină şi căldură, Baba, voind să se ţie drept, să pară că merge uşor, avea tot sîngele în cap, îi jucau pete de culoare înaintea ochilor.

Ieşi Nucă în uşa grajdului, scuturând repede dintr-o mînă şi învîrtindu-se în loc.

— Te-ai lovit ? întrebă Baba.

— Cu ciocăniţi, răspunse Nucă printre dinţi.

— Pune o batistă cu apă rece.

— N-am.

— Ia-o pe asta, spuse Baba, dîndu-i una dintre cele noi.

Nucă o luă şi se opri :

— E prea frumoasă pentru aşa ceva. Se supără tata dacă i-o pătez.

— Sînt pentru tine, drăguţule. Uite, ţi-am brodat şi monogramul tău pe ele. Ai douăsprezece la fel.

Nucă se înroşi de plăcere. Lăsă mâna în jos, uitînd pentru moment durerea unghiei lovite. Dar spuse cu ton blazat :

— O, nu face pentru mine, eu nu ţin la asemenea mărunţişuri.

— îmi face mie plăcere să 'le porţi, spuse Baba, căreia nu-i scăpase prima reacţie.

Nucă sta nehotărât în faţa uşii. Văzînd-o pe Baba obosită şi încălzită, spuse într-un tîrziu :

— Să-ţi .aduc un scaun afară. în atelier nu e încă aranjat de tot.

Baba se uită în treacăt înăuntru şi-şi stăpîni un zîmbet. Copil adevărat. Ce-şi îngrămădise acolo ! Mobile, ţolinci, cărţi, tablouri, lăzi, o pendulă stricată etc.

— Are să fie foarte ’frumos.

— Nu e încă gata, răspunse Nucă uşor stingherit.

— Mai ai timp pînă încep cursurile la Universitate, spuse Baba diplomatic.

— Mă lipsesc uşor de vechiturile astea. La Bucureşti am să am alte distracţii.

— La Bucureşti ? e de văzut... Să vorbim cu tata, înainta cu precauţie Baba pe teren primejdios.

— E hotărât. Sigur. Am discutat o dimineaţă întreagă cu tata. Ştiu şi la ce gazdă am să stau, la Tică Dimitriu, burlacul pensionar, în propriul dumisale birou, pune un divan confortabil şi încă o canapea pentru cînd o veni tata să stea cu mine. Conu Tică îmi dă acces la baie şi libertate completă. Finanţează şi Nora pe jumătate această întreprindere ruinătoare, spuse cinic Nucă.

Ce dureros cade inima uneori între coaste ! Saltă apoi la loc, într-un echilibru nou, cu totul nesigur. Baba îşi ţinu respiraţia, să-i dea timpul să-şi găisească llocul ei obişnuit. Zfnibi, fără să-şi dea seama că zîmbeşte.

— Nu crezi ? întreabă-1 pe tata. Totul e hotărît. Nu ţi-am spus să n-am scene şi lacrimi înainte de momentul oportun ?

— Scene şi lacrămi n-ai văzut des la mine, spuse Baba revenindu-şi în fire.

— In fine, să zicem *facies* de martiră, dacă preferi, urmă Nucă.

— Aş prefera alt ton, dar dacă nu e posibil, ai vrea măcar să-mi anunţi şi mie ce carieră ţi-ai ales ? spuse Baba cu calm.

Circulaţia i se accelerase aşa de tare, că se înăbuşeau vinele. îi venea să tuşească, dar îşi ţinu respiraţia şi auzi :

— Una constructivă prin excelenţă, arhitectura, spuse Nucă cu pompă.

în Baba bascula uin fel de icîntar descumpănit. Bucuria, frica, durerea, toate căde au egal de greu pe talgere, se lăsau prea jos, se ridicau prea sus. înregistra exagerat, mai mult trupul decît mintea. O nevoie de reacţie imediată, dar nu era cu putinţă, trebuia să pară cît mai liniştită faţă de copilul ei. îşi

umezi buzele şi zise încet :

— E o carieră frumoasă.

— Şi mănoasă. Acesta este cel mai sigur imbold. Altfel, mă făceam aviator (spuse aceasta apăsat). Va trebui să mă mulţumesc cu schele înalte şi prăpăstii limitate la înălţimile juxtapuse a cîtorva odăi. Cel mai înalt punct ar fi o clopotniţă de biserică, spuse Nucă rîzînd exagerat.

Baba nu se supără pe Nucă. Simţea la fundul vorbelor cum trece o apă mică subt pod, un fel de plîns depărtat. Spuse cu stranie milă, care lăsa glasul Vlăguit :

— Să fie cu noroc, Nucă !

Nucă făcu o plecăciune ironică. Baba se sculă de pe scaun, scăpă băţiul din mină, se aşează greoi la loc. Nucă se aplecă să-l ridice, ui-tîndu-se pe furiş la mama lui cu o licărire de teamă. O ajuită isă se scoale, o întovărăşi cîţiva paşi, apoi o lăsă singură. Baba mergea mecanic, mai bine ca pînă atunci, spre casă. Nucă se întoarse în atelierul lui şi se auziră asurzitoare lovituri de ciocan, ca şi cum ar fi dorit să împlînte cuiele pînă în inima pămîntului.

*

De la grajd pînă la casă, scurt drum, lung drum. Nu pricepea Baba cum puteau să meargă laolaltă, cu acelaşi pas, o bucurie şi o durere deopotrivă de autoritare în fiinţa ei. Căută să-şi apropie bucuria. Nu va mai sări din somn de spaima accidentelor. Nu-1 va mai visa pe Nucă frînt în mii de feluri. Nu-i va sta inima în loc auzind zbîrnîitul aeroplanelor. Nu-i va mai fi ruşine de frica şi slăbiciunea ei. Ştia că era bine pentru copil să fie despărţit de casă, cu

toate micile primejdii inerente unei libertăţi timpurii. Suferinţa asta ascuţită venea din cauza despărţirii de copil, sau fiindcă se hotărîse aceasta peste capul ei ? Se călcase un drept al ei, cu ce drept ? De data asta nu va lăsa tăcerea să se întindă ca mucegaiul peste gînduri. Erau multe straturi de dat la o parte. Trebuia ajuns pînă la fundul lucrurilor, la faţa lor adevărată. La ce folosise răbdarea ? Cine era mulţumit ? Ce mai avea de pierdut ?

Bătu cu minerul bastonului în uşa biroului lui Mircea. Se auzi, scurt:

— Cine ? Intră.

Baba înaintă în tăcere de la uşă pînă la jilţul cel mai apropiat de masa lui de lucru. Făcu semn să închidă uşa în urma ei. Se aşeză fără să-şi ia ochii de la Mircea. Pe faţa lui, opacitate. Baba începu abrupt:

— Eu n-am cuvînt cînd e vorba de băiatul meu ?

Trecu un vad de sînge pe obrazul lui Mircea. Răspunse nesigur :

— Nu pricep.

Baba mu luă în seamă slăbiciunea răspunsului, urmă :

— Mi-a spus Nucă ce aţi hotărît cu el, în cele mai mici detalii. Vreau să ştiu de ce am fost ţinută la o parte de aceste planuri şi hotărîri ?

— Erai bolnavă. Aveai alte preocupări... spuse vag Mircea.

— M-ai cruţat ? Ţî-era frică să-mi dai o veste bună ?

— Hotărît, nu pricep. Cum aş fi putut crede că plecarea băiatului din casă e o veste bună pentru

tine ? spuse nervos Mircea.

— Ai să pricepi azi unele lucruri, şi altele mai tîrziu, poate...

— îmi vorbeşti pe un ton inadmisibil. Parcă n-am fi bărbat şl nevastă, ci inculpat şi judecător. E imposibil de mers mai departe aşa.

— Ai dreptate. E imposibil de mers mai departe în viaţă aşa cum trăim noi.

Urmă o tăcere încărcată de vibraţii. Baba îşi ţinea ochii pe călimara de bronz, al cărei capac purta un cap sever de împărat roman. îl făcea paratrăsnet. Mircea îşi fulgera ochii pe mobile şi pe Baba şi învîrtea nervos un creion între degete. Izbucni:

— Ce vrei ? Ce-mi reproşezi, în privinţa ta şi a băiatului ? Nu-i mai bine să facă arhitectura decît să fi tremurat ştiindu-1 la şcoala de aviaţie ? Cu mine vorbeşte mai deschis băiatul. Vroiai să rişti să se încăpăţîneze în spusele lui, dacă făceam un clasic consiliu de familie ? îi ştii cît e de refractar la forme şi convenţii. Spune, te rog, vorbi Mircea agitat.

— Ştiu. Şi ştiai că era „o veste plăcută pentru mine plecarea băiatului din casă“. Când aţi luat această hotărâre ?

Mircea şovăi :

— Acum o săptămînă, două...

— Şi Nora ?

— Nu ştiu exact, peste cîteva zile. Era şi o parte materială de pus la punct. Are şi ea unele drepturi la noi. *E sora ta.*

— Ştiu. Numai ale mele nu ştiu care sînt. Care e locul meu aici în casă ? spuse cu ochii într-ai lui Mircea.

Simţea că aici era nodul. Se făcea o scânteie mică în capul ei şi se stingea. Se încâlciseră rădăcinile. Nu putea lămuri. Mircea întoarse ochii într-o parte :

— Imposibil de vorbit cu tine. Reduci tot la fiinţa ta. 0 susceptibilitate 'bolnăvicioasă, de care mă împiedic la orice pas. 0 viziune romantică a vieţii, cu care nu pot lupta. Ai vrea să ne plimbăm mînă în mînă, în grădină, pe cîmp, să mergem ia sindrofii, spectacole, să ne spunem vorbe dulci, o perpetuă logodnă ! Pentru acestea se găsesc oameni mai puţin ocupaţi ca mine, spuse Mircea cu glas ridicat.

Ce sarbăd suna ce spunea ! Rămînea totul fără miez. Da, ar fi vrut şi ce spunea el în pejorativ, dar nu numai atît. Să simtă că legătura e vie între ei, că e *nevasta* lui şi *mama copilului,* că e firesc, *că nu i se face o concesie.* Că are un rost în viaţă. Că au sens lucrurile mici şi mari ale vieţii. Că totul nu e rutină. Că există bucurie şi-n casa lor. Că e la locul ei, locul ei...

— Răspunde, te rog. Te uiţi la mine ca la un calăiu. Sînt legat de tine. A fost un timp cînd ţineai la mine, aşa cum sînt. A intervenit ceva, probabil... Oînd ţi-ai rupt piciorul ai foist, *erai* încă blîndă şi afectuoasă, de-atunci... ridică umerii şi făcu semn din mînă că nu vrea să ştie.

— Nu pot să-mi rup piciorul în fiecare zi, ca să vă aduc aminte că exist. Nici să trăiesc vie, mulţumindu-mă să fiiu pentru tine o amintire iubită, iar pentru ceilalţi poarte nici atît. Să jiu mereu în marginea vieţii. Mă înăbuş între voi, spuse Baba pasionat şi amar.

Mircea închise ochii, puse bărbia în piept şi vorbi ca după o perdea groasă :

— în orice caz, n-are să mai fie idin cauza mea.

Am să stau mai mult la Bucureşti în iama asta, am documente de consultat pentru studiul meu. Vei fi liberă să trăieşti cum îţi place, în *casa ta, cu sora ta.* Cuminte ar fi să rămîie băiatul şi de Crăciun la Bucureşti, să se învioreze în alt mediu, să se puie pe picioarele lui. încît vei putea să respiri mai liber fără noi.

Baba şovăi. Să se umilească iar în zadar. Să încerce încă o dată să-i vorbească prietenos, să-l facă să înţeleagă cît ţinea Ia el, şi că era păcat, după atîta răbdare, să strice optsprezece ani de viaţă bună-rea. Că mai putea fi salvat ceva, cu bunăvoinţă. Nu intervenise altă femeie, nici alt bărbat între ei, cum se întîmplă atît de des. Totul era din nepricepere, din nebăgare de seamă, din lipsă de imaginaţie, absurde mici orgolii, comoditate rău înţeleasă, neglijenţă...

— Mai ai ceva de adăugat la rechizitoriul tău ? apuse glacial Mircea.

Baba se uită la el adine. Ce crudă mască avea ! Buzele lipite şi palide. Nasul uşor coroiat aducea cu al păsărilor de pradă. Ochii făceau focuri verzi. Părul se desfăcuse în cuib de şerpi metalici. Nu tremura nici o fibră pentru ea. Gîndi : mi-e străin. Spuse tare, răspicat:

— Nu mai am nimic de spus.

Se făcu o tăcere cum nu mai fusese între ei, ca după ceva masiv, prăbuşit. Nu se mai uitau unul la altul. Fiecare îşi săpa cu ochii o poartă printre lucruri. Timpul era grămadă la picioarele lor.

Mircea spuse cu o silă nemărginită :

— îmi ajunge leafa pentru băiat şi pentru mine. Prefer să nu contribuie şi Nora. Descurcă-te cu ea pentru cheltuielile *voastre* în casă.

— Bine, spuse Baba. Un „bine“ de plumb.

*

— A ieşit papa din Vatican ! strigă vesel Harap, ui- tîndu-se din cerdac la Baba, care înainta greu între pomi.

— E acasă Luca ? întrebă Baba cu respiraţia tăiată.

— S-a întâmplat ceva ? întrebă Harap, speriat de obrazul prea alb.

— Nu te alanma degeaba, vreaiu numai să vorbesc cu Luca, spuse Baba silindu-se să pară calmă.

— Nu-i acasă. E la gară pentru recepţionarea noului material pentru laborator. Nu ştiu cînd scapă de-acolo, spuse Harap îngrijat

— Atunci, trimete după o trăsură, te irog, şi du-mă afară din oraş. Am nevoie de aer, de spaţiu, mă doare capul, spuse Baba, aşezîndu-se pe treptele cerdacului.

Harap dispăru un moment, apoi se întoarse şi se aşează pe o treaptă mai jos decît Baba. Tăcu urmărind cu un deget distrat desenul unui nod în lemn. Pricepuse că Baba suferise un şoc şi că avea nevoie numai de tăcere şi simpatie, deocamdată.

Baba se uita la spinarea lui plecată, la ceafa îngustă, la părul negru vălurit. Parcă i-1 păturise cu o linguriţă de argint. Era atît de lucios, că reflexele păreau albe. îşi plimba ochii pe el, cum ar ’fi urmărit un detaliu de zugrăveală pe părete într-o noapte de insomnie.

Verona veni să anunţe trăsura, cu priviri ascunse şi glas ipocrit. Baba zîmbi cu dispreţ şi placă Ia braţ cu Harap.

în trăsură, avu impresia de irealitate cunoscută,

a visurilor care se repetă şi permit cehii adormit să ştie că visează un anume vis care-i este obişnuit. Luciditatea mărgini ndu-se la aceasta, tot restul conştiinţei fiind întunecat.

O legănau roţile, larma potolită a târgului, praful luminos, către cerul învăpăiat de apus.

Cotiră subt un deal, pe un şes cu valuri mici printre valuri depărtate şi mari. Cudorile se stingeau treptat pe cer, îşi luau alte începuturi, asemănătoare cu ale apelor liniştite şi adinei.

Harap îşi trecuse braţul peste umerii Babei, o sprijinea tăcut de el. Nervii Babei se destindeau şi totodată slăbeau. Tremurau pleoapele, buzele şi, nesimţit, tot trupul. Parcă şi-ar fi căutat lacrimile drum subt toată întinderea pielii.

Harap o strînse pe Baba mai aproape de el. Era atâta înţelegere în el ! Nu-i pusese o întrebare. Acum alunecau subt pleoape lacrimi repezi, mărunte şi fierbinţi, de-a lungul obrajilor, până pe mlîna lui Harap, iîi ştergea ochii cu batista lui cam aspră şi-şi rezema obnazul, uşor aspru şi el, de capul ei.

Mai târziu, veni în şoaptă, cu opreli şi reluări, glasul deznădăjduit :

— Nu mai pot suferi pe nimeni. Nu poate să fie iubire între oameni care se rănesc prin toate mijloacele. Prin tăcere, vorbă, prezenţă, absenţă. Dacă iubirea, de orice fel ar fi, se confundă cu durerea pînă într-atît îneît se suprapun perfect, nu e iubire, ci erezie, boală, pedeapsă. Nu pot trăi în răceala asta electrică. Nu mai pricep nimic. E un rost în lumea asta pe care nu-1 pot prinde. Nu sînt împăcată cu viaţa. Cu nimeni...

— Sînt ou tine, spuse Harap cu buzele pe fruntea ei.

— Da. Tu, şi Luca, şi Maia. Fără voi...

— Sînt cel mai aproape de tine.

Se răspîndea o căldură bună din el. O învăluia şi alina pe Baba. Poate oamenii albi şi blonzi nu *pot* răsfringe căldură. Şi ea era albă, aproape blondă, dar amestecat cu sînge mai întunecat. Şi totuşi, fusese căldură între ea şi Mircea. Fusese foc odinioară. Un om aprig, fără milă. Capcană, nu adăpost.

Se înrăiau gîndurile, veneau în turmă mare de-a curmezişul drumului. Se întunecase de-a binelea. Pămîntul era numai umbră.

Şi ei, neînsemnaţi cu totul : fiinţe tîrîtoare.

Deasupra ilar, cuprins (înalt, puzderii de lumi, allbe focuri veşnice, •eohtil'ibnul neînţeles, semnele...

— Ne întoarcem, boierule ? N-am felinare. Om da în gropi. Mănînc amendă cum ti văd în sara asta, spuse birjarul.

— Ţi-o plătesc eu. întoarce, spuse Harap.

Mîna iute la întors. Trăgeau caii 9pre casă. Zgomotul monoton ritmat ar fi d/us-o pe Baba spre somn, spre bine- cuvîntată uitare. Dar gîndul că trdbuia peste puţin să dea ochi cu Mircea, cu Nucă, cu Nora îi dădea un ral de spaimă. Iar înfăţişarea lor, unii faţă de alţii, cu măşti prinse în cuie nervoase de carnea lor. Acea constrângere cronică. Glasurile stăpînite. Privirile ocolite. Acel joc de manechine, ou economia gesturilor strict necesare. Reţelele nervoase ciocnindu-se mult între ele. O găseau fără putere în astă seară. Se înfiora trupul. Vibrau nervii laolaltă cu gTeierii cîmpului, cu

stelele cerului. Să se împrăştie ca praful, să nu mai fie...

Pe neştiute, firesc, o clipă dezrobită, iubirea îi atinse fruntea, ochii şi buzele, o luă în braţe de leagăn, o adăposti de pieptul ei. Ii răspunse cu uimită dezlegare, dulce împlinire, topită căldură, fericită regăsire. Nu-i mai era frică, era cu...

— Harap ! spuse cu mirare Baba.

— Da, şopti Harap.

— Harap, repetă Baba, fără să se desfacă de braţele lui, dar cu toată luciditatea regăsită, cu o nemărginită părere de rău.

— Baba...

Avea să pricinuiască durere omului cel mai credincios ei. Era iun blestem pe ea. Spuse trist :

— Iantă-mă, te iubesc ca pe un frate.

— Nu, Baba, nu te cred. Nu-mi spune nimic acum. Nu mă depărta. Te aştept de mult... spuse Harap cu glas scăzut.

Braţele erau grele, ide fier, în jurul ei. iCe păcat! O îmbrăţişare, şi se schimbau căile, se risipea cea mai veche prietenie. Era singură de tot lîngă Harap. Nu era dTept ca dintro sărutare să piară un lucru de atîta preţ. Poate <n-ar fi ştiut Harap că uitase o clipă tot lîngă el. De ce-i spusese s-o ierte ? Absurd, absurd. Harap se aplecase asupra ei. Ea îi răspunse numai, fără conştiinţă. Să fi avut birjarul un ochi în ceafă, ar fi mărturisit pentru ea. Socoteli meschine ! Nu erau copii nici el, nici ea. *"Tocmai de-aceea.* Alţii ar rîde. Gîte fete se lăsau sărutate, în joacă. La ea toate trebuiau să aibă importanţă ? Absurd, absurd. Va înţelege Harap. Va vorbi şi ou Luca. Şi el îi era prieten. Comic, în loc să se gîndească Harap la scuze, ea se simţea vinovată. Ar rîde şi Mircea, să ştie ! Şi toate gîndurile astea le avea cu braţele lui

Harap în jurul ei. Ştiuse de mult că ţine la ea. Alungase gîndul, din egoism, să nu-1 depărteze, să nu rămîie mai singură. Şi acum o pedepsea soarta. Nu era răgaz pe lume ? Reazăm, 'odihnă : vorbe goale. Cel mai mic lucru se plătea, cel mai mic.

Ce obraz arăta lui Harap, de ţinea la ea de cînd ţinea minte ? Ce obraz arăta alor ei, de nu-i erau aproape ? Unde erau vinile ? Dreptăţile ? Cum se năşteau ?

La poartă, Harap pleaat pe mîna ei, spuse cu glas rugător :

— Mîine, dacă vrei, vorbim, Baba.

Tocmai în grădină avu un rîs scurt, fără veselie. îi isuna în urechi glasul Dadaiei : „Auzi, să zîcă di duducuţa me că vorbeşte cu conu Haraliambie !“

Supărarea asta, adăugîndu-se celorlalte, grele toate, în loc s-o copleşească, o biciui, îi dădu putere să înfrunte pe-ai ei. Avea şi „alte preocupări", cum spusese Mircea.

Lăsă capul pe spate. Cerul purta manta neagră de catifea, plină de 'scaieţi argintiii. La ce bun toate aceste amăgiri ? Să fie tavanul cît mai scund, ca un pod peste o groapă în care mişună vietăţi.

Masa era strânsă acasă. Rămăsese tacîmul Babei, cu o bucată de friptură rece şi struguri. Nora linia cu cerneală roşie foile unui registru mare. întrebă nemulţumită :

— Unde ai fost ? Mircea era foarte îngrijat. Nu l-ai întîlnit în grădină ?

— M-am plimbat ou Harap în trăsură. Nu ştiam că am să întîrziu. Mi-a făcut plăcere să văd oraşul şi

cîmpul. Am stat prea mult închisă.

Ce nevoie să dea atîtea explicaţii ? Veneau dintr-un vechi antrenament de supuşenie stearpă. Se aşează nemulţumită la masă. Nu-i era foame de loc. Mîncă de-a dreptul strugurii.

— îl vezi prea des pe Harap, — spuse Nora cu capul plecat pe Tegistru.

— Nu găsesc, răspunse uscat Baba.

Nora ridică ochii spre ea. O surprindea tonul. Dar o surprinse faţa ei, de obicei ştearsă, acum sculptată ca de o mină inspirată, redusă la liniile esenţiale. Parcă dăduse la o parte un văl şi rămăseseră trăsăturile fine, precis afirmate. Gura rotundă închisă pe un mecanism secret. O dungă între sprincene, ca o cheie subţire cu toarta ruptă.

— Sînt unele concesii necesare pentru armonia casei, spuse Nora ou severitate.

îi veni să rîdă Babei. Era un comic dramatic în dibuirea acestui acord uman. Poate că-şi dăduse şi osteneală pentru acest rezultat ! Acum nu mai avea mare importanţă. Spuse distrat :

— Am să mă gîndesc. Noapte bună, Nora.

— Noapte bună, răspunse Nora neliniştită.

Pleoapele astea grele, nări'le delicate, contrastul accentuat dintre lăţimea frunţii şi îngustimea obrazului pînă la bărbie. Şi părul înfăşurînd din plin capul. Unde le mai văzuse Nora ?

Baba se întoarse peste puţin în sufragerie.

— A uitat să-mi facă patul, spuse Norei, care o urmărea din ochi.

— Am spus să ţi-ll facă în ietac. Acum umbli destul de bine ca să nu mai fie scările o dificultate prea mare de învins, spuse Nora cu ton de soră mai

mare.

O nemerise bine ! Aşa îşi înahipuia Nora că poate fi salvată „armonia casei" ? Iar veni pe buzele Babei acel zîmbet nou lipsit de veselie. îşi întoarse faţa şi dădu cu ochii de > Mircea. Un Mircea, judecător corect, cu tălpi de catifea, în pragul uşii. Umbla uneori ca o pisică şi apărea neauzit cînd te aşteptai mai puţin. Auzise vorbele Norei ? Nu se putea citi pe faţa lui. Era mai probabil să fi auzit, căci Baba întorsese oapul înainte să-şi sfîrşească Nora fraza. Spuse cu indiferenţă :

— Bine. N-are importanţă. Noapte bună.

Sui scările cu greu, ţinîndu-se d>e rampă. Să-şi dea drumul, să-şi frîngă gîtuâ, s-ar simplifica totul. Absurd.

Nu-i lipsea nimica în odaie. îşi găsi Ia locul lor toate ale ei, mutate în vară jos în salon. Ce-i lipsea ei numai Dumnezeu ar fi putut pune Ia loc !

Se dezbrăcă în silă. îi scăpau lucrurile din mînă. Se simţea foarte obosită. Va veni Mircea. Vor începe iar discuţii, caTe nu duc la nimic. Mîine va trebui să vorbească cu Harap. Poate şi cu Luca. Vorbe, vorbe, vorbe, şi nici o lumină de nicăieri.

Prezentul : o nicovală în aşteptarea loviturilor de ciocan.

Se culcă. Trăise cuvertura pînă la bărbie. întoarse un profil ca împietrit de somn, cu fruntea lipită de părete. Tăria şi răcoarea zidului să-i amorţească mintea zbuciumată, s-o ţie în loc. Orice oscilaTe în trecutul sau viitorul cefl. mai apropiat stârnea încăierări de gînduri, istovitoare socoteli.

Tîrziu, stinse lumina.

Trosneau mobilele, în răstimpuri, ca în toate casele vechi. Aduceau vorba între ele, de foc, bătrîncţe, singurătate, stafii...

Mai tîrziu, cîntă un cocoş să întrebe cit mai era până la ziuă. Baba nu adormise, de ce atunci senzaţia de cădere în gol a unor ruperi din somn ? Se lăsase patul într-o parte subrt o greutate mută.

Se opri inima Babei. Apoi ceea ce urmă, rapid şi brutal, poate fi asemuit cu furtuna devastând o livadă.

Tăcerea, aproape dementă, se da cu capul de păreţii odăii.

Tăiase Mircea iubirea în două. Iubirea nu mai era o taină. Din tiranie ? Răzbunare ? Simplă afirmaţie a unui drept ? yOarbă pornire. Totală necunoaştere a firii ! Vorbise sălbatec cu trupdl. Crezuse că se poate înţelege, peste voinţa Babei, cu o parte din ea ? Ce vroise să afle, să îngenuncheze în ea ?

în noaptea care se destrăma, ise înstrăinară vertiginos unul de altui, halucinant, pînă la mirata spaimă de-a fi fost cîndva pereche.

Ferestrele se făceau palide de zori.

Pe patul încremenit, două figuri livide, paralele, înfiorate de-o stranie ruşine.

★

Somnul este singurul adăpost sigur. Primenitorul puterilor. Păstrarea legăturii cu întregul. Pleoapa binecuvîntată lăsată pe viaţă. Cum s-ar putea trăi fără somn, cu ochiul mereu deschis pe lucruri, fără întrerupere, pînă la pierderea perspectivei, pînă la

pătrundere şi trecere în haos, ca un glonţ cu ţel infinit ? gîndea Baba, stînd cu ochii închişi, subt duşul rece, din ce în ce mai rece, să-i spele trupul şi gîndul, să se interpună între ea şi ziua de azi, pentru care nu era pregătită.

O dureau nervii. Simţea împletitura lor strîasă de sîrme bolnave. îi tremura glezna, furnicată de răceala apei. O sprijinea cu sfială, păstrînd parcă urma unei cătuşe de roabă.

Era foarte devreme. O zi întreagă de străbătut. Se îmbrăcă încet. N-o liniştise apa, despărţise numai căldura de frigul din ea. îi ardea pielea şi-şi 6imţea măduva îngheţată în oase.

Coborî în sufragerie. Abia se deschiseseră ferestrele. Scaunele erau pe masă, covoarele strînse, praful răscolit, parcă se pregătea un număr de acrobaţie. Trecu spTe bucătărie, să ceară lapte Dadaiei. Găsi uşa deschisă. II zări pe Nucă, din spate, căţărat pe un scaun, în faţa ferestruicii, potrivindu-i o perdea dintr-un şorţ de bucătărie. Era cu picioarele goale, în pijama albastră descheiată, părul zbîrlit. îi păru mic, delicat, dezarmat, pînă la lacrimi.

Auzind paşii neregulaţi ai Babei, se întoarse şi irămase cu anina pe perdeaua improvizată, ca în faţa cortinei unui teatru de păpuşi, li luceau ochii. Se aprindeau dintr-un amestec de mînie şi veselie drăcească. Gura era sensibilă, feminină, dar o ţinea crispată ca pentru o glumă nu tocmai blajină.

Se auzi un soi de şuierat-mieunat prelung. Baba ridică sprâncenele.

— Păţania nevestei meşterului Manole, redivivus ! dar mai dulceag, plantă de seră, spuse Nucă nîzînd ou hohote, smulgând şorţul de pe frînghiuţă.

între ferestrele închise, pisica Dadaiei, turtită între cele două rânduri de geamuri, încerca zadarnic să scape de strînsoare. Se ridica în două labe, de profil. Blana ei tărcată alb cu negru înflorea în tot felul de cocarde de puf. Mişcările ei desperate erau totuşi graţioase, formau un dans ciudat. Încerca cele mai neprevăzute mlădieri. Se subţia, se alungea, înainta săltat, da înapoi, făcea arcuri, se turtea, se boltea, se destindea cu ramuri. Coada se prefăcea în şarpe cu pene. Urechea se închidea şi deschidea, ca un buzunar de catifea între falcă şi ceafă. Ochiul schimba forma pupilei neîncetat, trecea printr-însul un scris rapid de ovaluri şi beţişoare negre, într-un inel de aur. Mieuna într-un feti nou, ca o geamandură. Intr-adevăr, un spectacol neobişnuit.

Baba rămase uluită, fascinată de această arătare ruptă dintr-un album chinezesc. Nucă rîdea strident şi anunţa schimbările de program :

— Acvariumul magic. Planta carnivoră. Se hrăneşte cu sca... scîrbe ! Pisica oceanelor. Baiadera madreporelor. Peştele pluşat...

— Ce-i asta, Nucă ? Nu ţi-i milă de ea ? Dă-i drumul, spuse Baba cu glas gîtuit.

— Regret, e ultima mea distracţie. Nu renunţ la ea, Doamne fereşte, spuse Nucă, apărînd fereastra cu spatele.

— Te irog, Nucă, e o cruzime nepermisă. Gîndeşte-te la Dadaia cit ţine la pisica ei. E de necrezut să poţi găsi plăcere chinuind un biet dobitoc, spuse Baba, îngrozită de pornirile lui Nucă.

— Eu ?... O opăream să nu mi-o fi scos idin nună ! Mi-a mîncat scatiul, blestemata, scatiul meu, di trei ani, mîngî- ierea me de bătrfneţă, inima cămăruţei meii... spuse Dadaia, rezemîndu-se de

părete, aflintăndu-şi supărarea. Noroc di coca Nucă, eu o beftegeam, criminala, să nu fi zis „las-o pe mina me, Dadaie, o pedepsesc cilivizat. O satur de colivie !“ 0 cotonogeam, afirmă Dadaia uitîndu-se cu poftă la pisica din geam, ca la panoramă.

Baba răsuflă adine. Zâmbi fără putere. Nucă se întunecă. Deschise brusc fereastra. Pisica sări pe un scaun, pe masă, scuipa duşmănos şi se trăgea de-a-ndaratalea, ca o miniatură de tigru furios. Apoi o zbughi pe uşă afară. Baba, instinctiv, se aşezase în faţa iui Nucă. Nucă se smunci, se repezi şi el din cîteva salturi la uşă şi dispăru.

— Amarnic îi di iute şi căpos ! spuse cu admiraţie Dadaia.

Baba dădu din cap, cu ochii pierduţi în gînduri.

*

Baba se plimba în grădină, ca în anticamera destinului. Se făcea vid parţial în capul ei. Nu era nimic de plănuit. Va lăsa natura să soluţioneze problemele. Nici nu dorea fericire, ci linişte, singurătate, somn. Să-şi amine viaţa pe altădată, pe niciodată...

— De ce te-ai sculat aşa devreme ? Pari bolnavă, spuse Nora, uitîndu-se atent Ia ea.

— Am dormit prost. Mă doare capul, spuse Baba evaziv. Nu-i trecu prin minte Babei s-o întrebe şi pe Nora unde se duce aşa devreme, cu pălăria în cap, gata să iasă în târg.

— Nu ştiu ce se petrece cu tine, dar nu-mi place de Toc. în ultimul timp te-ai depărtat de noi, parcă ai fi în vizită acasă, spuse Nora.

— Da, şi eu am impresia asta. O vizită care e pe siîrşite, răspunse Baba, mirată de ea însăşi. îşi simţea capul greu şi încins.

— Ce vorbe sînt astea ! se revoltă Nora. Nu te înţeleg de loc. Ce-ţi lipseşte ? Bărbat bun. Copil sănătos. Eu aici pentru toate corvezile. Trăieşti ca o prinţesă, menajată de toţi. Nu e de înţeles. Ai căzut subt o influenţă proastă. E timpul să te scuturi de ea. Fii rezonabilă, te rog. Sînt sora ta, singura ta rudă, e de datoria mea să-ţi vorbesc. Ar fi natural să te deschizi faţă de mine. Să-mi spui ce ai pe inimă. Aş găsi eu mijloc să aranjez lucrurile.

Baba tăcea, scoţînd cu băţul pietricele din pămînt.

— Hai, nu te îndărătnici, nu-ţi fie teamă de mine, îţi vreau binele. Harap îţi tulbură liniştea ? întrebă cu bunătate Nora.

Baba ridică ochii şi îi sprijini într-ai Norei.

— Să fi avut, să zicem, o dramă în viaţa ta, crezi că mi-ai fi destăinuit-o, Nora ?

Nora se uită foarte surprinsă la Baba. Se ridică încet un văl aprins prin obraji, frunte, pînă în albul ochilor. Apoi se retrase şi o lăsă asimetric luminată, o ureche foarte roşie, cealaltă palidă, cu pete neregulate pe gît. Poarte îi pusese această întrebare din întîmplare. Dar nu mai era sigură pe ea. Spuse :

— Sînt cu zece ani mai în vârstă ca tine. Nu ştiu exact dacă ţi-aş fi făcut confidenţe să mă fi găsit în vreo încurcătură. Dar asta e altceva. E vorba de tine acum, spuse cu demnitate Nora.

— E complicat, Nora. Nu vorbesc uşor cu tine.

Nu e o chestiune de vârstă la mijloc. Cu unii oameni pot vorbi, cu alţii nu. în general, vorbesc greu despre mine. îmi trebuie

un climat special, care să mă dezlege, şi am observat că de câte ari se ânstâmplă aşa oeva, îmi pare rău apoi. Acum nu mă poţi ajuta cu nimic, n-o lua în nume de rău, spuse Baba ostenit.

Asta mai lipsea. Tocmai azi să aibă o discuţie cu Nora, prima din viaţa ei. Nu vorbeau cu lunile între ele cît vorbiseră în ultimele 24 ore.

— Nui Dar e de datoria mea să te păzesc. Voi vorbă eu cu Harap, dacă-ţi vine greu is-o faci. Voi întrebuinţa toată diplomaţia necesară. Voi şti să-d depărtez, măcar temporar, fără supărare, spuse hotărît Nora.

— Să nu faci asta, spuse Baba.

— Dacă tu n-ai curajul, nu-mi rămâne alt de făcut, cît o fi de neplăcut pentru mine. Nu poţi face atâta sacrificiu pentru liniştea casei ? Eu dte am făcut pentru tine... urmă Nora, înflăcărîndu-se treptat.

— Mi-ai sacrificat pe cel mai bun prieten al tău sau iubirea vreunei fiinţe ? întrebă Baba cu glas scăzut.

— Nu ţi-o cer pentru mine, ci pentru noi toţi, pentru casă, spuse autoritar Nora.

— N-ai dreptul să te amesteci. Nici să bănuieşti lucruri, nici să intervii. Nu te priveşte, spuse Baba cu putere.

Nora rămase uluită, fără expresie.

— Perfect. Mă spăl pe mîni. Eşti stăpână pe tine, spuse Nora adînc jignită.

— Măcar atît, încheie Baba amar.

Nora se uita mîhnit la ea, deschise gura, o închise la loc, dădu neputincios din umeri şi se întoarse cu paşi apăsaţi şi grăbiţi înapoi spre casă. îi fluturau marginile jachetei descheiate. Se clintise ceva din echilibrul ei rigid susţinut.

Baba îşi trecu mîna pe frunte. începuse ziua prea devreme, neodihnită. Cum o va duce pînă la capăt ?

0 bătea soarele în cap. Grădina era greoaie, înţepenită, cu frunzele uşor scrobite, ca în preajma toamnei. Lupoaica
se gudura, scheuna, şi o încurca pe Baba la mers. Se întoarse şi Baba spre caisă. în prag, se întflni cu Mircea, foarte palid, lins pieptănat, obrazul complet zăvorit. Inima îi bătu rmaii tare. Băţul lunecă pe piatră. Mircea schiţă un gest de ajutor, apoi îi făcu loc să treacă, cu respectuoasă politeţă.

Baba intră greoi în salon, lăsă storurile pe lumina zilei, se lungi pe canapea. Rămase acolo, pînă la prânz, ca un arici bdlnav, care ar fi purtat în Ioc de ţepi tot atîtea dureroase puncte de întrebare şi mirare înfipte în fiinţa lui.

*

Prânzul fu neaşteptat de tihnit. Printr-o aomplexă solidaritate, pe acest nou teren mişcător, fiecare căuta să ia parte la micile realităţi imediate, inofensive. Se vorbi mai mult cu 'Dadaia şi pisica. Dadaia oftase ostentativ, aducând primul fdl de buaate. Nora, crezînd că iar o dureau dinţii, o îmbărbăta stăruitor să meargă la dentist. Baba, cunoscînd cauza melancoliei Dadaiei, le povesti moartea scatiului şi pedeapsa pisicii. Nucă o întrerupse, spunînd că nu interesează pe nimeni acest episod. Mircea îl privi lung şi îl pofti aalm să-şi găsească tonul cuviincios cuvenit mamei lui. Nucă tăcu nedumerit. Nora, ca să facă o diversiune, făgădui Dadaiei un canar. Dadaia, încîntaită, îi blagoslovi pe toţi laolaltă, pisica inclusiv, punîndu-i în rândul „inimilor de aur“, şi povesti limbut şi

încurcat despre toate păsările crescute de ea — opt la număr — care ţinură tovărăşie prînzului pînă la sfîrşit. „Inimile de aur“ mohorâte şi grele se despărţiră ou deosebită curtenie la uşa sufrageriei.

*

Casa fu cuprinsă de-o linişte apăsătoare. Nici o mişcare au trăda viaţa odăilor, deşi erau toate ferestrele deschise.

Baba, culcată pe canapeaua din isalon, îşi obosea ochii pe ţarţamurile de sticlă ale lustrdlui din tavan. Picurau lacrimi din colţurile ochilor şi se prelingeau subt tîmple, pînă în urechi. O uşoară ameţeală făcea din acest joc de cristaluri şi focuri o amăgitoare beţie.

Auzi paşi vioi venind prin grădină, suind repede treptele, apoi două lovituri hdtărîte la uşa ei.

— Inibră, spuse Baba cuprinsă de panică, trecîndu-şi palmele peste ochi.

— Am venit să te iau ila plimbare cu trăsura, spuse Harap cu glas tare, ploconindu-se şi rămînînd în picioare la uşă.

— E drăguţ din partea ta, răspunse Baba, chinuindu-se 6ă păstreze im ton natural, să poată fi auzit şi de alte urechi, căutând înfrigurat să găsească un motiv de amânare, care să nud jignească pe Harap. Dar îl văzu deodată atît de tulburat, înicît simţi toată răspunderea şi primejdia unei atitudini neclare.

Complectă grăbit :

— Merg cu plăcere.

Cîte urechi auziseră răspunsul ei ? Câţi ochi o urmăreau la braţ icu Harap ? Ce gânduri o

întovărăşeau spre trăsură ? Nu era altă soluţie. Trebuia să se explice cu Harap. In casă la ea nu se putea. Nici la Luca, deocamdată. Şi-apoi dorea să-l cruţe pe Harap.

Trăsura trecu repede prin oraşul afumat de praf, şters ca un film vechi, şi-i scoase pe un drum între vii, pînă la un şes roşietec, leneş tolănit între dealuri. Harap făcu semn birjarului să oprească. O ajută pe Baba să se dea jos şi-o porniră cu pas încet pe o cărăruie zbîrcită de pămînt. Să fi fost ou două zile în .urmă plimbarea aista, ce bună ar fi fost. Cu nimeni nu se împăca Baba mai bine la mere, în tăcere, în mici bucurii fără nume, în uşoară şi liberă risipă a timpului. Mai ales aceasta : scăpa de obsesia timpului piendut. Avea impresia că-1 dăruia, că-1 semăna în jurul ei, înmulţindu-l, uşurîndu-se de efl. Altît era de adevărat, încât pînă şi plimbarea asta nedorită o fura, o ajuta să-şi păcălească sufletul amărît.

Trăsura rămăsese destul de în urmă, nu mai era nici un pretext de tăcere. Totuşi, Baba amîna să deschidă vorba. Nu-i era mintea limpede. Nu găsea cuvinte cuminţi destul de blînde să-1 depărteze pe Harap fără durere. Fierbinţeala soarelui se strânsese în păru'l ei, îi ţinea gândurile subt capac încins.

Harap începu, cu glas măsurat :

— Să facem abstracţie de mine pentru moment, Te-aş ruga să-mi spui drept, Baba, eşti fericită în casa ta ?

Baba tăcu. îi venea greu s-o ia pe latura asta. Ii fugiră ochii pe dimpul ars, da fîntâina cu cumpănă din apropiere, stângace ca un desen de copil. Se agăţa de ea :

— Ţii minte, Harap, e aşa mult de-atunci cînd ne

jucam de-a spînzurătoarea ? Alegeam imul dintre noi cîte un cuvînt lung şi gTeu de ghicit. Scriam prima şi ultima literă, şi lăsam între ele atâtea puncte câte litere erau de ghicit. Apoi, pentru fiecare literă greşit spusă de celălalt, adăugam o liniuţă la desenul spîinzurătoarei şi a omului pus în ştreang. La început, eu te spînzuram mereu, fiindcă luam din cărţile de şcoală nume necunoscute ţie. Mai târziu, cînd ai început să scoţi din cărţile dui Luca nume de boli extraordinare, ne spînzuram reciproc. Şi ne-am lăsat păgubaşi... Am impresia acum că transpunem acel joc între noi, că am să răspund greşit :1a întrebările tale şi că am să rămîn spânzurată pentru tine de cumpăna fîntânii de-aici, spuse Baba, ocolind cu votbe multe lucrurile esenţiale pe care le avea de spus.

— Baba, uită-te la mine. Nu aşa. Gu încredere. Te iubesc. O şitii. Nu e nevoie de explicaţii. De ce, de ce să nu încerci altă viaţă cu mine ? Nu eşti fericită la tine.

Baba tăcea. Ce să-i spuie ? Cum să-i spuie ? N-avea putere pentru nimic. Nici să rabde, nici să rupă, nici să înceapă altă viaţă. Era o fiinţă robită, fără scăpare. Trebuia să înţeleagă Harap. Spuse cu oboseală :

— Am viaţa pe care o merit. Sînt neurastenică, profund, iremediabil. Tovărăşia mea nu e prielnică nimănui. Nu e nimeni de vină. Aş dori, Harap, să uiţi slăbiciunea mea. Să o ierţi. Să-mi rămîi prieten dacă poţi. Sau, mai bine, să rămîi departe de mine un timp, pînă s-o şterge dintre noi ziua de ieri. Te rog din suflet, Harap !

— Nu se poate, Baba. Nu e drept. Uite, hai să

stăm aici pe iarbă, să vorbim liniştit şi cuminte. Pari atît de obosită. Ai să vezi itu singură că te ascunzi după vorbe, că pui convenţii sterpe înaintea adevărului. Că te robeşti voit unei vieţi care te apasă, te distruge, spuse Harap cu căldură.

— Stăm mai bine pe marginea fîntînii. Mi-e piciorul ostenit. Nu stau bine oricum. Sînt aproape infirmă, aproape bătrînă. E comic, Harap, comic şi dramatic să fac pe eroina într-o aventură sentimentală ! împrejurările clasice : femeie „neînţeleasă[14], vîrstă critică, prietenul casei, tînăr, frumos, generos. E groaznic... spuse Baba, întretăiat de un fel de rîs aspru, dureros.

Ii atingea un vînt uscat, ridica praf subţire, închipuia coame fantomă de-a lungul cărărilor. Baba îşi apăra ochii cu mina.

— Baba, fii bună, nu lovi în noi. Spui copilării, o ştii. Te iubesc de totdeauna. Şi cînd te credeam fericită, şi înainte, şi acum. Mi-eşti dragă în toate cutele fiinţei tale. Nu te-aş vrea altfel. Uită-te la mine, te rog, cum ştii tu, cînd îţi faci ochii „albine şi sori[14]. Nimeni n-are privirea ta... spuse Harap rugător, arzător, poruncitor.

— Ochi galbeni de pisică, spuse Baba aspru, deznădăjduit, neştiind ce apă să toarne peste acest foc primejdios.

Băţul se lovi de-o piatră. îi scăpă din mină. Harap se plecă să-l ridice. Baba şovăi. Harap o prinse în braţe.

— Baba... se înăbuşi glasul pe îmbrăţişare.

Tăiase Mircea iubirea în două. Harap, blind şi statornic, îi dădea adăpost. Ce se împotrivea să se

aline în el ? Să se dăruiască ? Să renască în el. Să vindece o dorinţă.

Se simţi slabă deodată, aproape de leşin. Se făcu grea în braţele lui. Luneca de pe un mal înalt de viaţă...

Harap, speriat, o duse în braţe pînă la fîntînă, o rezemă de marginea ei. Scoase apă, îi udă obrazul şi mînile, îi sărută palmele, zăpăcit. Baba nu-şi pierduse cunoştinţa, dar se simţea rău. Spuse încet:

— îmi vine ameţeală mare, udă-mi părul, să-mi facă răcoare.

îşi reveni repede în fire. Nu-şi ierta slăbiciunea. O trăda o parte din ea, sau poarte o apăra astfel, ocolit. Părea ceva anume făcut. Se simţi umilită. Nu-i spusese lui Harap singurul lucru decisiv : că nu-1 iubea cum credea el. Totul era inexplicabilă slăbiciune. Zîmbi tulburată, vinovată.

— Erai aşa de albă !... spuse Harap încă tremurînd. Acum ţi-a revenit culoarea. Ce frumos bate soarele în tine...

Glasul lui o înduioşa, o durea pe Baba. îşi aduna voinţa cu toată puterea, să rupă din adînc vorbele cinstite şi crude, care să-l lămurească pe Harap, să-i dezlege din jocul acesta ameţitor. Dar nu reuşea să se adune. Parcă trăgea de un năvod prea încărcat, care se rupea şi n-aducea nimic la ţărm.

— Ascultă, Harap, dacă ţii la mine, amînă pe altădată lămurirea dintre noi. Mă simt bolnavă. Am legături puternice cu ai mei. Şi nu uita că nu te iubesc cum crezi tu, ci numai ca pe un fnate mai mic, spuse Baba cu febră.

în sfîrşit, spusese ice trebuia spus.

— Nu te cred, Baba. Mi-ai răspuns, aproape fără

voia ta, de două ori. Ştiu ce vreau să ştiu. De ce, de ce nu vrei să încerci o altă viaţă cu mine ? spuse Harap, îndărătnic, fierbinte, neînvins.

Era atât de tînăr îii glas, privire, mişcări, încredere, învăluitoare putere ! Cu luciul acela unic al tinereţii, care face din orice ilumină o fericită patină pentru trăsăturile patetice reliefate acum. O milă sfâşietoare o cuprinse pentru el. O milă în care se topea orice amintire trăită. Noroc că n-o înregistra Harap, prea adîncit în el însuşi. Se risipi ca o mireasmă în ea. îi limpezi sufletul.

— Cer să m-asculţi, Harap. Două săptămîni n-ai să mă vezi de loc. Apoi voi hotărî eu ce cred, spuse Baba răspicat, hotărît, cu autoritatea celor şase ani în plus, din copilărie.

Se sculă şi se aşeză pe marginea fîntînii. Făcu semn lui Harap să-i dea băţul rămas la cîţivia metri în urmă. Se uită în fîntînă şi se văzu străină şi depairte, cu o lumină deasupra capului.

Porniră spre trăsură. Aveau soarele în spate. Arunca umlbrele lor, lungi, deşirate, pe oîmp. îi transforma în paiaţe. Trăsura, fîntîna şi ei, toate simplificate stîngaci, făceau parte din copilărie.

Harap tăcea, întunecat, concentrat, aproape duşmănos. Şi el vroia să-i fie stăpîta ? Gîndul acesta îi veni Babei în ajutor. Nu-şi va îngădui mici o părere de rău. Va pierde fără şovăire şi mîngîierea aceasta, pe lîngă celelalte mai scumpe ei. Va merge pe drumul croit pentru ea, pînă la capăt. Nu vedea bine nici drumul, nici capătul. Dar nici pînă acum nu avusese vederea mai limpede. Va dibui, va dibui...

Oraşul o (linişti. Era consecvent cu el însuşi. Pe el îl schimba numai anotimpurile, lumina... Poate se întâmpla acelaşi lucru şi pentru oameni.

— Mă supun, spuse Harap, luîndu-şi încordat rămas bun. Nu uita, Baba, că viaţa mea este în mâna ta.

— O, Harap... ! răspunse Baba cu deznădăjduită mustrare.

Aducea acasă răcoarea iîntînii în părul ei. Şi un dor de ducă. Să nu se mai oglindească în aceleiaşi fiinţe pînă la rătăcire.

Nu se pomeni nimic în casă despre cele petrecute în urmă. Absenţa lui Harap nu păru înregistrată de nimeni. Mircea îşi petrecea toate nopţile la el în birou, subt pretextul lucrării lui. Nora se consulta cu Baba pentru pregătirile plecării lui Nucă la Bucureşti. Alegeau împreună stofe, comandau haine, palton etc. Nucă pusese o surdină dispreţului său necontenit pentru toţi şi toate. Se stabilise între ei» un fel de acord impersonal, ca între funcţionarii aceleiaşi firme. Se închideau uşi peste multe lucruri. Rămî- nea spaţiul mai strimt între ei. Pentru Baba toate acestea erau simple gesticulăirj. Inflăiunibrufl ei, *ardea casa,* copului era mare, nu mai atârna în nici un fel de ea, era luat de apele vieţii. între ea şi Mircea se rupseseră podurile. De Nora nu s-ar fi putut alipi decît printr-o pasivitate neştirbită. Trecuse pentru ea timpul de ascultare. Nu se mai putea întoarce în acel anotimp amorţit al vieţii ei. De Harap *nu vroia* să se sprijine. Ar fi fost neleal

din partea ei. N-avea nimic să-i dea decît iluzia unei victorii .târzii. I se cuvenea mai mult decît atât. Dar îi lipsea Harap, neaşteptat, nemărturisit de viu. Nu putea îndura gândul că o va urî pentru un timp, că niciodată nu-i va mai fi aproape ca în trecut.

Cît rău făcea în jurul ei, fără să fie răutate în ea, ci numai durere. Era durerea un păcat în sine ? Sau urma altor păcate care se voiau prelungite, cu umbre şi izbucniri ? Poate era *o* iboailă sufletească molipsitoare ?

în Harap era bucurie şi lumină, cel puţin fusese pînă mai acum cîteva zile. Şi tocmai ea i-o va întuneca. 1 se păru atît de nedrept, pentru el şi pentru ea. Să fii în întuneric, să mori de frica întunericului, să găseşti o candelă aprinsă pentru tine, şi s-o stingi, e de neîndurat ! Gînduri viclene. Nu trebuia să se gândească la ea, ci da Harap, a cărui viaţă fusese limpede pînă acum. Era mai bine să-i facă un rău trecător, care să-l lase apoi liber şi vindecat, decît să-i dea o înşelătoare bucurie, care să se decoloreze, să-i rămîie cenuşă în patima mirat întinsă.

Asta pentru Harap. Dar ea ? Ea ? Către cine să strige ? Cine s-o audă ? Singură, fără putere, ce viaţă mai putea ‘să încerce ? Nu, nu-i va strica viaţa lui Harap. Deşi el va crede contrariul. Deşi nu-i va ierta aceasta, chiar dacă va fi fericit mai tîrziu, nu va uita ceea ce va numi lipsa ei de curaj, convenţii sterpe...

Şi dacă, dacă va avea dreptate ? Cu el se împăca uşor în toate. Ţinea mult şi la Luca. Ar trăi mereu cu ei, în încrederea şi bunătatea lor. Gard în gard cu viaţa ei de pînă acum ! în orice oraş s-ar muta, ar rămîne tot gard în gard cu viaţa ei

trecută. Altă viaţă va fi poate dincolo de moarte pentru ea.

Nu era nimeni cruţat pe pămînt. La Maia era boală în casă. Cumnatul ei Teodor, cel paralizat de ani de zile, făcuse răni pe trup, care se înveninau, îi dădeau febră şi-i întunecau mintea uneori. Răcnea şi spunea lucruri groaznice de auzit. Trebuia păzit zi şi noapte. Mama lui şoptea oricui că Maia le punea otravă în mâncare, ca să-i moştenească
mai repede. Biata Maia ducea tot greuil, îin fellul ei sprinten şi blind. Mînca din farfuriile dor ca să-i liniştească.

Luca şi Harap se duceau zilnic s-o vadă, să-l îngrijească pe Teodor. Costache se lăisa convins de Maia să nu stea prea mult în casă. Mărturisea şi el că un bărbat mai mtilt încurcă treaba la boală decît e de folos. Şi-apoi, ii făcea rău isă-1 vadă suferind. Trecea des pe la Baba, să-i aducă veşti despre necazurile lor. Venea şi Luca, preocupat, fuma o pipă, vorbea puţin şi pleca devreme.

Se nimerise azi să se întâlnească amîndoi la Baba. îi păru bine Babei. Se temea să nu-i scape vorbe pe negîndite, în patru ochi cu Luca.

— Dragul meu Luca, nu crezi că i-a venit vremea de însurătoare lui Harap ? îl găsesc schimbat, nervos şi-apoi *„il rîy a que la verite qui fache“* : ieri, îl .tachinam pe <Snd făcea pansamentul lui Teodor, Idar absolut inofensiv, şi era s-o păţesc. Ştii că are o asistentă brunetă, o bombonică, nu ştiu cum o cheamă. Am zis că-1 mânca din ochi pe Harap, că a ştiut ştrengarul ce să aleagă, că e *„un morceau de roi“.* Am crezut că-mi dă cu foarfecă în cap, dragul meu, nici mai mult, nici mai puţin ! Acolo trebuie să zacă

iepurele, cum se spune, nu crezi ? E nostimă foc, bombonică, spuse Costaohe, alinrtfîndu-şi cu amândouă palmele grăsuţe părul vopsit negru, de o parte şi aflita a cărării, cam dată şi albă ca hârtia.

— N-a avut vacanţă în vara asta. E surmenat, băiatul. Nu-i altceva. E natural să aibă mici aventuri. M-aş bucura să-l văd însurat, dar mă tem că n-are vocaţie pentru aşa ceva, spuse Luca zâmbind cu indulgenţă.

Tot sângele Babei i se aruncă în obraji. Tuşi forţat, ca şi cum s-ar ii înecat. Dacă şi dlişeele lui Costache reuşeau s-o tulbure, era semn că nimic nu mai sta în picioare în fiinţa ei, că totul era răscolit, anarhic. Să fi putut, s-ar ii

pedepsit cumplit, şi-ar fi ars obrazul în foc, să nu se mai poată citi nimic pe al.

Costache nu băgă de seamă emoţia ei. îşi păturea batista, o aşeza în buzunarul de la piept, cu grijă pentru fiecare colţ, ca pe un bucheţel de flori. Dar Luca, sensibil la orice variaţie, fu surprins de tusa neaşteptată a Babei, ridică ochii şi se întâlni cu frica din ochii Babei. îl străpunse. întoarse ochii spre grădină şi spuse liniştit:

— E năduf. Are să plouă la noapte. Zboară păsările aproape de pământ.

— Ei, mă duc şi eu aaalsă, să-i ţin companie Maiei. Se plictiseşte, sărăcuţa, tot cu mama şi Teodor. Deşi sîrftem un menaj vechi, tot mai găsim cîte ceva de vorbit amândoi, spuse Costache, cochetînd ca o cucoană bătrână şi demodată, plecîndu-se greoi şi galant pe mîna Babei, privind-o cu ochii lui mari, melancolici şi miopi. Urmă : Te-ai îndreptat, Baba. Eşti ca o rază azi.

Sîkit oameni pe care i-ai opări uneori !

Baba zîmbi politicos. Se scrilă şi Luca. Strânse mâna Babei uşurel şi plecă gîndrtor în urma frumosului Castache.

— E o martiră Maia, o sfîntă ! Să-1 rabde pe manechinul acesta umplut cu panglici tipărite cu locuri comune învechite. Să-1 mai şi iubească, e curată perversiune ! spuse Baba printre dinţi. Apoi se uită mirată în jurul ei. Ajunsese să vorbească singură ! Ce era de făcut cu mecanismul acesta de proastă calitate, să-şi păstreze mersul normal, să4 mai poată struni ?

Maia şi Luca şedeau pe o bancă însorită, în dosul casei Maiei. Prin fereastra deschisă deasupra lor, se auzea un glas, .monoton şi fals, cîntînd prosteşte mereu acelaşi lucru : „Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel. Pe o stîncă neagră**...

Grădina, atinsă de toamnă, cu goluri, lumini vii pe frunze, fibrele mai aparente, avea farmecul straielor vechi bisericeşti.

— Nenorocitul ! poate să trăiaiscă aşa încă multă vreme, spuse Luca întristat.

— E mai puţin nenorocit aşa. Ai văzut, se uită la cîte o floare, la geam, la mîna lui ceasuri în şir. Zîmbeşte uneori. Nu putem şti ce se petrece în mintea lui. Poate tot se bucură de viaţă în felul lui, spuse Maia pe gînduri.

— Să te bucuri de viaţă e lucru destul de rar. II întâlneşti la inconştienţi OFÎ la 'fiinţe cu totul excepţionale, pe un plan oarecum dezinteresat. Cred că nu e în funcţie de apetit de viaţă, nici de vitalitate, ci mai degrabă în raport invers. Omul e

făcut mai mult pentru dramă decît pentru seninătate. Drama e dinamică. E o necesitate. Permite prefacerile. Eu sînt mai mult un spectator în viaţă, ar trebui să fiu mai senin, spuse Luca zîmbind cu blîndeţe.

— Cred că totul e o chestiune de credinţă şi supunere. Bucuria vine din această împăcare, spuse convins Maia.

— E minunat să poţi crede în Dumnezeu. îmi pare Tău pentru Baba că n-a moştenit din neamul ei puterea asta de credinţă. Mi-e grijă de Baba. Trece printr^o criză sufletească. Nu-mi spune nimic. Bănuiesc unele lucruri. Nu văd cum îi putem ajuta. Ţi-a vorbit ceva ? întrebă Luca.

— Nimic. Dar din ce spune se vede că analizează mereu amănuntele vieţii, dă prea mare însemnătate lucrurilor mici şi trecătoare. îşi pune prea multe întrebări. *O* rod gândurile. Se crede bolnavă de nervi.

— Cine se crede bolnavă de nervi ? întrebă Harap, scoborînd scara de din dos.

— De Baba vorbeam, răspunse Maia.

— A obosit-o vara asta de imobilitate forţată. E foarte natural, spuse Luca nepăsător.

Maia se uită mirată la el.

— Nu e bolnavă de nervi, dar trăieşte ®ntr-o atmosferă încărcată de nervi. Lipsită de afecţiune, într-un mediu deprimant, spuse pasionat Harap, uitîndu-se întrebător la ei, cerîndu-le aprobare şi, într-un fel, ajutor.

— Exagerezi. Sînt oameni buni, doar îi cunoşti, spuse Maia speriată.

— Nu ştiu cît sînt de buni, dar ştiu că nu se potrivesc de loc unii cu alţii, spuse Harap.

Luca interveni, foarte atent la reacţii, cu glasul

lui cel mai obiectiv :

— Sînt, dimpotrivă, prea asemănători între ei. Firi pasionate, exclusive, toţi patru, în casă. Cercul prea strîmt. Nu-s destul de bogaţi, nici destul de săraci. N-au cum evada în distracţie, nici muncă grea. Nu-şi dau seama de solidaritatea lor, fiindcă nimic nu le-o impune imperios,

deocamdată. Stau aplecaţi asupra copilului. Microbii lor sînt faptele mici, nuanţele. E un rău cronicizat, aproape fără leac, afară de o mare schimbare, care ar putea deveni şi o catastrofă. Nu e de dorit asemenea experienţă. Cu timpul, se rad unele unghiuri, vine o înţelegere... spuse Luca optimist.

— Paradisul de la circa 60 ani în sus e o perspeativă foarte atrăgătoare, compensează orice nedreptate ! spuse violent Harap.

— Eşti tînăr, Harap, nu cunoşti decît unele bucurii. Uite, fericirea mea e să te văd trăind. Eu n-am cunoscut fericire mai mare, spuse Luca simplu, uitându-se umil în ochii lui Harap, trecîndu-i o răspundere.

Harap se încruntă, spuse cu glas stăpînit :

— Mă iertaţi, sînt aşteptat la spital. DiseaTă, dacă eşti liber, imai stăm de vorbă, spuse întorcîndu-se către Luca.

Luca încuviinţă din cap. Maia zîmbi, neliniştită. Presimţea suferinţi care întreceau puterile ei de alinare. Era gâtuită de milă. Se simţea vinovată ca şi cum ar fi ascultat la uşa soarbei, din vulgară curiozitate.

— Mă duc şi eu. Nu-ţi >fă griji pentru Baba. Nu ştiu de ce am exagerat o impresie fără temei. Sîntem cu toţii obosiţi. Ne răsfăţăm cu tine, Maia, fiindcă eşti prea bună cu noi, spuse Luca cu tonul Lui obişnuit, afectuos, liniştitor.

— Nu doresc altceva decît să vă pot răsfăţa pentru nimicuri, spuse Maia îngrijată.

*

Seara, târziu, Harap îil căută pe Luca în casă.

Deschise şi uşa laboratorului, uitînd să bată la uşă. îl găsi aşezat la un colţ de masă, cu obrazul în palme. Tresări la intrarea lui Harap.

— Lucrezi ? întrebă Harap stîngaci.

— Mă odihneam, spuse Luca, făcîndu-i semn să stea jos. îmi pare bine că ai venit să-ani ţii de urît. Mă simt obosit în astă seară.

— Am nevoie ide tine, bată. Am isă-ţi vorbesc pe scurt. E viaţa mea în joc. E vorba de Baba. Nu mă întrerupe, te rog, şi nu te mira. Ţin 'la ea de .totdeauna. Acum ştiu că ţine la mine. E nefericită lla ea acasă. Dar mă tem, tată, mă tem ică n-are să aibă curajul să vie după mine. O cunosc bine. Crede de datoria ei să rabde orice de Ia ai ei. E o psihologie specific feminină, de sacrificii mărunte, ne- sfîrşite, fără folos pentru nimeni. Are mare încredere în tine, tată. Numai tu ai putea-o dezlega din convenţiile astea sterpe, spuse Harap cu pasiune.

— Vrei să te ajut să strici casa prietenilor noştri ? întrebă cu severitate Luca.

Harap rămase fără glas, ca şi cum ar fi primit o palmă. I se desenă, vertical, o vină groasă în mijlocul frunţii. Se sculă să plece.

— Stai, Harap, te rog, nu pleca supărat de lingă mine. Niu eram pregătit pentru destăinuirea ta. Să vorbim liniştit amîndoi. Să cumpănim lucrurile, ca doi prieteni. Să vedem ce e de făcut. Fără grabă. Hotărârile impulsive sânt totdeauna primejdioase. E mare răspundere Ia mijloc. Să deliberăm cu ochii deschişi, cu bună-credinţă, spuse Luca vdlub'd, speriat de obrazul lui Harap.

Harap se aşează ia loc, încruntat, întunecat, tăcut, ui- tîndu-se la ghetele lui, care bateau un tact mărunt şi nervos pe linoleumul roşu care pardosea odaia. Talpa adera, neplăcut, ca limba de

cerul gurii uscate. Mormăi îndărătnic :

— Venisem să vorbesc cu tata, nu cu prietenul Balo- şilor şi al Scutarilor.

— Recunoaşte că ai venit şi către aoel prieten, supra- stimînd puterea lui de convingere, spuse Luca glumeţ, cer- cînd să-l îmbuneze pe HaTap.

— Nu sînt vesel, tată, stpuse Harap jignit de tonul uşu- ratec a!l vorbelor lui Luca.

— Iartă-mă, băiatul meu, numai la tine mă gîndesc, spuse Luca mişcat.

— Nu mi-e uşor nici mie să calc peste unele lucruri. Dar e vorba de Baba. E păcat să-şi macine viaţa aşa. Ţin la ea cum nu poţi să-ţi închipui, mai miilt ca lla viaţa mea. Se crede bătrînă, bolnavă, bună la nimic. Cu mine e tînără şi veselă. Ştiu că axe să fie fericită cu mine. Pentru mine... e totul, spuse Harap cu glas scăzut.

— Stai, băiatul tatei, să mă lămuresc şi eu. De totdeauna aţi fost prieteni, cum a survenit deodată această mare schimbare ? Trebuie să-ţi fi pus şi tu întrebarea asta. Nu mă întrerupe, Harap. Eşti doctor ca şi mine. Ştii ce mare influenţă au medicii asupra pacientelor mai delicate, mai sensibile, mai nervoase, cînd le îngrijesc îndeaproape şi prelungit. E un prestigiu, un miraj cunoscut. Supunerea bolnavei faţă de omul împuternicit de-o autoritate aproape magică. Omtil de care depinde încetarea durerilor, speranţa, sănătatea şi uneori viaţa. E o confuzie destul de frecventă între admiraţie, supunere şi dragoste. De partea cealaltă, medicul se vede transfigurat în ochii bolnavei, crede că poate rămîne întotdeauna' pe acest plan înalt, fără rival. Mărturisesc că e o stare

oarecum irezistibilă. 0 iluzie de înţeles.

Harap îl întrerupse enervat:

— Ai fost vreodată victima unei asemenea iluzii ? Nu înţeleg pledoaria ta. Era vorba de bună-credinţă între noi.

— Dacă n-ai încredere în mine, nu văd cum aş putea să te ajut, spuse Luca întristat.

— Ţi-am spus tot. Ştii cum mă poţi ajuta, dacă vrei. Nu-i nevoie să vorbim mai mult, spuse Harap posomorit.

— Eşti sigur că Baba e îndrăgostită de tine ? întrebă răspicat Luca.

— Da, răspunse convins Harap.

— N-ai luat unele semne de vie prietenie drept mai mult decît atîta ? Baba e o fire foarte afectuoasă, e uşor să te înşeli în acest domeniu, insistă Luca.

— Ştiu ce spun, afirmă cu putere Harap.

— Nu-s destule fiinţe libere pe lume ? Vrei să-ţi clădeşti viaţa pe drame nelichidate, să-ţi iei tovarăşă mai în vîrstă ca tine, neurastenică, un fel de rudă săracă, ce fericire poţi nădăjdui ? izbucni Luca, luat de o mînie neobişnuită lui, neînţeleasă.

— Asta e Baba pentru itine ? Atunci, nu mai am nimic de spus. Şi te previn, dacă Baba nu e primită la noi ca o mare bucurie în casă, sînt destule oraşe unde să-mi pot exencita meseria de hirurg. Tot ce te rog acum e să nu intervii în nici un fel între Baba şi mine, spuse Harap revoltat, scUlîndu-se în picioare.

— Harap tătuţă, nu fi crud, numai pe tine te am pe lume. Ştii că-i Sînt prieten Babei. La voi mă gîndesc, la prietenii noştri, mai alles la tine, spuse Luca îndurerat.

— E prima mare neînţelegere între noi. Nu mă aşteptam la aceasta, ispuse Harap adînc lovit.

— Mi-oi călca pe inimă şi oi face cum viei tu, spuse Luca tulburat.

— în spiritul acesta, nu primesc. Să rămîie între noi ce am vorbit. Noapte bună, tată, spuse Harap cu amărăciune, îndTeptîndu-se spre uşă.

Luca făcu un gest să-'l oprească. Deschise gura

isă-1 strige înapoi, apoi, străfulgerat de un gînd, rămase cu mî- nile pe genunchi, drept şi palid, în iscaun, rănit de-o mare îndoială şi spaimă.

Se apropia plecarea lui Nucă. Strivea clipele.

Baba cosea 'toată ziua, împreună cu o cusutoreasă adusă în casă, rufe noi pentru Nucă. Se hipnotiza pe luciul acului. Sta aplecată subt porunci neînţelese, gândul rotindu-se în cercuri concentrice, fonmînd bulboană.

Maia tmecu de cîteva ori s-o vadă, dar n-o găsi niciodată singură. Simţea că vorbeşte cu o fiinţă sorbită de adâncuri şi că era greu să deştepte în ea un răspuns mulţumitor. Oamenii, grădina, soarele, toamna, toate la un loc, nu erau mai mult pentru Baba decît un bilid pictat, în care se descompunea partea ei de hrană.

Mrrcea, din ce în ce mai abstract, hotăra totul. Era stăpânul. Se arăta 'la prînz şi cină, vorbea cu Baba şi Nora despre lucruri practice, glumea uneori cu Nucă, apoi se retrăgea în biroul lui ca într-o cetate întărită. Părea străin de Baba, fără memorie, fără simţire, grăbit să fie singur, să plece. Nu şi-l anai putea închipui altfel.

Se spune că celulele trupului mor pe rînd şi se naisc alte celule în locul lor, că în timp de şapte ani toate celulele trupului sînt preschimbate. în optsprezece ani, avuseseră timp să se prefacă de două ori complect, şi acum mergea pe a treia oară. Se vede că nu mai rămăsese nimic din Mircea de odinioară, decît ţipând în care se petreceau acesite substituiri. Dar în ea ? în ea fusese mai slabă această putere de înnoire ? De ce copiase atît de îndeaproape miliardele de leşuri care-o clădise ?

N-o mulţumea nici o explicaţie. Fiindcă toate tindeau către fărâmiţare.

în ce iscop succesiunea aceasta de experienţe-erori, risipite, înmulţite în neştire ? îi era milă de Nucă. îl simţea nepregătit, fără sprijin în nimic. Era nerăbdător, cu toane, cînd febril, cînd abătut, neprevăzut şi enigmatic, îşi încerca toate vîrstele, ca haine scoase din dulap pentru un drum lung.

Nora păşea ca o persoană care a crezut că locuieşte o insulă şi nu vrea să vadă că istă pe o biată plută. Se agăţa instinctiv de rotiţele gospodăriei. Se isupăra pentru cele mai mici nereguli de serviciu. Punea subt lupă, în prim plan, nimicurile vieţii, sperând să ascundă în dosul lor perspectivele necercetate.

Harap Tămînea ca un foc după un deal, învăpăia o fracţiune din orizontul nocturn. Ardeau cu el surcelele copilăriei.

Luca plecase la Bucureşti pentru un congres de medici, şi întîrzia să se întoarcă.

Se năşteau goluri, se schimbau zone, se surpau planuri de simţire, se inteipuneau opacităţi, scăpărau puteri necunoscute.

Baba îşi sfîşia timpul în şuviţe lungi, ismulse din viitor şi trecut. Şi suferea cu toate .fibrele 'fiinţei. Simţea că trebuie neapărat isă învingă pasivitatea aceasta cumplită, în care se năruia, dar nu se putea aduna.

*

Activitatea cusutului încetă. Rufele trecură în mîniile Dadaiei la spălat şi călcat. Zilele nu mai puteau fi măsurate cu pas mărunt de aţă, nu mai lăsau în urma lor lucruri mici folositoare, nu mai păcăleau pe nimeni cu nimic. Baba era ca pe un peron de gară, în aşteptarea nedorită a trenurilor, cu destinaţii misterioase.

Hotărî să scrie lui Harap, să se desfacă din amăgitoa- rea ispită care-i slăbea voinţa, prea slabă şi fără de aceasta.

îi scrise, cum ştiu numai femeile, învăţate să-şi ascundă rănile subt zîmbet, să cîştige victorii dureroase, măgidind orgoliul masculin, supunîndu-se judecăţii lui, lăsîndu-1 să creadă că tot eroismul şi puterea erau de partea lui. Din afecţiune, mîndrie, milă, ori milenară diplomaţie feminină ? Din fiecare cîte ceva, probabil.

De la primele vorbe, lua toată vina asupra ei. Se acuza de răul dezlănţuit în junii ei. Pretindea că avusese o explicaţie cu Mircea, din care reieşea iubirea lui Mircea pentru ea. Se învinovăţea de răceală, în trecut, faţă de bărbatul ei. Vorbea de copil. De dreptul lui s-o judece. Nici un cuvînt despre frica ei de a strica viaţa lui Harap, despre neîncrederea în puterea ei de înnoire, ci numai despre Mircea, faţă de care avea datorii şi

răspunderi. îi ruga pe Harap să se sacrifice pentru ea. Vorbea de copilăria lor, de înţelegerea deplină dintre ei, de tot ce-i lega şi izola de ceilalţi într-o zonă feerică, de-a lungul amintirilor. Avea încredere în simţul lui de dreptate, în darul lui de-a vindeca, în generozitatea firii lui. Trei pagini mari, scrise mărunt, cu fierbinte chemare a tot ce era mai înalt în el. îl ruga să nu-i răspundă, să nu vie s-o vadă, s-o lase pe ea să aleagă timpul cînd se vor întîlni iarăşi, fără >remuş- care, cu limpede bucurie.

Trimise scrisoarea cu o trăsură Ia spital. Primi înapoi plicul iscălit de mîna lui Harap. Literele erau violent mărite, cerneala groasă stropise hîrtia şi lăsase s'iîrşitul numelui zgâriat numai.

O 'lovi sinceritatea slovelor, de obicei subţirele, strîns ferecate şi gTeu de citit.

Nu simţi liniştea pe care o nădăjduise scriind lui Harap. Era într-un fel mai legată de el, tocmai fiindcă îi ceruse să stea deoparte, fiindcă trecuse asupra lui o parte din umbra ei.

Hanap sosi cu întîrziere pentru pansamentul lui Teodor, îl găsi foarte rău dispus. Pentru prima oară îşi pierdu răbdarea cu el. Făcu semn Maiei să-i ţină mînile.

— Nu-i nevoie. Are să stea liniştit. Teodor nu suferă pe nimeni alt decît pe tine, spuse Maia.

— Da ? îmi pare rău, răspunse Harap distrat.

— De ce ?

— Am să-mi iau un concediu, răspunse evaziv Harap.

— Mă bucur, Harap, pentru tine, spuse Maia.

— O !... foarte bine. Are să mă înlocuiască aici asistenta mea, subt controlul tatii, încheie Harap.

Niciodată nu-1 îngrijise pe Teodor în mai scurt timp. Zburau mînile în jurul trupului bolnav. Teodor nu mai ţipa, se uita ca după fluturi. Semăna în straniu cu Costache. O versiune întunecată, redusă, uscată, crestată de virgule, accente, paranteze, cu ochi de blestem, negri, înverşunaţi, în fundul orbitelor prea adinei. Aveai uneori impresia că altcineva se uită prin masca lui. Părul îmbelşugat, aspru, cu spice albe, răscolit pe pernă. Trupul topit cu totul, de mumie. Mînille, prea mari, galbene, cu unghiile uşor vineţii, păreau de sine stătătoare, un fel de crabi legaţi cu sfori de mîneciile halatului. Tot jocul lor era macabru, fie că treceau pe obrazul lui, pînă în părul isălibătecit, fie că înaintau pe part, «au săreau să apuce cite un lucru. Şi Teodor le privea ca pe nişte vietăţi ciudate, trăind parazitare pe el.

Nimic resemnat în această epavă umană, ci învins. Odaia curată, însorită, mobilată simplu şi vesel, punea în relief această viziune ide ichăn. Era prizonierul ei, şi atît. Nimic nu îmblînzea acest lung sfârşit.

Cum reuşea Maia să-şi păstreze veselia şi curajul în preajma acestui revoltat, care o duşmănea ? Se mulţumea oare să ştie că pe ea dorea is-o urască ? O striga cum se depărta, şi nu se potolea pînă nu se întorcea lîngă el.

Mama lui spiona la uşă. Cînd deachideai uşa, rămînea în prag, întreba cît e ceasul uitîndu^se şiret la Teodor, şi nu vroia să intre în odaie. Pleca rîzînd tăcut, mai mult din spinare şi umeri decît

din buzele strânse pungă. întreba astfel de zeci de ori pe zi cît era ceasul, deşi avea unul prins cu o fundă în piept, şi altul mare în păretele odăii ei. Şi ea avea ochi mari, întunecaţi, dar fără pic de gene, tiviţi numai de pleoapele creţe, cu pielea aproape străvezie, roşietec-vi- neţie, ca strivită la rădăcina nasului.

Teodor se uita la ea, îşi arăta dinţii prea lungi, cu brîie cărămizii la rădăcină, apoi trecea peste buze limba Iui aspră de papagal bătrîn şi închidea gura cu o crispare la care participau toţi muşchii slăbiţi ai feţei.

Poate grăsimea îl salvase pe Gostaohe de nervozitatea morbidă a neamului 6ău.

Maia ieşi după Harap. îl opri în grădină. întrebă din ochi, cu atîta bunătate, ce veste purta în el, încît Harap, dezarmat, dădu din umeri subt povara lui descoperită. Maia îl luă de braţ şi ocoliră amîndoi, încet şi tăcut, straturile uscate, revenind mereu pe aceleaşi potecuţe întortocheate. Parcă scriau cu paşii lor o jalbă dungă. Ţineau ochii în pămînt, adică pămîntul îi ajuta să privească înlăuntrul fiinţei lor.

Maia spuse, ca în mijdooul unei conversaţii :

— Ai dreptate. Văd că ţii la Baba cum merită. Tu eşti cal *care* i-ai dezlegat ochii. Acum ştiu că-şi va găsi druimul.

— Dar nu vine cu mine 1 spuse Harap cu adîncă mustrare, ca omul care s-a crezut înţeles, s-a descoperit şi vede deodată că s-a înşelat.

— Bineînţeles, spuse Maia, uitîndu-se mirat şi întrebător la Harap.

—■ Atunci ? întrebă Harap nedumerit.

— Am să-ţi spun ceva, neştiut de nimeni, aproape de nimeni. O poveste veche, care mi-a schimbat viaţa. Căile Domnului sînt ascunse. Uneori vine lumina prin cele mai întunecate încercări. Dar n-am să-ţi fac o predică, nu te teme, ci am isă-ţi spun un păcat.

— Sînt atît de egoist îndurerat, îndît mă întreb dacă sînt în stare să ascult azi ceva. Iartă-mă, Maia, spuse Harap abătut.

— încearcă. Poate ai să înţelegi vorbele mele despre Baba.

— Despre Baba... îlngînă trist Harap, dînd din cap.

— S-o iau de la început: eram foarte tînără cînd l-am întîlnit pe Costache. Ştii că era deosebit de frumos şi plăcea mult femeilor. Am crezut că-1 iubesc şi m-am logodit cu el. Familiile noastre erau mulţumite. O duceam numai în vizite şi baluri. îmi plăceau pe-atunci. Cîteva zile înaintea căsătoriei noastre, a venit fratele lui din străinătate, anume pentru aceasta. Nu-1 cunoscusem pînă atunci derît prin reputaţia pe care o avea, nu prea favorabilă. Crezi în *coup de foudre ? ,*

— Nu, răspunse Harap posomorit.

— Tu n-ai cum să ştii. Eşti altă fire, urmă Maia. Cuim l-am văzut, mi-am dat seama că nu-1 iubesc adevărat pe Costache, ci pe Teodor îl aşteptasem, şi că-mi va zdruncina viaţa din temelii. Din felul lui de-a mă privi am ştiut că era acelaşi lucru pentru el şi că ştia că ştiu aceasta. Cos- tache, vesel şi încrezător, găsea că sîntem prea timizi unul faţă de altul, dorea să fim fraţi buni şi prieteni şi-1 ţinea

toată ziua pe Teodor cu noi. Mergeam peste bot împreună, toţi trei. N-aveam curajul să-i spun lui Costache ce se petrece în mine. Nici să rup cu el. Nici să-i şţirbesc încrederea în fratele lui. Nu mă puteam hotări să-i fac o durere şi o jnignire atît de mate şi nemeritată. Să ştii, Harap, de la mine, că nefericirile şi neînţelegerile cefe mai grave au mai totdeauna la bază o lipsă de curaj la un moment dat. Eu am crezutt că-mi ţin cuvântul, deşi îl călcasem în inima mea. în ziua căsătoriei, pe cînd se făceau pregătiri în casă, eu eram aici, în fundul grădinii, nenorocită, pe o bancă. A venit Teodor şi mi-a spus tot ce ştiam, fără să fi spus pînă atunci. Era ca scos din minţi. Băuse mult coniac la sfîrşitul prânzului. Voia să fugim împreună. Mă ameninţa că-şi face seama. în fine, toate nebuniile pe care ţi le poţi închipui. Mi-era foarte frică. Frică mai ales fiindcă simţeam aproape la fel cu el. Am plîns şi ne-am îmbrăţişat şi nu ştiu ce aş fi hotărît dacă n-ar fi venit tocmai atunci soacra mea. Mă căutase prin toată casa şi acum mă striga prin grădină, din partea mamei mele. Se apropia ceasul ceremoniei şi eu nu mă îmbrăcasem încă. Ce a înţeles nu ştiu, dar l-a strigat vesel pe Costache, spunîndu-i că m-a găsit şi că îl aşteptam în grădină. Era atîta încredere în Costache, încît, văzîndu-mă tulburată şi plînsă, n-a ghicit nimic, ci a crezut că eram excepţional de sensibilă şi emoţionată de apropierea căsătoriei. Se temea să nu mă fi jignit

Teodor prin glume nepotrivite. Mă alinta şi se jura că mă va face fericită şi numii va da niciodată prilejul să plîng din cauza lui. M-am gătit de nuntă şi m-am măritat cu Costache.

Maia se opri aici. îl rugă pe Harap să se aşeze cu ea pe bancă. Se vedea că nu-i venea uşor să dezgroape asemenea amintiri.

— Şi ? întrebă stîngaci Harap.

Maia urmă cu alt glas :

— A fost groaznic pentru mine. Am plecat în aceeaşi noapte cu Costache în Italia, după cum fusese plănuit. Teodor s-a întors la Paris. Trei ani n-a dat prin ţară. Veşti puţine. Cerea bani. Trei ani şi-a tărăgănat ultimul examen pe care-1 mai avea de dat. La noi nu mergea bine. Cos- tache era decepţionat de mine. Mă găsea tristă, nervoasă, nu-şi explica schimbarea mea. Era drăguţ cu mine, dar căuta în afara casei veselie şi răsfăţ. Straniu este că pe măsură ce se depărta, eu începeam să-l iubesc iar şi să sufăr de firea lui uşuratecă. Nu-1 uitam nici pe Teodor. Orice motiv dureros pentru mine din partea lui Costache se proiecta pe veohea deznădejde pricinuită de Teodor şi se teşeau în aceeaşi rană nevindecată. Au survenit pierderi mari de bani. Nu mă atingeau. Trăiam într-un fel de nour cenuşiu. Nu vedeam limpede la doi paşi de mine. Nu-mi dădeam seama că pentru Costache, învăţat să vadă de pământ, pierderea averii îi schimba rostul vieţii. Apoi a venit mama lui să stea cu noi, ea să ţinem o singură casă. Apoi s-a întors şi Teodor, bolnav, şi a intrat într-un sanatoriu. Era foarte schimbat, isau poate numai nu corespundea imaginii pe care o purtam în mine. îl cunoscusem

doar scurt timp, transfigurat de pasiune. Boala i s-a agravat, cum ştii, şi mi-a venit deodată, de sus, o înţelegere : că nu le pur- tasem noroc. Intrasem din greşeală în neamul lor. Aveam de ispăşit aceasta. Şi m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute să duc viaţa pe care o meritam.

Harap tresări auzind pe ibuzdle Maiei aproape vorbele Babei. Maia, văzînd mişcarea lui Harap, întări cele spuse :

— Dia, da, nu mi se cuvine mai mult. L-am adus pe Teodor la noi acasă. Nu mă puteam pedepsi destul pentru sămînţa rea pe care le-o sădisem, fără voie, în casă. Şi mi-a venit cu încetul o împăcare şi o mare putere din aceasta. Nimic nu mai putea fi greu pentru mine. N-am mai făcut Tă*u nimănui. Toţi mă sprijină, fără să ştie. Oînd reuşesc şi eu să sprijin la rindul meu, sînt fericită. Ai înţeles, Harap ? .spuse Maia, obrazul luminat.

—[1] Da şi nu Eşti o fiinţă minunată. Eşti pusă suibt semnul liumiinii. Scoţi miere diln orice otnavă, spuse Harap, sărutfiînd mina Maiei, ca pe un luanu sfinţit. Dar nu văd apropierea ou cazul Babei. E iau totul .altceva. Şi chiar la tine, Maia, convenţiile ţi-au stricat viaţa ! Dacă plecai[1] cu Teodor...

— Ar fi fost mai rău. Nu aici este nodul, ci doar pretextul. Vroiam să înţelegi că abia după ce ai renunţat să fii fericit, în sensul limitat la pensoana ta, poţi nădăjdui să guşti o fericire, alta de bună seamă decfît cea la care rîv- neai, .trecătoare prin însăşi esenţa ei, o fericire de alt ordin, care participă şi îmbrăţişează pe a celorlalţi. E singura care nu se destramă. Totul e să primeşti cu supunere şi credinţă pedeapsa şi răsplata. Cane e

omul care .n-are nimic de ispăşit ?

— Dar Baba ? spuse Harap îndărătnic.

— Poate numai prea marea ei dorinţă de fericire, sărăcuţa... spuse Maia cu milă.

— Mii-ai făcut o mare cinste, Maia, vorbindu-mi ca unui prieten încercat, dar nu m-ai convins. De ce, de ce să-şi închidă Baba viaţa ? E încă tînără. Ai ei nu ţin la ea, n-o

cunosc. Baba ţine la mine, afirmă Harap orbit de acelaşi gînd.

— Nu ştiu. Nu cred. Las-o să-şi găsească drumul. Lipsa ta de cîteva luni va lămuri lucrurile Intr-un fel sau altul. Supune-te hotărîrii Babei, e tot ce-ţi cer, spuse Maia întristată.

Nu folosise la nimic spovedania ei. Totuşi... O făcuse dintr-un sentiment curat. Nu ,se putea să nu folosească la ceva. întrebă :

— Ce zice Luca ?

— Nu m-am înţeles cu tata, răspunse Harap posomorit.

— Vezi, Harap, sămînţa răului ? spuse blind Maia.

— Dar nu văid răul, Maia. Vreau s-o salvez pe Baba din mediul ei neprielnic. Unde e răul, pentru Dumnezeu ! spuse Harap revoltat.

— Te amesteci în soartdle altora din pasiune. Nu cunoşti căile. N-o cunoşti nici pe Baba. Ascultă-mă, Harap, dacă ai tu dreptate, ţi-o vei găsi mai tîrziu. Piedicile n-au stins niciodată focul dragostei, ci dimpotrivă, pe cît ştiu. Nu se poate să n-ai atîta putere, sau să zicem încredere în Baba, să nu pleci cînd te roagă, spuse Maia luptînd cu toate armele pentru ceea ce credea ea drept.

— Am să plec. Mîine, spuse Harap învins.

— în astă .seară e mai bine, insistă Maia cunoscînd primejdia amînărilor.

— Fie, se supuse Harap.

E ziua plecării lui Nucă.

Toată lumea s-a sculat prea devreme, în casă, deşi bagajele sînt făcute de ieri, şi trenul pleacă abia seara. Emoţia se ascunde isilbt o zăpăceală nejusrtifiicată. „N-ai uitat..." e formula care deschide vorba între ei. N-au uitat nimic. S-a împachetat tot ce trebuie, mai mult decît trebuie. Baba coase un nasture care lipsea la una din învelitorile geaimandane- lor. Nora trece cheile printr-un ined de fier. Dadaia tot deschide uşa să întrebe dacă n-au nevoie de ea. Totul e gata, nimeni nu mai are ce face.

Nucă, îmbrăcat prea gros de drum, fluieră slab şi bate gînditor cu degetul în geam, ca şi cum ar fi în tren.

Ziua e lungă, chiar pentru Baba, care ar dori să nu se mai sfîrşească. în golul acestei aşteptări, premergătoare unui gol şi mai mare, se îmbulzesc o mulţime de aşteptări. Nu mai sînt miracole, mici, cît de mici ? De pildă : cîteva vorbe

afectuoase, un zîmbet drăguţ, un mulţumesc din ochi, o mînă prietenoasă pe umăr, o părere de rău ?

Mircea mu se anartă de Joc. Şi-a făcut singur bagajele. A fost în tîrg. Acum e la el în birou. Baba ia o hotărîre. Bate

Ia uşa lui şi intră înainte să primească răspunsul. Mircea îşi ascunde mirarea şi întreabă ceremonios, sculîndu-se în picioare :

— Ai să-mi comunici ceva ?

— Doieam să ştiu cît ai să lipseşti, spuse Baba.

Şi gîndeşte că e o nenorocire să fie omul atît de orgolios. Să nu vrea să facă un pas spre o înţelegere. Aştepta numaidecât să se puie Baba în genunchi ?

— Depinde de concediul pe care voi reuşi să-1 obţin, răspunse Mircea făcînd un gest evaziv din umeri.

— Şi n-ai nimic să-mi spui înaintea plecării ? întrebă Baba, sperând într-un miracol.

— Nu văd ce-aş avea de spus... răspunse Mircea de sus.

— Dacă pleci pe un timp mai lung, poate sînt măsuri de luat, insistă Baba.

— îţi las o parte din bani. Cred că ne-am spus data trecută tot ce-am avut de spus, încheie Mircea.

— Nu-mi trebuie bani. Să ai grijă de Nucă, e tot ce te rog, spuse Baba, lovită, îndreptîndu-se către uşă.

— Fii fără grijă, răspunse Mircea fără să ridice ochii.

Ironică asigurare ! gîndi Baba, închizînd uşa după ea. Nici n-o poftise să stea jos. Stătuse ca în faţa unui ghişeu de informaţii. Repede se făcuse verificarea că nu mai aveau nimic de împărţit împreună. Mircea îşi lua partea leului : pe Nucă. Ea rămînca să păzească casa. N-o cunoştea Mircea de loc ! Umbra lui Harap îi trecu prin minte. îl sacrificase degeaba. Adică nu-1 sacrificase. Era

timp s-o facă ! Mila era şţreangul ân care se sugrumau singuri cei slabi.

Ieşi în grădină. îi păru exagerat colorată, galben, roşu, verde. CerUl intens albastru exalta emfatic toamna. Cîteva zile, şi nu va rămîne mimic din fastul desfăşurat. Oricine va putea călca în picioare frunzele preţioase. Pomii vor întinde braţele după uitare şi somn. Totul era păcăleală. Natura îşi urmărea scopurile fără milă. Se servea de tot ce avea la îndemînă, apoi ilepăda ce nu-i mai trebuia şi urmărea mai departe alte experienţe mai mult sau mai puţin reuşite.

Nucă, păşind apăsat cu ghete noi, fruntea năduşită, mîi- nfile înnegrite, se întorcea spre casă, cu o cheie mare în muma.

— Cheia atelierului meu. Am băitut scânduri la ferestre, să nu intre nimeni înăuntru pînă mă întorc, spuse către Baba.

— Lasă cheia la mine. Poate trece ploaia prin acoperiş, n-a'mai fost reparat de mult, să-ţi pot pune mobilele la adăpost de apă.

— Nu, nu. Prefer să ştiu că nu umblă nimeni înăuntru, spuse hotărât Nucă.

Nici atîta încredere n-avea în ea ? Cînd era mic, trebuia să lupte cu el să nu primească bomboanele ude şi cleioase, pe care cu generozitate le scotea din gura lui să i le dea ei.

Dejunul fu grăbit fără motiv. Se vorbi de chei, dulapuri, cărţi, covoare, unele provizii de trimes la Bucureşti, noua adresă de dat poştarului. Vorbe de lichidare. Prăjitura care îi plăcea mai mult lui Nucă trecu neobservată.

Dupăomiaza fu de calitatea timpului

întrebuinţat în sălile de aşteptare ale dentiştilor. Baba se uita la ceas şi se bucura în principiu de cele cîteva ceasuri rămase pînă la plecare. De fapt, o rodea fiecare dipă, abia le putea răbda.

Sosiră trăsurile să-i ducă la gară. Huruitul lor deşteptă o panică în Baba. Tot mai bine era înaintea sosirii lor, cînd nu luase încă fiinţă plecarea. Se împărţiră în două grupuri : Nora şi Mircea într-o trăsură, Baba şi Nucă în cealaltă.

Pe dram, Baba îi dădu lui Nucă ceasul bunicului ei şi-l rugă să-i scrie o dată pe săptămână cîteva vorbe pe-o carte poştală, să ştie cum îi merge la Bucureşti.

— Clasica epistolă : duiosul fiu către iubita sa mamă, spuse Nucă, obrajii aprinşi, uitîndu-se la ceas. Mulţumesc pentru ceas. E de aur ? Merge bine ? Păcat că are monogram pe el. I. B., are să creadă lumea că l-am furat.

— Ai să spui că e de la Ioniţă Baloş, răzbunicul tău.

— Complicat !... în fine... se învoi Nucă, silindu-se să-şi ascundă zîmlbetal mulţumit.

La gară îl aşteptau doi collegi, cu caTe se plimbă vorbind însufleţit în lungul peronului. Nora, Baba şi Mircea se suiră în vagon să ocupe locurile. Şedeau paşnic, ca înşiraţi pe-o aţă, scoţînd cîteva vorbe. Cine ar fi ghicit, văzîndu-i, amarul dintre ei ? Sună clopoţelul. Nucă era departe, tocmai la fîntîna gării. Baba şi Nora îşi luară grăbit rămas bun şi se dădură jos să strige băiatul. Nucă le făcu semn de departe că are tot timpul. Se întâlni cu ele la jumătatea drumului, le sărută din fugă şi alergă însoţit de cei doi prieteni spre vagon. Avu itiimp să se arate la geam, cu Mircea, să dea din

mînă, şi se puse trenul în mişcare. Atunci, se ivi pe buzele lui Nucă un zîmbet neaşteptat de blînd, copilăros, înduioşător. Repede nu se mai văzu bine care era Nucă şi care Mircea. Două capete bălaie, trăsăturile şterse, două ghemuri de simţire pe care erau înfăşuraţi 18 ani din viaţa Babei, came şi suflet. Apoi, fluierat, fum, bătăi năbuşite în urechi şi inimă...

Prietenii lui Nucă salutară adânc pe Baba şi Nora, cu ochi înţedegători, zîmbitor indulgenţi exagerărilor materne. Toate marnele erau dezarmate la prima despărţire de copil.

Dacă ar şti ei — gândea Baba — dacă ar şti...

în trăsură, cu Nora, în tăcere, într-o stranie despersonalizare a durerii, ca în ziua când îşi rupsese piciorul, înţelese oe simple erau frângerile adînor. N-aveau expresie. Cît timp trebuia undelor să ajungă ia suprafaţă, în lumină ? Să se coloreze de viaţă ? Existase vreodată acea legendară piatră filozofală ? Cum se înfăptuia transmutaţiunea materiei ? Exista, dimpotrivă, şi piatra care prefăcea aurul în tuci ? Simboluri absurde ! în câte nerozii îşi indlcesc oamenii gîndurile, doar n-or vedea de-a dreptul lucrurile cum sînt.

Nora scoase batista şi-şi suflă nasul. Ce simţea Nora, aici, lîngă ea ? îi luă mîna şi o mîngîie încet. Era rece şi grea, nu răspundea la mîngîiere. Nu-i ierta vorbele din grădină ? îi stricase închipuirea ei despre Baba, despre relaţiile dintre ele. Nu se mulţumea cu impulsiuni afectuoase, avea nevoie de explicaţii, de o întreagă reluare şi punere la punct. Ca şi cum ar fi uşor să pui lucrurile la punct. întoarse capul către ea. Felinarele luminau ceţos profilul sever. Văzu lucind o lacrimă în

ochiul aţintit în gol. Era bine pentru ea. Răspundea firesc clipei. Ochii Babei erau uscaţi. Toate izvoarele învelişului fiinţei erau secătuite.

Acasă le aşteptau Dadaia şi Mariţa, colţurile tulpanelor duse tradiţional cu dreapta la gură, ochi, nas.

— Pustie are să ne pară casa fără coca Nucă ! N-am pus nimic în gură di jăli, zău, duducuţă, că eu l-am crescut... plîngoşi Dadaia.

— D-apăi eu ! Măcar că nu-s di trăizeci di ani în casă, că-s tînără, de, da' oricum... se află în treabă şi Mariţa, jucînd din cap, umeri şi fuste, foarte mirată s-o vadă pe Baba neplînsă.

— Noapte bună, spuse scurt Baba, suind în silă scara. Uşile răspunseră uscat, pe rînd, la catul de jos şi de sus.

Baba intră în ietac. Nu aprinse lampa. Deschise uşa balconului. Se făcuse rece afară. Se culcă îmbrăcată cum era şi se înveli cu un palton vechi de-al lui Mircea rămas acasă. Somnul, cu aripi negre, se lăsă fulgerător, ca o pasăre de pradă asupra ei.

Zîmbetul lui Nucă de la fereastra trenului rătăcea ca un miel alb în noapte.

Baba se spălă, se pieptănă, se îmbrăcă îndelung, să nu se cunoască scăderile noi. începu ziua, punctual, corect, în sufragerie. O duse mai departe, în grădină, apoi iar la masă la prînz, apoi în salon, ceai, cină, ea cu Nora, vorbind cumpătat, întrebările şi răspunsurile cuvenite. Splendide

automate, admiră Baba natura umană.

Aflase de la Dadaia că se întorsese Luca de la Bucureşti. Se întorsese la timp. Ena singurul om de la care putea primi un sfat. îl aşteptă toată ziua. Seara nu mai avu răbdare. Cu riscul de a-1 întâlni pe Harap, hotărî să-l vadă pe Luca. Nimic nu era mai groaznic decît să rămîie sub nivelul vieţii, ca în ceasurile trecute.

îşi luă un şăluţ de lînă şi plecă.

ÎI găsi pe Luca citind în sufragerie. Păru foarte mirat şi zăpăcit de venirea Babei. Exclamă vesel, cu gesturi mari, sculîndu-se zgomotos de pe scaun :

— Bine ai venit ! Bravo ! eşti fără tutore. Ce surpriză plăcută !

Baba rămase încurcată. întrebă :

— Ce vrei să spui ?

— Mă bucur să te văd umblând fără baston, urmă Luca, tot exuberant.

— Da, adevărat. închipuieşte-ţi că abia acum îmi dau seama ! Nu ştiu cînd am lăsat băţul. E de necrezut...

— Era mai mult un fel de timiditate nervoasă la tine. Am vorbit şi cu Harap despre aceasta. îmi pare bine că a trecut, — spuse Luca, stmngîndu-i maniile voios.

— Unde e Harap ? întrebă Baba.

— Mi-a scris de la Viena. Cred că-şi face concediul acolo. Nu ştiu unde am pus cartea poştală. Trebuie să fie la mine pe birou, spuse Luca volubil, rotind ochii ca şi cum ar fi avut biroul în sufragerie.

— E bine la Viena pentru 01. Odihnă şi distracţii. Era surmenat în ultimul timp, spuse

Baba.

îi vibra vocea neobişnuit. îşi muşcă buzele. Mai bine că plecase. Va fi mai liniştită. Se va putea bucura de sprijinul lui Luca.

Era ceva schimbat în Luca. Slăbise. Era agitat. Sunau vorbele pTea tare. Poate proiecta ea nervozitatea ei asupra lui. Se aşează pe scaun şi se uită atent la Luca. Ii vorbea despre congresul de medici, despre un doctor american, foarte interesant, care era pe punctul de a descoperi leacul cancerului. Se ambala explicîndu-i experienţele acelui doctor. Evada cu totul îln ştiinţă. Baba asculta pe jumătate, pleca urechea la ce zbîrnîia dezacordat subt vorbele lui. într-un tîrziu, spuse :

— Dar nu mă întrebi de ai mei, Luca. Ştii că a plecat ieri Nucă la Bucureşti pentru studii ?

— Da, mi-a spus Maia. Cum a fost despărţirea ?

— Sobră, spuse Baba.

— Copiii nu-şi arată emoţia. Părinţii sînt de obicei mai slabi. îşi închipuiesc că pot fi prietenii copiilor şi aşteaptă comportări care să le confirme această iluzie. E un lucru atît de rar, ca şi adevărata dragoste în căsnicie, ca şi talentul autentic, lozul cîştigător la loterie...

— Tu ai norocul acesta, Luca, eşti prieten cu Harap.

— Da, într-o măsură... spuse evaziv Luca.

— Cum ? Nu văd cum aţi .putea fi mai prieteni... se miră Baba.

— Da, desigur, ai dreptate, se grăbi să confirme Luca.

Baba rămase pe gânduri. Luca vorbea acum de starea lui Teodor, care lua forme din ce în ce mai

desperate. De aceea nu venise Maia la ei. Mila lui pentru Teodor suna exagerat. Vorbele aveau o culoare... falsă (?) Absurd. Nu se potrivea de loc cu el. Ce se petrecea cu Luca ?

— Nu te regăsesc destul. Am impresia că ai lipsit ani de zile, spuse cu sinceritaite Baba.

Luca o privi cu un fel de frică în fundul ochilor.

— Nu ne-am văzut o bucată de itimp, poate de aceea, răspunse Luca întristat.

— Poate.

îşi dădu seama că ide cînd intrase în casă, abia acum întâlnise ochii lui Luca. îi lipsise acele două ferestruici luminate de bunătate pentru ea. Era şi acum bunătate în ele, dar ou sfială, îndoială, întoebaire şi frică. I se 'Strînse inima Babei. îşi uită cîteva clipe toate necazurile. întinse mîna pe masă către Luca şi întrebă blînd :

— Ai o supărare ? Pot să-ţi fiu de ajutor ? Din toată inima aş vrea...

Se tulbură privirea lui Luca, trecu prin ea ceva umilit, o sfîşietoare părere de rău.

— Mulţumesc, Baba. Eşti bună pentru bătrinul Luca. N-am nici o supărare. Sînt numai obosit, spuse Luca şi sărută mina Babei, ca şi cum i-ar fi cerut iertare pentru ceva.

Acum era iar Luca cel de totdeauna, dar mai slab, mai trist, mai obosit, parcă vinovat de aceasta.

Tăcură un timp. Nu găseau ce să-şi ispuie. Ajunseră să vorbească despre vreme, reumatismale Veronei, scumpetea lemnelor... La pleoare, Luca o întovărăşi pînă acasă, blînd şi tăcut. îi venea greu să se despartă de ea pe această impresie.

Nora era la fereastră. 0 pîndea pe Baba ? Credea că toată primejdia venea de la Harap ? Baba zîmbi trist, strîn- gînd mîna lui Luca, şi strigă obosit:

— Noapte bună, Nora, — cu tonul cu care ar fi

zis : Fii liniştită, am rămas singură de tot.

începură ploi. Foc în sobe. Dadaia făcea dulceaţă de gutui. Toată casa mirosea dulce, bătrânesc. Slabe reminiscenţe, nostalgii, se risipeau fără putere. Nimic nu mai avea reilief. O cenuşă subţire se cernea în casă. Nora şi Baba scriau pe borcane : ddlceaţă, peltea, chitonag. O făceau din tradiţie. Bucuria proviziilor face parte dintr-o mişcare de adunare a familiei. Poate încercau astfel să îmblânzească duhurile casei.

Baba croşeta o broboadă mare de lină pentru Dadaia. Lucra în neştire ceasuri după ceasuri, se îngropa mecanic în punctele sure. Isprăvi foarte repede lucrul. Dadaia, mândră de hărnicia stăpânei ei, o întrebă dacă lucrase şi noaptea.

— Poate, răspunse Baba distrat.

Nora se ducea zilnic la laborator. Se întorcea înviorată. O găsea pe Baba liniştită, din ce în ce mai palidă, stând fără să facă nimic, ca şi cum ar fi aşteptat cu răbdare pe cineva. O rugă să copieze

un formular pentru laborator. Baba acceptă, cu totul pasivă. Nora o lua ca semn bun.

Luca venea în fiecare seară la ele. Veneau pe rînd Maia ori Costache. Beau împreună ceai de mintă. Stau de vorbă. Râdeau uneori. Se năişteau obiceiuri noi. Nu corespundeau la nimic interior, pentru Baba. Nu se putea desface din această stranie amorţire.

Veni o scrisoare de la Mircea. începea cu un plural : -dragele mele“. Era ca o delimitare de hotar. Totul mergea bine la Bucureşti. Nucă avea de dat un examen de admitere. N-avea emoţii, fiind stăpân pe învăţătura lui. Odaia era bună. Gazda minunată. Erau mulţumiţi. Scria şi Nucă două vorbe. Iscălea : aspirant-arhitect NicUlae Scutaru.

Trecură alte câteva zile, aţipite, ireale.

Sosi Mircea pe neaşteptate. Era mai vioi, mai luminat, mai tânăr, mai Străin. în mare contrast cu tonul caisei. Obţinuse concediul dorit. Venise să lase locţiitor etc.

Baba pofti pe Luca la prânz, pe Maia şi Gastaahe la cină. Să nu răimfiie în trei în jurul mesei. Apoi ştia că mari uşor avea să vorbească despre Nucă dacă erau şi alţii. Altfel, i-ar fi răspuns abstract: „bine, n-ai grijă, totul merge bine“. Află astfel că odaia era mare, cu ferestrele spre apus, soba bună, aşternutul călduros, masa îmbelşugată. Tică Di- mitriu se împrietenise îndată cu Nucă. îi pusese la dispoziţie biblioteca lui. Nucă se descurca uşor în Bucureşti. Numai veşti bune.

Mircea îşi regăsise vechi camarazi. Căpătase autorizaţie să consUlte unele documente rare. Spera să-şi puie lucrul la punct, să tipărească în sfârşit studiul la care lucra de atiîţia ani.

Totul se înlănţuia fericit în noua orînduiaflă.

Venise Mircea acasă numai să puie un sigiliu pe trecut ?

+

După plecarea lui Mircea, Baba rămase ascultînd .toată noaptea un freamăt depărtat. Nu al pomilor grădinii, ci mulţimi de glasuri caie şopteau în ea. Erau mânioase împotriva ei ? La ce o îndemnau ? Se certau moştenirile între ele. Se despleteau şi se împleteau mai strâns. O chinuiau să nu adoarmă.

Urmară zile de neastâmpăr. Baba cutreiera oraşul prin străduţele celle mai nenorocite. Privea prin geamuri, uşi, curţi. Căuta şi nu găsea. Umbla prin cimitire, citea nume, date, nu-i spuneau nimic. Alteori, îşi petrecea ziua la Maia, ajutând-o pe lingă Teodor. Vorbea cu bătrâna. O lăsa să-şi Clădească din presupuneri bolnăvicioase temniţa imaginară. Se uita la Maia cum păşea fără teamă, niici îndoială printre toate adevărurile scrîntite din jurtfl ei. Se întorcea acasă copleşită de îndoielii, nepotolită.

I se umflase glezna. O lega strâns şi nu se oprea pentru atiît. Ar fi mers în Cârje, şi tot n-ar fi stat acasă, de frică să nu lunece iar în acea amorţire în care ar fi rămas învinsă.

Nora se uita cu grijă la ea, dar nu se amesteca. Pricepuse că ajutonâ nu-i putea veni decît dinăuntru.

într-o dimineaţă, Baba îşi tîrîia prin burniţa rece piciorul tot mai umflat. Ceva proaspăt şi străpuns de jale în acea zi de toamnă. Ulucile picurau neregulat, cu zgomot de mătănii mânuite de mîni ostenite. Se vedea pe-o coastă o bisericuţă veche :

intrare greoaie, turle mici, semăna cu un biet măgăruş zăcând în ploaie. Şi în scripturi asinul purtase pe Domnul. Tresări. Cum n-o recunoscuse mai repede ? Aici fusese mama ei să se închine pentru ultima oară. Răcise şi murise. O atrăgea pe Baba uşa deschisă. Sui dîlmlbul pietros. Intră în biserică : nimeni, rece, stins, amestec de lucruri casnice printre cele sfinte. Un bufet cu cărţi înăuntru, o sobă de fier, o mătură rezemată de părete, o masă de mahon pe care erau culcate lumînări de toate grosimile şi o puşcidiţă de tinichea.

Aici se rugase mama ei pentru copilul abia născut. Aici erau păstrate vorbele ei în cutia aceasta de cărămidă. Pe păreţii aceştia trecuse umbra ei mărită cînd aprinsese luminări la icoana Maicii Domnului, la care se închinau tioaite mamele. Baba călca pe aceleaşi pătrate de piatră ca şi mama ei, pe urmele ei nevăzute. Nu simţea nici o emoţie, constata numai. Tresări, auzind paşi în urma ei. Era o băbuţă mică, cu polcuţă şi bariz negru. Intra ca la ea acasă. Se aşează pe scaun lingă masa cu luminări, uiltîndu-se iscoditor împrejur. Baba îi cumpără lumânări, le înfipse în ta- blaua cu nisip de la icoană. Le aprinse şi înfloriră ca un strat de lalele de aur.

Baba îngenunche acolo unde se adunase odată gîndul mamei ei, oa lîngă un izvor secat. Nu se ruga. Aştepta. O dureau genunchii, apoi amorţiră. Frigul din ea se prefăcea într-un fed de arsură. îşi simţea capiii uşor ca o iască aprinsă. Viscoleau amintiri. Trecu şi imaginea bunicăi ei, stând cu spinarea plecată la icoană. Aşa o văzuse o noapte întreagă, intr-un an cînd fusese Baba greu bolnavă la vie. Tot aşa îi ardea capul, o dureau ochii şi visa

urât. Ii veni un dor de locurile vechi, de' casa în care amintirile erau bune de pus la rană. în ce hal trebuie să fie casa şi via pe mina beţivului de Oanţă ! N-ar fi trebuit Baba să îngăduie paragina asta. N-aveau bani, dar s-ar fi putut cerca un împrumut pe casa de da oraş. Via bine întreţinută şi-ar fi plătit datoria. S-ar fi putut vinde şi o parte din grădină. Era un lux o grădină atât de mare la oraş.

— Mai ai multe de cerut Maicii Domnului ? M-aş duce să îmbuc ceva şi nu pot lăsa biserica descuiată, spuse un glas răguşit la urechea Babei.

Baba sări ca din somn. Spuse ruşinată .*

— Iaca îndată.

încercă să se scoale, dar picioarele amorţite n-ascultau de loc. începu să le frece, să bată cu palma peste ele, cuprinsă de-o panică absurdă. O ajuta şi băbuţa, grăbită să plece. O pedepsise Dumnezeu fiindcă în loc de rugăciuni făcuse socotelii în casa lui ? Cu furnicături dureroase, se întoarse sîngde în trup. Baiba se sculă greoi. Parcă îşi luase picioare străine, oare nu i se potriveau. Ieşi de braţ cu băbuţa. O rugă s-o ducă pînă acasă. Spuse Dadaiei să-i facă patul.

Cînd auzi de la Nora că e bolnavă de gripă, se bucură. Poate va scăpa de toate, ca mama ei. înghiţi conştiincios doctoriile aduse de Nora. Desigur că luase şi mama ei doctorii. Acest lucru nu împiedicase pe nimeni să moară la ceasul lui.

Ardeau mocnit trupul şi gîndiil. Se surpau ţesuturi lăuntrice. Tremurau ca prinse de ger. Se făceau apă.

Febra ţinu idouă zile. A treia zi, Baba era în patul ei ca o bucată de fier călit. Trasă la faţă, capul limpede, toate puterile concentrate în jurul unei hotărâri.

Cînd veni Nora s-o vadă, Baba îi zâmbi şi o pofti să stea jos, că avea să-i vorbească despre nişte planuri de-ale ei.

— Fă-te bine de tot şi apoi vom sta de vorbă, spuse drăguţ Nora.

— N-avem timp de pierdut, ai să vezi. Nu găseşti că e prea mare casa noastră pentru noi două ? începu Baba.

— Mare, mică, asta e. Vrei să pofteşti pe cineva ? Nu uita că Mircea nu prea e sociabil. Apoi aş vrea să facem economie de lemne în lipsa 'lui. Am putea încălzi numai trei odăi.

— La altceva rn-am gândit. Ar trebui să închiriem odăile de jos şi să locuim numai astea de sus. Chiar cu Mircea şi Nucă, ne ajung patru odăi şi antireiul cel mare, care ne-ar servi de sufragerie. Atenanse atvem destule, se pot împărţi la două familii. Am lua o chirie bunişoară. Mai e timp pînă la Sf. Dumitru de pus bilet de închiriat.

Nora se uita uluită la Baba.

— Dar nu sîntem chiar atît de săraci, de ce să ne res- trîngem intr-atât ? Sînt sigură că Mircea are să fie contra. De Nucă nu mai vorbesc. Le place să se simtă liberi. Gîn- deşte-te, să itrăim cu străini în casă ? Chiar prieteni să fie, tot ne-ar veni greu. La cine te-ai gândit pentru odăile de jos ? întrebă Nora uitîndu-se cercetător la Baba.

— Mi-e indiferent, o familie oarecare tde oameni liniştiţi, fără copii. Doar nu e o fericire să trăieşti în multe odăi.

— Crezi că ai s-o găseşti în mai mUlţi bani ? răspunse enervat Nora.

— Nu în bani. Ci într-un început de altfel de libertate, de care să aim şi eu parte.

— Şi tu ? Ai fost mai puţin liberă ca ceilalţi în

casă ? întrebă mustrător Nora.

— Nu e timpul să discutăm aceasta. Acum să vorbim de lucruri practice. Găsesc că nu e o nenorocire să locuim în mai puţine odăi. Mircea şi Nucă fac şcoală bună în acest sens la Bucureşti. AT fi şi o mare economie de întreţinere.

— Şi mobilele ? Cum au să încapă în patru odăi ?

— Surplusul va merge la pold, spuse Baba.

— Are să se facă foc Mircea cînd o auzi, spuse Nora nemulţumită.

— Vom vedea. Şi m-am gândit la ceva. Să punem bilet de vînzare pentru jumătate din grădină. E enormă pentru oraş. Ne-ar rămâne o bucată destul de frumoasă pe lîngă casă. Locul aici are preţ bun. Cine l-ar cumpăra şi-aT face ieşire la casă pe strada cealaltă, care trece în dosul grădinii.

— E de neînchipuit! Cine ţi-a pus toate acestea în cap ? Să risipim singura avere care rămîne lui Nucă ? Şi în ce să punem banii ?

— în via de la Bacău.

— în via de la Bacău. E o nebunie ! Bani aruncaţi. Oanţă e un incapabil. Oricare alt vier ar fura ca în codru. Via e peste mînă. Sîntem toţi ocupaţi. Cine s-o supravegheze ? Mai bine s-ar vinde via, tot n-are cine să vadă de ea...

— Eu am să văd de ea, spuse hotărât Baiba.

— Tu ? N-are sens ce spui. Ai încă febră, probabil, spuse Nora din ce în ce mai enervată.

— Via e bună. Bunicii mei au trăit la bătrîneţe numai din venitul ei. Eu n-am nici o ocupaţie, am să mă ocup de vie, spuse Baba.

— Pentru asta ar trebui să stai trei sferturi din an la vie ! HabaT n-ai de munca viei 1 Ajunge cu copilăriile astea. 0 femeie deşteaptă îşi găseşte totdeauna ocupaţie. Dacă n-ai ce face, ai putea

intra într-o societate de binefacere.

— M-am gândit bine. Vreau să scot via din paragină şi să trăiesc acolo, spuse îndărătnic Baba.

— N-are să consimtă niciodată Mircea, spuse Nora.

— Vom vedea, spuse Baba, uitîndu-se pe geam, ochii măriţi, faţa concentrată, ca şi cum s-ar fi rugat la o icoană făcătoare de minuni.

— Acum văd şi eu cît sameni cu mama ta, spuse Nora pe negîndite.

— în ce ? întrebă Baba, întorcîndu-şi brusc ochii spre Nora.

— La faţă, ca expresie, bâigui Nora, plictisită că-i scăpase această reflecţie.

— Nu ştiam că ai cunoscut-o pe mama, se miră Baba.

— Am văzut-o odată, din întîmpilare.

— Cînd ? cum ? întrebă repede Baba.

Nora spuse fără chef :

— Demidt, odată, cînd călătoream cu tata în tren, spre Bucureşti.

__ ?

— Stăm într-o gară şi ne uitam la alt tren care se punea în mişcare. Treceau feţe necunoscute pe dinaintea noastră şi-mi dădeau ameţeală. La un geam era o fată, care s-a uitat deodată ca şi cum ar fi văzut căzând o stea pe fereastra noastră, cu aceeaşi uimire. M-am întors mirată către tata. Era înlemnit, ochii pironiţi pe geamul care se depărta. „Cine e ?“ am întrebat cuprinsă ide nelinişte, văzîndu-d pe tata că-şi ţine suflarea ca lovit de-o spaimă. A răsuflat adînc, m-a privit cu ochii micşoraţi şi fruntea încreţită ca şi cum aş fi fost o fiinţă microscopică, greu de identificat. „Ce vrei ?“

a spus. „Cine era fata de la geam ?“ am întrebat apăsat. „Ce fată ? N-am văzut. Nu era nici un cunoscut în tren, n-am salutat pe nimeni", a răspuns tata fără să se uite la mine. Am ştiut că minte. Adevărat că nu salutase, nu zîmbise, ci parcă se lovise de ea. Am rămas bufnoasă pînă la Bucureşti. Apoi am uitat. Şi mi-am adus aminte cîteva luni mai tîrziu, cînd s-au înmulţit lacrimile şi certurile în casă şi a pleaat tata de la noi.

Niciodată nu vorbise Nora despre trecut. O răscoli pe Baba.

— Ce greu pentru tine ! Înţeleg, Nora. Ai fost generoasă. Ai fi putut să mă urăşti, spuse Baba.

Dar trecuse momentul de emoţie. Nora era stânjenită. Nu-şi explica de ce îi spusese acestea. Primi vorbele Babei dînd din umeri, ca şi cum ar fi zis : Aşa sînt eu.

— Să nu-ţi pară rău de ce mi-ai spus. Once vorbă despre mama e nepreţuită pentru mine. Ce a rămas din ea în mine eu nu ştiu să dezleg...

— Să lăsăm toate acestea şi să ne vedem de treabă. Mă duc la laborator. Ia-ţi doctoriile, fă-te bine şi ne-am gîndi să găsim o ocupaţie potrivită pentru tine. Spune-mi, ce vrei să mănînci diseară ? spuse Nora stăpînă pe ea.

— Ce vrei tu, acum pot mînca orice, răspunse Baba abătută.

Cat va trebui să lupte să priceapă toţi că luase în sfîrşit o hotărîre şi o va duce pînă la capăt ?

*

Răspunsul lui Mircea, rece, precis, dădea dezlegare Babei să dispuie cum vrea de casă, grădină şi vie. Ii recomanda un avocat prieten, care

să vegheze să nu fie înşelată de nimeni.

Baba era mulţumită cu amărăciune. Ştiuse că Mircea nu avea să se împotrivească. Era complect dezinteresat, lipsit de orice meschinărie. Era prea mîndru să intervre într-o chestiune materială în care nu avea drept decât ca soţ. Ii suna încă în urechi : „Casa ta, sora ta“. Dar consimţământul iui îi despărţea mai mult decît orice formă de opunere la voinţa Babei. Credea şi el că Harap era pricina schimbărilor din ultimul timp ? Şi se dădea orgolios la o parte ? Ori plătea în acest fel alte revendicări mai greu de împlinit ?

Pentru Nora fu o lovitură neaşteptată. Nu discutase răspunsul. Ci se înstrăinase, oblonindu-se de neîncredere şi amărăciune pentru devotamentul ei nedreptăţit. N-o păcălea acdl „noi“, pluralul amestecat de Baba în dezlănţuirea activităţii care răsturna toate obiceiurile casei. O ajuta în silă pe Baba, mai mdlt de formă, în obositoarele zile care urmară acestui răspuns.

Pe toate ferestrele erau lipite biletele de închiriat. Se pusese bilet de vînzare pentru o parte a grădinii. Nora simţea cum se desfac încheieturile familiei pentru a doua oară în viaţa ei.

Baba muncea ca un salahor, şchiopătând prin caisă. Ma- riţa slăbise. Dadaia nu îndrăznea să se vaiete. Tocmise un lucrător să le ajute. Împachetau mobilele de pus în pod, să nu se strice. Mutară biblioteca lui Mircea şi biroul în ietacul de sus. Baba îşi luase o odaie mai mică. Nimic nu mai avea înfăţişarea dinainte. Luca venea ca de obicei seara, şi era primit mereu în altă odaie. Maia era neliniştită, se vedea bine, deşi aproba măsurile luate. Nu lungeau vorba despre proiectele noi, vorbeau numai despre amănunte, atît rit să nu pară

straniu că nu vorbesc de loc despre ceea ce nu se putea să treacă neobservat. Costache mai călca în străduiimi, dar era repede acoperit de ceilalţi.

Nora insistase să-şi radiografieze Baba glezna bolnavă. Rezultatul fu mulţumitor. Ostil era sănătos. Tendoanele şi muşchii erau slăbiţi. Poate se gTefase şi un reumatism la încheietura mai şubredă. Baba nu vroia să audă de odihnă şi nemişcare. Se oblojea băbeşte şi umbla cu băţul.

Toamna lăsase ploile în urmă, îşi aurea frunzele subt soare bflînd. Usca şi risipea, între crengi şi pămînt, clădăria uşoară a grădinilor. Pomii scriau tot mai desluşit, cu slove întărite, descântecul adormirii firii.

Nopţile erau pline de îndoieli. Baba era prea obosită şi zbuciumată să poată dormi. O judecau gândurile în voie, se răsculau împotriva ei, asmuţeau răspunderile din trecut şi viitor. Creşteau aureole în jurul lui Mircea, Nucă, Nora şi Harap. Baba le spărsese ca pe nişte farfurii poleite. Se rănea în cioburile lor.

Cu ce drept pretindea la ceea ce n-avea nimeni : un rai utopic, în miniatură, comod şi casnic. Acum sfărâma şi decorul veahi. Spera să clădească altul mai trainic, care să-i cheme să-şi reia rolurile mai cu plăcere ? Ce nerozie ! Femeia e făcută să fie pasivă în toate. De ce se revoltase Baba ? Nu fusese maltratată de nimeni. De ce nu se mulţumea cu ce primea ? Dar ce primea ? Nemulţumiri adunate în jurul ei ? De ce erau cu toţii nemulţumiţi, şi ea împreună cu ei ? Abia se răbdau unii pe alţii. Toţi sufereau. Ceilalţi, fiind mai ocupaţi, n-aveau timp de gîndit. Nici ea nu sta

degeaba, dar lucrul ei era mărginaş, nu era neapărat trebuitor pentru nimeni. Cum se făcuse aceasta ? O răsfăţau ? Doamne !...

în orice caz, ar fi plecat Nucă pentru învăţătura lui. Mircea ar fi rămas ca şi plecat, zăvorit în firea lui. Nora, înfăşurată în trecutul ei, prezentă cu automatismele numai. Şi Baba, ca un iaz subt suflarea vîntului, zbătîndu-se între maluri. Erau despărţiţi de mult, dar prea înghesuiţi să se vadă spărturile. Căzuseră bucăţile acestui întreg cum îl atinsese o sfîrilă.

Casa şi grădina făceau parte din alt întreg, sfărâmat de soartă. Ei moşteniseră numai partea neînsufleţită : luntrea care să-i poarte mai departe. Nu avea drept Baba să se folosească de aceasta, să înainteze în drumul ei, să înlesnească la rândul ei drumul lui Nucă pentru mai tîrziu ? De ce s-ar risipi în mînile ei aceste bunuri ? Era mai nevrednică dedît oricare altă fiinţă ? Bunica ei le păstrase în degetele ei bătrâne, şi niciodată de atunci nu mai înfloriseră ca pe vremea ei. Trefbuia să încerce şi Baba, *cu orice preţ.*

Pe măsură ce trecea noaptea, revenea un început de putere şi un somn vecin cu moartea. Somnul venea asupra ei ca o ghiulea neagră, o lovea şi cădea cu ea în fundul pă- mîntului. Ştia şi unde primeşte lovitura, totdeauna la ceafă. Dimineaţa o simţea încă amorţită, mişca greu capul la stînga şi dreapta. Apoi îşi revenea şi începea altă zi, cu puteri sporite duse pînă la istovire.

*

Baba vorbeşte zilnic cu vizitatorii casei. Văd numai cusururile. Pun întrebări indiscrete. Doresc

reparaţii radicale. Sînt excepţional de nehotărîţi. Toţi au rude care trebuie consultate. Se tocmesc nesfîrşit la preţ. Răspunsul e amînat pe un „mîine“ fictiv. Sînt exagerat de cordiali la plecare. Baba nu-şi mărturiseşte descurajarea.

Azi a venit un negustor de stofe cu nevasta lui, bolnavă de nervi, care are nevoie de linişte şi grădină. Locuiau pînă acum în centrul comercial zgomotos. Se uită şi ei critic la podele, sobe, pereţi. Ar dori să fie tot vopsit proaspăt, dres, fără cusur. Baba şi-a pierdut răbdarea, îi roagă să deschidă bine ochii, să vadă toate lipsurile, fiindcă n-are de gînd să facă nici cea mai mică reparaţie. Sînt destule cereri pentru casă ; dacă dumnealor nu le convine, e mai bine s-o spuie fără jenă, să poată da altcuiva apartamentul. Negustorul îşi domoleşte pretenţiile, de batirul nevestei lui, o nevastă cum rar se întâlneşte, cinstită, gospodină, econoamă, cinci copii a crescut şi i-au murit pe rînd, acum e bolnavă de nervi, nu se scumpeşte la un ban pentru ea. Nevasta dă din cap la tot ce spune bărbatul ei. Şi hainele lor boţite şi deformate iau parte tăcut, ca nişte colaboratori vechi, la discuţie. Baba îi simte timizi, dezorientaţi, cu frica morţii în ei. Le zîmbeşte cu simpatie şi se înţelege cu ei pentru un contract pe trei ani. Primeşte şi arvună. N-au să fie zgomotoşi, săracii.

Mai sînt cîteva zile pînă la Sf. Dumitru. Inima Babei se strînge uitându-se la odăile părăsite. Biete cutii cu colecţii de fantome, prinse ca fluturii în cuie lungi. Zidurile afumate par cîrpite cu petice mai noi, ovale şi dreptunghiulare. O geometrie obsedantă, chinuiind mintea să aşeze fiecare lucru care lipseşte la locul lui. Dulapurile şi-au lăsat umbra spinării lor late. Fiecare rosătură zgîrie

inima. Trecutul e încă viu. Constelaţiile de cuie goale fac din păreţi stranii instrumente de tortură. Numai ferestrele nu s-au schimbat, păstrează statornic aceleaşi fragmente de grădină. S-ar putea spune despre fiecare odaie ca despre unii bolnavi : numai ochii i-au rămas, încolo poate nu l-aş mai fi recunoscut. Vocea şi pasul răsună străin. N-au lăsat urme. Pot lipsi de aici !

Baba întovărăşeşte perechea bătrână cu un sentiment de sfârşeală. Ea le-a vîndut duhul casei. Şi ei par copleşiţi de răspundere. Se despart fără zîmbet, ca după un tîrg pripit.

Lupoaica mîrîie pe-ascuns. Castanii, mari şi zdrenţăroşi, se înşiră soilemn pe-o margine a grădinii. Frunzele lor arse string în podul palmei rugină. Sînt ca tot atîtea candele de şubred metall, prinse în furcile vechi, către cerul cu nestatornice înălţimi şi ape.

*

Seara, cu Nora, Maia şi Luca, improvizat consiliu de familie, Baba îşi ia inima în dinţi şi anunţă că a luat ho- tărîrea să plece peste cîteva zile la vie. Apartamentul fiind închiriat, nu-i rămîne nimic de făcut la oraş.

Fiecare se uită la ea, atent, complex şi adînc, ca în portretele bune. Fiecare îi dă de-a gata formula sintetică a firii lui. Dar Baba n-are timp să le citească, le înregistrează numai pentru mai tîrziu. O clipă, şi dispare fixitatea aceasta, muşchii vibrează asimetric, imaginile se tulbură, glasul se streaoară printre corzile lăuntrice, vorbele se desprind impersonal :

— Lama nu prea e de lucru la vie, spuse Luca,

frecîn- du-şi cu mîneca o pată imaginară de pe surtuc.

— Casa n-a mai fost locuită de ani de zile, trebuie să fie «o ruină, spuse Nora.

— Via e departe de sat, spuse Maia.

— Ştiu, răspunde Baba, trecând privirea de la unul la altul, neştiind care din ei va ridica obiecţii mai .puternice. Era mai uşor de combătut decît de susţinut proieotul ei.

— In martie se duceau bătrînii Baloş la dezgropatul viei.

— în răstitnp, s-ar repara şi griji casa.

— întâi trebuie găsit un om de încredere, priceput la vie. Nici all doilea val n-avea putere.

Nu păreau miraţi decât
de timpul ales de Baba. Mai vorbiseră între ei ? Era ceva câştigat pentru Baba în aceasta. Totul era să plece acum, avea nevoie să fie singură, să ierneze ca o jivină bolnavă, să se reculeagă, fără nici un fel de constrîngere. Să uite, şi-apoi să ia amintirile din alt capăt. Să se aleagă adevărurile din ea. Să se puie la încercare. Aici se falsifica, vrînd să pară stăpînă pe ea. Totul e anarhic în ea. Nu are încredere în ea, în nimeni. Nu înţelege nimic. îi vine greu să vadă orice fiinţă i-a fost aproape, oricine ar avea cel mai mic drept asupra ei. îi trebuie un fel de moarte provizorie a vieţii şi fiinţei ei de pînă acum. Poate va da roade. Oricare altă soluţie o împinge spre dorinţa de moarte adevărată, fără întoarcere.

Gum să le explice toate acestea ? Mai bine să-i facă să creadă că e lipsită de isimţul realităţii, că-şi închipuie că poate face minuni la vie, şi nu e alt leac decît s-o lase să se lovească ou capul de praguri, până i-o reveni bunul-simţ.

— Vreau să văd cu ochii mei ce a mai rămas în picioare din casă şi vie. Să iau măisuri pentru ce se poate drege acum şi ce rămîne de făcut la primăvară. Să-mi pregătesc lucrul. Are să-mi facă bine aerul curat. Sînt semne de toamnă lungă. Dacă voi vedea că nu e de trăit acolo, mă întorc. I-am scris şi lui Mircea. Oanţă mă aşteaptă. A tocmit o fată din sat. Aeriseşte casa, curăţă sobele...

Nu era nimic adevărat.

Nora, auzind că invoacă autoritatea lui Mircea, nu mai discută. Nu-i ierta lui Mircea consimţământul dat Babei pentru casă şi grădină. îşi ancoră toate revendicările subt bărbia puternică şi închise gura mai apăsat peste ele.

Luca, de vreme ce nu era rugat să dea un sfat, nu se putea amesteca. Dădu nesimţit din cap, cu îndoială şi grijă.

Maia pricepu tot. Schimbă o privire cu Baba şi spuse cu bărbăţie :

— Via nu e peste mări şi ţări. Te poţi întoarce cînd vrei. E o mare bucurie să redeştepţi la viaţă un loc pără- ginit. Să fiu în locul tău, aş face .ca tine.

Baba îi mulţumi din ochi.

La plecare, o duseră pe Maia pînă La poartă. Nora vorbea cu Luca. Se auzi cuvântul „neurastenie “ şoptit de mai muilte ori.

— Am încredere în tine, spuse Maia sărutând-o pe Baba.

— Şi eu în tine, să-i faci să înţeleagă să mă lase singură la vie.

*

Nora şi Baba au sosit prea devreme la gară. Se plimbă în faţa stupilor afumaţi, încetinind pasul

cînd trec pe Lîngă bagajele grămădite pe jos, la marginea peronului. Parcă ar depăna un scul de lînă subţire, şi geamandaneie ar fi nodul de care se împiedică, mereu în acelaşi loc.

Tăcerea e deasă. Amîndouă luptă să găsească vorbele cele mai roase, cu semnificaţii mărginite, cele care trec pragul buzelor aproape singure. Au prea multe de spus. Vorbele se încarcă de înmulţite înţelesuri. Nu e limpede ce anume ar fi bine de adus în lumină, ce trebuie ferit.

Nora se uită cu milă şi ciudă La trupul îngust, mersul anevoios, obrazul slăbit, ochii umbriţi subt marginile pălăriei. Nu poate ierta acest exil fără noimă, concluzia răzvrătirilor din ultimul timp.

Privirea Babei trece ca un arcuş pe şinele albăstrii, pe strunele .groase, care vor vibra cu ea, îngîriînd stridenţele acestei ruperi de viaţă. O doare pe Baba expresia ostenită şi amară a surorei ei. Ştie că o lasă prizonieră amintirilor casei. Singurătatea nedorită fiind o pedeapsă grea. Nora are nevoie de fiinţe în jurul ei, faţă de oare să-şi poarte armura, să-şi poată păstra, tăria. Ce cute se vor naşte pe obrazul fără apărare ? Luca şi Maia îi sînt prieteni, dar afecţiunea lor sporită îi va vădi nevoia ei de sprijin. Poate nu ştiuse Nora pînă acum că şi ea avea nevoie de sprijin. Su

fereau una pentru alta şi nu ştiau că acesta era primul pas care le apropia din nou.

Gările sânt pentru suflet ceea ce sînt pentru trup cutremurele slabe de pămînt. Un interval de echilibru cu violent parfum emotiv.

Baba suprapunea aridităţii gării ultima imagine a casei şi grădinii aurite de toamnă. Buzele aspre ale Dadaiei să- rutînd mîna cu vorbe de leagăn : „puica Dadaiei, iconiţa Dadaiei"... Şi ochii lupoaicei, resemnaţi, umiliţi. Vîntul ridicând frunze în urma trăsurii, un fel de păsări schiloade, care-şi loveau aripele de pămînt. Şi... Noroc că dimineaţa fumurie şi rece impune sentimentelor o ţinută corectă.

Se face mişcare. Şepcile roşii fac un joc de peceţi vesele pe cutia mohorâtă a gării. Hamalii înşfacă bagajele, urmaţi de cîţiva pasageri grăbiţi, subt invazie de ritmuri puternice, aburi şi ifumegări ale lanţului de vagoane brutal oprite în loc.

— Ai destui bani ? întrebă Nora ca trezită din somn.

— Da, mulţumesc, răspunse Baba mişcată.

— Da'că-ţi mai trebuie, să-mi scrii.

— Da, mulţumesc. Ai grijă de sănătatea ta, Nora, şi... de Mircea, cînd va veni acasă.

— Tot e bine să ai o soră ca mine, să aibă grijă de casă, nu ? spuse Nora asounzîndu-şi emoţia.

Cum strică unele vorbe inofensive în sine plăpîndele ţesuturi sufleteşti.

Baba răspunse numai din cap, afirmativ.

De oe ane atîta importanţă felul în care se exprâmă. omul ? Uneori vorbele nu corespund exact gândului. Adică spui un gînd neînsemnat, care stă ca un sclav lîngă tăcerea gînduilui de seamă, care nu se vrea dezvăluit. Aşa se întâmplă

multe confuzii. Valoarea vorbelor în sine e greu de preţuit. Cum poţi doza aliajul de esenţă-simbol-rutină ? Fiecare fiinţă îşi are reţeta ei, intransmisibilă.

Nora şi Baba se îmbrăţişară liniştit.

Cînd se puse trenul în mişcare, i se făcu deodată Babei un gol şi frig lăuntric, care o împiedecă să zîmbească sau să facă vreun semn. Privi numai, şi ghici din ochii Norei că semăna iar cu mama ei. Aceasta îi dădu putere. Nu se ducea singură de tot. Purta în ea o parte din fiinţa care-i dăduse viaţă, ceva care trebuia cinstit şi păstrat.

Şuieratul trenului răvăşi dintr-o suflare lungă tăcerile suprapuse de ani de zile în Baba.

*

Baba ajunse la mijlocul zilei în gara mică, unde n-o aştepta nimeni. Vagonul ei se opri departe, lîngă un hambar vechi. Conductorul îi ajută la dat jos. Lăsă bagajele proptite de un pom scorburos şi se uită nedumerită împrejur. Era la capătul drumului : sfîrşitul şi începutul erau una. Aşteptă să plece trenul, să piară orice urmă de legătură între ea şi lumea ei de pînă acum. Apoi o pomi încet şi bătu la uşa şefului gării. Nu-i era cunoscut. Era în picioare, tocmai închidea săltarul biroului cu un gest satisfăcut, grabnic, final, caracteristic omului care e chemat la masă. Trecea pe subt uşă un miros leguminos de supă. Nu era momentul potrivit de stat de vorbă. Baba îi explică repede cine era, unde mergea, punîndu-se subt protecţia lui. îi vorbea cu „dumneavoastră" şi „dacă binevoiţi", ca unui ministru în funcţiune. Aceasta dădu mult ifos domnului şef şi altruistă curtenie. Puse cîteva

întrebări precise, plesni din încheieturile degetelor, întorcînd capul la dreapta şi stînga :

— La Butuci, la Butuci... da, da. înţeleg. Vasile are cal bun şi căruţă mai modernă. Aşteptaţi, luaţi loc, vă rog. Allo, I-che-fe, I-che-fer, Pintilie, măi tinere, prezintă-te la ordine ! I.C.F., impiegatul cel nou, după cum aţi înţeles probabil, spuse la urmă glumeţ, întorcîndu-se către Baba.

Dar impiegatul şi sosise. Slab, neras, ochii schiiţînd triunghiuri între Baba, şeful gării şi ceasul din părete. Se vede că aşteptase după uşă. Domnul şef, rotund, bine îngrijit, impozant, îl însărcină să trimeată pe careva în sat după Vasile. Să-ll puie la dispoziţia doamnei „magistrat" Scutaru. Să facă şi preţul. Să vadă să nu i se fure bagajele. Vorbea bătînd măsura cu mina dreaptă, care purta un inel în formă de şarpe cu un ochi de rubin turtit în latul 'capului.

Baba mulţumi călduros şi se aşeză pe o bancă afară. Se întorcea aici după un mare ocol de ani-uitare. Ce-i părea ciudat era lipsa de emoţie cu care revedea locurile copilăriei. De altminteri, nici nu se uita cu luare-aminte, ci în treacăt şi indiferent, constata că erau aceleaşi, poate mai sărăcăcioase, mai şterse. Parcă ar fi fost numai dublul ei aifci, pe cînd adevărata ei 'fiinţă ar fi dormit în altă parte, la mare distanţă. Pierise orice nerăbdare în ea. Ar fi putut sta zile întregi pe banca asita, aşteptând să vie căruţa cu Vasile. Nu-şi punea întrebări. Nu se gândea mai departe. In tren fusese altfel. Simţise că îndeplinea o poruncă. Zgomotul roţilor de^lănţuise un fel de orchestră imaginară, cu lanmă eroică. O urmăriseră tot drumul undele, în hoarde. Străbătuseră prin ea, ca printr-o cutie de rezonanţă. Făcuse parte dintr-un tumult de vibraţii anonime. Pămîntul alergase către ea, dîndu-i iluzia de a cuceri părţi din viitor. Totul fusese mişcare.

Acuma sta cu adevărat în sensul acului oprit al unui ceasornic.

Nora, Maia şi Luca sînt adunaţi în jurul mesei. Se uită în ceştile lor de ceai de mintă, ca trei ghicitori, hipnotizaţi de discurile lichide de aur verzui. Au voibit pînă mai adineaori despre micille înltîmpilări zilnice. Tăcerea evocă pe Baba între ei. Baba, multiplicată de reprezentările lor diferite, punea stăpînire, în răstimpuri, pe golul lăsat de ea.

— E ciudat să nu fi scris o vorbă. S-a împlinit săptămâna de cînd a plecat, spuse gânditor Luca.

Nora ridică din umeri, ca şi cum totul ar fi fost inexplicabil.

— Poşta merge cu căruţa în satele depărtate. Poate trece numai o dată pe săptămână ; dacă Baha a pierdut ziua, mai aşteaptă încă pe-atît, spuse Maia.

— Mircea mi-a scris azi că a primit scrisoarea Babei, că a citit-o cu multă atenţie şi e cu totul de părerea ei. Dar nu spune în ce privinţă anume, nici cînd a primit scrisoarea, nici de unde i-a scris. N-am văzut om să scrie mai scurt şi precis şi să nu

spuie nimic din ce te-ar interesa să ştii, spuse Nora.

— Ce veşti despre Nucă ? întrebă Maia.

— E foarte ocupat şi mulţumit. Punct. Mircea, idem. Parcă au fost toţi la puşcărie acasă şi acum sînt fericiţi că s-au liberat. Nu-i natural, ce să spun, ori s-a întors lumea pe dos ! Le-a m isoris îşi-eu că simt foarte ocupată şi mă bucur de linişte perfectă cînd mă întorc acasă, spuse Nora, nuanţîndu-şi năduful cu umor. Era ceva nOu în aceasta.

— Cred că face bine oricui o temporară schimbare de mediu, spuse Luca.

— Nu înţeleg atest bine. Ce le lipisea să poată găsi aiurea ? Chiar pentru Nucă, de ce au ales arhitectura ? E încă crud, a fost dat la carte cu un an mai devreme decât ceilalţi copii. Putea perfect să se înscrie la medicină aici. Eu medic îl vedeam, hirurg, fiindcă are mînă uşoară şi se pricepe la figuri de tot fellul. L-ar fi luat mai tîrziu Harap pe lîngă el... (Se 'enervă, fiindcă pomenise fără să vrea de Harap. Unmă mai violent.) Orice copil se joacă de-a construitul. Fiindcă Nucă, deştept cum e, reuşea să facă biserici şi case mai complicate, desena, lipea şi ornamenta jucăriile lui, i-a intrat în cap Babei că are talent la arhitectură. Cînd era mic, i-o spunea mereu, şi păstra satele şi orăşelele lucrate de el parcă ar fi fost madhdtdle unui mare maestru. Pe urmă n-a mai vorbit de aşa ceva. Totuşi, se vede că a crescut sămânţa. Eu nu mă amestec, dar găsesc că e o meserie cu viitor problematic. Pînă s-o face cunoscut, are să treacă ani şi ani. Apoi, se construiesc rar case. Cine are o casă o mai repară şi o trece din tată în fiu. Pe cînd oameni bolnavi sînt destui, tot timpul, din nefericire. Mai uşor şi-ar fi cîştigat viaţa ca medic. în fine, ce să mai discutăm, ce s-a făcut s-a făcut... încheie Nora nemulţumită.

— Poate să ai dreptate, spuse Luca.

— A mai 9cris Harap ? întrebă Maia.

— Foarte laconic. Cărţi poştale. E într-un sat la munte, în Tirol. Zice că se întoarce de Crăciun acasă, spuse Luca obosit.

Se făcu o tăcere stingherită. Nici unul nu ştia exact ce Ştiau ceilalţi despre Harap. Acum Harap luă locul Babei între ei. Fiecare se întoarse către ceaiul lui de mintă, uitat şi răcit, cu miros de fîn plouat. Fiecare vedea alt Harap, şi în alltfel de asociaţie cu Baba. Nora şi Luca strînseră sprintenele ca şi cum i-ar fi durut capul. Maia, le destinse pe alle ei, cumpănind multe întrebări, nădejdi şi răspunderi, punîndu-le smerit la picioarele Domnului.

Ar fi interesant să se poată proiecta pe un ecran imaginile care trec prin minte. Acele filme interioare care se desfăşoară cu o iuţeală magică şi dau spectacole unice. Au fragilitatea ţesutului dăbucilor de săpun. Pier la cea mai mică mişcare, zgomot sau relaxare a simţirii. Uneori nu se mai pot înfăptui, sînt pierdute pentru totdeauna. Nu sînt numai în ‘funcţie de concentrare, fac parte din avuţiile memoriei revelate la un moment dat de imponderabili greu de fixat. Unele lucruri au fost exact înregistrate de noi cîndva şi aduse în conştiinţă fragmentar, de o emoţie, senzaţie sau voinţă. Altele se construiesc din elemente cunoscute, compuse cu fantezia, devin originale, şi tot atît de vii, de convingătoare. Uneori luăm şi noi parte. Ne vedem din exterior, aşa cum credem că sîntern, dar e mai puţin dară viziunea. Puterea de creaţie a oamenilor e infinit de variată. Mai ales cînd nimic exterior nu pune stavilă, dînd sfiint liberi să-şi descarce sincerităţile secrete, colorate

de adevărurile personale ale fiecăruia. Adevărul cel mai curat e închis adine în fiinţă, în acea sfîntă a sfintelor greu de ajuns. Rar sînt oamenii destul de curajoşi să lupte să pătrundă în acea tainiţă a lor, să sufere să se dezvăluiască suibt fulgere. Nici n-ar fi de dorit. S-ar tulbura relaţiile dintre oameni. Numai în anume cazuri de mari prefaceri, pregătite în ascuns, de răsturnări de echilibru, pot da roade.

Nora, Maia şi Luca compuneau cu aceiaşi actori filme mai opuse între ele decît dacă ar fi fost obligaţi să oon-

struiaiscă pe de-a-ntregul personagii fictive, din cîteva indicaţii sumare.

Prin vorbe e greu să-ţi dai seama de diferenţa dintre viziunea ta şi a altuia. Fiindcă vorbele au fost educate să se îmbine în scopul nivelării expresiilor umane. Chiar îmbinările celle mai neaşteptate, subtile, originale nu sînt astfel decît relativ la expresie, nu la simţire. N-avem altă monedă de schimb între noi, trebuie să aibă înfăţişare obişnuită ca s-o putem recunoaşte şi folosi. Vorbele sînt opace de felul lor, greoaie, decolorate, uzate, exacte numai într-un sens necioplit faţă de simţire.

Nora, Maia şi Luca, să fi vorbit gîndurile lor despre nedesluşita dramă a casei, s-ar fi înţeles aproximativ asupra unor lucruri şi ar fi fost de păreri deosebite asupra altor lucruri, rămînînd aparent pe un plan comun lor de descifrare. Dar să fi putut proiecta gîndurile şi viziunile lor pe acel ecran ipotetic, ar fi fost absolut uluiţi şi nici n-ar mai fi încercat să se explice, nici să se înţeleagă între ei. Conştiinţa aceasta e la fundul fiecărui om şi justifică sentimentul de singurătate, de izolare fără leac şi totodată bucuria fără margini cînd din întâmplare se deschid şi se întâlnesc acele perspective secrete de la om la om. Se face o scînteie care rămîne ca o stea în suflet. E destul să se fi iscat o dată asemenea minune, şi rămîne legătura pe viaţă, orice ar surveni. Toţi oamenii aspiră către acele stele călăuze în drumul lor. Arareori e cerul sufletului destul de senin pentru aceasta. Mici şi mari patimi, proiecţii de tot felul îl înnourează obişnuit.

— S-a făcut unsprezece ! Eu mă culc la ore cuminţi. Vă zic noapte bună, spuse Maia,

riidicîndu-se de pe scaun.

Gînd ajunseră la uşă, se auziră unsprezece bătăi de pendulă, ecoul întârziat al vorbelor Maici.

PARTEA A DOUA

Uneori, somnul de dimineaţă e vecin cu fericirea. Destindere, anestezie a conştiinţei, plutire deasupra timpului, înfăşurare în elementele fluide ale universului. Morţii şi viii pe aceiaşi plan de prezenţe. Memoria şi uitarea unite în pre- ştiinţă. Nici o patimă. Nici o durere. Binele, răul, frumosul, urîtul : simple valori de culoare. Nici desen, nici fabulă. Armonie. Desluşiri dincolo de cuvinte. Senzaţiile legate în- frr-un echilibru muzical. Rătăciri pe firul existenţei într-un labirint de ceaţă, cu ultima uşă deschisă pe fosforescenţe. *Impresia că un efort de memorie ar reconstrui paradisul...*

Baba itresări şi deschise ochii. O văzu pe Frăsîna, ou un braţ de lemne, îngenuncheată lingă sobă. Ce păcat că o trezise ! De mult nu mai dormise astfel de somn, uşor, dezrobit, împăcat. Vru să spuie ceva, dar îi era glasul ruginit, începu să tuşească. Aceasta puse în mişcare o sumedenie de rotiţe dureroase. Acuma ştia perfect unde era, în spaţiu şi timp, la ce nod al memoriei se oprise.

Se ridică între perne şi făcu semn să puie lemnele pe foc. Frăsîna le rostogoli toate jos, cu zgomot de catastrofă. Începu să Ie aşeze şi să stifle în cenuşă, cu spinarea plecată, fusta roată în-

tunecată, icu trei rînduri de panglici spălăcite la tiv, capul legat într-un tulpan rozuliu. Văzută din ispate, părea un curcan înfuriat, bătânduise <cu altul, care ar fi fost ascuns în sobă. Aşa începea ziua. Apoi încolţea focul, creştea ca un tufiş roşu, lua minţile Babei, lie cocea în tot felul de ace, le amesteca în toate întruchipările lui, le mistuia în el. Şi cu ochii închişi îi juca focul în creier.

Astăzi ,se aprinse numai facili făcut ide Frăsîna. Capul Babei rămase (limpede şi ostenit, privind lumina săracă a zilei. Trecuse prin tot felul de vămi şi focuri şi ajunsese aici, departe, obosită de moaTte. Părţi din timp scăpase şirul, ţinea minte şi aceasta.

— Ouă mănînci, duducuţă ? Tare-ai slăbit la noi ! Pîne n-avem. Tătuţă zice că dacă ai vorbi mata cu poşta, ţi-ar aduce cu trinu pine albă, batir la cîteva zile.

— Oi imînca mămăliguţă cu (lapte. Fierbe-mi şi un ou. Nu mi-e încă foame, spuse Baba.

— Tare ne-ai mai spăriet cînd ai picat la noi ca o nălucă, pe-nnoptate, şi-o început a ti scutura frigurile, şi nu ti cunoştea tătuţă, şchioapă şi cu pălăria înfundată pi ochi (spunea cu plăcere cuvîntul „şchioapă* poate. fiilridcă era cocoşată şi atît de urîtă la faţă) şi se codea să ti primească. Numai cînd ai răcnit o dată la el şi l-ai făcut beţiv şi netrebnic şi i-ai arătat gardurile risipite şi tăti câţi le-ai văzut îndată, ti-o cunoscut di istăpînă, ş-o luat căciula din cap, ş-o lăcrimat că n-ai suferit să-ţi pupe mîna N-o mai băut un gît di dînd ai venit. Umblă ca un cîne prim- prejurul casei. Poate *azi* 1-ei primi să se înfăţoşeze ? Zice că are multe di jeluit înaintea matale.

— Nu. Să aştepte să-mi mai treacă supărarea pe

el, spuse Baba ca să priceapă Frăsîna.

OaT nu era supărată pe Oanţă. li era silă să vadă orice om. Destul că era nevoită s-o aibă pe Frăsîna lîngă ea, limbută şi iscoditoare. Nu ştia cum să afle de ce venise Baba singură, cît avea să stea şi ce voia să facă la vie. în fiecare zi cerca alt ocol să aducă vorba despre boierii de la oraş. Baba o depărta după treburi şi nu-i răspundea nimic. Singurătatea adevărată numai pustnicii o au. Pentru aceasta se cerea pe lingă rezistenţa morală şi una fizică, pe care n-o avea Baba.

— Ai făcut focul şi în odaia de alături ? Am apă caldă ? Cînd o fi pregătit tot ce-mi trebuie, vino şi spune-mi. Trece şi geaimandanul cel mare dincolo. Cere lui Oanţă Cheile de la dulap şi lăzi şi caută nişte perdele şi macaturi de pus în odăile astea două.

— Nu mi le dă, ferească Sfântul ! Numa în mîna matale o zîs că le dă, că ane ivetair, şl nu vrea să intre la criminal pentru altît. Conu Mircea îi jude mare, şi^şi teme pielea, o zîs tătuţă.

— Are şi de ce. Şi-a făcut rîs de casă şi vie. N-am luat un ban ca să le ţie toate în (bunăstare. A fost vorba să fie cîştigul pe jumătate. în fiecare an a zis că a fost an prost, că erau reparaţii de făcut, butoaie ide cumpărat, maşini noi şi altele. I-am tot lăsat partea noastră. Am să-l judec eu şi să-J socotesc cutm i se cuvine ! Spune să dea cheile, fără mai multă vorbă, ai înţeles ? ispuse Baba, încruntîndu-se, fără destulă convingere.

— Iaca îndată, răspunse Frăsfina speriată.

Ştiuse Baba că mergeau lucrurile prost la vie. Nu era Oanţă vinovait, ci ea şi cu Mircea, adică felul lor de viaţă, care-i împiedica să îngrijească de vie. Să fi rămas obiceiul să stea vara la vie, tot ar fi

fost bine, dar 'fuseseră tot la munte pentru Nucă. Via fiind departe de sat, era greu pentru gospodărie, de cînd nu se mai făcea nimic pe lingă casă, ca să rămîie mai puţini oameni de plătit cu anul. Păsările mureau, zarzavaturile ieşeau prost, vaca se îmbolnăvea şi trebuia tăiată. Acestea erau beneficiile lui Oanţă.

Viaţa îi costa la vie aproape ca la munte, şi desigur nu era aerul aşa de bun pentru Nucă.

Dar ce o mira pe Baba e că nu găsise paragina la care se aşteptase. Mircea nu mai călcase de şapte ani la vie. Ultima oară ise întorsese foarte pesimist, spunând că ar trebui un capital mare ca s-o ridice în picioare, că dările erau grele, că mai bine s-ar vinde. De atunci venise Oanţă, cu registre şi socoteli, şi n-aducea aproape nimic. Mircea ţipa la el, zicea că pune alt om la vie, dar lucrul rămânea ca în trecut. Baba se ascundea cînd venea Oanţă. Se făcea că nu ştie nimic. Era bucuroasă să rămîie acolo o bucată de . pămînt lui Nucă, la o nevoie, li scria lui Oanţă scrisori amănunţite despre tot ce trebuia făcut pentru casă şi acareturi, mărginindu-se la aceasta, dîndu-şi seama că era un simplu joc epistolar. Se vede că de icînd nu-ll mai controla nimeni, Oanţă muncise mai cu tragere de inimă la vie, pe socoteala lui. îşi luase tovarăş pe nepotul lui Nichifor. Toate acestea le reconstruia Baba din spusele Frăsînei, din cîte zărise prin ferestre. Dar era prea obosită acum. Mai tîrziu, cînd va trebui să ia frînele în mână, se va gândi la aceasta. Acum dorea numai să doarmă, să uite, să se înzdrăvenească. Cît de sincer dorea să se întărească nu se ştie. Aici atinsese fundul amărăciunii din ea. Aici simţise că era pribeagă printre oameni, oriunde ar fi mers, oriunde ar fi

poposit. Ziua sosirii rămase ca o pedeapsă în amintire. Intre gară şi vie o scuturase căruţa prin hârtoape, o plouase jumătate de drum, îi fusese frig ca niciodată în viaţa ei şi trebuise să-1 rabde pe Vasiâe vorbind tot timpul ca o morişcă stricată, că era mai răsărit, abia întors de la miliţie, ştia să vorbească. Se plîngea Babei că i s-a deschis capul la tîrg, că a fost ordonanţă la un maior şi că-i vine greu 'să trăiască cu proştii de la ţară. El îndată prindea toate, nu lăsa lucrurile încurcate. Cum îl tocmise să ducă o doamnă la Butuci, dăduse sfoară în sat să afle ce „mar'fă“ pune în căruţa lui.

— Cei mai bătrfni o ţiu minte pe coana Lisaveta şi pe fiica dumneaiei, am uitat cum îi zicea, un nume Ide viţică, mă scuzaţi, Joiana parcă ? Poate sînteţi dumneavoastră ? Ba, ce zîfc, o murit. îţi fi fiind fiica dumisale ? Că nu v-aţi prea arătat prin locurile noastre. Nu place oricui să gospodărească la ţară etc.

Baba înţelese că nimic nu-[1]! putea opri de-a vorbăi, îşi făcea singur întrebările şi răspunsurile, mulţumit că a găsit pe cineva de la oraş să-l asculte. Baba îl urîse din suflet. Urfse toată omenirea prin el. Oameni simpli, ce utopie ! Nu existau. Toţi erau alteraţi într-un fel sau altul. De ce venise Baba aici ? Nu era făcută pentru luptă. Şi în ce scop ? Să aibă Nucă mai mulţi bani, cum spusese Nora ? Se fărîmau toate gîndurile în capul ei, cum sălta căruţa, batea ploaia, şi palavragea Vasile cu glas ridicat, să nu-i scape Babei o vorbă.

Apoi stătuse ploaia. Către apus ieşise soarele, plescăind din cozi pe dealuri. Văzu o coastă slabă, în depărtare, ridica o spinare de cîne roşu flămînd. în dosul ei era via.

Ajunsă acolo, găsise totul stins şi pustiu. Ieşise

Frăsîna, uitîndu-se de după casă, ca la hoţi. Oanţă era beat mort. Oscila primejdios. Cînii lătrau ca la urs. Baba se apărase cu băţul. Vasile avea pretenţia să fie plătit îndoit decît îl toamise, fiindcă zicea că se întoarce pe noapte şi o „întreţinuse" pe Baba, mai mult umblînd pe jos lîngă cai. I se făcuse o groază Babei de ei şi de viaţa ei la vie. îşi închipuise că avea să fie primită cu bucurie ? Ridicase deodată glas aspru asupra lor. Intrase încruntată în casa rece cu miros de dulap vechi şi ciuperci. Ţipase la Vasile :

— Să ştii, băiete, că vorba lungă e sărăcia omului. N-ai să primeşti un ban mai mult decît ai fost tocmit. Poţi să aştepţi o mie de ani !

Vasile bombănise :

— Are să-i meargă buhul ide zgîrcioabă, ca răposatului conu Ioniţă.

Frăsîna încurca «cheile, cerca trei pînă găsea cea potrivită la fiecare odaie. Ce nevoie să le fi încuiat în pante ?

Baba allese «odaia bunicăi ei. Se aşeză pe un jilţ care «scîr- ţîia ca o uşă neunsă. Spuse să-i facă fac. Ieşea fum. Năbuşea încăperea. Rămăsese jumătate de noapte cu geamul deschis. Se culcase îmbrăcată, fără aşternut. N-avea putere să-şi desfacă geamaindanele ude. Adusese Frăsîna nişte cearceafuri de cînepă de-afle lui Oanţă, băţoase, cu miros greu şi horbotă groasă. îi fusese silă de de şi nu le primise. Grămădise pe ea cîte perne şi cUltuce se găsiseră. Erau noduroase, grele, cu iz de mucegai. Soba începuse să miroasă tare a cărămidă încinsă. Din păreţi ieşeau valuri de frig. Veneau peste Baba. îi «clănţăneau dinţii. Nu era fir de came, nici os să se poată odihni. Sălta toată ca o broască galvanizată.

Baba se căise amar de venirea ei. Ce copilărie să nu-I fi înştiinţat pe Oanţă. Se temuse să nu4 fi răspuns că e casa umedă, acoperişul stricat, sau altceva care să amâne plecarea ei. Avea exact «ceea ce dorise ! Uitase că nu mîn- case nimic de dimineaţă. Nu simţea foamea, ci un rău cu dezgust şi ameţeală, şi nu se putea încălzi cu nimic. La unmă băuse un pahar de rachiu fiert, adus de Frăsîna, şi pierduse cunoştinţa.

Zăcuse toată săptămiîna de zdravănă răceală. O dureau capul, gîtutt, suflarea şi taft trupul. Către seară, aiura, inu mai ştia unde se afla. Frăsîna o oblojea cu seu pe piept şi-i dădea să bea lapte fiert «cu răşină de brad. I se «înăsprise toţi dinţii. Niciodată nu se simţise mai prost în trupul ei. O unmărea mirosul de sobă încinsă. Şi ea era «ca o sobă încinsă, simţea colţuri de cărămidă pînă între nas şi frunte şi «la toate încheieturile oaselor.

Vorbise tot răstit. Nu se descreţise o clipă. Frumos luase contact cu locul ales ! Şi ce visuri groaznice ! Visa că o

urmăreau prin casă cîni roşii. Fugea cît putea. Trîntea uşile, dar nu le putea încuia fiindcă erau cheile ruginite. Proptea uşa cu umărul, cu spatele, din răsputeri. Cînd se depărtau cînii şi credea că a scăpat, se strecura cîte unui pe altă uşă şi se repezea Ia ea s-o muşte. Baba n-avea cu ce să se apere. Prindea cînele de bot cu amândouă mînile şi se lupta să-l ţie închis. Dar nu-'l putea stăpîni, botul se deschidea încet, ca o foarfecă. Atunci, trăgea de fălci în două părţi, ou toată puterea, istovitor, pînă le auzea trosnind şi ştia că s-a rupt încheietura, şi n-o mai poate muşca. Era o senzaţie îngrozitoare, după care îi venea un fel de leşin. Apoi venea alt cîne, şi reîncepea altă luptă tot atât de cumplită.

0 ţinea pe Frăsîna să doarmă la ea în odaie, dar nu-i ajuta mult, doar că o deştepta uneori cînd gemea prea tare.

Nu era o răceală obişnuită, ci un fed de iad trupesc. Se ascunsese sufletul în trupul bolnav, să uite, şi reuşise. Abia azi îşi lua răspunderea din nou.

Afară ploua. Treceau prin uluci şipote firave şi tulburi. Lacrimi, mai grele ca vorbele, îngânară ziua pe obrajii Babei.

Mai multe zile, nemăsurate, neproptite, se scurseră în odaie. Baba sta într-un jilţ, fără să facă nimic. Cădea în- tr-un fel de somn, cu ochii deschişi, fără vise. Parcă trăsese o perdea peste creier. Nu vroia să ştie ce se petrece dincolo. Noaptea dormea bine şi mult. îi plăcea să doarmă, îi părea rău cînd venea dimineaţa şi trebuia să se scoale. Amîna mereu să-l primească pe Oanţă. Se prefăcea că e bolnavă faţă de Frăsîna, deşi răceala era pe sfîrşite, n-o durea nimic, nici piciorul. începuse să mănînce cîte puţin. Dar n-o trăgea inima să se apuce de nimic. Se trezea din această stare numai cînd venea Frăsîna s-o servească. Un instinct o îndemna să nu-şi piardă prestigiul faţă de singura fiinţă care o vedea. Dădea poruncile trebuitoare, punea cîtieva întrebări şi o depărta de lingă ea pretinzând că o doare capul.

Scrise vorbe puţine acasă şi la Bucureşti : situaţia la vie era mai mulţumitoare decît se aşteptase. Nu ducea lipsă de nimic pentru traiul zilnic. înjgheba un plan de lucru. Sănătatea era

bună.

Primi şi ea cîteva cărţi poştale laconice : şi ei erau sănătoşi, ocupaţi, mulţumiţi. îi doreau spor la treabă.

De aceea zilele de poştă n-o tulburau pe Baba. Arunca ochii pe propoziţiile stereotipe şi nu stăruia să tălmăcească ce se ascundea între linii. Acest schimb epistolar nu era mai mult decît „allo, allo“, cît să audă glasul la capătul firului. Nu-i trebuia mai mult. De ce şi-ar fi scris mai viu şi adînc decît aveau obicei să-şi vorbească ? Singura grijă era să nu fie bollnav vreunul dintre ei, dar ar fi aflat de la ceilalţi. Pe ea n-o puteau controla, avantajul era de partea ei. Veni şi o scrisoare de la Luca, o zvîrli în foc, fără s-o citească. Şi una de la Maia, pe care o puse nedes- chisă în cartea cu psalmi, singura carte pe care o luase cu ea. Nu voia să se gîndească de ce făcea aceasta. Ii era frică să atingă bruma ide linişte care-o învăluia.

Odaia era „îmbrăcată" acum. Pierise acea răceală impersonală de han părăsit. Aducea pe departe cu ce fusese pe vremuri. Se mulţumea cu atît.

Căldura strîngea lemnul păstrat multe ierni fără foc. Plesneau încheieturile vechi, trosneau zi şi noapte. Se umplea odaia de semne, de prezenţe. Trimeteau mesagii : scrinul, dulapul, podelele, grinzile, cercevelele. Nu se ştiau de Baba, o recunoşteau. Frăsîna se temea noaptea, zicea că sînt stafii în pod. Făcea cruci peste cruci, salbă la gît şi pe mindirul ei de lîngă sobă. Baba stingea devreme. Lăsa portiţa sobei deschisă, să joace, focul în voie înaintea somnului. Era o isobă mare, cu patru coloane văruite, turnuleţe, firide, cotloane, tuşiţi, ramă lată vrîstată în jurul portiţei. Plesnea tencuiala şi cădeau coji albe pe jos, ca de ouă sparte. în copilărie, numai la boală dormea în patul bunicăi, fiind mai lat şi moale şi mai ales fiindcă-i făcea atîta plăcere să stea în dl şi să se

uite la soba cea mai frumoasă din casă. Pe-atunci soba semăna cînd a palat, cînd a teatru, a biserică, a balaur înfăşurat în cozi. înăuntru se vedeau cele mai minunate lucruri. Fluturau prin odaie covoare şi perdele de aur şi trandafiri.

Poate existau şi acum ? Baba clipea rar, căutând za±.: - nic printre flăcări ochelarii magici pierduţi.

într-o dimineaţă o văzu pe Frăsîna cu obrazul vînăt- roşu, cu strivituri.

— Ce-ai păţit ? Ai lunecat pe scări, în beci ?

— Ce să fie, iar s-a îmbătat porcu cel bătrân, lovi-l-ar damblaua şi ar crăpa odată ! izbucni Frăsîna.

— Oanţă ? Urît îi şade să te bată, şi urît îţi şade să vorbeşti despre el cum ai vorbit, că doar ţi-e tată, spuse Baba scîrbită.

— Da' di unde ! N-a fost vrednic să facă copchii, ho- dorogul ! I-s neam, ş-atît. N-aş mai hi fost, să ajung de rîsu lui...

— Cheamă-1 aici, porunci Baba.

— Di-amu zace pîn-o asuda tot rachiul din el. Horcăie, di s-aude păr- în sat !

— De cînd doarme ? întrebă Baba posomorât.

— Di-asară, când o vinit bat ş-o sărit la mine. Mai bine rămîneam pi noapte la mata, cu stahiile !

— Toarnă-i o cană de apă pe cap şi spune-i să vie îndată la mine.

— Mă omoară ! se apără Frăsîna.

— Fă cum îţi spun, îşi înăspri Baba glasul.

Nu vroia să amâne, să nu-i scadă mânia şi puterea care-i venea din mila şi scîrba stîrnite de Frăsîna. Dacă o va copleşi iar sila de toate, nu va mai ridica un deget pentru dreptate, şi cum va lucra mai tîrziu cu oameni care nu-i ştiu de frică ?

Se plimba în odaie să-şi întărească supărarea. Se obosi repede. îşi rezemă fruntea de geam. Afară totul era sleit. Pojghiţe de gheaţă, subţiri şi creţe, între zbîrciturile glodului, strângeau pielea pămîntului.

Auzi şoapte şi tuşă la uşă.

— Intră ! spuse Baba răstit.

Se deschise uşa ş>l lăsă pe Oanţă în prag cu ochi lă- crămoşi în faţa aprinsă, mîni stîngace pe căciulă şi un fel de a-şi ţine genunchii depărtaţi, ceafa plecată, descoperit ca în faţa popii cînd slujeşte de înmormântare.

Frăsîna era în ,urma .lui, cu privire de călău.

Baba îl cântări din ochi şi spuse răspicat :

— Am mai multe de spus. întăi, să nu mai îndrăzneşti să te atingi de Frăsîna cît voi sta eu aici. Al doilea, să mi-aduci catastiful cu socoteli şi inventarul, să le cercetez cu ale mele. Al treilea, ai să-mi dai pe seamă toate cîte sînt aici de mîine înainte. Al patrulea, ai să dărâmi gardul din partea dumitale (singurul gard care te-ai învrednicit să-'l ridici) şi ai să-41 pui la locul lui, adică de-a ilungul prunilor, după fîntână, nu la mine în vie. Ai înţeles ? Pentru celelalte ioi vedea mine.

— Să trăiţi ! spuse prostit Oanţă.

Apoi îşi veni în fire. Se înciudă. I se umflară vinele pe frunte. Se dezmetici ou totul. îi veni o şiretenie în privire. Tuşi, îşi frecă mustaţa şi rămase pe loc.

— Poţi să pleci, spuse Baba.

— Di pi vremea coanei Lisaveta, Dumnezeu s-o odihnească, slujesc cu credinţă şi am muncit la casa aiasta, şi n-am primit asemenea ocară ! Să videm, fără di mine cum ai să ţii mata via ? Numaii

eu ştiu cît îi di greu, -citi nevoi toate le are, cum mi-am fărâmat sănătatea în ea şi tot calic am ramas. Ţi-oi da condicile şi m-oi duce în lumea me, spuse cu îndrăzneală din ce în ce mai mare, privind subt sprâncene ca dintr-o vizuină a lui.

— Asta şi doresc. Sînt în vorbă cu un franţuz din Basarabia, care a ţinut via unui prieten de-al nostru, care a vîndut-o acum, şi-mi dă mie omul lui de încredere. E om priceput şi harnic. Are să-mi scoată via din paragină, are să-mi facă şi grădină, păsări şi toate cîte îmi trebuie pe lîngă casă. Franţuzul are nevastă vrednică. Rămîn şi eu la vie, iamă-vară. I-am tocmit cu întreţinerea şi atîta din vînzare, alt nimic. Mi-era milă de dumneata, Oanţă, dar ţi-ai spus singur ce amînam eu să-ţi spun. Tot ce voi găsi în neregulă voi însemna în condică, şi va trimete conu Mircea foaie de judecată, şi te-o răfui la tribunal. Acuma pleacă, nu mai am de vorbă azi, spuse Baba hotărît.

Născocise povestea cu franţuzul numai să-1 sperie pe Oanţă. Nici Frăsîna nu se aşteptase la aşa ceva, uită să-n- chidă gura şi să-şi şteargă nasul. Gît despre Oanţă, era opărit. Sta cu ochii bulbucaţi, se uita aproape cruciş de uluit ce era.

Baba făcu semn Frăsînei să închidă uşa. Oanţă se dădu cu un pas îndărăt şi mai rămase un timp după uşa închisă. Apoi se auzi bocănitul mai sfios la întors, şi un „fu-u-u-u“, din buze, elocvent.

Baba zîmbi ostenit. „Şah mat !“ gîndi copilăreşte.

Mîncă mai cu poftă la prînz ochiuri şi mămăliguţă cu brînză iute.

După-amiază Firăsîna veni în solie, s-o roage pe Baba să primească pe Oanţă şi pe Nichifor, să-i predea condicile în mînă. Baba încuviinţă. Ştia că abia acum începe tocmeala şi lupta adevărată. Ii primi aşezată în jilţ, cu capul ridicat între umeri şi obrazul închis. îi lăsă să se codească la uşă, să tuşască, să-şi treacă condicile de la umil la altul, să-i scape lui Oanţă căciula de subt braţ, să-şi şteargă bărbia cu ea, isă-şi dea coate cu nepotul lui care să înceapă vorba mai întîi. Baba îi privea numai, fără să dea nici un semn.

— Săru' mina, iSpuSeră într-iun >tîrziu amîndai într-un glas.

Apoi începură, tot amândoi, încurcat şi încălecat, tot oprindu-se şi uitîndu-se unul la altul şi amândoi la Baba :

— Să videţi...
— Ne-am sfătuit...
— Să intre liftă străină în viişoară !
— Păcat!
— Pentru creştini...
— Alta-i cum o fost di capu nostru...
— Oameni cu carte puţină...
— Fiecare cu slăbăciumea lui...
— Dumnezeu le ştie toate...
— Stricăciune nu-i cît se pare...
— Oleacă de bănişori fac minuni...
— Frăsîna moare după păsări...
— Zarzavatu-i migăios ş-atit...
— Ave cine-1 mânca ?
— Acum îi alta...
— Oameni liniştiţi...
— Fără judecată...
— Gardu nu face moarte di om...
— La beţie care mai ştie a măsura ? Locu nu s-a

mutat din loc, gardu-i ici, gardu-i colea, pără-n primăvară să-1 tot punem la şartul lui, cu portiţa nu-i peste lume di mărs la apă. Fînitîna îi cu vina, seoa-o-ar de ispită ! Iaca, am spus tot drept, spuse Oanţă, care rămăsese să voi'beaiscă singur la urmă.

— Greu, spuse Baba posomorit. Ce cusur să găsesc franţuzului ? Om cinstit, vrednic, cu carte... E vorba şi de obrazul prietenului nostru, care a făgăduit să-i găsească stăpîn bun. Am intrat în vorbă cu el, e greu şi pentru mine. Franţujii sînt oameni de cuvînt. Ce are să creadă de noi ? Dumneata, Oanţă, azi-dimineaţă ziceai aşa, de la dumneata, că vrei să pleci, acuma zici că rămîi, mîine nu se ştie ce-ai isă mai zică ! Nu mă pot încurca cu şapte vorbe. Vorba mea e vorbă ! spuse Baba cu severitate.

— Să am iertare, duducuţă, păi mata pui temei pe ce zice omu la beţie ? Eram criţă, nu fie cu supărare şi vă săru' dreapta, azi-dimineaţă. Să poate să iei mata in samă asemenea vorbe ? Mă jur pe sfînta cruce, şi Nichifor, aici, tot aşa, că noi la mata vrem să slujim şi nu lluăm amîinidoi mai mult decît ai tocmit mata franţuzu cu muierea lui, măcar că noi poate sîlntem mai mari gospodari şi-am lucrat via pe din două cu neamul matale şi-amu s-au schimbat toate şi ne facem oameni mai mititei, că ne-am învăţat cu via, şi pace, iaca, aiasta ni-i vorba ! spuse Oanţă aproape solemn la urmă, tot uitîndu-se cînd în ochii lui Nichiifor, cînd în ai Babei.

Nichifor tăcea mulţumit de cum întorsese de bine vorba moşu-său, ca om mai bătrîn ce era. Se uita la el cu supunere.

— Am să mă gîndesc şi-aveţi să primiţi

răspunsul meu de duminică într-o săptămînă, spuse Baba tot înnegurată.

Oanţă şi Nichifor dădură să mai spuie ceva, apoi se răz- gîndiră şi ieşiră de-a-ndaratelea, cu tălpi respectuoase, buze strînse şi o dunguţă între sprincene.

— Le-ai vinit di hac, trîntorilor şi beţivanilor, s-or sfii să ti mai prade ca pîn-amu. Pi mine tot mi-i ţine pi lîngă mata, aşă-i ? că ţi-oi spune toate. Să mai deie în mine dacă-i dă mîna tătuţii, spuse Frăsîna, aţîţată de cruzime.

Şi începu a povesti în adevăr o sumedenie de lucruri. Baba, deşi soîrbiită de Frăsîna, asculta cu luare-aminte, simţea că nu poate lupta cu ei ţinîndu-ise de normele delicateţei. Fixase termenul de zece zile, să aibă timp să scrie Maici să se informeze pe la cunoscuţi cu vie despre lefurile care se dau şi mai ales cît se poate da din vînzare.

Se simţi mai înviorată şi totodată copleşită de răspunderile luaite. Rămase îngîndurată, îşi vedea zilele âltfel proiectate în viitor. Pînă acum fuseseră topite în mintea ei, ca un cîmp gol ou zare de ceaţă. Acum parcă ghicea urmele brazdelor şi se întreba cu frică despre seminţele care se cereau îngropate în ele.

Baba umbla toată dimineaţa cu Oanţă, Nichifor, sau singură cu cînii, Fotei şi Codan. Scria intr-un carnet, număra, măsura, desena. Erau multe de făcut. Asculta ce spuneau Oanţă şi Nichifor, răspundea scurt şi în doi peri, să nu-şi trădeze nepriceperea. Aştepta să primească comanda de

cărţi despre cultura viei şi răspunsul Maiei, să poată aonitrola spusele ilar şi lua hotărîri.

Ce uşor o lăsase Mircea să plece ! N-avea de loc grija ei ? Cum îşi închipuia viaţa ei de-aici ? Norei nu i-ar fi iertat să se fi opus plecării ei. De la fiecare om se cerea altceva, după legăturile dintre ei. Baba tăiase legăturile. O dureau cumplit urmele lor.

Baba umbla cît o ţineau picioarele, se obosea trupeşte, mecanic, să istovească focul lăuntric, să se poată cufunda în somn ca într-o altă viaţă. Să-işi găsească legi noi pe acel alt tănîm. Lua îin ochi lluoruirile din jurul ei, cum ai învăţa o lecţie care nu te interesează, dar trebuie neapărat -s-<o ştii pentru examenul care vrei să-d treci.

Via sta prăvălită către miazăzi. Jos, o tivea drumul. Dincolo, începeau ogoardle oamenilor: multe păturl mi- ţoase, glodoase, claie peste grămadă, întinse, cuibărite, lu- necînd din leagănele pămîntului.

De Nucă îi era cel mai dor. Cel mai mic gînd despre el, numele lui lovea inima cu biciul. îl închidea adine în ea, tot mai adine, să nu-1 poată atinge durerea ei. Pentru el va înflori via, poate, odată. Erau încă atîtea de făcut.

Casa, pe dinafară, semăna tot a han părăsit. Lată şi parcă frîntă, ca o turtă, în capul beciului. Tencuiala, plesnită, mînjită. Olanele, întunecate, cu pete verzulii, ca scoarţa dinspre miazănoapte a .pomilor bătrîni. 0 parte din cerdacul înalt, cotlonit cu geamuri, era bătut cu scmduri acum. De profil, casa şedea cu genunchii la gură (ridicată în faţă şi turtită în spate, fiind clădită spre capul

dealului), ca o bocitoare.

Din podeţul acoperit care lega odinioară casa de bucătărie şi odăile de jos rămăsese numai cîteva grinzi şi stîlpi. Casa mică se scofîlcise, strîtabase, ferestrele sparte, cerce- velele dezbîmate. O locuiau un porc şi cîteva găini.

Domnul Oanţă mutase bucătăria în casa mare, îi anexase şi a doua odaie de musafiri, pentru el şi Frăsîna, ca să „păzească" mai bine casa. Iar propria lui gospodărie, cea cu gardul rătăcit în vie, o trecuse în seama lui Nichifor, cu care avea mai multe învoieli, cu însărcinarea să-1 ţie pe Oanţă la bătrîneţe.

Foişorul, haragii, gardurile : biete schelete spălate de ploi. Crama, hambarul şi beciul cel mare erau aproape în bunăstare.

Pomi tineri nu se mai vedeau, ci numai cei vechi, care ţinuseră piept timpului. Mărul din dosul casei se proptea, ca un uriaş adormit, cu coatele pe acoperiş. Alt măr făcea roată cu braţele noduroase, trupul lăsat într-o rînă, trăgînd către deal ; părea lovit şi fugar. Din piersici rămăseseră cîteva umbre schiloaide, tremurînd în coasta casei de către apus. Prunii se piticiseră grămadă în dosul căsuţei ruinate. Şi încă un pilc răcind paravan casei lui Oanţă. Numai nucii îşi păstraseră toată măreţia. Erau mai la vale. Ridicau din pămînt mîni de apocalips.

Mai departe era locul unde creştea mlaja. Vărguţele portocalii ieşeau din pămînt ca nişte raze, ca şi cum ar fi fost îngropat soarele acolo.

Fotei şi Codan căutau urme, lătrau după păreri, se întorceau către Baba cu veşti necunoscute în

ochi. Nu aşteptau mîngîieri. Orice gest de apropiere îi făcea să se dea şperios la o parte. Şi hrana o primeau zvîrlită la distanţă. Nu erau duşmănoşi, ci mai degrabă oropsiţi. Toată aşezarea de la Butuci răspundea ca ei.

Baba umbla prin vie, împiedecîndu-se uneori de bulbucaturile pămîntului, ca într-un cimitir fără cruci.

★

După-amiezile, Baba muncea în casă. Umbla prin lăzi, dulapuri, săltare. Găsise multe stricăciuni, de şoareci, molii, mucegai, rugină. Freca, lustruia. Potrivea, cosea. Frăsîna spăla, călca. Scărmănau lliîna din saltele, fulgii din perne. Aeriseau lucrurile în zilele fără ploaie. Ploua des. Baba îşi lipea fruntea de geam şi se uita îndelung cum se scurgea cerul prin pîlnia turtită cu marginea spartă a dealurilor. De la o vreme, i se părea că toată puterea se duce în fundul pămîntului. Casa se Clătina prinsă într-un ciucur de fire subţiri de apă.

Adusese din sat o pereche de oameni. Văruiau odăile, curăţau şi dregeau sobele, încleiau mobilele. Cîntau şi şuierau ca în codru. Mutau lucrurile pe rînd, le aşezau altfel subt privegherea Babei. Se uscau greu păreţii. Se umplea casa de umezeală nouă peste vechea răceală. Mirosul înecă- cios al varUlui te lua de gît. Al sobelor încinse strîngea 'tîmpldle.

Poşta îşi recăpătase prestigiul. Aducea pachete, lădiţe cu ceea ce era neapărat trebuitor casei. Fitiluri de lămpi, sticle, vopsele, cîrlige etc. pot deveni mai importante decît cele mai scumpe

lucruri. Vadurile erau schimbate în multe domenii pentru Baba.

Răspunsurile primite de la Maia fură de mare folios. Oanţă şi Nichifor rămaseră la vie, mîrîind pe înfundate, în noile învoieli.

Seara, Baba era atât de ostenită, că se culca de la 8. Evada în somn lung. Părea mai rezistentă trupeşte, dar sufletul nu-şi găsea reazăm în corvezile zilnice. Nu-ţi alini durerea ţinînd-o închisă lla întuneric, astupîndu-ţi urechile să nu-i auzi glasul, obasindu-te, ameţindu-te, păcălindu-te, să-i pierzi urma, urzind cu o parte din tine împotriva celeilalte părţi din tine. Rămânea duşmanul închis în cetate. Săpa în ascuns galerii subterane. Ameninţau să surpe temeliile vieţii.

Astfel trecură mai multe zile mohorâte, cocoşate, cu obrazul palid ridicat între dealurile scunde.

*

într-o dimineaţă, încă pe hotarul somnului, Baba simţi că se petrece un lucru înduioşător. îi tremurau pleoapele. Unde fusese prin vis şi văzuse acdl liliac alb, care se scuturase la prima atingere ? Deschise ochii fără voie. Sări desculţă la geam. Pământul era alb, şi cerul, şi spaţiul fărâmiţat dintre ele. întoarse capul, nu era nimeni în odaie. Cine-i spusese că are să răcească cu picioarele goale ? Se trezi de tot. Pentru prima oară se uită bine la odaia în care locuia, ca la o ‘fiinţă schimbată ide bătrîneţe. Tavanul era mai scund. Patul înalt, crivatul bunicii, zdruncinat de saltul Babei, sufla greu din telurile ruginite. Dulapul, plesnit. Scrinul, scorojit. Oglinda, cu

pistrui verzi şi eczeme cafenii. Jilţurile, lăsate, slăbite. Covorul, ros de tot, ca un strat de nisip bine bătut în care s-ar fi strivit şi cîteva ierburi. Punea în valoare aşternutul alb şi plapuma făcută din stelle de mătase de toate culorile, din rochiile şi crăvăţile unor tinereţi uitate. Se tăiase mătasea şi scotea sprincene de lină.

Parcă o vedea pe bunica cosind pe cartonaşe triunghiulare ţesuturile lucioase, potrivindu-le după nuanţe. „Rochia asta verde am pus-o la nunta lui Costache. Am s-o îmbin cu stele din vesta albă cu floricele a bietullui Gheorghieş, frati-meu, cel care s-a înecat în Prut...“ Şi începea o poveste. Erau baluri, nunţi şi drame în constelaţiile cuverturii. Multe amintiri cususe bunica cu mînile ei comod îmbrăcate în pielea prea largă şi creţuri la toate încheieturile. Şi unghiile palide, vrîstate mărunt, ca mici evantalii turtite, cu luciul pierdut. Prin ele se descărcaseră gîndurile pîl- pîind electric printre mătăsuri. Nu le mai ştia nimeni ! Bunica zvîrlea lucrul în coşul căptuşit cu un cearceaf vechi şi zicea : „Astea-s treburi de iarnă. A stat ploaia, am altele de făcut/ Fiecare anotimp îşi avea treburile lui. Toate aveau rost. Bunica învîrtea roţile vieţii din jurul ei. împăca zilele. Ştia să le primească, fiecare în parte, ca pe oaspeţi vrednici de cinste.

Ce ochelari veseli avea bunica ! Lunecau şi jucau lucrurile ca pe iazuri sclipitoare de ger. Cînd îi scotea, se întrista viaţa, se tulburau ochii albaştri, se făceau apă. Avea obicei să se închine cu ochii închişi, învinşi. Atunci, trupul părea mare şi greu, doborît la părnînt. Şedea mult timp în genunchi. Baba avea impresia că bunica ei îşi lua rămas bun, că avea să plece, că şi plecase într-un

fel. I se punea un nod în gît şi aştepta speriată să se întoarcă la ea. Pe atunci credea că puterea bunicăi sta în ochelari, ca în poveşti, şi de-aceea avea atîta grijă să nu-i spargă. Se bucura cînd se ridica din rugăciuni oftînd şi zicea cu prefăcută supărare : „Nu dormi ? Cum vrei să te faci bine dacă stai ca un popîndău între perne la miezul nopţii ?“ Apoi îşi punea ochelarii, citea din cărţile sfinte, şi îndată adormea Baba. Numai la boală intra în tainele ietacului bunicăi. Instinctiv, se mutase în el şi acum. Lipsea iconostasul. Era la Baba, în casa de la oraş : o ferestruică întunecată, zăbrelită de lemn vechi. Aici, pe covoraş de fir, cu candelă, policioară, cărţi cu panglici brodate, strălucise zidul de la umăr la brîu, ca un demnitar gătit de mare sărbătoare. Bietul părete, în cămaşă aspră de var, acum.

Bunica fusese o iarnă bună cu sărbători. Ce rămăsese din ea ? Prin Joia, Baba. Mai departe, Nucă.

în tăcerea deplină, îşi auzea sîngele ridicîndu-se subt ţeastă, cu sunet de clopoţei depărtaţi.

La fereastră se vălmăşeau orbeşte roiuri de ’fulgi.

Prezentul era ca o casă goală. Năvălea trecutul prin toate uşile. Trebuia cercetat...

*

Din acea dimineaţă Baba trăi cu o intensitate dureroasă, primejdioasă. O parte din ea colabora cu Oanţă, Frăsîna, prezentul. Cealaltă chinuia mintea să refacă drumul vieţii de la început. Amintirile se închegau dezordonat, vraf de filme rupte, încurcîlnd anii, şirul, perspectivele.

Răsăreau amănunte neînsemnate, acopereau altele de seamă, rămî- neau goluri. Baba nu dispreţuia nimic, cerceta fiecare aspect, alasa fragmentele, revenea asupra lor, le aşeza într-o ordine, relua firul. Analiza fără cruţare. Cel mai greu era să se proiecteze pe ea în diferitele vîrste, simţiri, fapte. Să-şi refacă procesul întregii ei trăiri.

Baba urmăreşte cu pasionată răbdare desfăşurările neprevăzute ale acestor mărturisiri. E atît de prinsă în căutarea aceasta istovitoare, că aproape nu mai doarme. *Se bucură că e singură şi liberă,* că nimic n-o împiedecă să se scufunde în ea. Răspunsul îl presimte la mare depărtare încă. Ane strania iimpresie de-a trăi în prezentul, trecutul şi viitorul ei, cu intensităţi deosebite, dar cu realităţi de neînlăturat. Se simte răstignită pe timp, pe axa vieţii.

Odată, demult, cînd Teodor era mai puţin bolnav, Maia discutase cu el despre nemurirea sufletului, despre timpul scurt al vieţii pământeşti şi timpul nesfîrşit al vieţii viitoare. Teodor îi răspundea în batjocură. Se amestecase şi Baba, mărginindu-ise isă vorbească despre viaţă şi timp, despre cele două ritmuri (unull anarhic, celălalt disciplinat) care se întnetăiau şi se ciocneau neîntrerupt.

— Brodăm ritmuri trecătoare pe mersul timpului etern, spusese Maia.

— Etern 1 Ce înseamnă etern ? Vorbe. Pentru fiecare om în parte numai prezentul este etern, dacă ţii la acest termen, adică există mereu pentru el. Restul este mort sau nenăscut, adică trecutul şi viitorul. Viitorul are sarcina de a alimenta veşnic prezentul. Trecutul şi viitorul se ating şi se nimicesc în prezent. Trăim în prezent, în concret, în acum, mereu acum, nu-1 putem depăşi. In moarte, pierdem contactul cu prezentul, cu singura realitate, şi ne descompunem ! Restul, poveşti pentru Maia şi alte fiinţe slabe ca ea.

Baba spusese timid :

— Şi prezentul e o vorbă. De ce nu-i zici timp, dacă te încurcă trecutul şi viitorul, le cuprinde pe toate. Nimeni nu se poate limita la prezent, nici dumneata. E prea strimtă clipa, nu încapi “în ea. *Dacă n-o depăşeşti, mori.*

Teodor se enervase şi ţipase :

— Cap slab de femeie ! N-ai priceput nimic. Dă-mi mai bine un coniac, să-mi fie bine acum, restul nu mă interesează.

Baba plecase speriată de expresia de ură a lui Teodor. Acum îşi dădea seama că trăise, cu excepţia ultimelor luni, cum spusese Teodor, lipită

ca de un magnet *de prezentul vieţii ei.* O purtase astfel, cu orizontul tot mai mărginit, pînă la năbuşire, pînă la imperioasa nevoie de evadare. Acum era liberă să se chinuiască, să caute leacul, isă împace clipa cu timpul, relele cu bunele, viaţa ei tu a lumii.

Maia e singură la masa din sufragerie. Mobilele, prea mari şi grele pentru îngustimea odăii, o transformau într-un fel de templu încărcat de sculpturi, cu altare întunecate. Pe o itabla de ar.gint e o movi'liţă de bomboane sticloase. Pe altă tabla, un vraf de săcuşoare de hîrtie albă creaţă. Maia numără cîte treizeci de bomboane, umple un săcuşor, îl leagă cu sfoară poleită, răsfrînge cochet marginile, îl aşează în coşul jumătate plin de lungă ea. Mîinile sprintene şi delicate se bucură de munca lor veselă.‘Obrazul veghează mişcarea ca de la mare depărtare. Buzele se încurcă la numărat: treizeci şi trei... Iar a trecut peste ! Norocul cui l-o primi.

O sonerie. Paşi. Bătaie la uşă. Maia ridică sprinceneie. Cine să vie aşa devreme ?

Intră Harap. E foarte pîrlit. Nu-i poate citi faţa. Parc tulburait. Se uită la Maia, la lucrurile din jurul ei, schiţează un zîrnbet înduioşat, nu poate vorbi. Se apropie de masă şi începe şi el să umple

săcuşoarele cu bomboane. Pune multe, cîte încap în ele. Uneori se sparge hîrtia. Maia le leagă aşa cum sînt, le înfloreşte, fără isă dea nici un semn

de mirare, ca şi cum ar fi lucrat de la început amîndoi şi s-ar grăbi să isprăvească mai repede.

— Baba divorţează ? întrebă Harap cu .ton afirmativ.

— Nu.

Harap scapă bomboanele pe jos. Se uită după ele ca la un şirag rupt, de pietre preţioase. Se aşează pe scaun. Maia nu se opreşte din lucru. Zice :

— Cum l-ai găsit pe Luca ?

— N-am fost pe-acasă. M-am întâlnit în drum cu Verona, care se întorcea de la piaţă. Mi-a făcut isemn s-o iau. Avea un cociug greu. S-a aşezat pe scăunel. Pînă acasă mi-a spus toate noutăţile târgului : casa închiriată, bilet de vînzare pentru grădină, Mircea la Bucureşti, Baba la vie... Am (lăsat-o pe Verona să ducă bagajele acasă şi am venit.

— Te-ai întors prea devreme. Unde ai fost ? Eşti ars de soare ica şi cum ai veni din ţări calde.

— Ars de zăpadă. Am stat într-un sat în Elveţia. Am învăţat să umblu pe schi. Munţi şi oameni taciturni. M-am crezut întărit să înfrunt orice, şi văd, şi văd... Explică-mi, Maia, ce se întâmplă .cu Baba ?

—■ îşi caută un drum. Nu trebuie tulburată. S-a rupt din viaţa ei de pînă acum. A închiriat jumătate de casă. Poate vinde jumătate din loc. Din banii luaţi va lucra via. Se întinsese paragina şi pe lucruri. Vrea isă salveze o parte din ce .este, pe .amândouă tărîimurille. Cred că ane să-şi gtnupeze din nou familia în jurul ei, imai târziu. Lipsa ei este un goli netăgăduit pentru toţi. 0 putem ajuta respectând voinţa ei de izolare, avînd încredere în ea, necerîndu-i nimic. Asta pentru

tine, Harap, apuse Maia cu afecţiune.

Harap rămase pe gînduri. Apoi spuse cu gllas întristat, depărtat:

— Am visat-o de cîteva ori. Era singură într-un cîmp... Se clătina, alergam s-o prind, dar mă deşteptam înainte să ajung la ea. Chinuitor, Maia. Pentru mine nu e altă femeie pe lume. E ca din ceară albă şi miere... De ce nu-mi este dat să-i fiu tovarăş de viaţă ? Nimeni n-o poate iubi ca mine.

— Nimeni nu te împiedecă s-o iubeşti. îi eşti cel mai scump prieten, ca un frate. Nu e destul pentru tine ?

— Nu.

— Crede că face rău oamenilor din jurul ei, că-i împiedecă să fie fericiţi. Ai să-i dai dreptate. Are să te poarte ca pe o iretmuişaanie. N-are să aibă linişte niciodată. Mă miră că o cunoşti aşa puţin. Adevărat că eşti cu totul altă fire. Tu nu pui la inimă dacă suferă cineva din pricina ta.

— Cum ?

Tăcere din partea Maiei.

— De tata vorbeşti ? de Baba ? de Mircea ? De cine ? Viaţa e vinovată. Ce pot să fac ? Şi eu sufăr.

— Viaţa e vinovată că ai glumit şi te-ai plimbat luni de zile cu Marica ? Ai lăsait-o să-şi închipuie că ţii la ea, şi de la accidentul Babei te-ai purtat cu ea ca şi cum ar fi fost un automat lîngă tine, dîndu-i numai ordine, făcînd abstracţie de fiinţa ei adevărată, bnuftuind-o chiar, ca pe orice asistentă lucrînd întîmplător cu tine. A slăbit pe jumătate cît era. La spital se şoptesc lucruri neplăcute pe socoteala ei. îmi face milă. Mă ierţi, Harap, că ţi-o spun, dar poate n-ai băgat de seamă.

Harap se înroşi pînă la rădăcina părului. Se întunecă într-atît, încît i se confunda capul cu

sculpturile bufetului. Spuse răguşit, nesigur :

— N-am ştiut. îmi pare rău...

— E trist să întuneci o viaţă tînără. Acum ai să înţelegi mai uşor ce simte Baba faţă de tine.

Harap voi să spuie ceva. Făcu un gest de protestare, dar se opri, abătut. Maia aşeza în coş oofeburile. Se stricase numărătoarea. Va trebui să mai cumpere bomboane, să ajungă la toţi bolnavii spitalului. O rugase pe Marica

să le împartă în ajunul Crăciunului, adică peste o zi. Marica îl îngrijise pe Teodor subt supravegherea lui Luca, în lipsa lui Harap. Maia se temea să nu vie acum, pentru pansament, şi să-l găsească pe Harap nepregătit s-o vadă, după cele vorbite împreună.

— Ar fi bine să te duci acasă. I-ar părea rău lui Luca să te vadă aici, ar crede că nu ţi-a fost dor de el şi că ţi-e indiferent cînd şi unde îl întâlneşti.

— Bine. De altminteri, sînt foarte obosit. N-.am prea dormit în tren.

Se sculă greoi, sărută mîna Maiei, se uită lung la ea :

— Puternică fiinţă eşti, Maia. Mă dispreţuiesc...

— Eşti omul cel mai sincer şi curait pe care l-am întâlnit în viaţă, spuse Maia, sărutându-l ca pe un copil, pe amîndoi obrajii.

Harap şopti :

— N-am să mă duc îa vie s-o văd pe Baba pînă nu m-o chema ea.

„Brrr“... gîndi Maia. Fusese primejdia mai mare decît crezuse.

Tică Dimiltaiu, Mircea şi Nucă beau şampanie, uitîn- du-ise ca la o problemă de şah la resturile de pe masă : curcan rece, ficat de gâscă, brânzeturi mirositoare, fructe exotice etc. Sufrageria, stil modern de duzină, şubredă, cu luciu artificial, feminină.

Tică Dimitriu, în vervă sentimentală, le-a povestit dramele lui amoroase. Ultima legătură fusese cu patroana unei case de mode. Femeie foarte bine, care-1 iiulbea la nebunie. Singurul ei cusur era că finea la căsătorie, ceea ce era contra principiilor Lui de viaţă. Cheltuise o avere cu ea (!), îi făcea toate gusturile, afară de iscălitura în registrul stării civile. Interveniseră nişte prieteni perfizi şi mai ales o artistă cu care trăia unul din ei şi se dezlănţuise infernul ! La urmă, Carolina fugise, luîndu-i şi caseta cu bani, şi pînă şi nasturii de manşetă, de aur cu rubine, tot ce putuse grămădi într-un geamandan de piele, de la Viana, tot al lui Tică, bineînţeles. Aici paraponul scăpase din frîu. Tică o blestemase fierbinte, ca şi cum azi l-ar

fi lăsat Carolina. Plânsese, ţinîndu-se de coatele tovarăşilor lui ca de doi stîlpi salvatori.

— Frate şi frăţioare, numai pe voi vă am. Cuc pe lume, oonu Tică. Dumnezeu v-a trimes în casa mea. Facem Crăciunul noi în de noi, ca trei fraţi de cruce. Mai mîncaţi, mai beţi, 'fraţilor, atâta bucurie mi-a rămals.

Mircea şi Nucă tăceau stingheriţi. Nu le făcea poftă nimic. Erau furioşi că primiseră să petreacă Ajunul cu Tică. Refuzaseră cîteva invitaţii din delicateţă pentru el. întâi fusese vorba să meargă împreună la un restaurant bun, apoi îi convinsese că e mai intim acaisă, că pregăteşte esl un supeu cum ştiu numai burlacii. Pînă la şampanie mersese mai bine, dar la a doua sticlă devenise sinistru.

— Trei în jurul mesei, parcă jucăm cu mortul, debutase Tică întristat deodată.

Apoi evocase pe-al „patrulea" în trei întruchipări : Zi- zica, Didona şi Carolina, cu toate particularităţile lor.

Hotărî!, nu era om plăcut, nici vesel la chef. Şi fizic devenea respingător. De obicei, părul şi barba, bine îngrijite, îi dădeau înfăţişare demodată şi un fel de demnitate. Dar atât îşi frecase bărbia povestind, de parcă toate amintirile ar fi fost adînc îngropate la rădăcina firdor de barbă, îndît semăna .acum a bursuc. Ochii micşoraţi, sticlind subt sprincenele stufoase. Părul scolborît pe tâmple pînă pe umerii obrajilor. Ţinuta lăbărţată. Numai a om nu semăna !

— Vrei să plecăm mîine ia Braşov pe două zile ? spuse Mircea Iui Nucă, să compenseze decepţia acestei seri.

— Ce idee ! Am combinaţiile mele, răspunse Nucă voit misterios. Era îmbujorat, părul şi

gîndurile zbîrlite. Mînca în silă o mandarină. Şampania îi dăduse o sete îngrozitoare. Se jena să ceară apă.

— Cum vrei... spuse Mircea, umilit că nu ştia cum să-i facă plăcere.

Vacanţa fusese utopic plănuită : trebuia petrecută după fantezia momentului, fiecare liber să facă ce vrea, iară corvezi de mese de familie, vizite etc.

— O fi făcut Nora turte de Crăciun, ca în ceilalţi ani ? întreibă visător Nucă.

— Probabil.

— Mama s-a întors acaisă, nu ?

— A scris că nu ştie sigur. După cum or fi drumurile.

— N-o mai doare piciorul, nu ?

— Nu.

— Ştii că ea nu spune întotdeauna cînd o doare ceva... şi nici cînd i-e frică. E destul de curajoasă pentru o femeie.

— Hm !...

— Ţin miimte oind a intrat un dine turbat da moi în grădină. îl fugărea sergentul şi nişte argaţi din cartier. Eram tocmai în fundul grădinei. M-a luait ca pe un tulg şi m-a ridicat într-un pom. Putea s-o muşte eînele de picioare. Nici nu ştiu oum şi-a făcut vînt într-o parte. A trecut cinele şi l-a împuşcat sergentul, mai departe. Ţipam !... Mama rîdea la mine : „Am fost şi noi la vânătoare. Hai acasă să-i trag un zavrac Dadaiei că a lăsat portiţa deschisă. Totdeauna o lasă deschisă/ îi era mîna rece ca gheaţa. Acum ştiu că i-a fost frică şi ei.

— Cum ţii minte ? Să tot fi avut patru ani. Era în anul cînd a fast aşa rău bolnavă.

— Duduia Elisabeta ? N-am mai văzut-o de la nuntă. Ţii minte, venise şi Floresou .şi încă un colleig, lungamu' acela, cum îi zicea ? spuse înviorat Tică.

— Dobre, răspunse scurt Mircea.

— Aşa, aşa. Era o copiliţă. Mă gîndeam cum ai să ţii tu casă cu o fetiţă. Dedicată de tot, subţirică s-o treci prin- tr-un inel. Nu lăsai pe nimeni să se apropie de ea. Ţii minte ? Parcă ne jucam de-a puia-gaia. Am fi vrut şi noi să vorbim cu ea, s-o vedem mai de-aproape, aş ! tot de tine dădeam. Amarnic turc zuliar trebuie să fii ca soţ ! Cum de-ai lăsat-o singurică de-atîta timp ? Eu, pe Carolina mea,

fraţilor... na ! na !... să-mi răcoresc inima, sfîrşi Tică trîn- tind pe jos paharele de pe masă, făcîndu-le ţăndări.

— Hai la culcare, spuse aspru Mircea, ridicîndu-se de pe scaun.

— Tocmai acum, cînd e mai frumos, mai în toi petrecerea ? se văietă Tică, uşurat de zgomotul paharelor sfărî- mate.

— Ai înţeles ? porunci Mircea lui Nucă.

Nucă ieşi din odaie. Mircea luă pe Tică de braţ, îl duse vrînd-nevrînd pînă la el în odaie, îl întinse pe pat şi-!l lăsă acolo dînd neputincios din mîni, ca un gîndac întors pe spate.

Mircea şi Nucă se dezbrăcară în tăcere. Stinseră numaidecât. Apoi Mircea ridică storul. Era obioeidl Baibei. Ii plăcea să vadă cînd se lumina de ziuă, să aibă în odaie lumina adevărată a dimineţii.

Se vedea prin geam globul care lumina strada, învăluit de ninsoare. Se legănau şirurile subţirele şi albe, ca o perdea de flori de iasomie.

în Mircea şi Nucă era dor de femeie. Se făcuse frig în odaie. Se simţeau străini în ea. 0 impresie de sărăcie. De durere ghemuită la uşă.

Afară, noaptea veghea în tăcere, ca o mamă cu prunc adormit.

Maia, Costache, Luca şi Harap laudă turtele Norei. Niciodată n-au fost mai albe, diafane, parfumate cu apă de flori.

— Ai Itrimes desigur şi lui Nucă, spuse Castache.

— Ba n-alm trimes. S-ar fi fărîmat pe drum. Şi-apoi ne-am încurcat în israrisori. înitffii a fost vorba să vie Baba de sărbători, aşa a scris Mircea. Baba a scris să merg eu la Bucureşti. Era mai natural să vie cu toţii acasă de Crăciun, eu aşa le-am scris. Mircea a pretins că e cheltuială prea mare pentru cîteva zile, că sînt ocupaţi etc. Parcă ne-am pus pe făcut avere acum ! Probabil că petrec mai bine dumnealor cu prietenii din capitală. Baba, îndărătnică cum o ştiu, poate să moară de urît la vie şi n-are să mărturisească ! Aşa a fost de mică. Biata coana Lisaveta e de vină, a 'lăsat-o întotdeauna în voile ei. O trata ca pe un om mare de cînd era de-o şchioapă. Se sfătuia cu ea pentru toate lucrurile casei, „să ştie mai tîrziu să

ţie casa“. Cînd a vrut să se mărite, deşi era încă la şcoală, au făcut un consiliu de familie *de formă* şi s-a măritat cum a vrut ea. S-a întîmplat că Mircea e om 'cumsecade, dar putea să nu fie. A avut noroc... (Nora se opri, mirată că spusese toate acestea, nemulţumită. Urmă din nervozitate, cum se întîmplă des, tocmai cînd ai vrea să taci şi mai spui ceva ca să alungi un gînd neplăcut ţie.) Sîntem aici între noi, ţinem cu toţii la Baba, putem vorbi deschis. Găsesc că e absurd să se fi exilat la vie. E foarte problematic succesul ei în exploatarea viei. Şi-a întemeiat o familie, e natural să stea cu ea. Lasă casă, bărbat tînăr şi tot, şi pleacă. Ce rost are ?

— De casă ai văzut pînă acum mata, nu se schimbă nimic. Nucă e plecat pentru studii. Mircea are treabă la Bucureşti. Decît să stea singură acasă, de ce să nu vadă ce-i ou via, de atîţia ani de cînd e lăsată în plata Domnului ? Păcat de vie. Poate are în sînge nevoia asta. In neamul ei au fost gospodari buni, din partea mamei, cel puţin. Eu înţeleg. Straşnic mi-au lipsit treburile moşiei, acuma pot s-<o spun. Dar ce să zic, eu am păpat banii, eu trag po- nosul. Adică i-am păpat cu toţii, şi mama şi Teodor şi eu, nu ne putem sfădi de la aceasta, spuse Ooistache rîzînd cu poftă, ca şi cum ar fi spus o glumă reuşită.

— Ne pare răiu lla toţi cărau e Baba cu noi, dar nu putem judeca ce-i bine sau rău pentru ea. Numai ea poate şti, spuse .blind Maia.

— Fiind cea mai tînără, ne-am obişnuit să ne gîndim la ea cu un fel de drept pe care numai părinţii îl au asupra copiilor pînă la oarecare vîrstă. La Baba e cu atît mai nepotrivit cu dit — cum a spus foarte just Nora — a fost crescută subt

o autoritate aparent redusă la minimum. Coana Liisaveta ştia să se impuie prin sugestii dibace. Era bătrînă pentru rolul de mamă care-1 avea faţă de Baba, se temea să moară prea devreme şi s-o lase dezanmată în viaţă. De aceea ţinea mult să-i dezvolte iniţiativa. Era foarte cuminte băitrîna, cunoştea bine oamenii. A avut încredere în Mircea, altfel n-o lăsa pe Baba să ise mărite aşa

de tînără. Poate s-a măritat totuşi prea tînără. Consider pe Mircea un om de valoare. Cunosc unele lucrări de-ale lui. Un om pasionat în toate. A covîrşit-o pe Baba. De mult mă îngrijeşte starea ei de apatie.

— Apatie ? întrebă surprins Harap.

Luca nu luă în seamă exclamaţia lui Harap, nu-i răspunse nimic.

— Am răs'făţat-o cu toţii, asta e, spuse Nora dînd din cap cu amărăciune.

— Răsfăţată, în ce fel ? întrebă Harap agresiv.

Maia puse mîna ei peste mîna lui Harap. îi zîmbi afectuos.

— Tu eşti prea tînăr, mi ştii.

Harap strînse buzele nemiilţumit.

— Lasă-1 să fie tînăr. Nici o bucurie să fii bătrîn ca să ai dreptul să vorbeşti într-un consiliu de familie. Aş schimba bucuros cu tine, ştrengarule ! Sper că ai dat gata nemţoaicele pe unde ai fost... spuse Costadhe, bătîndu-1 pe Harap peste umăr.

Harap zîmbi fără chef. Nora era neliniştită. Luca, îngrijorat. Maia, îngândurată.

Se auzea, de departe, ca din trecut, „Florile dalbe, florile dalbe“. Se topeau vocile, fără putere, de păreţi, ca o zăpadă moale.

Viscol. Geme văzduhul. Materia e uşoară, conturul nehotărât. Formele par cioplite din bătăi de aripi.

Baba stă cu fruntea lipită de geam. O ating suflări reci, fulguiri nevăzuite, o pipăie iaînnia prin antene străvezii. O fascinează.

Se aud paşi grei. Frăsîna îşi scutură picioarele la uşă. Ce mai vrea ? Toată ziua a hărţuit-o cu întrebări. Nu s-a sfîrşit cu împărţeala porcului, a merindelor de Crăciun ? Sînt zile de cînd n-a vorbit despre altceva !

Baba nu întoarce capul.

— Ţi-am făcut turte. N-or fi ca la oraş, da' nici di lepădat nu-s. Ia priveşte mata ce bogăţele mi-s de nucă şi frumuşel scăldate în miere di albine !

— Mulţumesc, spuse Baba uitindu-se fără poftă la tean cul scofîlcit.

Păreau croite în carton, presărat cu nisip şi încleiate cu gumă arabică. Acasă, erau albe,

diafane, de mul şi dantelă, parfumau suav odaia, înfloreau masa... De turte îi părea rău acum ? Era ostenită. Spuse uitîndu-se pe geam :

— Să aduci nucile, lădiţa cu zahăr şi covrigeii. Casa e departe de sat, poate vin copiii să cînte mai cu ziuă. N-aş vrea să mă găsească cu mâna goală. Mi-a schimbat Nichi- ior banii în gologani ?

— Mda... da' degeaba te osteneşti mata, că n-or veni copiii, îi cunosc eu...

— ?

Baba întoarse capul mirată către Frăsîna.

— Aşă-i cum zîc, ai să vezi, întări Frăsîna vorbele dînd din cap.

— De ce ? întrebă Baba.

— îs proşti. Or fi auzit că umblă stahiile prin pod şi prin cămara matale. Apăi s-o născut un prunc mort şi zîc că fimeia se mirase de mata mai nainte că umbli cu cozile slobode pe spinare ca o fată mare. 0 pierit ş-o vacă muşcată di uger, taman aceea de la care ţi-am adus laptele chiar la început cînd ai venit aici. Apăi ti-au văzut oamenii umblând singură cu etnii pe cîmp cum se ,luminează di ziuă, fără vreo nevoie, afară decât dacă cauţi mata cu beţişorul o comoară. Şchioapa de la Butuci (se lovi cu palma peste gură), mă ierţi că zic, ca să ştii ce zîc oamenii, nu-i şchioapă, numa aşa s-o făcut, să nu se mire oamenii di beţişor. Zîc, nu s-o oblojit, rană nu-i, umflătură nu-i, osu-i teafăr, lunguţ cît celălalt. Pi dîrnp uită c-o zîs că-i şchioapă. Şi pi-acasă mai uită. Cum vine aiasta ? Ş-apăi cînii de la Butuci, straşnici cîni, nu se luau după om doar să fi .fugărit pe careva pînă pe după gard, amu umblă ca oile după cioban în urma matale, oriunde ti-i duce. Zîc că llegi şi dezlegi, vrăji, mă-nţelegi ? Da' cine se ia după ei ! Proşti ! Cum îţi spun, n-or veni

copiii la cântat, că se tem di curţile noastre, spuse Frăsîna, ochii luciaşi, faţa înfierbântată încreţindu-se de stranie mulţumire.

Baba ascultase uluită, fără glas, fără putere. Se simţi lovită, cuprinsă de-o nouă deznădejde. Spuse cu amărăciune :

— Cum pdt fi oamenii atît de răi ? Nu cred în Dumnezeu pe-aici ?

— Cum să nu ? Dar aiste îs altele, îs treburile celuilalt, spuse Frăslîna souipînd în sîn şi în urma ei.

— Şi tu crezi că fac vrăji şi rău oamenilor ? întrebă Baba.

— Cum să cred, doar trăiesc pe lîngă mata !? Şi să cred nu m-aş teme, că poate mi-i îndrepta ghebu, să fiu şi eu ca toate fetele. Pentru aşa ceva...

— Ajunge. N-am nevoie de nimeni de-aici. Am să-mi aduc slugi de la oraş. Şi ţie am să-ţi dau dnumul, spuse Baba cu asprime.

— Vai di mine, mă rog matale, să nu faci una ca aiasta ! N-o fost vorba să fiu urechiuşa matale ? Poate am greşit, bate-mă, omoară-mă, da' nu mă lăsa pi drumuri ! Ţin la mata ca la mama me, Dumnezeu s-o odihnească... se văicări Frăisiîna sărutând mîna Babei, tivul rochiei, mîneca, tot ce apuca.

Babei îi era scârbă şi milă.

— Bine, bine, am să mă mai gândesc, spuse scuturîn- du-se de atingerile Frăsînei.

— îi drept c-ai învoit pe tătuţă să facă Ajunul la Ni- chifor ? întrebă Frăslîna înseninată.

— Da.

— Au să fie mai mullţi. Nu-mi trebuie. Nu ti las

singurică. Rămîn cu mata la noapte.

— Ba du-te. Lasă-mi cânii în odaia de-alături. Şi pleacă odată ! spuse Baba enervată.

— Baiu ! să-şi facă rîs di mini ? Că „ce porţi dnobu de sare în spinare, Frăsinico ?“ Cum beu un păhăruţ, încep a-mi cînta. Nu mă duc nici moartă !

— Fă ce vrei, dar lasă-mă acum. Să nu vii pînă n-oi trage clopoţefldl, auzi ? Mindirul să ţi-1 aşterni în odaia de-alături.

— Cu cânii ? întrebă Frăsîna băţoasă.

— Da, răspunse hotărît Baba.

— Sărut dreapta, cum porunceşti, iaca m-am dus, spuse Frăsîna, şi plecă mai ghemuită ca oricînd.

— Uf ! gemu Baba.

Trase perdelele. Aprinse lampa. îşi luă capul între palme, umblînd cu năduf în jurul odăii.

Dumnezeu a făcut pe oameni după chipul şi asemănarea lui ? Rezultatul nu e reuşit ! Poate fiindcă Dumnezeu nu e prezent pentru ei. Dacă ar fi, s-ar vădi şi oglindirea lui în oameni, cît de slab s-ar răsfrînge în tiparele scâlciate.

O fiinţă ca Frăsîna e o pedeapsă, trup şi suflet. Hidoasă arătare. Seamănă cu vrăjitoarele din basme. Şi nu se temeau oamenii de ea, o luau în batjooură, ci de Baba ! O scutură un nîs nervos. îl stăpîni. Se aşează în jilţ. întinse mînile în lături, obosită pînă în străfundurile fiinţei. I se împiedecă mîna de ceva de pe masă. Căzu o carte deschisă şi ruptă puţin în mijlocul ei. Baba se plecă s-o ridice, ceti fără gînd :

„Tins-am către tine mînile mele, sufletul meu ca nişte părnînt fără de apă, ţie“...

0 străpunse chemarea. Acesta era strigătul fiinţei ei. Rosti versul de mai multe ori, cu alt glas,

adînc, tot mai adînc. Cuprindea o frumuseţe şi un adevăr nemărginit. Cum se deschisese cartea şi căzuse ochii pe miezul durerii ?

*

Baba e culcată. Se uită cum pîlpîie aerul în gura sobei. E aproape palpabil, deşi perfect transparent. Vibrează, un- doaie, se strînge, se lasă, se face ceaunaş de sticlă moale, jucînd pe jeratec.

Şi-n sufletul Babei se clatină, neînchegat, un străveziu potir. E o stare pentru care orice cuvînt e prea material. Nici un cuvînt nu e chemat. Adie sufletul abia legat de trup.

Afară e pustiu de iarnă şi noapte, fără zgomot omenesc, numai vîntufl încercuind casa. Strecoară o aripă în sobă, risipeşte cenuşa, aprinde un lemn rămas într-o coastă. Arde foc nou peste cel vechi. Piere jocul tainic de mai înainte.

Baba îşi alungă amintirile, nu vrea să se gîndească la vechile nopţi de Crăciun, nici la nici unul de-a'l ei. Imaginile prea colorate, bucuriile împodobite, gesturile tradiţionale, înviind plastic nevindecate nostalgii, o împresoară. Baba se apără. Se luptă. îşi ia gîndurile în pumni, le face bulgăre. îşi concentrează toată voinţa. Şi deodată se face scînteia. Cu luciditate dureroasă, înţelege drama casei lor. Schema e simplificată pînă la abstract :

Mircea şi Baba. Căsătorie între oameni prea tineri. Iu- bire-pasiune. Lumea descoperită mînă î! n mînă. Epoca raiului. Se naşte copilul. Nu e dorit deocamdată, nu corespunde unei nevoi de prelungire a vieţii, perechea fiind prea tînără.

Baba e prinsă de instinctul maternităţii, cu tot ce cuprinde în renunţări şi compensaţii. Mircea cade pe planul al doilea. în el nu s-a revelat instinctul patern. Nu iubeşte copilul încă. E gelos inconştient de tot ce-i fură, pentru moment, copilul. Copilul se teme de tată. Se agaţă cu toată puterea de mamă. 0 robeşte. Abia tîrziu şi treptat face loc bărbatului. Survine o boală grea, care o scoate pe Baba din joc pentru un timp. Vine sora mai mare în casă. O acalmie. Sora se devotează surorii mai mici şi copilului. Prinde slăbiciune pentru copil. Rămîne cu ei. Face un apostolat din aceasta. Ia multe sarcini asupra ei. Pune stăpînire asupra copilului. Uită scopul pentru care a venit : s-o ajute pe sora ei. *Nu s-o înlocuiască în inima copilului.* începe o luptă ascunsă între surori pentru copil. Sora mai mică are mfinile legate de recunoştinţă (o pierde în suflet, rămînînd numai un act exterior). Sora mai mare ia autoritate crescîndă, cre- rind că are drept la ea, în calitate de soră mai mare, doctoriţă, devotament dovedit, sacrificii materiale etc. Bărbatul nu vede nimic. E mulţumit. Atmosfera se schimbă treptat. Altă lumină. Femeia păleşte din ce în ce, alunecă pe un plan secundar. Copilul e dislocat sufleteşte de curenţi contrarii. Nimeni nu-şi dă osteneală să se gînidească la ceilalţi. Fiecare este hipnotizat de el însuşi. Atmosfera se încarcă de nervi şi totodată se răceşte ca sentiment. Viaţa se anemiază iîntre ei. Se întretaie multe .idei fixe deasupra capului copilului. Nu mai e nici unul cum ar fi fost să fi rămas liber. Fiecare este alterat, egoist în felul lui, sclav al ideii greşite şi neoontrolate despre el însuşi. Victima este mai ales copilul, însetat de armonie, de siguranţă, de claritate, de punctele cardinale ale existenţei.

Bărbatul se simte frustrat de partea Iui de bucurie. Nu pricepe de ce. Devine pesimist. Se izolează în muncă. Sora mai mare e descurajată, se întristează, se refugiază orbeşte în iubirea copilului. Adînceşte astfel şanţul dintre ea şi sora ei. Spontaneitatea descreşte, piere. îi ia locul constrîngerea. Copilul devine terenul aparent neutru al relaţiilor dintre ei. De fapt, el este moşia în care fiecare crede că a pus seminţele lui cele mai bune, şi deci i-ar aparţine mai mult. încep concesiile, nu între ei, ci faţă de capii.

îngăduieli şi răsfăţuri inofensive în sine, dar care (în jocul rivalităţilor nemărturisite) sapă disciplina, ştirbesc autoritatea, slăbesc voinţa, deschid portiţa bunului plac, cu hotar nelimitat şi zare de suferinţă. Stavila rămîne, dar nu mai e fixă, se clatină, cedează, se mută mai departe, nu mai e ceva care trebuie respectat, ci învins parţial, pentru foarte mici satisfacţii trecătoare.

în domeniul hotărîrilor interioare, ca şi al celor exterioare, lipsa de reflexe bune la anumite comenzi şi ocazii face din lucruri de nimica piedici, cheltuială de energie irosită, alterînd echilibrul general.

îndoiala, atît de fecunldă uneori la maturitate, tulbură adînc copilul. El are nevoie să creadă în legile simple ale vieţii lui, în fiinţele atotputernice care-1 cresc, ca să se simtă protejat, liniştit, la adăpost sigur. Dacă în loc de o direcţie, poate alege între altelle două, se încurcă, nu mai ştie, alege pe cea mai uşoară pentru el.

Mama şi tata trebuie să-l cîrmuiască în deplin acord, măcar aparent, dacă vor să nu piardă încrederea copilului. Neîncredere care s-ar întinlde mai tîrziu la toată lumea.

„Al cui eşti tu ?“ (întrebare pusă pe ton de răsfăţ, care cere neapărat răspunsul măgulitor : „Al tău“) este o întrebare pe care n-o pun niciodată părinţii adevăraţi ai copilului, ci persoanele care cer confirmarea unei dorinţi-illuzii la care nu au drept. E primul pas către confuzie, către nefiresc. Copilul simte că ar putea deveni un stăpîn în loc să fie stăpînit. Aceasta deschide calea către abuz şi tiranie. Nu-şi mai dă osteneala să-şi mulţumească părinţii, ci are pretenţia ca părinţii să fie pe placul lui. Ceea ce nu se poate întfanpla tot timpul, nici din partea celor care doresc să-i înlocuiască. De aici, nemulţumiri, mustrări. Copilul face responsabili pe părinţi de tot ce nu-i convine. Mai tîrziu, le va arunca în plină inimă cruda întrebare : „Am cerut să viu pe lume ?“ Adică, de vreme ce m-aţi adus pe lume fără consimţământul meu, am drept la toate sacrificiile, la toate compensaţiile. E transformarea unei taine în faptă abuzivă, în sufletul lui. Egoismul şi vanitatea se dezvoltă exagerat, cu licăriri de bunătate, conştiinţă şi remuşcări, pîl- pîind subt nemulţumirile şi interdicţiile de a căror dreptate se îndoieşte acum. Copilul devine nefericit. Nu ştie de ce. Face responsabili pe părinţi (isînt desigur responsabili, dar altfel decît poate el înţelege). Se răzbună inconştient pe ei. Suferă cu ei. Se pedepseşte prin ei.

Concesiile nu servesc la nimic, decît la dezvoltarea apetitului către alte concesii mai mari, pînă la cele imposibile. Rigorile ,nu mai au putere. Severitatea, lurmînd slăbiciunii, pare prin contrast brutalitate. Ceea ce ar îndreptăţi spiritul de rebeliune să-şi găsească o justificare aparentă.

Copilul, neputîndu-şi stima destul părinţii, nici pe el însuşi, devine dispreţuitor pentru tot ce-l înoonjoară. Extinde judecata lui asupra lumii. Astfel, nu mai e nimeni mulţumit în oasă. Mici armistiţii trecătoare^ pe fond de iubire dureroasă, de ostilitate inevitabilă (cum nu suporţi să te atingă cineva de o rană, fie şi din greşală), şi mai presus de tot ideea de nedreptate care planează peste ei, parali- zînd mişcările generoase, încercările de înţelegere şi pace. Capcana s-a închis pe nesimţite pe femeie, tăindu-i membrele, adică soţul şi fiul. Mutilîndu-i fiinţa compusă, figura geometrică a vieţii ei.

Tatăl, trăind mai în afara casei, fiind absorbit de munca lui, mai distrat în relaţiile cu ai lui, beneficiază la un moment dat de nevoia băiatului de a scăpa din zona copilăriei întîrziate. Fac amîndoi un front bărbătesc în casă. Femeile rămîn pe celălalt front, spart. Nici unul nu-şi dă seamă. Toţi doresc o fericire proprie. Toţi cer plată pentru ce dau. Sînt prea multe poliţe de plătit. Fals joc de oglinzi. Orientarea se pierde. Se naşte o imperioasă dorinţă de evadare. Femeia, la un moment dat, are conştiinţa acestui lucru şi îi dezleagă.

★

Baba se înfioară. Niciodată n-a gîndit astfel, despuiat, uscat, ştiinţific oarecum. E o impresie macabră, pe care a mai cunoscut-o asistînd la radioscopii, uiitîndu-se la scheletul omului viu mişcîndu-se subt placa de sticlă.

E aici, la vie, singură, în noaptea Crăciunului, faţă în faţă cu faptele ei. N-o poate apăra nimeni. Trebuie să meargă mai departe, pînă la fund, fără cruţare, în căutarea adevărului. E greu. Fruntea e udă. Reia firul de la început : Patru fiinţe : Mircea, Baba, Nucă şi Nora, grupate astfel din gestul iniţial al Babei, care s-a măritat cu Mircea. Altfel, s-ar fi format alte grupări, cu allte datorii şi răspunderi.

Ea a legat pe aceste fiinţe iîmpreună. Ea a dat naştere copilului. Ea are răspunderea faţă de el, de ei şi de ea. Ea este vinovată.

N-a ştiut să ocrotească tşi să păstreze în lumină bună ce i-a fost dat în seamă de soartă. Este vinovată de lipsă de discernămînt, lipsă de curaj, lipsă de sinceritate. Orizont mărginit. Pasivitate morbidă. Convenţiile puse înaintea marilor datorii fireşti. Orgoliu. A plătit cu copilul recunoştinţa ei personală faţă de sora ei. Pentru „estetica" relaţiilor familiale a lăsat să se altereze raporturile dintre ei. N-a ştiut să aleagă ce era mai de preţ pentru toţi. Nu şi-a apărat dreptul. Nu şi-a făcut datoria. N-a înfruntat judecăţile celorlalţi pentru ceea ce era esenţial în viaţa ei. N-ia luptat pe faţă. A suferit sterp. A lăsat să se înnoureze sufletul copilului şi întreg cerul casei. Vina cea mai mare o are faţă de copil.

Faţă de bărbat : n-a ştiut să trezească în ei puterea şefului de familie. Nu l-a făcut părtaş la grijile creşterii copilului. Osteneli care leagă pe părinţi de pruncul lor. L-a cruţat, aşa cum credea Nora că o cruţă pe Baba. S-a mulţumit să se ştie iubită înflăcărat de el. Nu l-a chemat în ajutor. Nu i-a cerut nimic. A aşteptat să vie totul de la el, ca o regină care primeşte daruri. Nu i-a vorbit

niciodată de drama care se ţesea ascuns între ei. Din spirit de familie faţă de sora ei ? orgoliu ? delicateţă ? milă ? afecţiune ? laşitate ? în fine, numai din motive secundare faţă de lucrul principal : legătura dintre ei. Tristeţa ei a întunecat viaţa bărbatului, l-a depărtat, l-a însingurat, l-a dezarmat, i-a micşorat puterea de viaţă, de luptă, pentru un cămin dezacordat.

Faţă de sora ei : n-a ştiut să bată la poarta cea bună a fiinţei ei. Nu şi-a deschis inima faţă de ea. N-a avut destulă încredere în ea. A închis cu ea ochii asupra luptei ascunse dintre ele. N-a ajutat-o să vadă lucrurile în justa lor perspectivă. A lăsat-o în iluzia că se resemnase, că primea tutela ei, ca un lucru normal. S-a înstrăinat de ea. A lăsat-o singură. Nu i-a dat ceea ce îi lipsise mai mult în viaţă : căldura unui cămin fericit în care să se integreze la locul ei firesc. I-a înăsprit inima.

Nora, fire sensibilă şi pasionată, avusese o copilărie întristată de dramele părinţilor ei. îi iubise cu durere pe amîndoi, suferise pentru amîndoi, pentru mama părăsită de soţ şi pentru tatăl aspru judecat de soţie. A trebuit de mică să aibă grijă de mama ei bolnavă de nervi. A luat devreme autoritate în casă şi răspunderile asupra ei. La moartea tatălui ei s-a pus în contact cu noua ei familie, cu sora ei mai mică, călcîndu-şi pe inimă şi peste interdicţiile mamei ei. A făcut-o din generoasă impulsie. S-a ataşat de sora ei. Instinct matern puternic, dezvoltat timpuriu. A îngrijit de mama ei (rolurile sînt interventite aici din cauza împrejurărilor dureroase ale vieţii), apoi a îngrijit de bolnavi, fiind studentă în medicină. Apoi de răniţi. în timpul războiului moare mama ei, încă tînără şi neîmpăcată cu viaţa. E o lovitură grea

pentru Nora. N-are nici o iluzie despre căsnicie. De aceea probabil n-a vrut să se mărite cu doctorul francez, deşi îl iubea, sau tocmai pentru aceasta. Mama ei îl iubise pînă la moarte pe soţuil ei, care a iubit-o numai un timp. Nora nu vrea să-şi vadă dragostea otrăvită de căsnicie, preferă s-o curme cît e deplină. Poate i-a părut rău mai tîrziu. N-are încredere în viaţă. Cînd s-a îmbolnăvit Baba, a lăsat tot şi a venit să caute de ea, apoi de Nucă. Aici instinctul matern devine despotic. în Nucă trăieşte o pante din sîngele tatălui ei. E tot ce a rămas din familia ei. E un fel de moştenire lăturalnică, tîrzie, care o leagă puternic de viaţă. Pentru Nora, soarta Babei este o culme de fericire : bărbat credincios, oopil sănătos, soră devotată. Nu pricepe deprimarea treptată a Babei, o ia drept blazare. O dispreţuieşte pentru aceasta. Eslte nemulţumită. Nu aprofundează problema. Fericirea lui Mircea n-o preocupă de loc pe Nora, e o axiomă pentru ea. E o mare nevoie de căldură şi iubire în Nora. O găseşte în Nucă, pînă la un moment dat, aceasta o împiedică să fie lucidă faţă de sora ei. Apoi, pe măsură ce creşte copilul, devine mai greu de mulţumit, începe să înţeleagă unele tristeţi ale Babei. Mai ales fiindcă Nucă, împovărat de iubire feminină, simţin- du-se mai liniştit lîngă tatăl Fui, care nu-i cere nimic, se apropie vădit de el. Simte şi ea cît sînt de izolaţi în jurul acestui copil care i-ar fi putut lega ? îşi caută refugiu în muncă. îşi împlineşte mai departe toate datoriile care le-a luat asupra ei, fără bucurie. Poate caută şi ea o apropiere de sora ei, dar au trecut ani, s-au format reflexe greu de modificat. Nu renaşte o intimitate, fără adânci prefaceri lăuntrice, fără o perfectă sinceritate şi multe

abdicări. Intervine Harap, cu ocazia accidentului Babei, aruncă gînduri neprevăzute în casă. Aceasta deviază începutul de înţelegere care s-ar fi putut înfăptui. Baba se schimbă uluitor. Se ridică pentru prima oară împotriva voinţei Norei. Ia iniţiative neaşteptate. O părăseşte. îi părăseşte pe toţi, fără explicaţie. îi dezaxează.

Cum n-a înţeles Baba mai devreme toate acestea ? Gîte s-ar ii putut îndrepta ! Erau prea aproape atunci, nu se mai vedeau lămurit. Nu se gîndise la ei, ci bot la ea. Fiecare făcuse acelaşi lucru. îşi proiectaseră umbrdle, gigantic, fie

care asupra celorlalţi. Nu e de mirare să li se fi întunecat orizontul !

Răspunderea o are Baba. Sentimentul covîrşitor de vinovăţie e paradoxal întovărăşit de uşurare în Baba. Ceva asemănător cu punerea diagnosticului exact al unei boli.

Baba se simţi istovită. Căldura se făcuse năbuşitoare în odaie. Se sculă şi deschise fereastra. Liniştea stăpînea văzduhul. Nici vînt, nici fulg, nimic nu tulbura seninătatea sfârşitului de noapte. Cerul veghea, cu toate stelele aprinse. Zăpada neatinsă învălea pământul ca pe un lucru de preţ.

Baba, scăldată în limpezimea rece, rămase în adîncă uimire. Visase viscolul cumplit din ajun ?

Ridică ochi de copil sărac către geamul albastru, nemărginit, în dosul căruia scînteiau lumi, împodobind un pom de Crăciun nevăzut.

Dureroasa exaltare din ajun o lăsă pe Baba fără vlagă pentru cele trei zile de Crăciun. Le petrecu întinsă pe pat, cu ochii în gol. Se odihnea straniu. Parcă nu era trupul ei, ci undi uitat acolo de mdlt. Se vede că omul nu poate trăi în paroxism de simţire, fără de primejdie de rupere a echilibrului. Pendulul oscilează spre polul opus, să restabilească ritmul nonmal.

Baba ştia că mai erau multe de lămurit în ea, dar nu mai avea putere. Nu mai vedea scopul. I se părea un joc gratuit, obositor şi crud. Trecutul nu putea fi schimbat. Prezentul era o pedeapsă. Viitorul ?... Nu, nu mai avea putere să se gîndească mai departe.

Afară se lăsase ger mare. Coperişul era tivit cu gheare de sltială. Tăcerea încleşta inima. Zilele deschideau porţi înguste între zidurile nopţilor. N-o îndemnau pe Baba la nimic.

Oianţă se îmbătase iar. Frăsîna se certase cu nevasta lui Nichifor de la nişte vase împrumutate.

Nichifor o amenințase cu bătaie. Frăsîna se lăudase că are să-i zvîrie piper în ochi etc. Baba se încruntase cu silă, dar nu intervenise. Poate era mai bine să-i lase să se bată între ei. Nu-i era milă de nici unui. Sărbătorile Crăciunului trecură neașteptat de repede pentru ea.

Ultima seară iu tulburată de bătăi în uşă, zarvă, glasuri. Nu mai era vorba de ceartă, ci de un accident. Nevasta lui Nichifor, însărcinată în primele luni, călcase pe fusta ei scoborînd din pod, căzuse rău, pierduse, şi sîngele nu contenea, gîlgîia din ea ca un şipot întunecat. Nu ştiau ce să-i facă. Veneau s-o întrebe pe Baba dacă n-avea vreo doctorie pentru aşa ceva.

N-avea. Dar va încerca s-o ajute. Baba se îmbrăcă într-o clipă. Dete mai multe porunci Frăsînei. Luă într-un paner lucruri trebuitoare şi porni prin întuneric pe poteca adâncită între troieni, ca allbia unui pîrîia$ secat. 0 găsi pe Vasilica slăbită de tot, buzele, naisul subţiat, pleoapele prea leneşe pe ochii speriaţi. Maică-sa, bocind lîngă ea. Patru copii, înghesuiţi pe un capăt de laviţă. Otdaia, îmbîcsită de căldură, şi-un fel de abur din cauza apei vărsate pe podele să spele peltele de sânge.

Baba trecu capiii şi bătrîna în odaia de peste săliţă, cu pături de învelit şi porunca să rămîie acolo. Spuse lui Nichifor să aţîţe focul mai tare. Făcu repede o cafea, stoarse lămâie în ea şi-o dete pe gît Vasilicăi, care se oţeri, dar se învioră puţin. Puse două căldări curate cu apă la fiert. Pregăti pe masă cele aduse. Aşternu curat pe laviţă, unde stătuseră copiii. Rămase pînă în ziuă acolo, făcîndu-i spă- lătuni fierbinţi, tamponînd-o cu vată, schimbând gheaţa învelită într-un ştergar gros şi

pusă pe burtă. Femeia se simţea mai bine, îi venea somn. Baba îi povestea verzi şi uscate, s-o ţie trează, de frica altei hemoragii. Abia în ziuă o lăsă să adoarmă subt paza Frăsînei.

Pe Nichifor îl trimise la dispensarul plăşii să aducă moaşa. Era imposibil s-o transporte pe Vasilica în căruţă pe astfel de vreme şi drum troienit. Nichifor se întoarse pe înnoptate, singur. Moaşa era ocupată, nu putea veni atîta drum greu pentru o singură femeie bolnavă. O bătrînă din sat propuse o fiertură de buruieni, dar Baba nu vru să le încerce pe Vasilioa. O îngriji ea, de două ori pe zi, veghind la curăţenia lucrurilor din jurul ei. Femeia se făcu bine surprinzător de repede. în acest timp, Baba mai doctori ultimul copil care avea coji pe cap şi îi curgeau ochii. Dădu o curăţenie celui mai mare, care mîncase prea lacom de Crăciun şi îşi stricase istomacul. Bătu gălbenuşuri în lapte cald pentru fetiţa care tuşea etc.

Familia lui Nichifor prinsese încredere în ea şi îşi arăta toate metehnele.

în dimineaţa Anului nou, copiii mai mărişori ai lui Nichifor veniră s-o „samene“ pe Baba cu grîu. în urma lor, Frăsîna îi aduse o strachină cu grîu răsărit. Oel mai luminos verde din cite văzuse Baba. Primenea văzul. Şi Frăsîna se uita îndrilcit, aşa oum ar fi privit un mid abia ridicat pe picioarele plăpînde. Acum vedea Baba ce ochi frumoşi avea Frăsîna. Ochi de baltă, nici verai, nici căprii, ci amîndouă culorile contopite. Albul, albăstrui de tot. Genele, stufoase, negre. Duceau gîndul spre iazuri, zboruri de răţi pe înserate subt cer.

Baba mulţumi zîmbindu-i înduioşat. Rămase în

palmă cu blidul greu de pământ şi grîu proaspăt crescut. îl cumpăni încet în lumină. Cînta culoarea. Afară, totul era încremenit subt zăpadă. Aici, pe-o insulă mică, rotundă, cît s-o cîntă- reşti în mină, se născuise Primăvara, pînea, hrana şi înnoirea vieţii. Nu se putea primi dar mai frumos. îl aşează cu evlavie la marginea ferestrei, cum ai pune o candelă aprinsă lîngă icoană.

împărţi copiilor şi Frăsîneî bani şi nucile rămase de la Crăciun. Nu mai era altît de singură la Butuci. Lua fiinţă în fiinţele din jurul ei. Şi ele începeau să aibă fiinţă în ea. Era un ischimib care-o despovăra de-o parte din ea însăşi. Nu trebuia să se gîndească mai departe. Inima să păstreze bobufl mic de bucurie şi să aştepte cu răbdare să încolţească în ea.

★

Iarna grea făcea plimbările din ce în ce mai anevoioase. Baba aproape nu mai ieşea din casă. Se mulţumea cu cei cîţiva paşi pînă la velniţă, unde începuse fabricarea rachiului. Mirosea puternic în încăperea prea mică pentru cada uriaşă, cazanul mare închis cu capac de aramă şi vasele în care curgea rachiul. Oanţă şi Nichifor puneau lemne pe foc, zăpadă în apa prin care treceau ţevile, apoi se aşezau pe cîte o buturugă şi se înveleau în gîndurile lor. Păreau cînd pitici, cînd de mărime obişnuită, după cum îi priveai faţă de un lucru sau altul. Subt privegherea lor, tescovina miloasă se prefăcea în băutura limpede şi tare care lua minţile oamenilor. Se aşeza şi Baba pe o băncuţă de lemn, lîngă foc, ascultând bolboroselile cazanului, ca în aşteptarea unui oracol.

După înfundarea poloboacelor de rachiu nu mai era de lucru la vie pînă în primăvară.

Baba aduse două fete din sat şi le puse la ţesut pînză în odaia de lîngă ietacul ei. îi plăcea zgomotul ritmat al războaielor şi vechimea gestului. Scria, deşi rar, mai cu plăcere lui Nucă, Mircea şi Nora. Primea răspunsuri înviorate de un început de cochetărie. Scriau ca oameni obosiţi de preocupările lor, bucuroşi să stea de vorbă despre lucruri fără importanţă cu o veche cunoştinţă.

Veni vestea morţii lui Teodor. Scăpase de chin, bietul om. O eliberase pe Maia de robie. O uşurare pentru toţi. Totuşi, Baba avea sentimentul ciudat că Maia îşi pierdea ceva din relieful fiinţei prin dispariţia lui. Nu-şi putea lămuri aceasta. Aşează gîndul pe lîngă altele, care trebuiau cercetate cu timpul.

îşi organiză o viaţă de furnică în muşuroiul ei. Făcea gimnastică în fiecare dimineaţă, să compenseze lipsa plimbărilor. îşi reteză cozile, pe care le învinovăţea de durerile ai de cap. Sau, poate, fiindcă fusese mîndră de părul ei odată, se lepădase de el ca de o slăbiciune nepotrivită acum, îşi pregătea trupul ca pe un oştean pentru luptă. Restul zilei lucra şi meşteşugea prin casă. Nu citea nimic tipărit. Nu vroia s-o tulbure nici un glas dinafară. Aştepta răspunsuri lăuntrice. Firave rădăcini pipăiau pămîntul vechi către care căutase scăpare.

Mai veneau din sat la curte, după doctorii, care cu un abces, care cu friguri, cu intestine bolnave etc. Se vede că vorbise nevasta lui Nichifor despre îndemînarea Babei la îngrijit bolnavi. N-o mai credeau vrăjitoare ? Bătea alt vînt dinspre sat. Aduceau plocoane de ouă, păsări etc. ... Baba mulţumea, dar plătea toate darurile. Găinăria se însufleţea de găini, raţe, gfflşlte... Frăsîna avea grija lor.

Timpul luneca tăcut prin faţa ferestrelor, schimbând haine de puf şi şaiac, înfigînd ţăruşi albi şi negri, îinares- taţi cu semne, de-a lungul lui ianuarie şi februarie.

Baba înainita nesimţit în realităţi interioare şi exterioare, subt scutul singurătăţii.

Zilele creşteau mai puternice în lumină, cu suflări neliniştite, întoarceri, chemări. Baba umbla iar cu cînii pe cîmp. Alt mens. Nu mai avea nevoie de baston. Rezistenţa trupului o mulţumea.

Patru luni făceau pod între viaţa ei de altădată şi acum. Patru 'luni ? Paitru ani. Patru veacuri ! E o chestie de intensitate.

Oanţă tocmi oameni la dezgropat via, ascuţi haragi etc. Amină ziua din cauza ploilor.

în prima zi de lucru, Baba fu în vie, ou mult înaintea oamenilor. O oeaţă uşoară întîrzia, se risipea sfios, tămîia pămîntul. Haragii vechi, încrucişîndu-şi beţele, în şiră ţepoasă, luceau ca oţelul. Foişorul păstra o bucată de cer în amvonul cenuşiu. Scara avea cîteva trepte lipsă. Baba se aşează pe cea mai joasă, cu bărbia în palme. Aştepta, înitr-o concentrare a fiinţei, ca în preajma unui alt început de viaţă. Privi gînditor bărbaţii, femeile, flăcăii şi fetele, intrând pe poarta din vale. îşi Luară rândurile. începură să sape cu sprintenă grijă. Se plecau, scuturau coardele, le

lăsau slobode să se ridice singure. Lucrau repede. Oanţă

mergea de ici, calo : o poruncă, un sfat, o glumă. Se auzeau rîsete din cînd în canid. Zbura cîte o haină pe gard, rămî- nea spînzuraltă acolo. Se făicu uin şir de haine vechi, naiv întinse, ca pentru alegerea unei spărietoare de păsări. Se încălzea ziua. Soarele se uita mai de sus. Lucrătorii luară alte rânduri.

Memoria Babei dibuia isă aducă din depărtare lucruri ştiute odată. Era în primii ani ai vieţii, facerea lumii pentru ea, cînd venea cu bunicii la dezgropatul viei. Apoi din cauza şcolii nu mai apucase primăvara la vie. Peste treizeci de ani ! Era somnoroasă pe-atunci. Ieşea din casă cînd era soarele vioi, ca acum. O găsea pe bunica, pe cărare, spunând, cu ochii la cîte o sapă : „Ia seama, tot uşurel, uşurel... Iaca, la dumneata plînge viţa !“

Baba asculta şi n-auzea. Se uita cu admiraţie la urechile buniicăi, cu lobul cam mare, străpuns de- o gaură.

Săpase şi Baba, odată, cu o sapă de jucărie, cu mîni conştiente de munca de seamă ce li se încredinţase. Lucrase încet şi ou frică, întoreînd câte un ochi către bunica, să afle ce se auzea din păndnt. După multă trudă, ridicase coardele, sprijinindu-de cu braţele întinse, cu un sentiment de victorie nemaiîntâlnit ! Gum le lăsa, veneau peste ea lăbuţele subţirele, pe cap, pe umeri, scuturînd fărîmituri în ochi şi pe buze. Baba rîdea luptând să ţie ochii deschişi. Pămîn- tul avea gust leşios, de cenuşă, de... sînge. Sau erau buzele Babei plesnite ? Nu mai ţinea minte...

Baba se sculă, călcînd peste ani mulţi, apropiindu-se tăcut de oameni. Răspunse din cap

urărilor de bună zi. Luă, pe negîndite, sapa din mîna fetei celei mai apropiate. Coaja zgrunţuroasă a pămîntuiLui, grămădit ca pe morminte, se sfărîma uşor. Dezveli butucul, rămas ploconit către miazăzi, într-o metanie lînaremenită. Baba se plecă, luă coardele amorţite — în culoarea pămîntidui, a tuturor moaştetlor — le ridică .încet în lumină. Tremurau slab. Ori mâinile

Babei tremurau ? O istrăbătu un fior, o prezenţă fără nume, risipindu-i sufletul ca o miireasmă uşoară. Ce se săvîrşea aioi ? Nu mai era bunica, să tălmăoească glasul neaiuzit. Toltuşi, aici era. Aici erau şi mama, pe care n-o cunoscuse, şi tatăl, ide care avusese parte piuţiină, şi străbunele ,şi străbunii, al căror cuvînt era Baba acum. Luau parte la o înviere. Ţiineau de mini trupuil vegetal în care se înfăptuise minunea. Unda trecuse peste osebirea tiparelor, în sprijinul schimburilor şi prefacerilor, nesfârşite, ale întregului presimţit. Clipa atinse o stare de transparenţă, de eliberare fără seamăn.

Baba slobozi coardele din mini. Vibrau oa un mănunchi de antene. îi rămaseră în palme urme de pămînt moale. Din lut...

— Nu-i amestecat cu nimic, doar ce-o rămas din tăiat şi plivit, ca-n toţi anii. Pămîntul îi rodnic la noi, de la Dumnezeu, vorbi Oanţă în spatele Babei.

Baba tresări. Uitase de oamenii din jurul ei tocmai astăzi...

— Cred ! spuse Baba, cu uimire în glas şi privire, în- dreptîndu-şi încet spinarea, ca după rugăciune.

O dată început lucrul, nu mai e răgaz la vie. Sufla cite un vînt rece. Înţepeneau mînile pe scule. Se speria lumina. Rămînea cerul bumbăcos, slab încheiat de zări. Şi deodată se îmbunau toate : se boltea albastrul, făcea scrînciob înalt soarelui, să nu mai afle piedică de nour. Lucrul nu sta. Numai ploaia l-ar fi putut opri. Se iîmplleteau muncile : pe cînd se dezgropau ultimii butuci, copcitul ajunsese la trei sferturi, tăiatul la jumătate, ridicatul la sfert. Orice fărîmă de zi era harnic scrisă, pe viu. Se ceteau dintr-o dată semnele. 0 parte din vie purta ohiică de pustnic, coairddie flu- turînd din miazănoapte spre miazăzi. Partea tăiată, trei-patru Strune lla butuc, părea o turmă de lire sparte. In ultima parte se lega viţa schingiuită cu braţele de haragi, ca într-un lagăr de osîndiţi.

Din durere se năştea viaţa şi hrana. Din durere... dar Baba n-avea ititmp de gîndit. Abia dovedea cu Oanţă şi Nichifor să privegheze la toate. Nu erau oameni destui pentru cîte toate

erau de făcut. Primeau şi moşnegi la lucru, la cioplit haragii vechi şi noi. Săreau aşchii de lemn şi de timp în jurul lor. Copiii cărau coardele tăiate, parte

pentru dres gardurile, parte pentru focul de la bucătărie, parte hîcuite şi îngropate la rădăcina butucilor. Trebuia tăiată mlaja pentru legat. Curăţit şi săpat pomii. Pritocit vinul. Săpat grădina. Etc...

Duminica făcea plăţile. Se topeau banii. Timpul zbura.

Baba primi scrisori de la Mircea şi de la Nora. Fiecare o întreba dacă vine de Paşte acasă. Nu era cu putinţă să plece de la vie. Nu întrerupea lucrul decît de vineri pînă miercuri, numai femeilor ie dădea drumul de joi. Se anunţaseră nişte negustori pentru vin şi rachiu. Baba voia să fie de faţă la vînzare. Cloştele erau pe aproape de scos puii. Băieţelul de patru ani al lui Nichifor fusese din greşeală opărit de maică-sa, care gătea mîncarea oamenilor. Toată ceafa şi umerii erau o rană. Copilul era limfatic, se tă- .mădiuia greu, ii îngrijea Baba. Nu putea să-l lase pe mîni nepricepute, fără Tise de infecţie. Ea nu-i poftea Ia vie, fiindcă abia se înfiripa 'gospodăria, vremea era rece etc. Ce nu le spunea Baba e că nu era încă sufletul ei pregătit să-i vadă.

Dar scrise lui Nucă despre găinăria pe care voia s-o dlădeaiscă, rugîndu-i să-i facă dl planul. Pe Mircea îl ruga să execute pe un negustor care nu plătise sa'lcîmii vînduţi cu un an în urmă. Ruga pe Nora să obţie, ca medic, doctorii mai ieftine, să-i facă o provizie pentru nevoile oamenilor de la Butuci. Lui Luca îi cerea bani cu împrumut. Maiei şi lui Costaohe, seminţe şi sfaturi. Trimise iui Harap o fetiţă coxalgică, stăruind să-i facă loc la

spitall şi s-o opereze dacă era nevoie.

îi lega pe toţi, de departe, de locul în care spera să-i adune mai tîrziu ?

Fusese o' iarnă grea. Mugurii deschideau pleoapele sfios, de teama unui nou îngheţ.

Se însera. Oamenii erau strînşi în dosul casei, la o masă lungă. Mîncau ou poftă. Li se dăduse, neobişnuit, cîte o căniţă de vin, cane le dezlega limbile. Prunii pe jumătate înfloriţi păreau împodobiţi cu mărgăritare şi frunze de lămîiţă. Cum era luni şi erau toţi bărbaţii cu obrajii încă raşi, cămăşile curate, veselia lor şi a fetelor, îmbinată cu frumuseţea crengilor, făoeau din cina lor simplă un ospăţ de sărbătoare.

Baba vorbea mai la o parte cu Oanţă, mîngîind pe Fotei, care se gudura ipe Irngă ea. Era vorba să bage plugul în vie în dimineaţa următoare. Nu mai avea nevoie de toţi lucrătorii, dădea drumul la mare parte dintre ei, trebuiau aleşi bine acei care irămîneau. Baba n-admitea protejaţi! lui Oanţă, prieteni de beţie, voia oameni vrednici şi liniştiţi.

Se auzi o căruţă. Fotei şi Codan se repeziră în faţa casei.' Baba se încruntă. Nu era ceas bun pentru negustorii de vin. Cine vinde vinul pe-

nnoptate ? E greu de mers în beci cu felinarul. Nu se vede bine culoarea vinului. Spuse :

— Tocmai mine voi sta de vorbă cu ei. N-au decît să doarmă la Nichifor la noapte.

Un om înalt apăru în pragul <utş>ii de din dos. Cînii se întoarseră .să latre în latura caisei.

Baba clipi din ochi.

— Luca !... nu m-aşteptam...

Nobil, .frumos cap, luminat de gînd, conştiinţă, suferinţă. Se ivise ca o biserică printre căsuţelle unui sat. De luni de zile, Baba văzuse numai oameni de rand. Se uita la el cu evlavie

Luca înainită, îi lină mlînille, te sărută pe rînd, le păstră în palmele lui. Ochii cercetau faţa Babei, apoi oamenii, pomii, locul, cu nespusă înduioşare.

— Mi-ai lipsit mult... mă bucur că ai venit, spuse tot Baba.

— Nu îndrăzneam... Scrisorile mele au rămas fără răspuns. Am fost îngrijat... E o mare schimbare în tine, spuse Luca privind-o cu mare atenţie.

— Părul ?

— Şi părull, dar e altceva... O sinteză, aş spune. Am un vocabular imposibili, spuse Luca zâmbind .sfios.

— Vorbim mai tîrziu. Vrei să facem cîţiva paşi în vie ? Sau eşti obosit ? întrebă Baba, să-1 scape de ochii dimprejur, care luceau intermitent spre el, ca licuricii subt frunze.

— Nu, de loc, îmi face plăcere să mă dezmorţesc. Aim venit cu o căruţă nemiloasă, care mi-ia mutat oasele din loc.

Baba şi Luca ocoliră încet către nucii mari. Pămîntul înnopta limpede.

— Ţi-am adus banii, pretextul venirii mele aici. Sînt în valliza mea. E mai bine să nu se ştie că ai mulţi bani în casă, spuse Luca într-un tîrziu.

— Mulţi ? Cît ai adus ? întrebă cu mirare Baba.

— De şapte ori cît mi-ai cerut. Abia au să-ţi ajungă. M-am informat oît revin muncile la hectar. Desigur că ai şi reparaţii de făcut, lucruri ide complectat. Poţi să mi-i restitui peste 5—6 ani, nu sînt grăbit. E o parte din rezerva mea, prefer s-o ţin la tine. Am pierdut jumătate din ce aveam anul trecut, într-o bancă aşa-zisă serioasă. Nu cumva să-ţi faci probleme din acest împrumut, ori am să cred că nu mă consideri cel mai vechi prieten al tău, cum sper că sînt. Harap are moştenirea mamei lui. în orice caz, casa, locul şi via pot acoperi datorii mai importante decît atît.

— Mulţumesc, Luca, spuse simplu Baba.

Poate va fi an bun şi va plăti datoria mai repede. Ea trăia cu mai nimica ia vie. Ceilalţi nu se bizuiau pe venitul de-aici. Va face o scrisoare, în caz de accident, să se ştie ce sarcină are via. Era o mare uşurare pentru ea să aibă aceşti bani. Va drege cite puţin clădinile, va cumpăra vase noi, o vacă...

Baba răsuflă adînc. Luca îşi stăpîni un zîmbet bun.

— Nu mă întrebi de nimeni ? spuse Luca după un timp.

Baba şovăi. Sări peste multe întrebări la cea mai aproape de inima lui Luca.

— ...Harap ?

— E tăcut de cînd s-a întors din străinătate. Lucrează mult. A făcut cîteva operaţii de-o îndrăzneală justificată numai de reuşita lor. Cred că e pe cale de-a deveni un mare hirurg.

— Am mare încredere în el, spuse Baba privind în larg.

Luca se uită cu luare-aminte la Baba.

— Ai răspuns lui Harap acum. M-a însărcinat

să-ţi spun că te roagă să ai încredere în dl.

— Da, spuse blînd Baba. Apoi urmă cu glas depărtat, mai şters : Cînd te-ai întors de la Bucureşti, în toamnă, am vrut să-ţi cer un sfat. Nu te-am găsit. Nu-mi explicam... Acuma ştiu că toate aceste despărţiri erau în mine.

— Te uiţi la vie ca la o grădină plină de copii, spuse Luca, schimbând vorba, stingherit.

— Mă leagă şi mă dezleagă acest loc. E o putere binefăcătoare în el.

— în tine, spuse cu afecţiune Luca.

— Nu. Nu în mine. Am înţeles şi presimţit unele lucruri aici. Vorbim mai tîrziu, Luca. Nu sînt pregătită. Mi-e frică să-mi deformez gândurile rostite în pripă şi ţin la ceea ce am învăţat aici. Spune-mi mai bine, ce face Nora ? Cum a luat toate aceste schimbări ? Din scrisul ei nu pot ghici mare lucru.

— Lucrează şi ea mult. Cred că s-a mai obişnuit cu singurătatea. Poate-ţi pare ciudat să-ţi vorbesc de singurătate după iarna care ai petrecut-o aici. Desigur că nu se poate compara.

— E altceva. Nora n-a dorit-o. Dar n-am putut tace ailtfel. Cum e ou sănătatea ?

— Bine. Ceva mai grasă şi mai puţin colorată. Cred că s-a hrănit neglijent. îi plăcea să fie de toate mai mult pentru ceilalţi.

— Ştie că eşti aici ?

— Nu. Afară de Harap, n-am avut timp să înştiinţez pe nimeni. M-am hotărât fără premeditare, cînd am primit scrisoarea ta.

Baba cunoştea discreţia lui Luca. Nu voise să se ştie despre împrumutul cerut de Baba, nici să primească vreo însărcinare ipentru ea, care să stîrnească noi probleme şi s-o tulbure aici.

— Mi-a scris Maia cînd s-a prăpădit bietul Teodor. E de mirare cît a rezistat. Nu înţeleg ce l-a reţinut atîţia ani în viaţă. Nimic n-avea valoare pentru dl, spuse Baba.

— Nenorocitul ! Mi-a spus odată, demult, că dacă Maia este într-adevăr bună cum pare, dacă omul poate ajunge prin mirajul oricărei credinţe (care pentru el nu era mai mult decît o foirmă de autoconcentrare) să învingă revolta faţă de schimonositurile bestiei umane, atunci omenirea este pe calea unei prefecţiuni care întrece orice imaginaţie. Nici un saorificiu n-ar fi destul de mare pentru asemenea experienţă. O punea pe Maia la încercare, cum sondează savantul fundul oceanelor, să vadă ce forme de viaţă există ia .astifel de adâncimi. O suspecta, o pândea, o chinuia, în teama de a nu fi păcălit. Ura lui contra omenirii, inclusiv >dl, deriva poate dintr-o sete de perfecţiune prost canalizată. Poate a simţit Maia acest lucru şi i-a dat putere să rabde cîte, cît şi oum le-a răbdat toate.

— Teodor s-a pedepsit în trupul lui pentru decepţia pe care i-o da propria lui fiinţă faţă de concepţia 'lui despre om ?

— Să nu exagerăm. Boala lui avea scuze precis mi- crobiene şi tot feflull de exoese la bază.

— Eu cred că microbii nu sînt concludenţi. E o chestie de apetit morbid all trupului. Unii oameni iau unele boli şi alţii nu, chiar în toiul epidemiilor. Depinde de un întreg complex de comenzi interioare, nu crezi ?

— Nu ştiu nimic. Caut leacul cancerului de aproape o viaţă de om, şi poate totul ţine numai într-un viraj de simţire-gîndire... Totuşi, nu mă descurajez. Nu se ştie din ce se poate face odată

scînteia...

— E destul să fie 'Cîţiva oameni ca tine pe lume, ca să nu piară nădejdea, cel puţin pentru mine, spuse Baba.

Luca îi mulţumi din ochi.

Lucrătorii coborau spre poartă. Baba şi Luca răspunseră „bună seara" în dreapta şi stingă. Parcă semănau aceste vorbe, din distanţă în distanţă, să crească mai tîrziu în voie.

Baba şi Luca, înfăşuraţi în pleduri, cufundaţi în jilţuri, stau cu noaptea în cerdac.

întunericul subţiat de lumina stelelor acoperă pămîntul cu patrafir blajin ide spovedanie. Jarull roitund din pipa lui Luca soînteiază ica un giuvaer. E sîmburele în junul căruia se adună gîndurile, cu vorbele stângace, trudnice de înţelesuri greu de cioplit.

— Nu există libertate, Luca. Ci numai răspundere. Mă înspăimîntă răspunderea oricărui gest, oricărei intenţii, pînă la imponderabil.

— Totuşi, Baba, răspunderea e o mare pîrghie în viaţă. Ceva absolut necesar. Libertate, sclavie, sînt formule care-şi pot schimba înţelesul între ele după cum le priveşti. Fiecare om e făcut să fie un rege şi un soldat în sfera lui, cît de mică, -la 'locul lui de răspundere şi datorie. Să lupte în ei şi în afara lui să păstreze orînduială bună. Fiecare facem aceasta, mai mult sau mai puţin, dar depinde în ce spirit. Dacă e o corvadă pentru noi, atunci e sclavie. Dacă e o nevoie a conştiinţei, un act de solidaritate, de iubire, atunci cred că ne apropiem de libertate.

— Dar ne împiedicăm unii pe alţii, unii de alţii,

Luca. Dacă ne-am putea limita la noi, dacă o faptă a noastră, sau lipsa noastră de fapte, s-ar lichida într-un avantaj sau dezavantaj personal, ai fi suportabil. Dar ideea că orice vibraţie a noastră se propagă în jurul nostru, cu neprevăzute urmări, îmi zdruncină încrederea, îmi paralizează voinţa !

— De ce, Baba ? Ar trebui, dimpotrivă, să ne stimuleze gîndul că prezenţa noastră influenţează viaţa din jur, că aportul nostru nu e indiferent celorlalţi, că avem deci un rost pe lume.

— Dar e aşa de greu, Luca, să-ţi coordonezi comportările tale cu ale celorlalţi într-un mod fericit. Relaţiile dintre oameni implică mereu răspunsuri la imagini sumare, arbitrare, în bine, în rău, în cu totul altceva. Construcţiile copleşesc adevărul fiecăruia. Chiar construcţiile despre sine. Cît sînt mai multe persoane, aitît se complică jocul. Uneori rişti să rămîi prizonier pe viaţă ! E un modelaj lent, obscur, nesfînşit. Orice fiinţă întiîltnită colaborează lla aoeste prefaceri reciproce. Cu intensităţi diferite, reversibile. Cel mai tare e sculptorul, pentru moment. Dar îşi accentuează şi el reliefuri care nu-i sînt fireşti decît ca răsfrîngere. Accentuează uneori ceea ce ar fi fost mai bine să se şlefuiască. In acest caz răspunderea revine mai ales celui slab. Pasivitatea, fără consimţămîntul interior, e o activitate negativă, dăunătoare. O slăbiciune de dispreţuit.

— Şi autoritatea poate fi o slăbiciune, Baba. Autoritatea, acolo unde nu e necesară, firească, apasă, striveşte, croieşte drum sterp, duce la pierderea simţului proporţiilor, la fals respect de sine şi de ceilalţi. E o slăbiciune activă. Care e „cel tare“ ? Care e „cel slab“ ? De o parte şi alta rezistenţa a fost slabă, spune împăciuitor Luca.

— Rezistenţa predispune Ia ostilitate. Constrîngerea, la răzvrătire. Ar fi de ales între două căi care duc tot la un dezacord, spuse Baba cu glas împovărat.

— Nu cred. Dacă rezistenţa se afirmă din adîncă convingere, echilibrul se restabileşte îndeobşte mulţumitor.

— Ar fi drept să fie aşa. Dar nu sîntem destul de curajoşi. N-avem încredere. Ascundem această lipsă subt diferite formule mai comode şi lăsăm să se destrame legăturile. Firea se falsifică. Se ivesc solzi de opacitate. Viaţa interioară şi cea exterioară bifurcă exagerat drumurile. De la o vreme, nu mai e nici o suprapunere posibilă. Această disonanţă se preface cu timpul în neurastenie, nefericire. Nu se opreşte aici : radiază, transmite celor mai aproape nă'buşitoarele unde, spuse cu mîhnire Baba.

— într-o mică măsură, poate să ai dreptate. S-ar putea însă ca reacţiile să fie contrare celor închipuite. Unde crezi că e atins învelişul, integritatea fiinţei, poate s-a deschis numai o supapă de siguranţă, ca echilibrul să rămîie neştirbit, spuse liniştit Luca.

Privirile căutau sprijin pe cer. Bolta se adîncea, din stele mari, în stele mici, pînă 'la cele abia ghicite, la păreri, la un afund de nepătruns.

Un glas de cocoş se prinse nătîng în clipele nopţii. Amuţi, uluit de îndrăzneala lui. Baba oftă, învinsă de dificultăţile de exprimare afle gîndurilor, toarse cu atîta răbdare, care se încâlceau în orice obiecţie, ca pînza de păianjen atinsă de-un pai !

— Frumoasă noapte ! spuse Luca. Nu eşti obosită ? N-aş vrea să-ţi iau somnul. Eu sînt o

buhnă bătrînă, trăiesc de predilecţie cînd ceilalţi dorm.

— Nu te îngriji, am o provizie mare de somn, am iernat oa jivinele ! Sînt încă atîtea lucruri pe care aş vrea să le lămuresc cu .time, Luca ! Ziua, saiu lângă o lampă, aş găsi mai greu firul. Aici sîntem umbre. îmi pot închipui că duhul nopţii răspunde gîndurilor mele.

— Mă înduioşează încrederea ta, mă tulbură. Nu sînt mai cuminte ca altul, Baba. Dar mi-a plăcut totdeauna să stau de vorbă cu tine. Ai darul să scurtezi distanţele dintre noi. Eşti poate fiinţa de care m-am simţit cel mai aproape de cînd sînt pe lume. Nu numaidecît din sentiment, ci din cauza nevoii tale de sinceritate, de transparenţă. Ţie îţi răspund" mai uşor.

— Nevoia mea de sprijin, Luca. Dacă ai fi numai deştept, nu mi-ar fi de-ajuns. Bunătatea ta mă ajută, mă dezleagă...

— Mă întreb dacă sînt bun, cum crezi tu. Sau dacă se întâmplă ca egoismul meu să aibă caracter sociabil mai plăcut.

— Pentru mine eşti bun. Aşa te oglindeşti în mine. Aşa faci parte din mine. Aşa mă îmbunezi. Vezi, Luca, un om trăieşte, în el şi în alte fiinţe, deopotrivă, cu realităţi tot atît de reale sau iluzorii. Un fell de a se reproduce şi supravieţui e copilul. Apoi, seminţele sufleteşti încolţite în ceilalţi, în atîtea cîmţpuri de experienţă ! Te sperii cînd te gîndeşti în cîte feluri te împărţi, te prefaci, contopindu-te în alte fiinţe, ailterîindu-le sau înviorîndu-le tonalitatea generală. Gu cîte influenţe te întîineşti, te ciocneşti, te împleteşti. Pe oîte fronturi şi în cîlte moduri lupţi inconştient, spuse Baba.

— în raporturile omeneşti, înrîuririle sînt inevitabile, necesare, Baba. Altoiri fecunde, ori sterpe, după indivizi. Totul e să încercăm să ne realizăm cît mai onorabil. Amalgamul să păstreze ce poate fi mai de preţ grupului din care facem pante. Personalitatea unei fiinţe, în ultimă analiză, e un compus de petici selecţionate, fuzionate fericit, fecund, întregindu-se înnoit. Dacă e numai imitaţie, rămîn zdrenţe furate, certîndu-se între ele. Trebuie neapărat o linie interioară, autentică, să te unească. O linie puternică, înaltă : artă, ştiinţă, morală, credinţă... Aceştia sînt pivoţii care menţin omenirea la un nivel mai ridicat, împiedecînld-o să retrogradeze la bestie. Unii oameni creează curente de progres. Alţii se mărginesc să se adune în jurul unor lumini. Alţii se zbat între vînturi. Alţii iau asupra lor curente anonime, se întruchipează din mulţimi, le exprimă. E o minunată cooperare, Baba. N-avem de ce să ne speriem. Impermeabilitatea, mărginirea la noi înşine ar trebui să ne îngrozească prin sterilitatea care ar rezulta, spuse Luca.

— Aşa fiind, e clar că nu putem scăpa de răspundere. Şi nu sîntem cu adevărat conştienţi de aceasta. Trăim cum apucăm, cu neglijenţă, neverosimilă indiferenţă, deşi facem mare caz de orice mic neajuns personal. Din falsă modestie, ne închipuim că viaţa noastră n-are importanţă, şi deci o putem devalorifica în noi, fără să aibă nimeni ceva de zis. Nu ne respectăm unii pe alţii, fiindcă nu respectăm omul din noi. Moştenirea care curge prin noi, mai departe. Uităm că sîntem centre de 'legături, vibraţiile modificîndu-se la fiecare conjuncţie de unde. Abia la vîrsta mea mi-am dat seama, Luca. Moftul şi viuil lasă isemn pe

suifllete, pe firi. Şi astfel trăiesc şi acţionează la nesfîrşit. Prin unde, fapte, ţesuturi, prin toate semnele perceptibile şi imperceptibile. Moartea este numai un accident personal trupesc. Nu ne sfîrşim prin ea. Nu s-au încheiat socotelile în urma noastră. Chiar dacă n-ar fi sufletul nemuritor, dacă n-ar fi o viaţă de dincolo. Reacţiile provocate de noi îşi urmează evoluţiile, se propagă din fiinţă în fiinţă, cu ramificaţii înmulţite. Tot ce există este reali : gîndul, vorba, fapta, stările. Toate au repercusiuni incalculabile... Nu este odihnă, ci numai vibraţie, modulaţie nesfîrşită... spuse Baba cu istovire în glas.

Se făcu o tăcere.

— N-am ştiut cît de greu apăsa lumea pe sufletul tău. Şi te-am lăsat cu toţii singură aici... E de neiertat ! spuse Luca.

— Să nu-ţi pară rău, Luca. Nu era altă scăpare pentru mine. Mi-a fost sufletul bolnav... M-am despărţit de toate. Am mers pînă Ia fund. Am înţeles că n-am fost vrednică. N-am mai cerut nimic. Şi... (N-avea vofbe pentru ceea ce simţea. Nu putea aduce în discuţie taina acelei dimineţi din vie.)

— Şi ? întrebă cu bunătate Luca.

— Şi... am luat-o de-a capull. încep să mă vindec, spuse cu uimire Baba.

Luca îşi îndreptă urechea, atent la schimbarea glasului, la vibraţia suavă prelungind ultimul cuvînt.

— Nu-ţi lipseşte Nucă ?... Mircea ? întrebă după un timp Luca.

— Nucă... Mircea... (îi tremura glasul). Nu le-am pTiit. Mai tîrziu, poate...

Vorbele, tăcerile alternau, se îmbinau într-o cadenţă de valuri mari. Atingeau ţărmuri, se retrăgeau, cu ecouri prelungite.

— Vezi, Baba, e greu de pătruns misterul unui om. Fiecare creează un univers, o umanitate proprie, relele şi bunele. Fiecare /trebuie să sufere pentru acest păcat. Totul ar fi o transpunere în altul, pînă la identificare temporară. Adică aproape un miracol ! Pentru a-1 putea spori cu aportul tău. A pnimi aportul lini. Fără orgoliu. Cu respeot de adevăr, al tău şi aii altuia. A fi solidar. A tămădui, cît atîrnă de puterea noastră. A ne lipsi, pentru a spori. Tin- zînd să ne integrăm, cu împăcare, în nemărginitul tot întrezărit în noi. Am înţeles, Baba ?

— Da, Luca. Crezi că se poate ? Binele şi răul sînt adînc încrustaţi unul în altul, în noi. Se conturează unul pe altul, ca umbra şi lumina. Cum să...

— Poate e destul să nu uităm aceasta, în clipele bune şi rele ale vieţii, ca să ne înţelegem unii pe alţii şi să ne putem ajuta. Să nu lăsăm sufletul să cadă în trîndăvie, spuse cu bunătate Luca.

Cerul înalt ocrotea pămîntul fumuriu. Totul se cumpănea cu sfială. Se întărea desenul văii. Se topeau stelele. Ziua se înfăptuia în văzduhul tremurând.

Cată slavă !... Cîtă slavă !... strigau din tot locul cocoşii, chemînd lumina.

Baba şi Luca, feţele adâncite de nesomn, se priviră cu înţelegere şi creştinească iubire.

Luca sta nedumerit în faţa casei Iui Tică Dimitriu. Mai sună o dată, istăruiitor, privind storurile jumătate lăsate pe ferestrele prăfuite din .stradă. Tuşi, scotocindu-se prin buzunare. îşi uitase pipa la hotel. Va trebui să se lipsească de un auxiliar preţios. în definitiv, vizita Iui putea să le pară nepotrivită. Venise (în plină amiază, sperînd să-i găsească la sfînşitu'l mesei. Mircea fusese foarte închis faţă de el în ultimii ani. Luca făcu un pas înapoi tocmai cînd auzi cheia în uşă.

— Pe cine căutaţi ? întrebă un glas somnoros.

Tică Dimitriu, obrazul cam umflat, pănull încâlcit, scoase prudent capul prin uşă, apărîndu-şi pudic cu palma gîtul fără guler.

— Domnul Mircea Scutairu e acasă ? întrebă Luca.

— Să văd. Intraţi, vă rog. Nu ştiu unde e Roza. Cum dă masa, o şterge. Am s-o dau afară, spuse fără convingere, bătînd la uşa din stânga săliţei.

— Intră, se auzi un gilas (lipsit de răbdare.

Tică Dimitriu făcu semn Iui Luca spre uşă şi se

retrase, ca unul care preferă să nu fie de ‘faţă la primirea noului- venit.

— Luca ! Nu m-aştqptam... Poftim, ia loc. Mai scoate din hainele de pe scaune (spuse lui Nucă). E o dezordine la noi !... Prietenul Tică n-are noroc la servitoare. Le alege după criterii estetice, ceea ce complică serviciul. Hai, mai bine, să trecem în sufragerie, acolo măcar sînt scaunele Ili- bere, spuse Mircea agitat.

în odaie, cîte scaune, atîtea suriucuri, îmbrăcînd spete- zele. La prima vedere, păreau un sobor de pitici decapitaţi.

— Să-l sărut întttîî pe Nucă, spuse Luca, uitîndu-se afectuos la el. Nu era prea slab, deşi faţa era mai osoasă ca în vara trecută. Toate liniile păreau mai hotărâte în dl. Părul lins subt o reţea neagră îi dădea o înfăţişare aproape severă. Copilăria se trăda în oohii şi zîmbetul ridicat către Luca. Se bucura să-l vadă ? Parcă aştepta o veste prin el.

— Ai mUlt de lucru ? urmă Luca, uitîndu-se la planşeta care ocupa tot biroul. Cărţile erau grămădite pe ferestre, scaune şi (la picioarele bibliotecii gazdei.

Mircea îşi îmbrăca surtucul, împingînd în treacăt masa lui de lucru spre părete. Un fdl de masă mai mare de bucătărie, pe care se încăierau cărţi, caiete, hîrtii, în jurul maşinii de scris. Acasă domnise întotdeauna o rînduială meticuloasă, pînă la manie, în biroul lui.

— Trecem în sufragerie, stărui Mircea.

— Vin şi eu, spuse Nucă.

Mircea ridică din umeri, plictisit.

— Nu-ţi întrerupe lucrul. Trec pe urmă să-ţi fac o vizită ţie, spuse Luca zlîimbindu-i din ochi. E frumuşel de tot. Ager, spiritual ca expresie. îţi

seamănă grozav. Parcă te văd cînd ai venit să te iau la gazdă, abia sosit în tîrgul nostru, urmă Luca, intrând .cu Mircea în sufrageria în care stăruia mirosul bucătăriei vecine.

Mircea slăbise. Părea ostenit. Părul învolburat, ţinuta neglijentă îl întinereau într-un fel romantic mai vechi. Se uita, peste masă, la Luca, uşor sfidător.

— Sînt pe-o zi la Bucureşti, după treburi. M-am gîndit să trec să-ţi string mîna şi să-ţi spun că am văzut-o pe Baba, — spuse Luca, cu ton de scuză, intrînd de-a dreptul în subiect.

— E botlnavă ? S-a întors acasă ? întrebă repede Mircea.

Subt piellea subţire vinele desenau o furcuţă albăstrie, între isprincene, tăind fruntea în două. Apărea şi dispărea, după puterea pulsaţiilor.

— E bine. Am fost eu la ea la vie, fiind pe-aproape, la prietenii mei Tăun, spuse Luca, scrîntind inofensiv adevărul.

— S-a vindecat piciorul ?

— Complect. Baba e prin vie de cum se face ziuă pînă înnoptează.

— Se împacă în adevăr cu sihăstria dorită ? Cred că nu-ţi închipui că am exilat-o eu, să muncească pentru noi ! spuse Mircea, pironindu-şi ochii într-ai lui Luca. De altminteri, e mai probabil să piardă bani într-o vie părăgi- niită, cu lipsa ei de pricepere în această direcţie. In fine, orice fantezie se plăteşte. E dreptul ei să facă această experienţă, urmă Mircea înnourat.

— E o putere în ea, spuse gînditor Luca.

— N-aş numi putere această impulsie de a se lepăda de datoriile ei faţă de copil şi de mine. Viaţa nu e numai poezie, ca în romane, trebuie să

ai puterea s-o trăieşti aşa cum e. N-aş numi putere o impulsie care te face mereu nesatisfăcut, exigent, absurd. Totdeauna a fost ceva nepotolit în ea, care s-a accentuat pînă Ha morbid. Am convingerea că e neurastenică. De aceea am lăsat-o să facă exact ce vrea, deşi m-a costat acest lucru, în speranţa că are s-o vindece realitatea, că are să-şi dea seama că tot mai suportabil e traiul obişnuit, cu bărbatul şi copilul ei, decit viaţa tolstoiană, cum şi-a închipuit-o livresc. Dar e nespus de orgolioasă, n-are să mărturisească vreo părere de rău
chiar dacă ar strivi-o greutăţile alese de ea. Aşteaptă să fac eu primul pas, s-o rog să mă primească alături de ea. înţelegi ? spuse aprins Mircea.

— Ciudat ! Vă serviţi d'e aceleaşi expresii amîndoi. Nu exact în acelaşi spirit, spuse Luca.

— Ce vrei să spui ? întrebă Mircea agresiv.

— N-aş vrea să falsific vreun înţeles de-aii Babei. Nu Sînt autorizat să-ţi vonbesc. O fiac pe răspunderea mea, ca vechi prieten al casei voastre, dacă îmi dai voie.

— Te rog, îl îndemnă Mircea, încordat ca în faţa unor proiectile care l-ar fi ales drept ţintă.

— Se învinovăţeşte şi ea de neurastenie. O numeşte boală sufletească. De influenţă rea asupra celor din jur. De trădarea datoriilor faţă de-ai ei, de mari răspunderi nelluate în seamă, din trecut şi pînă acum. S-a pedepsit tă- indu-şi, în carne vie, legăturile cu ai ei, spuse Luca. Apoi îi rezumă cît mai limpede cele vorbite ou Baba, cele ghicite de el, încheind : Iţi mărturisesc că m-a surprins transformarea ei. Mă aşteptam să găsesc o fiinţă învinsă de singurătate, de condiţiile aspre ,ale

vieţii de-aicolo. Gum s-a soluţionat această criză de deznădejde, în sporită putere sufletească şi trupească ? Care e partea instinctului de conservare ? Din ce a izvorât puterea constructivă din ea ? Sînt fiinţe care se supun numai unor legi care depăşesc vremelnicia vieţii lor. M-a impresionat expresia feţei ei. Ceva temeinic în ea, conştient temeinic. Am impresia că a luat-o de la început, de da regnul vegetal, animal, uman, reînno- dînd cu răbdare ■legăturile rupte. Nu cred să fie orgolioasă, cum zici. Dacă iaşteaptă să faci primul pas ,spre ea, e că doijpşte s-o faci liber, fără nici un fel de constrângere. Crede că nu mai ane nici un drept asupra voastră. Şi-a luat alte răspunderi, în frâu scurt. E de-acolo acum, nepoţica coanei Lisaveta şi a conului Ioniţă. Am cetit-o în ochii oamenilor care lucrează via cu ea.

Mircea asculta fără să mişte un muşahi *al* feţei. Ochii, neclintiţi, ou rare bătăi de pleoape. Nu puteai desprinde dacă era durere, ură, dispreţ, în orice caz era un sentiment violent perfect stăpînit.

— Acum, că ţi-am ispus toate acestea, mă tem că am cedat unei impulsii egoiste de-a mă (descărca pe lîngă tine de-o grijă care mă împiedica să mă concentrez în lucrările mele. Mă tem că m-am grăbit şi am trădat-o pe Baba, deşi cu cele mai bune intenţii. Ea crede în influenţa modurilor de gîndire asupra celorlalţi, fie şi de departe. îşi îndiipu- ieşte că e posibil s-o reconstruiţi în voi, cum vă reconstruieşte în ea, cu înţelegere, dorinţă de armonie...

Mircea îşi destinse muşchii obrazului, cu o crispare de om însetat, care înghite greu tfiindu-i gîtul prea uscat. Aceasta dădu vorbelor lui o asprime mecanică.

— O familie este un organism viu. Dacă se îmbolnăveşte sau se taie un membru, suferă întregul. N-a înţeles Baba ?

— Ba da, Mircea. Poate n-a înţeles ce reprezenta pentru voi. Se poate trăi fără o mînă, fără un picior. Să fi ştiut Baba că e ceva esenţial pentru voi — inima, să zicem — cred că n-ar fi plecat. Cit despre ea, e ca o fiinţă care s-ar fi sinucis şi ar fi scăpat prin minune.

Se făcu o tăcere, neliniştită, în care aveai impresia că scrîŞneau chei iruginite, căznindu-se să dezmorţească mecanisme înţepenite.

— Luca, am să-ţi vorbesc deschis. Dacă e cineva răspunzător aici, sînt eu. Am luat-o pe Baba aproape copil, fiindcă mi-a plăcut mie. Nu ştiu dacă împlinise şaptesprezece ani ! A crezut că mă iubeşte. S-a .înşelat, probabil. Cum a venit copilul, n-am mai existat pentru ea. Apoi s-a ataşat într-un fel de mine, dar s-a stins treptat bucuria vieţii în ea. Nu cred să-şi fi dat seama de ce. Da vina pe mine, că sînt distrat, ocupat, brusc uneori. Nu ştia că sufeream s-o ţin prizonieră lîngă mine şi că n-aveam puterea s-o liberez. A tînjit, Luca, ani de zile, subt ochiimei. O uram uneori, pentru că făcea din mine un om laş. Apoi a intrat altcineva în viaţa ei. Probabil că a luptat împotriva acestui sentiment, aceasta a declanşat criza de deznădejde, cum o numeşti. Poalte depărtarea a risipit mirajul, experienţa căsniciei venindu-i în ajutor. Nu mă pot amesteca, Luca. Nu pot face nimic. înţelegi ?

Luca se uita uluit, îngrozit. Cum era cu putinţă, după optsprezece ani de trai comun, să .se cunoască atît de puţin ? Cum să răstoarne o convingere, aparent logică, înrădăcinată de atîţia

ani în Mircea ? Căută în neştire prin buzunare pipa uitată la hotel. Niciodată nu-i lipsise mai mult. Mircea nu fuma, rămînea stăpîn pe situaţie, în pofida adevărului.

— Ascultă, Mircea — spuse Luca, cu ton grav — i-a rupt inima băiatului meu. Nu-i fac o vină. I-a spus cinstit că nu ţine la el mai mult ca la un frate. Cînd vorbeşte de tine îi tremură glasul. Nici atît n-ai înţeles din ea ? Are dreptate Baba. Trăim din judecăţi pripite, necontrolate. Nu ne dăm seama de răspundere.

— Dacă m-ar fi iubit, răbda orice lingă mine, cum am răbdat eu, spuse cu putere Mircea.

— I-ai vorbit astfel vreodată ? întrebă Luca.

— Nu. Bineînţeles, nu. Iubirea e un act spontan. Nu se cerşeşte. Nu se impune cu forţa, spuse cu amărăciune Mircea, apăsînd pe ultimele cuvinte.

— Orgoliul stă între voi, spuse trist Luca.

— I-am scris prieteneşte să se întoarcă acasă de Paşti, că venim şi noi. Nu în sensul reluării vieţii împreună. A răspuns că e în plin lucru şi nu poate lipsi de la vie !

— I-e frică să vă vadă prea devreme. Nu e sigură pe ea. S-a chinuit, Mircea, în singurătate, să-şi înţeleagă viaţa, s-o poată primi mai departe. Recunoaşte că nici tu, nici băiatul n-aţi ţinut-o într-un climat blînd, iaşa e firea voastră, mai închisă, dar ea e altfel, is-a închis fiindcă nu găsea răspuns în voi. E o fire pasionată ca şi voi, stângace ca şi voi. Vă înţelege după criterii mai generoase acum. Trebuie timp să piară vechile reflexe, care aparţin unui alt mod de simţire. Mici enervări involuntare, în ton, gest, ciocniri fără importanţă, ar risca să aducă în conştiinţă un lanţ întreg de asociaţii greşite, vechi obsesii... să strice totul.

— înţeleg, spuse Mircea cu jumătate glas. Aş vrea-o mai simplă, Luca. E istovitor să tot tai finii în patru ! De ce nu acceptă realitatea aşa cum e ? Cu mai multă indulgenţă, şi-aitît.

Luca îşi stăpâni un zîmbet. Indulgenţa e o calitate care se cere totdeauna altuia. Ce tânăr era Mincea, deşi cu şapte ani mai în vîrstă ca Baba ! Nu ştia să cedeze, nici în vorbă, nici cât să cîştige o cauză. îşi alesese bine cariera de magistrat.

— Aşa ai s-o găseşti, dacă îi dai timpul să se întărească, dacă ai încredere în ea. Tot v-aţi înţeles într-un fel, peste capul meu, peste despărţirea în timp şi spaţiu, spuse Luca înviorat, rididîndu-se de pe scaun.

Mircea rămase nedumerit.

*

— Am întîrziat. Trebuie să renunţ la vizita mea, spuse Luca lui Nucă, rămînînd în uşa întredeschisă.

— îmi pare rău, spuse spontan Nucă.

— Şi mie, Nucă. Te sărut din partea mamei, pe care am văzut-o ieri Ia vie. Vă aşteaptă la vară acolo. Poate să merg şi eu.

— Să vii, spuse călduros Nucă.

— Pînă atunci, are să fie casa aşezată, grădina înflorită, spuse Luca.

— Mai e scrînciobul ? întrebă Nucă.

— N-am băgat de seamă. Parcă nu era...

— Păcat! E tot ee ţin minte de la vie. Restuil e încurcat de tot. Eram foarte mic pe-atunci. Mi-ara o frică de scrîn- ciob ! spuse Nucă irfzînd copilăreşte, lîntocmai oa Baba cînd era veselă. Apoi, văzând pe Mircea în dosul lui Luca, îşi luă un ton preocupat: Nu ştiu exact ce am să fac la vară. Am mai mullte proiecte. Sînt poftit lla un prieten la ţară, care are un conac minunat. Poate .să merg şi cu tata prin munţi. Am să văd...

— Ai timp să alegi pînă atunci, spuse liniştit Luca.

— Pleci diseară ? Să spui Norei că mi-e o foame grozavă de cozonacii ei, mă simt în stare să mănânc unul pe zi !

— Bine. Cu bine ! spuse Luca zîmbind.

Zgomotul uşii puse un punct mulţumitor iniţiativei lui temerare.

— Cum de-ai venit aşa dimineaţă ? Cu ce tren ? îl în- tîmpină Harap cu mirare pe Luca.

Soarele înveselea uşa deschisă, umbrind faţa lui Luca.

— Vin de la Bucureşti, răspunse Luca rămas în prag.

— Da ? N-avem nevoie de tine, spuse Harap Veronei, care-şi căuta treabă pe lîngă ei. Ce-i cu Baba ? urmă Harap, privindu-1 intens pe Luca.

— Bine. A rezistat admirabil acestei ierni grdle, din toate punctele de vedere, pentru ea. E foarte ocupată cu munca viei. O face cu tragere de inimă. Aşteaptă familia ei pe vară. Ne-a poftit şi pe noi, spuse Luca ostenit, ştiind că aceste veşti bune pentru unii erau hotărîtoare pentru Harap.

— Da, îngînă Harap cu ton şters. Ţi-a vorbit de mine ?

— A întrebat. Apoi a spus că are mare încredere în tine.

— Atît ?

— Atît, răspunse Luca, făcînd un pas mai înăuntrul casei. Harap nu se mişcă, era ca un stîlp în faţa lui Luca.

— Sănătatea ?

— E sănătoasă, trup şi suflet. A suferit pentru aceasta. E ca un om care s-a întors de departe şi se bucură să mai găsească lucrurile la locul lor, spuse Luca cu înţeles.

— Ai vorbit cu Mircea la Bucureşti ? întrebă uscat Harap.

— Da.

— Te-a rugat Baba ? cercetă Harap.

— Nu. Am vrut să ştiu unele lucruri, şi pentru tine, Harap, spuse blind Luca.

- Şi ?

— Cred că se limpezeşte atmosfera. A fost greu pentru toţi. Asta o doare mai tare pe Baba, spuse Luca.

— Toate socotelile sînt încurcate, gre^jte, nedrepte. Plătim însutit cell mai mic lucru. Pe cei Slabi cade povara mai mare. Nu e dreptate pe lume ! N-am s-o las să se înmormânteze de vie. Mă opun, spuse cu putere Harap.

— Nu e slab acela ce poartă o povară fără să cadă subt ea, spuse Luca, ocolind ultimele vorbe ale lui Harap.

— Cum poţi vorbi aşa, ştiind-o pe Baba delicată, trup şi fire, singură, dezarmată, luptînd peste puterile ei să se adapteze oamenilor şi vieţii aspre de la ţară ? Cum te rabdă inima ? spuse revoltat Harap.

— S-ia adaptat, Harap. Dacă o lăsăm în pace, e pe drum bun. De Itine mi-e grijă, spuse Luca întristat.

— Nu se poate spune că nu eşti un tată imparţial ! spuse Harap cu glas biciuitor.

— Vroiam să spun că n-ai trecut vîrsta dramelor egoiste trupeşti, spuse icu severitate

Luca.

— Care e limita ? 60 ide ani ? întrebă Harap jignit.

— Nu e o chestiune de ani, ci de grad de suferinţă. La tine epiderma e atinsă. Te ustură amarnic, şi de-aceea ţipi şi ai face orice să te alini. Mila şi respectul pentru cei la care ţii e în funcţie de ceea ce doreşti să obţii de la ei. Cred şi eu că sînt socotelile încurcate, cum zici, cînd fiecare vrea partea mai mare' pentru el. Ce ai făcut de cînd eşti pe lume — în afară de meseria ta de hirurg — pentru ceilalţi ? întrebă Luca ridicînd glasul.

— N-am vocaţie de apostol, nici de martir, răspunse Harap sfidător.

— Şi cînd mă gîndesc cu ce glas, cu ce privire a spus Baba : „Am mare încredere în Harap". Eu aprobam lîngă ea. Am impresia că am jucat rolul unui şarlatan 1 spuse cu amărăciune Luca.

Harap rămase fără glas. Se uită cu dureroasă umilire la Luca. Trecu un val de duşmănie între ei. Luca nu şovăi o clipă, spuse :

— Ascultă, băiatul meu, am iubit-o pe Joia cum o iubeşti pe 'Baba, ou diferenţa că eu enam mai în vîrstă ca ea. Pentru ea învăţam, pentru ea îmi treceam examenele strălucit, pentru ea doream să fiu un doctor cu renume. Cînd s-o cer în căsătorie, am aflat că-1 iubea pe Mano/le. Am asistat la nunta ei. Peste iuta an, ia moartea ei. Mi-aş fi vîndut sufletul s-o pot ţine în viaţă ! Peste cîţiva ani m-am însurat cu mama ta, care aducea la înfăţişare cu Joia. Vezi, îţi mărturisesc totul. N-am avut parte nici de ea. Poate le-am iubit atît fiindcă

presimţeam că n-au să trăiască... Amintirile lor s-au contopit într-o singură durere prelungită. Apoi... a crescut încet Baba, care le seamănă sfîşietor... Nimeni nu te poate înţelege mai bine ca mine. Te-aş vrea mai puternic decît mine, spuse cu durere Luca.

Harap se uita tot mai adînc la Luca. Feţele îşi pierdură conturul. Culoarea era de lavă rece. Toate acestea le vorbiseră aşa cum apucaseră, lîngă uşa de intrare. Nici nu-şi spuseseră bună ziua. Soarele se trăsese în cerdac, mai departe de ei. Păreau amîndoi gata să plece, opriţi numai să-şi ia rămas bun.

Harap răsuflă adine, ca după o fugă istovitoare. Glasul rosti oistenit:

— Bine ai venit, tată ! Hai să bem ceaiul împreună. Am mult de lucru azi ia spital.

Pe faţa lui Luca se ogiindi bunătatea însăşi. Se întipări cu sfiială această dulce putere, singura care împacă durerea cu fericirea.

— Unde-ai dispărut, Luca ? Te-a răpit vreo juneţă ? A fost mare nevoie de dumneata aici. Ai luat cheile de Ia dulapul cel mare. A trebuit să întrerupem lucrările ! îl luă în primire Nora, scuiWnldu-ise vioi de la masă.

— Dintâi, să-ţi sărut mîna. Bea-ţi cafeaua liniştit. Avem toată vremea să câştigăm timpul pierdut. Sînt plin de puteri noi, spuse Luca, uitîndu-se cu prietenie la Nora.

— Efectul primăverii ? îl zeflemisi Nora.

— Probabil. *A propos,* parcă s-au rărit pomii din grădină, ori văd eu .azi toate (lucrurile simplificate, întrebă Luca.

— I-am mai întinerit şi pe ei, prea crescuseră în neştire, nu se mai putea sădi nimic, de umbra lor. Git a fost Baba, i-am lăsat hirsuţi, de hatîrul ei. Dar nu schimba vorba. Unde-ai evadat de trei zile ? Şezi colea la masă şi spovedeşte-te, spuse drăguţ Nora.

— M-a apucat un dor de ducă irezistibil. Mi-am văzut câţiva prieteni : Baba, Mircea, Nucă, spuse Luca zîmbind şiret.

— Unde ? exclamă Nora, surprinsă.

— Pe Baba, la Butuci. Ceilalţi, la Bucureşti, răspunse Luca.

— Aşa ?... Nu ani-a trecut aşa ceva prin cap ! Şi la ce rezultat ai ajuns, exponent ambulant al Ligii Naţiunilor ? întrebă direct Nora.

— La lamlînarea ridicării sancţiunilor, răspunse glumeţ Luca.

— Adică sîntem în faza de ameţeală care urmează lovirii capului de pragul ide sus şi de jos, spuse Nora, uitîn- du-se subt sprincene.

— Să zicem. Adică la cunoaşterea proporţiilor noastre.

— E bine asta, aprobă Nora. Spune-mi, te rog, cum e Nucă ? slab tare şi nedormit ?

— E întărit, crescut, serios la treabă şi flămând foarte de cozonacii dumitale. M-a rugat să ţi-o spun. Se laudă că poate înghiţi unul pe zi !

Nora zăimbi. Mulţumirea atenuând veselia de mai înainte.

— Şi Mircea ?

— Mai comunicativ ca ide obicei. Cam surmenat. îşi revede lucrarea, o pune în curînd subt tipar.

— Vin de Paşte acasă ? întrebă Nora de formă.

— Nu cred.

— Ei au propus să vie, spuse mirat Nora.

— Astea sînt socotelile lui Mircea, spuse Luca, deschizând palmele expresiv.

Nora dădu din umeri, fără să insiste mai mult.

— Şi Baba ?

— Baba e mulţumită la vie. Vă aşteaptă pe toţi la vară.

— Ne aşteaptă... Dac-o aştepta cît îi aştept eu aici, îi trebuie mare răbdare.

— Are multă răbdare.

— Piciorul ? Moralul ? întrebă Nora mai scurt.

— în bunăstare.

— Sînt o proastă că-mi fac atîta grijă pentru ea ! Se lipseşte perfect de noi, după cum văd. E mai bine să nu ţii la oameni. Nici la animale, şi cu ele te păcăleşti, fiindcă
trăiesc scurt timp. Colecţiile de timbre, de monezi, de cărţi sînt cele mai mulţumitoare pasiuni, cresc în valoare pe măsură ce te idedici lor ! îmi pare rău că nu am avut asemenea înclinaţii satisfăcătoare, spuse Nora cu respiraţia accelerată.

— Mulţumeşte-te cu microbii noştri de la laborator. Eu cu ei mă iau, spuse glumeţ Luca.

— îl ai şi pe... Harap, spuse în silă Nora, căreia nu-i plăcea să pomenească de dl.

— Sîrut mulţumit, spuse simplu Luca.

— Fiindcă trăieşti în dumneata şi nu aştepţi nimic de la nimeni.

— Poate să ai dreptate. Poate de-aceea primesc mai mult ca altul.

— Nu văd.

— De pildă, prietenia dumitale. A lui Maia, Costache, Mircea, alţii. încrederea fără rezerve a Babei. N-ai idee cît mă ajută !

— Cine ? Baba ?

— Toţi. Fiecare în feflul lui, şi mai ales Baba, fiindcă îmi vorbeşte ca unui duhovnic. Mă trezeşte din lenea mea faţă de oameni.

— De mirare. E o fire foarte închisă Baba.

— Mă înduioşează cu atît mai mult.

— Pot afla şi eu ce gînduri are Baba faţă de familia ei ?

— îi lipsiţi mult cu toţii. Vă aşteaptă la vară la vie.

— De ce nu vine acasă de Paşti ?

— Astea Sînt isoootdliile ei, răspunse evaziv Luca.

— Socotelile lui Mircea, socotelile Babei, Dumnezeu să le înţeleagă!... Socotelile mele care or fi fiind ? spuse aprins Nora.

— Dumneata ştii. Eşti stăpînă pe die. Nu se poate nimeni amesteca în 'socotelile altuia dedt cu consimţămîn- tul lui.

— Socoteala mea e simplă. N-am atracţie pentru rolul de vestală a căminului părăsit de sora mea. închid frumos apartamentul de isus şi imă mut înapoi la Piatra-Neamţ. Să vedem ce are să fie !

— Ai lăsa aşa de uşor lucrările noastre de la laborator ? Munca dumitale de atâţia ani ? Rudele, prietenii ? întrebă cu afecţiune Luca.

— De ce aş fi mai cuminte ica alţii ?

— Fiecare e liber să facă ce-i dictează conştiinţa. Fiecare e cu rostul lui. Nucă e plecat pentru studii. Mircea şi-a pus la punct o lucrare mare, da care munceşte de ani de zile. Baba se ocupă de vie. La iarnă, e probabil să nu mai fie nevoie de ea la vie. Se vor întoarce acasă, dacă le vor permite ocupaţiile, după cum se vor înţelege între ei. Nu văd pentru ce ţi-ai schimba felul de viaţă din pricina lor.

— Nu-i aşa de simplu, Luca. Nu-mi sînt persoane indiferente. Gîndeşte-te, nu-i am decît pe ei. N-am alte rude. Nici părinţi, nici bărbat, nici copil. Ei îmi ţineau loc de toate acestea. Şi, deodată, în pragul bătrâneţii, mă văd singură, într-o casă pustie. Crezi că e uşor ?

— Ştiu, Nora. E greu. Dar, şi copii să fi avut, ar fi fost pe lîngă dumneata un timp, apoi s-ar fi împrăştiat, să întemeieze allte familii. Asta e legea. Nu e cazul aici. A fost o criză, să zicem, care după mine e pe cale de soluţionare bună. Aş dori să te bucuri alături de mine. Baba vă aşteaptă la vară, cu iubire şi dorinţă de bine. Trebuie să ajutăm toţi la aceasta. Nu se poate, cu adevărată bunăvoinţă, să nu se restabilească armonia, spuse cu convingere Luca.

— Nimeni nu s-ar bucura mai mult ca mine, răspunse Nora cu jumătate încredere în viitor.

— Eram sigur de aceasta, încheie călduros Luca.

Primăvara zîmbea în grădina bătrînă cu alb îngeresc pe crengi.

— Intră, spuse Baba, fără să ridice ochii de pe registru, Anicuţa Chioarei, 180. Ilie Stuparu, 240. Vezi, erau pe carnetul lui Nichifor... Maia ! exclamă Baba, sărind de pe scaun.

Maia, îmbrăcată în negru, părea mai mică, mai exotică, zâmbind tăcut in prag. Se îmbrăţişară de mai multe ori, uitrndu-se în răstimpuri una la alta.

— Maia, Maia... spuse Baba, strîlngînd-o iar în braţe.

— Ţi-ai tăiat cozile ! N-ai idee cum te schimbă ! A uitat să-mi spuie Luca, se miră Maia.

— Bărbaţii nu bagă de seamă asemenea detalii.

— Nici eu n-am să le spun, hotărî enigmatic Maia.

— De ce ? Nu e un secret, spuse vesel Baba.

— E o armă să întâmpini pe cineva cu altă înfăţişare decât acea la care se aştepta.

— Nu mă lupt cu nimeni, afară de mine, spuse Baba, cu o umbră de întristare.

— Vorbesc şi eu aşa. Ai treabă şi duminica ? schimbă vorba Maia.

— De obicei numai dimineaţa, dar am lipsit, şi de-aceea m-ai prins făcând zel către .seară. Am să-ţi povestesc... Ce bucurie pe mine că ai venit !

— Nu mi-a tihnit Paştele fără tine. Totdeauna am mers împreună la denii, la înviere. Mi se făcuse prea dor de tine. Am venit pe două zile, să mă odihnesc aici. Mi-arăţi odăile ? Mergem pe-afară ? Cu ce începem întîi ? spuse însufleţit Maia.

— Cum vrei tu. Ai dat drumul căruţei ? Cu cine ai venit ? Scoate-ţi haina. Unde-o fi dispărut Frăsîna ? spuse Baba, zăpăcită de bucuria asta neaşteptată.

— Totul e în regulă, o linişti Maia. Frăsîna e acea stranie făptură care a ieşit cu o vărguţă în mînă de după butoiul cu apă, ca din locuinţa ei, şi apoi s-a făcut nevăzută ?

— Ssssst... uite-o ! Lasă geamandanul aici. Adu de spălat, te rog. Pe urmă vezi de 'aşternut. Duduia rămâne la noi cîteva zile, spuse cu mulţumire Baba.

Frăsîna ise făcu iar nevăzută. Un jilţ mai mare era de-ajuns .s-o ascundă privirilor. Avînd gheb în faţă şi în spinare, îi rămăsese .'trupul (chircit ca de pitică, deşi cu mîni şi picioare mari.

— Poate munci o fiinţă atât de diformă ? întrebă cu milă Maia.

— Se prioepe la toate. îi place mai ales să îngrijească de găinărie. S-o vezi printre păsări, n-o mai uiţi ! Găinile se aşează pe ea ca pe un pom, cîte încap pe umerii şi braţele prea lungi. Curcanii şi gâştele îi fac alai. Răţoiul preferat îi ciuguleşte tivul fustei. Frăsîna îşi cumpăneşte braţele, îşi

duce păsările la păscut în dosul viei, obrazul scăldat de fericire. Le imită glasurile cu o perfecţie uluitoare. Mă întreb dacă înţelege llinnba lor. E într-adevăr o fiinţă stranie, trup şi suflet.

— Unde-ai găsit-o ? se miră Maia.

— Aici. Avea grijă de Oanţă, rudă pe departe cu ea. Hai, scoate-ţi haina de drum. Spală-te puţin. Să mergem să-ţi arăt grădina cit e lumina bună.

Deşi la începutul lui mai, ziua era ca de vară. Nouri luminoşi pluteau solemn către apus. Parcă duceau înfăşura- te-n suluri de bumbac fragmente de fulgere. îţi luau ochii.

Maia şi Baba, ţinîndu-se de mînă, coborîră treptele cerdacului, învăluite de puterea caldă a zilei. înfloriseră merii. Cel proptit de acoperiş împodobea casa cu proaspătă pălărie de primăvară. Cellăllallt, răzleţ, mai în deal, îşi ţinea florile roată într-un deget, dferindu-le cerului. Straturile, primele frunze abia ieşite din pămînt, rotunde şi mărunte ca slovele, înşirau versete, psalmodiate de Baba : gura-leului, purpurie, zinii invoalte, micsandre albe, micşunele...

Via, înaripată subţirel cu verde, se odihnea pe multe toiage.

Maia şi Baba treceau de la o vorbă la alta. Se întretăiau întrebările cu întrebările, răspunsurile cu răspunsurile. Ultima oară cînd fuseseră împreună la vie erau fete tinere. Poate de aceea regăseau în grădină paşii vioi de-atunci, vorbele uşoare care atingeau numai suprafeţele lucrurilor, şi acele năzuinţi, cîrduri de puncte de întrebare, călătorind spre viitor. Nici o nerăbdare în felul lor de-a vorbi. Ciuguleau de ici, de colo proviziile de împărţit. Se înţelegeau dintr-o privire, o aluzie, o inflexiune de glas.

— De sărbători, mă gîndeam : Baba s-a ctflcat prea devreme sau nu poate dormi.

— Ştii cum e ? Parcă ţi-ar aduce pe tabla un album gros de familie şi te-ar pofti imperios să ilustrezi şi tu o pagină cum te pricepi ! Fără să vrei, întorci filele în unmă, unele abia se mai pot desluşi, cauţi ou desperare să faci legătura, urmarea... Dar astea-s în trecut ! De Paşti am ieşit cu totul din realitate. Am intrat din întîmplare într-un capitol de roman vechi, în care şi neprevăzutul se încadrează tihnit în povestire.

— Cum asta ? se miră Maia.

— Trebuie să ştii că Frăsîna mea, care se înţelege perfect cu păsările, nu poate suferi oamenii de la Butuci. Toată Săptămâna Mare rni-ia bătut capul să mergem la înviere în alt sat, de peste deal, unde slujeşte foarte frumos un preot de curînd venit. Văzînd că ţine atât de mult, am tocmit o căruţă şi ne-am pornit într-acolo. Era mai departe decît spusese ea, drumul foarte prost, felinarul nostru cu vedere scurtă. Ne-a sărit şi o roată pe drum, aşa că am ajuns tocmai când suna clopotul şi ardeau luminările în curtea bisericii. Ne-am apropiat grăbit, să le aprindem pe ale noastre şi să auzim şi noi câteva vorbe din slujbă. S-a făcut loc în jurul nostru mai mult decît era nevoie. Nu ne dam seama că pentru oamenii de-acoflo eram un spectacol neobişnuit. Fiind rece, luasem pe mine pelerina străveche a bunicului, găsită într-o'ladă aici. îmi ajungea pînă la călcâie. Frăsîna îşi cususe pe pieptul poilcuţei vollănaşele unei cămeşi vechi de noapte, reformată de mine. îi făcea o creast^ roz de la gît pînă la brâu. Iar pe

cap se gătise cu cozile mele blonde, puse dublă coroană peste părul ei ca păcura ! Nu-mi trecuse prin gând că are să le poarte oînd mă rugase să nu le ard, ci să i le dau ei să le păstreze amintire de la mine. De-acasă o pornise cu o broboadă prinsă subt bărbie, aşa că nu-i văzusem frumuseţile ! Nu mai era nimic de făcut. Frăsîna se aşezase chiar lîngă măsuţa cu evanghelia şi sfeşnicele. Capul ei cât darabana înălţîndu-ise pe colţul mesei, între obiectele de cult. întorcea ochi fericiţi către mine. Eu mă căzneam să ţin ochii în pământ, de frică să nu mă pufnească rîsu/1 cumva.

— E unică Frăsîna, spuse Maia, furată de rîsul Babei.

Maia şi Baba erau într-o dispoziţie în care rîsul se năştea uşor, aproape fără moitiv, izvorît din bucuria de-a fi împreună.

— Cînd a intrat preotul în biserică, Frăsîna a dorit să-1 urmăm şi noi. Eram obosită şi doream să mă întorc acasă. Rămăsesem printre Ultimii afară, inehotănîtă, cînd vedem că se apropie de noi un domn mai în vîristă, lung şi slab. Face o plecăciune înaintea mea, numindu-se : Alecu Tăun.

— Prietenul lui Luca ?

— Da. îmi mărturiseşite că a aflat de la „vizitiul" meu cine sînt. îmi spune că familiile noastre au fost foarte legate pe vremuri. Şi afilînd că sînt deocamdată singură la vie, mă roagă să-i fac cinstea să ciocnesc ouă în casa lui, cu nevasta, fata şi nepoţii, care mă roagă cu toţii să primesc această invitaţie. în acest timp se apropiaseră şi ceilalţi de noi : doamna Tăun, o femeie monumentală, blajină şi tristă. Trei fete şi-un băiat, veseli ei, cu ochi inspiraţi, în care jucau luminile

luminărilor. Toţi îmi strîngeau mînile şi insistau să merg la ei. Frăsîna mă trăgea din sparte de pelerină şi îmi făcea semn că trebuie să primesc neapărat. Era greu să mă împotrivesc tuturor. Cum eram obosită, aveam imipXpsia că visez întâmplări de fantezie. O alee cu pomi mari şi goi. Un peron de piatră. Uşi misterioase. Clarobscur de lămpi silabe pentru mărimea odăilor. O sufragerie, cu multe luminări, cozonaci enormi, farfurii-corăbii încărcate cu feluri împodobite, masacru de ouă roşii, glasuri necunoscute, cîte un obraz nou de tot, revelat într-o expresie, fixat pentru o secundă, pierdut printre celelalte... Căldură de cuptor. Se făcuse foc straşnic în sobă. Circula un curent de simpatie în jurul mesei, pe care îl simţeam fizic, mi se destindea fiecare mădular ca prin farmec. Nici nu ştiu ce vorbeam. N-avea importanţă. întorceam capetele unii către alţii, cu prietenia care se răisfrîngea din păreţii odăii. Luam parte la amintirile lor. Mai mult decît atît, simţeam că trebuie să contribui şi eu să ştergem umbrele de pe feţele doamnei şi domnului Tăun, care zîmbeau intermitent, ca şi 'Cum ar fi mulţumit pentru daruri primite pe rînd. Simţeam că pentru ei erau atît de tineri ceilalţi. Băusem şi vin vechi de-al lor, ceea ce mă despersonaliza într-un chip minunat. Apoi a început o ploaie zdravănă, care ne-a adunat şi mai mult, izolîndu-ne de restul lumii.

— Ai rămas la ei ?

— Da. Mi is-a făcut patul în ietaoul Vioricăi, fata gazdelor. Cum am ajuns in odaia mai rece, mi-au pierit oboseala şi somnul. Era un duh de tinereţă neînchipuit, deşi casa mirosea înduioşător a mucegai, camfor şi paciuli. Cu bătăi discrete Ia uşă, au intrat cele trei fete, fantome drăguţe, cu

jachete de sport peste cămăşile de noapte, să vadă dacă nu-mi lipseşte nimic. S-a încins maTe taifas. Au tras pe rînd cele trei saltele din odaia de-alături. S-a improvizat un dormitor vesel la mine. Mi-am pus şi eu salteaua pe jos, să fiu la nivdlul lor. Am adormit în ziuă, somn îngeresc, Maia ! E lung de povestit. Mi-au spus toate ale lor. Tăunii au avut trei 'fete. Două au murit într-un accident de automobil. A rămas Viorica, născută la zece ani distanţă de celelalte. Tremură părinţii ei pentru ea. ClaTa şi Lucia sînt vere cu ea, după mamă. Băiatul e vărul lor, Mihai Tăun. Vin cu toţii des la Tăuni, să fie tinereţă în casă. M-am împrietenit cu ei. Alecu Tăun vrea să mă înveţe toate secretele ca să obţin vin foarte bun. La ei gospodăria e admirabil condusă, via, pivniţa şi tot. Am cumpărat de la ei un mînz, pe nevăzute, trebuie să se nască în curînd. Nu pot să-ţi spun cît au fost de drăguţi cu mine ! Mi-au picat din cer, nu alta. Mă întreb uneori, aşa sunt ei totdeauna între ei ? Nu e utopie să speri aşa ceva ?... Dar să lăsăm. Au plecat azi. De-aceea am lipsit de-acasă. M-au luat la prînz la ei, de rămas bun. Mă gîndesc pentru mai tîrziu la Nucă, poate să-i placă aici, spuse gînditor Baba.

— Desigur. N-ai idee cît mă bucură tot ce-mi spui ! Eşti într-o formă, Baba, cum nici nu speram, spuse călduros Maia.

— Mi-au făcut bine şi ei. E o mare împrospătare să te naşti deodată în alţi oameni ! Te luminează nou. M-am simţit tînără, sănătoasă, veselă, fiindcă aşa mă văd ei. Nu le pare ciudat să fiu singură aici. Nu mi-au pus întrebări. Fetele sînt pline de spontaneitate şi fantezie. Au botezat-o pe Frăsîna „Pajul Carabassa", mascota şi gardianul meu. I-au făcut o fustă şi o pelerinuţă scurtă de postav verde

ca spanacul, dintr-o faţă de masă de la ei. Frăsîna e în- cîntată. Pare o lăcustă extravagantă în costumiil de gală. O respectă Oanţă şi Nichifor de cînd văd că e răsfăţată de oei de la Tăuni. Dar hai să mîncăm. Maia, ţi-am făcut capul calendar, trebuie să-ţi fie o foame ! spuse rîzînd Baba.

— Ce-mi dai de mîncare ?

— La Butuci se mănîncă deocamdată lăptării, ouă, miere şi mai rar cîte o găină. Pentru tine vom decapita raţe şi gîşte, spuse pompos Baba.

— Mă mulţumesc cu ce iei tiu de olbioei, ai un ten splendid, hotărî Maia, suind sprinten treptele casei.

Lumina lămpii, prin fereastra deschisă, punea semn de hotar nopţii.

■ir

Lampa luminează dintr-o parte crivatul bunicăi, pe care stau Maia şi Baba, o masă joasă, între e!le, cu felii lungi de cozonac şi ceştile de ceai primejduite Ia fiecare mişcare.

— Şi te temeai că n-am să mă satur ?

— Astea au fost darurile Tăunilor. Maine intri în regimul meu, o amenînţă Baba, rezemîndu-se de perne.

— Ce plăcută e odaia asta ! Mă .simt rudă cu ea, spuse Maia privind lucrurile bătrîneşti, al căror acord se stabilise de mulţi ani aici.

— Şi eu. E de leac. Ţine minte de da bunica, spuse cu respect Baba.

— Eşti transformată, Baba. Nu ştiu cum să-i mulţumesc lui Dumnezeu ! Ţi-am dus grija, pot să ţi-o spun acum.

— Ai plătit şi tu pentnu mine, spuse cu afecţiune Baba, cu nemuşcări, fiindcă vorbise numai de ea, cînd Maia era în doliu proaspăt. Nu ştia în ce măsură o atingea aceasta. îi cunoştea calităţile, dar simţirea mai puţin. Toată viaţa se devotase celor din jurul ei. O luau toţi ca lucru firesc. Era gazda confidenţelor. îşi aruncau toţi grijile pe ea. Luptele ei nu le ştia nimeni. Care fusese partea tie bucurie omenească din viaţa ei ?

Maia zîmbea în felul ei aerian. Se înconjura de zîmbete. Pentru că era brună părea totul mai alb în jurul ei ? Sau radia ea o linişte specială, care se traducea prin impresia asta de mai alb ?

— Cu cîtă bucurie aş fi dorit-o ! Dar n-am avut cum, Baba. Arareori dai cum vrei, ci cum se poate. Faci un rău într-o parte, un bine în altă parte, cu tot atîta sinceritate, adică impulsiv, fără să ştii exact ce faci, plăteşti mereu greşit. Sau, poate, avînd sentimentul colectivităţii, simţi că oricărui membru te-ai adresa, tot ei îi restitui ceva, tot ţaţă de ea te răscumperi. Satisfacţia ar fi desigur mai mare să poţi închide rănile deschise de tine, dar se întâmplă foarte rar. Aceasta să fie pedeapsa ? spuse Maia privind peste capul Babei, ca şi cum ar fi aşteptat un răspuns de departe.

— E o uşurare să-ţi înţelegi pedeapsa. Ceea ce apasă mai itane e că pedeapsa 'ba îi latimge, de multe ori, şi pe cei la care ţii. Aceasta e adevărata pedeapsă, Maia, atât de greu de primit. Minunea la tine e că iei asupra ta sarcinile, cu ochii închişi, şi

le porţi voios, ca şi cum ţi-ar reveni toate ţie de drept, spuse Baba.

— Eu nu caut să înţeleg. Stăpînul meu nu poate greşi, spuse cu smerenie Maia.

— O greşală a mea, de care am perfect conştiinţă, de ce să fie plătită şi de un nevinovat, care nu ştie nimic ? Cum te poţi împăca cu ideea asta, Maia ?

— N-am ştiut niciodată să socotesc bine. Am încredere în registrele soar.tei, spuse glumeţ Maia.

Puterea Maiei era că primea totul ca fiindu-i cu înţelepciune hărăzit. Nu era resemnare, nici renunţare, ci totală acceptare, spontană dăruire. Baba îi atinse uşurel mîna, mulţumindu-i în gînd pentru tot ce reprezenta pentru ea.

— Ce-i ? întrebă vesel Maia. Parcă spusese o vorbă de pasăre.

— Extraordinar ! Acum bag de seamă, ţi-ai pierdut ticul verbal, Maia! Mi-au lipsit „ştii, ştii“, ştiu-rile tale, spuse cu mirare Baba.

— Adevărat ?

— Absolut sigur. îţi spun, lipseşte ceva, acel fond de şoaptă spuselor tale. Acum spaţiile sfci't clare, desenul sonor, precizat.

— Curios, n-aş fi crezut să mă pot dezbăra la vîrsta mea de acest cusur, fără cea mai mică osteneală din pantea mea, mărturisi Maia.

Frăsîna veni să ridice masa. 0 trecu în odaia de-alături. Maia şi Baba se întinseră mai comod, sprijinindu-se de perne.

Afară fulgerase de cîteva ori, luminînd cerdacul şi văi depărtate.

— Bietul Teodor, a scăpat în sfârşit de chin, spuse Baba.

— S-a ahinuit numai trupul în ultimul timp. Teodor n-a ştiut, plecase demult. îi rămăseseră ochii ferestre de casă pustie.

— Mai bine.

— S-a făcut tăcere la noi. Mama n-a întrebat

nimic despre el. Costaiche nu vorbeşte, că-i face rău, îl ştii cît e de sensibil. Cînd stau în grădină şi mă uit la fereastra odăii lui Teodor, cu obloanele în lături, am impresia că e o ureche mame (deschisă...

— Ai fost singura lui mîngîiere, spuse Baba cu afecţiune.

— îi datoresc mult...

Baba nu îndrăzni să întrebe. Maia urmă, privind în gol, lăsîndu-şi glasul ca în voia unei ape cotite, frîngînd parte din gînd :

— ...valorile culorilor, unde faţă de altele, 'legătura misterioasă dintre ele, indispensabilă pentru găsirea unor tonuri...

— înţeleg.

— Acum îmi -petrec după-amiezile la spitalul 'lui Harap. Sînt infirmiere puţine, găsesc totdeauna ceva de făcut pe lingă bieţii operaţi. Afară de -unele excepţii, am bucuria să-i văd repede sănătoşi. Se perindă mulţi bolnavi, de toate vîrstale şi categoriile. E un ritm puternic acol-o. Viaţa şi moartea îşi întăresc prestigiul. N-ai idee ce deschişi, simpli şi buni sînt oamenii în această cumpănă ! Ce uşor le poţi fi aproape. Cum se uită la cer...

— Ceea ce ai spus despre valorile culorilor poate îi adevărat în multe domenii. Poate sînt necesare bolile trupeşti şi sufleteşti. Poate că fericirea, aşa cum ne-o închipuim copilăreşte, aceea după care alergăm toţi, dacă am primi-o de-a gata, ar face din noi fiinţe anchilozate, surde şi oarbe, blindate de egoism. Ne-ar trebui o imaginaţie de geniu să putem înţelege pe ceilalţi.

Ne-ar face să trăim într-o cacofonie barbară...

O funi-e sclipitoare tăie noaptea în două, luminînd faţa pămîntu'lui. După ce se uni întunericul ca mai înainte, se auzi zgomotul frfngerii înfricoşate deschizînd prăpastie tăcerii.

Maia îşi făcu cruce.

— Ce frumos s-a despărţit noaptea, ca o apă, şi s-a făcut la loc ! spuse Baba.

Maia aprobă nesigur din cap.

Afară era goană mare, foşnete, îmbulzeală de straturi de aer. Treceau prin fereastră nevăzute volumuri, îmbrîn- cinid geamurile, mutînd covoraşdle, învelitorile, flacăra lămpii, presărînd fărîme de ţărînă.

Baba se lupta să închidă obloanele, ştiind că Maia, atît de vitează în altele, tremura de frica furtunilor şi-a şoarecilor.

Se auziră repezi atingeri mărunte, ca şi cum ar fi dibuit mii de degeţele să caute încuietorile casei. Tunetele se rostogoleau prelung, ca nişte butoaie de aramă, ciocnindu-se de dealuri. Ploaia, îndesată şi grea, se strivea de acoperiş, lovea pâreţii, cădea cu oftat-şuierat năbuşit la pământ.

Maia sta nemişcată, cu ochii închişi. Baba asculta, toate simţurile înviorate de exaltarea furtunii. Tobdeauna primise aceste descărcări electrice cu un sentiment de uşurare, presimţind limpezimi, acalmii minunate.

Baba privi obrazul delicat al Maiei adîncit în neclintire, gîndind: „Deosebirea mare dintre Maia şi mine este aceasta : Maia se supune furtunilor, deschide apoi ochi liniştiţi, cuminţi. Eu mă îmbăt de ele. Mi-e frică şi mie, spe- rînd însă minuni. Apoi

tremur de răcoare, şi lumea pe care-o regăsesc e plină de aburi, invadată de nostalgii. Aşa am stricat liniştea casei mefle, liniştea casei lui Harap şi Luca, poate şi a altora, fără să ştiu, nădăjduind impasibilul...

Ploua domol acum. Baba deschise ferestrele, oftînd. O răcoare cu miros bun de pămînt împrospăta odaia. Zgomotul cuminte, dulce, răbdător legăna casa.

— Ne culcăm ? întrebă Maia, ridicîndu-se între perne ca după un somn adînc.

— Ţi-a făcut patul în odaia de-alături. Lăsăm uşa deschisă între noi. E o mare plăcere pentru mine să te ştiu aproape.

— Să-ţi .ajut să ifacam pătai tău. E foarte tîrziiu. Frăsîna trebuie să se fi culcat.

— Desigur. De altminteri, eu mi-1 fac de obicei. O ajut pe Frăsîna pînă vom avea încă o fată în casă. Acum e mult de lucru pe-afară şi se găsesc mai greu. Am în vedere o fată bună, care a lucrat şi astă-iamă la mine.

— Nu te oboseşte ? întrebă Maia.

— Nu. îmi face bine. Poate am trăit prea în afara lucrurilor, o viaţă artificială într-un sens. Viaţa mai aspră e mai autentică. Gesturile utile, prin vechimea lor, au ajuns la o armonie ritmică pacificatoare. Aici se vede mai bine pentru că totul e simplificat. Totdeauna m-au înduioşat inexplicabil unele gesturi cotidiane, de pildă : cînd se aşterne jnasa, cînd se aprinde lampa, cînd se taie pîinea...

— înţeleg gesturile familiare, cele care adună, cele care unesc...

— Da. Care au un rost simplu, netăgăduit. E groaznic să te simţi firul de nisip de prisos, care scrâşneşte în încheieturile lumii. Bun la atît! încerc, mă căznesc să uit şi să învăţ din nou, să-mi cunosc locul, să prind ritmul, să nu tulbur ordinea, să duc mişcarea mai departe, spuse Baba, trecînd cu lampa aprinsă în odaia Mai ei.

— Noapte bună. Să-ţi ajute Dumnezeu să te apropii de ceea ce doreşti ! spuse Maia, citind în ochii Babei lumina plăpândă.

Ploaia tăcuse. Se ridicase, ca o perdea, lăsînd noaptea purificată.

Trecură zile, întâmpinate de înnoiri. Pămîntul se îmbrăca, fir, frunză, floare, rod, cu meşteşugit belşug. Oamenii sprijineau viaţa cu harnice mini aspre, cît îi lumina soarele. Baba, şef de orchestră, improvizat muncilor de la Butuci, şi le încorpora, urmărind liniile mari, punînd accentele, hotă- rînd intrările, cu avîntul stîngaci, osteneala împătrită a celui care şi-a pus toată fiinţa în joc să-;şi poată îndeplini sarcina luată. Somnul ţii hrana erau pe furate. Baba înainta, zi cu zi, corp lla corp icu timpul, călcînd printre cele văzute şi nevăzute.

Primi o scrisoare de 'la Nucă, anunţîndu-i în treacăt, la urmă, că va sosi abia la sfîrşitul lui iulie, din cauza examenelor, invitaţiei unui prieten şi excursiei prin munţi, plănuită cu Mircea. Baba rămase nedumerită. De ce atîtea scuze ? Nu-1 poftise pe Nucă. Nu poftise pe nimeni. Erau încă multe de făcut, şi tot aceeaşi panică interioară la gândul revederii. N-ar mai fi răbdat, după un ocol atât de anevoios, să se regăsească tot în punctul

despărţirii. Amînă răspunsul. Dar grăbi reparaţiile casei. Meşterii lemnari şi zidari trecură apoi Ia bucătăriile ruinate, grajduri, găinărie. Refăcură şi zidul mai slab al beciului, caperişul cramei, gardurile, scările. Toate acestea cu mare chibzuială şi economie, să nu înghită toţi banii.

Sosi şi o scrisoare de la Mircea, cu hotărîrea lui de-a întovărăşi băiatul în munţi, înainte de venirea lor la vie. Nora îi aştepta la oraş, să piece cu toţii odată. Baba se minună de întorsătura firească a lucrurilor. Scriau parcă ar fi fost înţeleşi ! Se mai întâmplau minuni pe lume ?

Luca ar fi zîmibit fericit s-o fi putut vedea pe Baba pă- turind cu bucurie scrisorile în cartea cu psalmi.

Baba aduse o cusutonească de ila ting şi o fată din sat, la cusut feţe de masă, şervete, aşternuturi, pendele, rochii de vară. Materialul era modest, dar lucrat cu îngrijire subt supravegherea Babei. In vie lucrul mergea după vwsta lunilor : săpatul al doilea, tăiatul corzilor, lăstarilor de prisos, legatul florilor, iar plivitUl lăstarilor, stropitul înitîi, al doilea, săpatul al treilea...

Viorica Tăun îi înveseli cîteva duminici. Ajunse sfârşitul ltii iulie, aproape pe neaşteptate, o dată cu telegrama vestind sosirea familiei.

Baba, Frăsîna şi Anica (tocmită de curînd) aşezară o zi întreagă prin casă, potrivind să fie totul cît mai pe placul celor aşteptaţi.

Noaptea, cu tot ceaiul de tei băut de Baba să-i potolească febra de care *se isimţea cuprinsă, ea dormi iepureşte, siflindu-sie isă întârzie în pat, să pară odihnită.

Se spulberase răbdarea, ca un nour în soare. Inima batea neregulat, dureros, lărgindu-şi

culcuşul între coaste.

★

Baba stă pe banca pe care a mai stat cu nouă luni în urmă, la gara mică, pe pragul dintre două vieţi. O mare emoţie o ţintuieşte înt/e domnul şef şi Ichefer, care se întrec în complimente, întrebări şi anecdote, stimulaţi de auditoriul feminin neaşteptat. Baba a venit devreme, să aibă timp să se odihnească şi ea, şi calul. îl are împrumut de la Tăuni, pe vară. Poate are să-i facă plăcere şi lui Nucă să încalece. Tăunii au trimes azi docarul Hor la gară, să scape pe Noia de scuturăturile căruţei.

Soarele de amiază dogoreşte pământul. Mirosea a pîne ultimul lan de grîu. Praful făcea nouri galbeni cum te atingeai de drum. Baba şi-a spălat obrazul la fîntîna gării. Şi-1 simte fierbinte. Salcîmul, deasupra băncii, e cenuşiu de tot. Trece lumina prin el ca printr-un stor rapt, îi face domnului şef un cotlet de aur pe obraz şi un Iban pe timpi ă. Cum se mişcă, se iau la harţă luminile pe masca iui. Ichefer e ciiuruit de pete de soare. îi saltă mărul lui Adam printre proiecţii de buline aiurii. .

Baba rise pe neaşteptate, irezistibil, nervos.

— O ştiai ? se opri Ichefer, decepţionat, la mijlocul anecdotei.

— Nu... da... cum să nu... bîlbîi Baba, sculîndu-se de pe bancă, să-şi destindă muşchii şi nervii încordaţi.

— Sînteţi straşnic de modernă în pantaloni de călărie ! spuse galant domnul şef.

— Parcă aţi fi dintr-un film, complectă Ichefer.

Rîsul abia stăpînit se stîrni anarhic la primul pretext, dintr-o nevoie de risipă. Baba îşi udă batista la fîntînă şi o trecu pe ochi, pe frunte, pe obraz.

— Nu puneţi ruj ? purtaţi faţa naturală ? exclamă admirativ Ichefer.

Dar Baba se răcorise. îi făcuse bine rîsul. Se simţi uşoară. îi trecuse şi oboseala. întoarse o privire angelică spre Ichefer şi spuse cu glas serios :

— Numai idlnd port pălărie mă fardez, e mai distins !

— Vă asortaţi, aprobă cu înţeles domnul şef.

— Totdeauna, afirmă Baba dît mai pedant.

Tovarăşii ei de aşteptare o părăsiră pe rînd, importanţi, grăbiţi deodată isă idea semnalele obişnuite. întârzierea trenului, de icîteva minute, dădu răgaz Babei să se reculeagă. Tresări la răcnetul de haiduc beat al locomotivei. Rămase neclintită, fascinată de lanţul de cutii de fier crescînd subt ochii ei, înşirînd -ferestrele cu semnele de întrebare ale chipurilor omeneşti. Zări în uşa unui vagon, grupaţi în troiţă, pe Nora, Mircea şi Nucă, ochii măriţi .cercetând faţada gării. îi părură decoloraţi, feţele de pînză albă. N-o vedea nici unul ? Erau numai funcţionarii gării şi cu ea printre salcîmi. Vru să-i strige, să ridice mînile, dar n-asculta trupul de ea. înainta mecanic spre vagonul oprit, din care săriseră Mircea şi Nucă. Primeau geamandanele împinse de Nora, aşteptând să se coboare şi ea. Era aproape de tot de ei, cît să-i ajungă cu mîna, dar pierise orice iniţiativă în ea.

— Puica Dadaiei... cum te-ai îndurat di frumusaţâ di păr ! Unde ţi-i feţişoara ca laptele...

Cum mi te-ai schimbat, hulubiţa maichii ! boci Dadaia cu bucurie, cuprin- zînd-o din coastă, sărutîndu-i mîneca, frecîndu-şi capul bătrîn de umărul Babei.

Baba o sărută pe .broboada neagră, fără vorbe. Ce faţa bună avea Dadaia, de pită neagră trecută cu coptul.

— Baba !

— Baba...

— Marna !

— Da, răspunse Baba.

— Am zis eu că nu se putea să nu fi venit înaintea noastră să ne primească ! spuse Nora, privind-o pe Baba cu retrospectivă dojană, să-şi ascundă înduioşarea.

Se îmbrăţişară îndelung, complectând prin căldura gestului lacunele de exprimare.

— Nu te-am recunoscut... mărturisi stingherit Mircea, plecîndu-se să-i sărute mîna.

Baiba îi sărută pe fiugă itîmpla udă. îi rămase un gust să- rait ipe buze.

— Nici eu, spuse Nucă mirat, cu glas aproape strident, întinzînd spontan obrajii către Baba.

— Eşti cît mine, spuse Baba, trecînd încet palma pe capul lui.

— Fiindcă eşti cu cizme, fără tocuri, răspunse modest Nucă.

Baba zîmibi. Ce minunat lutru să-ţi vezi copilul de-a- proape, bucata de suflet dezrobită idin tine, acel nou tărîm al fiinţei tale, necunoscut ! Să-il vezi teafăr şi neştiutor. Să ■trăieşti în el, fără memorie...

Baba se uită la Mircea, făcîndu-ll părtaş în gînd acestei împliniri. Apoi, la Nora, ramura dintîi a trunchiului din care făcea parte şi Baba. Se uitau unii la alţii, asta era tot. Nu găseau nimic de spus. Tălpile neliniştite, gîturile uscate cercînd să-şi acordeze coardele, privirile mirate îi legau în cerc în jurul unui gol. Tăcerea se învîntea ca un titirez nevăzut lla picioarele lor.

— Ce bine că aţi adus-o pe Dadaia ! spuse Baba, ru- pîndu-se din această stare de împotmolire. Are să ia comanda bucătăriei.

— Eu m-am aninat de 'mnealor. Mă uscam di dor să mai hi rămas şi pi vară făr' di stăpînii mei, pi care i-am crescut di mărunţei. N-am gîndit c-oi ajungi la bătrîneţă...

— Să mergem, spuse Baba, să scurteze discursul Dadaiei.

Mai era o vamă : prezentările domnului şef şi aghiotantului său. Nora duse greul glumelor, cordialităţii ad-hoc, reflecţiilor politice şi economice, aspiraţiilor către orizonturi mai largi. Mircea se mulţumi să aprobe, să strângă mînile,

scuturat şi prelung. Nucă, nerăbdător, rămase în margine, ca o notă lîngă text.

Trecură, în fine, în dosiil gării, unde-i aşteptau docarul, căruţa şi calul înşeuat. Trei perechi de sprâncene se

ridicară simultan, planând deasupra întrebărilor mute. îşi reluară apoi unghiurile obişnuite, iceva mai strâns ca pînă acum. Se instalară, fără vorbă : Nora şi vizitiul în faţă, Mircea şi Nucă la spate. Dadaia se urcă în căruţa cu bagajele. Convoiul porni. Baba călărea în coasta docarului, spre spate, să nu le dea praful.

Se vedeau de profil. Schimbau priviri scurte, încărcate de necunoscut. Se pîndeau pe furiş. Nu-şi spuneau o vorbă. Mircea, slăbit, palid, cu ochii lui de vizionar, de buhnă albă, părea un revoluţionar duis între baionete. Nucă, înfierbîntat ca şi cum şi-ar fi minat gîndurile cu harapnicul. Nora, săltâind pasiv la hopuri, ilăsiîndu-se în voia soartei. Baba îi simţea stingheriţi, nedumeriţi, străini de ea.

Frica se strecura iar în nervi, fremătînd ca frunzişul în preajma furtunii. Orice ţel atins închide astfel porţile peste tine, te dezbracă de putere ? Nu, nu /trebuia cu nici un preţ să se lase stăpânită de teamă la prima întâlnire cu realitatea. Totul era să nuişi piardă încrederea în ei şi în ea.

Aici, cît isă întindă miîna, era tot ce avea mai scump pe lume. Era o fericire în sine acest lucru. Poate nu-i era dat să aibă, cu adevărat, asemenea parte. în toate domeniile erau săraci şi băgaţi. Nu se putea concepe altfel lumea. Era nevoie de unii şi de alţii. Sărăcie, bogăţie, şi acestea sînt formule care-şi pot schimba înţelesul între ele, cum spune Luca. Bogat e cell care primeşte ? sau cell care dă ? Sărac e numai cel care n-are ce da.

Baba ar fi vrut să se oprească o clipă, să facă un popas între trecut şi viitor, ca un drumeţ obosit care ştie că mai are drum lung de făcut şi ise uită la cer să citească semnele.

— Nu te doare capul, fără pălărie, pe arşiţa asta ? întrebă Mircea neliniştit, intrigat de expresia de concentrare în care se izolase Baba, ţiniind calul în frâu scurt, ca şi cum ar fi coborât printre râpi primejdioase.

— Sînt obişnuită, răspunse Baba, întorcînd spre el obrazul ars de soare, cu creţuri subţiri la coada ochilor, iluminat deodată, ca trezit dintr-un somn greu.

— Iei tot prafull în părul tău, spuse Nora, uitîndu-se peste umăr lla pletele Babei, aduse după urechi, în valuri rotunde, pînă aproape de umeri.

— Mi-1 perii bine acasă. Sau ne spălăm pe cap, dacă vreţi, avem apă de ploaie. Am instalat şi un duş, cu apă rece însă. Apa caldă rămîne la căni şi găleţi, deocamdată, spuse Baba înviorată.

— Mă aştept la toate minunile, spuse drăguţ Nora, încă mirată de echipajul neaşteptat care-i ducea spre Butuci.

— Nu, nu, se apără Baba, la .mici îmbunătăţiri, şi-atît.

— N -ai scris nimic despre cal, era vorba de un mînz, parcă ? întrebă Nucă.

Baba le spuse provenienţa calului. Le povesti despre Tăuni, punîndu-i în legătură cu bunicii şi Luca, avînd grijă să-i laude moderat, să nu fie antipatici lui Mircea.

— Să fi ştiut, îmi făceam rost de un pantalon de călărie, spuse melancolic Nucă.

— îţi iau măsurile şi ţi-'l comand la Bucureşti, la .croitorul Vioricăi Tăun, cum am făcut pentru mine, îl linişti Baba.

— Nu uitaţi că Nucă nu-i învăţat la călărie. Calul e iute, după cum văd. De nu s-ar alege

băiatul cu oase rupte din jucăria asta ! spuse alarmată Nora.

— Nici o frică. Calul e tînăr, bine hrănit, nu destul de muncit, e vesel, dar n-are nici un năravi. îl împrietenesc cu Nucă în cîteva plimbări, spuse liniştit Baba, întorcîndu-se către Nucă.

— Nu-i nevoie. Mă descurc singur. Nu-s fricos, răspunse Nucă, *o* nuanţă de 'enervare în glas.

Trecu o umbră pe faţa Babei, repede ştearsă.

— Nu-i vorba de tine. Dacă mănânci o trîntă, să-ţi fie de bine. Să nu caliceşti calul, care nu ne aparţine, răspunde maică-ta de iei, spuse Mircea.

— Mă rog, în cîte „lecţii" aş putea ajunge să nu pri- mejduiesc calul ? întrebă Nucă, .glasul pe-o muche tăios, pe cealaltă supus.

— Cîteva indicaţii, şi te împaci singur cu Roiban, apuse liniştit Baba.

Se dezlegară limbile, cu încetiil. Se înseninară trăsăturile. Baba întrebă de Maia, Castache, Luca, Harap...

Răspundea Nora acum. Adăugă la urmă că doreau şi ei să vie la vremea culesului, dacă era loc în casă. Maia o ruga pe Baba s-o poftească şi pe Marica, asistenta iui Harap, care-1 îngrijise pe Teodor ou atât devotament.

Bucuria 'lumina obrazul Babei, îl întinerea.

— Nu vă e foame ? întrebă Nora, desfăcînd paneraşul de pe genunchi.

Mircea şi Nucă refuzară. Erau topiţi de căldură. Baba primi. Nu mîncase nimic la piînz. Uitase să-şi ia provizii de-acasă. Muşca sănătos, cu poftă mare. Se răzgândiră şi ceilalţi. Lăsară caii la pas. Mestecau tihnit, gînditori.

— Ţi-a priit aerul de-aici. Eşti tot prea slabă, după părerea mea, dar ai culoare bună, pari mai

rezistentă. Te-ai pîrlit sănătos, eşti ca o caisă, spuse Nora, urtfndu-ise mulţumită la Baba.

I se ridica o piatră de pe suflet, văzînd-o mai voinică după iarna asta de surghiun neînţeles.

Mircea aprobă din cap, inexplicabil întristat. Ridică din umeri şi făcu 'semn vizitiului s-o ia mai repede. Drumul! era foarte rău, nu se putea merge prea repede. Căruţa cu Dadaia, deşi în urmă, rămăsese totuşi în văz.

Pămîntul era tăiat în văluri de mărimi şi orientări deosebite, îmbinate într-un joc frămîntat odinioară, pacificat acum. Turme de spinări înfrăţite. Soarele, păstorul, ocolea pe catalige de sticlă către .apus. Se vedea un deal liunguţ, ca un zid verde pe zare. în dosul lui era via.

■*

— E .ca pe vremea icoanei Lisaveta, exclamă spontan Nora, privind în jurul ei. Vorbe de leac pentru Baba.

Vara, cu roade şi flori, împrejmuia bogat casa, strălucind în asfinţit. Cînii ieşiseră înainte, lătrînd cît se cuvine, mai mult întrebător, întoncîndu-se către Baba.

Frăsîna, în rochia verde, tupilată între nalbe, se uita ca dintr-o carte de poveşti pierdută în grădină. Baba îi zîmbi trecând ipe lîngă ea. Sperietoarea de păsări avea un trandafir roşu prins de surtucul zdrenţăros. Oanţă şi Nichifor aşteptau la scările cerdacului.

— Mamă, te roig, icare-i odaia mea ? întrebă nerăbdător Nucă, Suind cîte două trepte odată.

— Cum intri, la stînga, prima uşă. Găseşti acolo

panoplia, uliul împăiat şi blana de urs, rămase de la străbunicul tău, spuse Baba, ascunzîndu-şi zîmbetu/1.

— Perfect ! Mă împac eu cu vechiturile astea, spuse Nucă, intrând de-a dreptul prin fereastra deschisă.

Gasa, de obicei tăcută, adîncită în amintiri, răbdătoare la schimbările soartei, se trezi voios din meditaţie. Ii du- duiau podelele bătrîne. Ferestrele oglindeau, pe laturi, mişcările sădite isprinten, menite să prindă rădăcini în casă.

Frăsîna ajuta la despachetatul bagajelor.

Nora era mulţumită de umbra mărului de la geamurile ei. De perdelele şi învelitorile noi, imprimate cu flori de cîlmp. De crăiţele de pe măsuţa de lîngă divan. De ochii însufleţiţi ai Babei.

— Şi eu ? întrebă Mircea, oprind-o pe Baba, care trecea spre ietacul ei.

— Ţi-am arătat. E cea mai răcoroasă odaie, cea mai ferită de zgomot. Ai 'să poţi lucra liniştit. Nu-ţi place ? se miră Baba.

Mircea se uita gînditor la Baba, cercetător, necruţător, afundîndu-şi privirea într-a ei ca într-o apă fără fund. Unde uşoare treceau pe feţele lor. Limpezeau simţirea. Din adînc, viaţa îşi răspundea sieşi, cercînd să se împlinească, depăşind vremelnicele hotare trupeşti.

Ultimele raze de soare tiveau marginea cerdacului ca o rampă de foc, izolînd casa de restul lumii. în penumbra păreţilor, chipurile erau simplificate, ca în amintire.

•— E bine lîngă tine, Balba. Mă primeşti într-adevăr cu totul ? întrebă Mircea, glasul înăsprit de

emoţie.

— într-adevăr, şopti Baba, clintindu-se abia simţit, ca şi cum ş-ar fi surpat o umbră în dosul ei.

Mircea o cuprinse de umeri, cu braţe grele, stăpfinitoare. Grumazul plăpind .tremura subt jugul vieţii redobîndit.

Baba fu gata înaintea celorlalţi. Ieşi în cerdac, uşoară în rochia de in, picioarele goale în sandalele de pînză, părul încă ud prins cu o panglică verde, ca un fir de iarbă în jurul capului. Soarele apusese, lăsînd o zare de miere bălaie.

Se auzi glasul lui Nucă :

— Mamă, te rog, mîncăm ? Mor de foame !...

Baba trase clopotul. Un clopot de la oi, cu glas blajin de înserare, prins de uşă cu joc de sfoară, ca pe vremea bunicăi.

Pînă să vie bucatele, începu să taie pînea, mare, rotundă, neagră, deasă, grea sulbt cuţit ca pămîntul pe sapă.

Pămîntul după ploaie, preajma mării, a pădurii şi altele sc întîlnesc olfactic cu sufletul omului. De aceea nevoia

de-a închide ochii, pentru a nu pierde contactul acestor fugare .comunicări. Mari bucurii colective, din trecut, trebuie să fi rămas asociate acestor emanaţii, pe care căutăm să le prindem şi noi. Mirosul pînii e din aceeaşi categorie de imn de mulţumire şi laudă. împacă...

Baba deschise ochii. Nora, Mircea şi Nucă, în haine proaspete, înviorați, flăiriînzi, nerăbdători, invadară cerdacul, o dată cu Dadaia, ăduicfînd primul fel.

Baba, în picioare, la un capăt al mesei pătrate, Ie făcu semn să se aşeze : Mircea, în faţa ei, ca stăpîn al casei Ceilalţi, în părţi.

Rosti, arătînd locurile :

— Mircea, Nora, Nucă..

Mîna Babei, fără să ştie, făcuse astfel semnul crucii, blagoslovind masa.

Bucureşti, 1 iunie 1940

De acelaşi autor:

Calendar vechi, 1939

Cloşca cu pui, 1943

Acasă, 1947

In curs de apariţie :

Ursitul, *evocări, amintiri*

Redactor : AURELIA RUSU
Tehnoredactor : IONEL GHEORGHIU

Dat la culeș 27.01.1969. Bun de tipar 20.06.1969. Apărut 1969. Hîrtie tipar inalt tip B de 63 g/m*. Format 540 * 840116. Coli ed 12,77. Coli tipar 18. Planșe tipo /• A. nr. 24475/1969. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—31.

Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918,**
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bueurcști,
Republica Socialistă România,
Comanda nr. 2499.